

bokselskap.no, Oslo 2019

Kristian Elster (d.e.): *Farlige Folk*

Teksten i bokselskap.no følger 2. oplag, 1881 (København, Gyldendal).

Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no)

ISBN: 978-82-8319-447-0 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-448-7 (epub),
978-82-8319-449-4 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Kristian Elster (d.e.)

Farlige Folk

Fortælling

bokselskap.no

Oslo 2019

I.

[5] Et stort Dampskib styrer ind mod en norsk Kystby. Længe har man ombord blot seet Vand og Berg, afblæst, vejrbleget Berg. Endelig er der en Forandring. Klipperne er tildels bedækkede med kaffebrun Lyng, og man ser hist og her en ensom Furru med alle Grene vredne fortvilet mod Land. Efter at Damperen har strøget forbi et Utal af ubeboede Udøer, opdager man nogle hvide Pletter paa en graa Strand. Det er Byen.

Dampbaaden nærmer sig Indløbet til Havnen. Bag Moloen, paa hvis yderste Spids Fyrtaarnet staar, rager Skibsmaster og Dampskibsskorstene frem. Man ser

Byen gennem et Net af Skibsrigge. Nederst ved Søen, Væg i Væg, en Rad brede Søboder. Ovenfor dem ligger de øvrige Huse terassevis opover det skraanende Fjeld, længst nede samlede i Rækker, men øverst oppe spredt uregelmæssigt om. Nogle knejser ensomme paa de for Vejret mest udsatte Højder og synes at spejle ud over Havet, andre har klynget sig ængsteligt sammen i lune Gruber, hvor der er ^[6] Ly for Vejret. Op over alle andre Huse rager Kirken og Latinskolen.

Der er Liv inde paa den lille Havn. Yderst ligger store Verdensfarere med norsk eller fremmed Flag, indenfor dem Kystdampere og Fjordbaade; langs Søboderne Sejlskibe og omkring hver Landgangstrap en Sværm af Baade. De allerfleste af disse Skibe gaar med Fisk. Fisk fører disse Smaaskuder, der netop er kommen fra Værene, ^[11] Fisk tager Kystdamperne ind saa vel som de, der sætter Byen i Forbindelse med de store Verdensmarkeder, Fisk fører Baadene, der ligger ved Kajerne. Hovedmassen af hvad der føres ind og ud af Gabet paa alle disse umaadelige Søboder, er ogsaa Fisk; med et eller andet, der staar i Forbindelse med Fisk, beskjæftiger de mange Fabrikker sig, der ligger i Byens Nærhed. Byen skylder Fisken sin Tilværelse. Af Havet er de lidt efter lidt krøbet op disse lyse Træhuse med alle Tegn paa Hygge og Velvære, – af Havet er disse brede, velmægtige Søboder, paa hvilke Ejerens Navn er malet med store Bogstaver, steget op, nogle sagte og sikkert, andre med eventyrlig Fart, – af Havet har de løftet sig alle disse hvidvingede Sejlere og rygende Dampere, – af Havet er Kirken skudt op med sit blinkende Spir og denne Lærdommens Borg, Byens Stolthed, Latinskolen. Byens Tilblivelsessted ^[7] ligger nogle Mil ude i Havet ved Bankerne, hvor blanke Fiskestimer leger, og hvor Hundreder af Fiskebaade gynger hvert eneste Aar.

Vi forlader Damperen og begiver os op i den smale Hovedgade, der er bugtet og brat som en Sætersti. Husene hviler paa Gadens øvre Side paa flere Favne høje Mure, der rager saa langt frem foran Husene, at der er Plads til smaa Haver foran Vinduerne. Fra disse Anlæg, op til hvilke der fører svimlende Trapper, voxer der Slynplanter, der dækker Muren og berører Brostenene. Paa Gadens nedre Side ligger Husene saa lavt, at de blot titter op over den med sine øverste Vinduer. De vender her Bagsiden til Gaden, og der er mellem denne og Husene et dybt Svælg, fra hvis Bund mægtige Trær skyder op og overskygger Gaden med

sine øverste Grene.

Hist og her løber der ud fra Hovedgaden nogle skumle Smug, hvor Solen aldrig skinner. Her gaar det meget ugenert til. Her vaskes, og Skyll vandet slaaes ud i Smuget, hvorfra det gaar i stride Strømme ned i Gaden. Her hænges Linned ud til Tørring, og Sengklæder bankes. Sprukne Tagsten og gammelt Jernskrab, Flaskeskaar og itubrukne Møbler og Husgeraad bedækker Bunden af disse Revner. Her gaar Hunde og Høns og Ænder og snuser og pikker og gramser og har det overordentligt gemytligt. Inde i disse Smug findes der mørke, modbydelige ^[8] Skjænkestuer, hvor Fiskebønder og indfødte og fremmede Matroser raver ind og ud.

I en lun Fordybning i Byens øvre Del er der en Slags Park, hvor Tjenestepiger triller Smaabørn om, og hvor Latinskolens Lærere i Frikvartererne driver og drøfter Bynyt.

Det var en Dag tidlig paa Vaaren, at den store Damper nærmede sig Kystbyen. Luften var lun; fra de mange Haver lugtede det friskt af Jord og Løvknopper. Husdørene stod overalt aabne. Man arbejdede i Haverne, ragede ud det gulbrune, lagvis sammenpressede Løv, forrige Aars afblegede Sommerprunk, spadede og hakkede, plantede og vandede.

Nede ved Havnen, i Nærheden af Toldboden laa Kjøbmand Viks Hus forstukket bag store Trær og omgivet af et grønt Stakit. Udenfor Haven var en med store Stenheller ⁿ² belagt Plads, der gik lige til Søen. Paa den yderste Rand var rejst en Flagstang.

Inde i Haven gik en ung Pige og ragede. Hun havde et fint, blegt, lidt melankolsk Ansigt. Hun var spædt bygget, havde magre Arme og spidse Skuldre og holdt sig lidt foroverbøjet. Da Damperen nærmede sig, satte hun Riven fra sig og gik hen til Haveporten. Her blev hun staaende og saa udover Havnen, aandede dybt ud i den milde Luft og følte med Velbehag dens lune ^[9] Pust i sit Ansigt. En ganske fin Rødme aandedes hen over hendes Kinder; der spillede et Øjeblik et Glimt af Nysgjerrighed og Forventning i hendes Øjne; om hendes blodløse Læber kom der et Udtryk af Velbefindende.

Der lød Trin inde i Gangen. Husets Ejer kom ud paa Trappen og rettede en

halvanden Alen lang Kikkert mod Dampskibet. Det var en undersætsig Mand med et stort Hoved, buskede Bryn og et tykt, stivt Haar, der bagtil var skaaret kort af, saaledes at man saa hans brede, kjødfulde Nakke. Han var meget hjulbenet, og de snevre Buxer spiledes stramt ud af de svære Muskler paa Laar og Lægge. Hænderne var korte, tykke og haarede. De dybt nedtrukne Mundvige gav hans Ansigt et forgræmmet Udtryk.

Fra Landgangsbryggen tæt ved, hvor Folk havde begyndt at samle sig, kom tre Mænd ind i Viks Have. Den først indtrædende var en høj Mand med glatraget Ansigt, omhyggeligt klippet graat Haar, en bitteliden elegant Maane og et Linned saa stivt og skinnende, som om det var kommet lige fra Strygejernet. Det var Skibsreder, Fiskehandler, Fabrikejer, Bankchef m. m. m. Klaus Hamre, Byens ældste og rigeste «Hus».

Den Mand, der fulgte efter den velklædte og velpudsede Pengemand, kunde man have taget for en Sjouer, der drev om paa Fangst efter Rejsende. Den sorte Frak var blankslidt ligesom det sorte Halstørklæde, der var viklet flere Gange [10] om Halsen. Han svabbede om i et Par Botfor, der var altfor store. Askeblondt, bustet¹³ Skjæg omgav en tyk Negermund; han havde næsten hvide Øjne og smaa visne, smudsige Hænder. Idet han traadte ind i Haven, snublede han i sine egne Ben og kom derved til at træde ned en Del nyplantede Blomster, hvad han dog ikke i mindste Maade tog sig nær af.

Denne Storgrossererens uanseelige Følgesvend var ikke nogen mindre Mand end Overlærer ved Byens Latinskole og Redaktør af Byens officielle Avis, Kristoffer Bjørnholt.

Bjørnholt var baade teologisk og filologisk Kandidat. Han var en meget lærd Mand. Alt hvad der trængte ind i denne mærkelige Hjerne, klæbede fast og blev der til evige Tider. Man spaaede ham en stor Fremtid. En Mand med hans forbausende Hukommelse og sjeldne Ordenssans kunde ikke undgaa den højeste Udmærkelse.

Han var som sagt Redaktør af Byens officielle Avis. Som saadan udmærkede han sig ved den uforlignelige Sporesans, med hvilken han vejrede Samfundsfarerne paa langt Hold, og ved den barske Tugt, han holdt inden sit

eget Parti. Intet Blad indeholdt desuden saamange «Ænder» og saamange, ofte lidt tvetydige gamle Præstehistorier. Hans Avis var da ogsaa kjendt over det hele Land, og Manden selv var i den lille ^[11] Kystby dødelig frygtet. Han havde, som man sagde, «sin Næse i enhver Gryde» i hele Byen, og han benyttede sig af sin Kundskab i sin Kamp for, hvad han kaldte «Samfundets helligste Interesser». Rektoren skalv for ham ligesaavel som «Grosserereren» 3: Hamre. Den første frygtede de hemmelige Indberetninger, som Bjørnholt antoges at sende indflydelsesrige Venner i Hovedstaden; den sidste var bange for hans Avis. Man holdt dog ikke alene paa ham af Frygt, men ogsaa fordi man erkjendte, at han med udmærket Held værnede de omtalte hellige Interesser mod det oppositionelle Parti, som ogsaa den lille Kystby led af.

Den sidste af de indtrædende var en Mand, paa hvilket alt var rundt. Han havde et kuglerundt, skaldet Hoved, en rund Mave, runde Hænder og runde Ører med Blyringe i. Det var forhenværende Skipper, nu Rentier Kurt Stub.

«Venter Søstersønnen?» sagde Vik til Grosserereren. Han havde en dyb, hul Røst. Hamre nikkede og satte sig paa en af de grønne Bænke, der stod oppe paa Trappen.

«Og ved De, hvem vi videre kan vente?» spurgte Overlærereren og borede sin Stok dybt ned i et nylagt Blomsterbed.

Vik saa spørgende paa ham.

«Knut Holt.»

«Saa –.»

^[12] «Ja, jeg saa Skibsreder Holt ude paa Kajen,» ytrede den forhenværende Skibskaptejn.

«Jo saamæn! Vi kan atter forberede os paa Tumult,» blev Bjørnholt ved. «Husker De ham, Vik? I Arbejdersamfundet? Og i Sagfører Højsens Avis? Opvigler, Brandfakkel, Pøbelforleder af første Sort, Far. Men vi gjorde ham da umulig den Gang. Jeg tror nok, jeg tør sige, at jeg knektede ham ordentlig. Jeg fik ham udvoteret baade af Arbejdersamfundet, af Klubben og af Athenæet – ja, jeg kan sige udvoteret af det gode Selskab her i Byen og mærket ligeoverfor den oplyste Almenhed i hele Landet. Han luskede da ogsaa af – han var som sagt

bleven umulig.»

«Ja, han var nok en Rabulist,» sagde Skibskaptejnen.

«Simpel Person,» faldt Hamre ind og rynkede Næsen.

«Fræk,» sagde Bjørnholt afgjørende. «Kan du huske, Hamre, dengang han holdt sin berygtede Tale om «Frihedens Heroer, disse Ørne, som fra sin Flugt i Højden slaar ned i de natlumre Samfund, hugger sin Klo i deres mætte ordensdekorerede Tyranner og afstedkommer lidt sund Forargelse og Forfærdelse.»

«Det er Satan til Hukommelse, De har,» udbrød Stub med oprigtig Beundring. «Men det var vel Spøg det hele?»

[13] «Spøg? Spøg, Far? Det var Fanden heller. Men hør nu videre. Læg Mærke til dette, du Hamre; thi det var dig, han mente med disse mætte – – Naa, deri havde han forresten Ret; du ser ud, som om du altid var saa mæt, overmæt – ha, ha, ha!» –

Kurt lo af fuld Hals. Vik forandrede ikke en Mine. Hamre trak paa Læberne og saa derved ud, som om han havde smagt paa noget bittert.

Bjørnholt blev ved, efterlignende den Omtaltes Holdning og Manerer; «jeg ved det, han frygtes og hades denne Mand. Naar han kjæmper mod aandskuende Fordomme og Vedtægter, som de herskende opretholder til Værn om sin Magt, da lukker vi ikke alene vore Huse og vore Hjerter for ham, vi slipper Samfundets Politibetjente, alle disse værdige Hallunker i Ornater og Uniformer, løs paa ham, jager ham i Landflygtighed eller lader ham omkomme i et af de mange Tugthuse, som Samfundene holder for dem, der røber de herskendes Nederdrægtigheder. Men jeg elsker denne prægtige, oprørske Natur, denne paa alt Tyranni glødende forbitrede, forvovne Aand, som intet Samfundspoliti kan forfærde – jeg elsker denne stolte og modige Mand med Billedet af Fremtiden i sit Øje, og jeg vil tale hans Sag!»

«Det er da Satan til –,» begyndte atter Kurt [14] Stub, men overvældedes saa af sin egen Beundring og kom ikke længer.

Kornelia havde nærmet sig Trappen og lyttede med forbausede Øjne til

Bjørnholts Tale. Hun forstod egentlig ikke, hvad disse fremmed klingende Ord betød; men hun havde en Fornemmelse derved, som om hun havde seet ind i en Smedeesse og aandede i en glohed Luft. Hun følte en ubestemt Angst; noget ukjendt, voldsomt, noget, der truede med at omstyrte det daglige Livs Fred, syntes hende nær. Hun var dog ikke blot angst, men ogsaa nysgjerrig. Hun havde for nogle Aar tilbage ofte hørt Faderen og Bjørnholt tale om denne forfærdelige Knut Holt, og hun mindedes, i hvilket Oprør han havde sat Byen, da han sidst var hjemme. Det eneste usedvanlige, der nogensinde havde vist sig i hendes Nærhed, knyttede sig til denne Mand; hans Skikkelse tegnede sig derfor forunderlig hemmelighedsfuld og truende for hendes Blik.

«Men husker De saa, hvad jeg svarede paa denne opstyltede Opviglerlyrik?» spurgte Bjørnholt.

«Der kommer Pastor Fonn,» faldt Hamre ind, øjensynlig lettet. Han nærrede ikke Stubs Beundring for Bjørnholts Hukommelse.

Bjørnholt vendte sig. «Og hans næstkommanderende,» lagde han til. Han nærmede sig derpaa Stub og begyndte i en noget lavere Tone: «Hør, ved De, hvad man fortæller om Fonn og hans nye Konkurrent, Pastor –»

[15] Stub hostede sterkt, trak derpaa Bjørnholt tilside og hviskede: «Hys – husker De ikke – Vik er jo –»

Den anden fløjtede. «Af samme Gryde! For Satan, det er jo ogsaa sandt.»

De to nye Gjester traadte ind i Haven. Præsten var en yngre Mand, der saa ud som en lang Stilk med en uforholdsmæssig tung Blomst. De lange Ben syntes at have Ledder overalt; hans smale Hænder var altid kolde og klamme. Han bar Haaret strøget glat bag Øret. Ansigtifarven var graaladen, Huden stram og som glinsende af Olje. Lidt tyndt, trist Skjæg skyggede Kinderne. I dette sygelige, blodløse Ansigt sad to smukke, dybe, men mistroiske Øjne, der aldrig saa paa den, med hvem han talte. Han saa ud, som om han altid «gik og lyttede efter Menneskenes onde Tanker», havde Stub engang sagt om ham.

Præstens «næstkommanderende», alle Missionsforeningers Formand, Kirkeværge, forhenværende Lægprædikant, Snedkermester Vildhagen var en fed Mand med svære, brede Fødder, der vendte noget indad, og et fyldigt, bleggult

Ansigt, indfattet i en Bræm askefarvet Skjæg. Et sødladent Smil og en kvindelig spæd Røst stak af mod den sterke Figur.

«Vi talte om Knut Holt,» sagde Bjørnholt, da man havde vexlet Hilsner. «De husker ham jo, Fonn?»

[16] «Ja – begejstret Folketaler,» sagde Præsten humant, men med en Betoning, der ganske blidelig skjød den omtalte udenfor de respektables Samfund.

«Forresten –,» faldt Skibskaptejnen ind; «der var da noget godt ved Knut Holt ogsaa. Han havde Mod. Da jeg førte Skib for hans Far, gjorde han en Sortehavstur med mig. Da sprang han ud efter en Matros, som faldt overbord og som ikke kunde svømme. Det var høj Sjø, og Fanden skal ta' mig, om jeg havde vovet det selv. Men han reddede Manden.»

Damperen havde ankret. Fløtmandsbaadeneⁿ⁴ omsværmede den og begyndte at komme iland med sin Fangst.

De i Viks Have forsamlede begav sig ud paa Kajen. Idet de kom derud, lagde en graamalet Baad til, og en ung Mand i engelsk Rejsedragt sprang opover Trappen. Det var Hamres Søstersøn og Arving, Konsul Robert Gil. Han udmærkede sig ved et ualmindeligt langt Ansigt, en lidt hængende Underlæbe og store, rovdyragtige Tænder. Han var Byens første Sportsman. Hver Sommer berejste han Fjordene, iført Lædergamascher og sømbeslagne Sko og med en Mængde Fiskefluer om Stanleyhatten, samt fulgt af et halvt Dusin Hunde. Han udtalte sit Navn «Djil» og skyede alle norske Ord, [17] som han ikke kunde udtale med tyk Tunge. Han foragtede alle andre Sprog end det engelske og talte derfor egentlig ikke noget bekjendt Tungemaal, uden hvergang der var Engelskmænd i Byen – til dagligdags gryntede han blot; det havde dog ialfald en liden Klang af det eneste Sprog, han anerkjendte.

«Grynt, Grynt,» sagde han, idet han gav Onkelen Haanden og tog til Hatten for de øvrige. Hamre forandrede ikke en Mine. Han glyttedeⁿ⁵ henover sine idag flagsmykte Søboder og Fabrikker med det ene Øje og foragtede Folkehoben med det andet.

Grosserereren indbød Vennerne paa et Glas Vin «i Anledning af Dagen», som han udtrykte sig. Indbydelsen blev modtagen, og man satte sig i Bevægelse indover Almenningen.ⁿ⁶ Kornelia blev igjen ude paa Bryggen.

Oppe i Almenningen stod en Mand i en sort Paletot, der hang løst om hans magre Legeme. Han lænede sig til sin Stok og saa spændt ud mod Damperen. Da Vennerne gik ham forbi, hilste de nølende. Manden i Paletoten vendte sig helt mod dem, tog Hatten dybt af og viste derved et spidst Hoved, paa hvilket et tyndt Bælte af Haar var kjæmmet fra det ene Øre mod det andet, uden dog at dække den ganske skaldede Isse. Han strakte Hals, idet han hilste,^[18] den lange, smale Næse krummede sig, de tynde Læber aabnede sig og viste en Rad glimtende hvide Tænder. Det var et forunderligt Smil, det lyste pludseligt som et Skudglimt og var paa engang høfligt og spydigt. Han saa ud som en Høg, der komplimenterer sit sikre Bytte.

Det var Skibsreder Arne Holt. Han havde sendt Baad ud til Damperen, da han ventede sin Søn hjem fra et fleraarigt Ophold i Udlandet.

Pludselig ilede han hen til Landgangstrappen – han havde seet Baaden lægge fra Damperen med en Passager ombord. Han steg ned af Trappen og blev staaende paa dens laveste Trin. Da Baaden kom saa nær, at han kunde kjende Sønnen, lyste hans skarpe Høgeansigt, hans Øjne blev fugtige, og han lo med en tilbagetrængt, krampagtig Latter.

«Velkommen! Velkommen! Saa du var dog med,» sagde han og rystede med febrilsk Heftighed Sønnens Haand, idet denne – en Mand paa noget over tredive Aar – steg ud af Baaden. «Jeg blev forhindret i at komme ombord –.»

Knut Holt lignede ikke Faderen. Han var hverken blond eller mørk, middels høj, bredskuldret, men med et noget fladt Bryst. I det skjægløse Ansigt med en ganske lige Næse sad to graa, noget matte Øjne. Han saa nærmest lidt fortrædelig ud, idet han tyggende paa en Cigar hilste paa Faderen, som om han blot havde været ude paa en liden Rotur.

^[19] De gik i Taushed indover Bryggen. Udenfor Viks Hus gik de forbi Kornelia. Knut saa to nysgjerrige Øjne, der tittede efter ham som fra et dybt Skjul, idet hun med Ansigtet halvt vendt mod dem gik ind af Haveporten. Han lod Cigaren falde

og stansede. «Hvem var det?» spurgte han.

«Kornelia Vik.»

«Saa—aa. Jeg kunde ikke have kjendt hende igjen. Hun er jo bleven – hun har forandret sig.»

Holt svarede ikke.

De gik videre. «Du lever vel?» spurgte Faderen med et vist forlegent Tonefald.

«Aa—ja.»

Da de kom op i Gaden, der førte forbi Holts Ejendom, stansede Knut atter og saa sig om. «Det er mærkeligt, hvor alt er uforandret herhjemme,» sagde han. «Jeg tror f. Ex. ikke, at jeg nogensinde har landet i en norsk By, hvor der ikke, idet Dampskibet ankrer, kommer nogle tykke, røde Mennesker ombord, hilser paa Chefen med et familiært «Morning», river Døren til Røgelugaren op med den størst mulige Larm og rekvirerer Seltersvand og Konjak. Jeg følte mig saa underlig hjemlig tilmode, da det Samme hændte idag. Og se nu Hjørnebutikken derborte med Galanterivarer, Stentøj, Oljeklæder og Fiskekroge i Vinduet! Og der – i Bogladen – handler man, Gud hjælpe mig, endnu hovedsagelig [20] med Chokolade og Eau de Cologne, og ved Siden af med Traktater!» Han gik hen til Vinduet. «Rigtig! – Wilocks Honningdraaber – Israels Dug – jo, jo! Ikke Skygge af Forandring.»

«Nej, nej,» lo gamle Holt. «Vort Valgsprog er: «Vi ved, hvad vi har.»

Holts Hus, «Borgen» kaldet, laa paa en høj Bakke og var omgivet af en Have, der strakte sig ned til Gaden paa den ene Side og til Søen paa den anden. Da de var komne ind i Haven, pegte Knut paa en af Havebænkene og spurgte: «Nu – fanger den endnu Mennesker?»

«Javist, javist,» svarede Skibsrederen fornøjet. «Den er i ypperlig Stand. Det er sandt – ha, ha! – det maa jeg da virkelig fortælle dig! Du maa vide, at her en Dag fangede jeg – ja, vil du tænke dig – jeg fangede – mig selv!»

«Ja, da maa din Fælde sandelig være god.»

«Ha, ha, ha! Jo, ser du, – jeg gik herude i Haven og læste en Avis. Saa kommer jeg paa min Vandring hen til en af Bænkene, glemmer, at den ikke er

ordinær, sætter mig og – er fangen. Men jeg har ogsaa fanget andre. Og nu Havegrinden! Ja, den maa du ved Lejlighed virkelig se. Den er indrettet saaledes, at enhver kan komme ind, men ingen ud, ifald jeg ikke hjælper ham – ha, ha!» –

[21] «Nej, hør nu, Far, lad os leve som civiliserede Mennesker. Kan du ikke mætte din Fange- og Gribelidenskab paa Rotter og Mus eller andre Dyr og lade Menneskene i Fred.»

«Nej, det er netop Mennesket, dette farlige Dyr –»

«Jeg forstaar ikke, at du ikke er bleven Slavehandler eller Politispion eller noget andet saadant nederdrægtigt sjofelt.»

«Ha, ha, ha! Du har dit gode Humør, mærker jeg,» lo Holt og gned sig i Hænderne.

De steg op af en Række i Jorden indmurede Stentrapper, der førte op til Pladsen foran Huset.

«Hvem styrer for dig nu?» spurgte Knut og stansede paa det øverste Trin.

«Styrer? Du mener – Huset?» –

«Ja.»

«Hm – det er Kathrine,» stammede Holt og blev flammende rød.

«Kathrine? Den tykke? Stuepigen?»

«Hm – ja. Overordentlig flink,» mumlede Holt og begyndte at gaa op mod Huset.

II.

Den Stue, Holt førte sin Søn ind i, var næsten elegant udstyret og møbleret,

men mindede ikke desto mindre om en Gjestgivergaard ^[22] paa Landet. Sofaen stod under Vinduet, Stole og Borde, som det faldt sig, Gardinerne hang skjævt, nogle Zvibler var stukne lige til Halsen ned i en kostbar Vase og saa ud, som de skulde kvæles. Paa Væggene hang Skillingskilderier og afskyeligt udførte Fotografier ved Siden af værdifulde Malerier. Alle Borde og Skabe var overfyldte af Bondenips ved Siden af sande Pragtstykker i Marmor og Alabast. Det var, som om alt, hvad Huset ejede, saavel af Skrammel som af Kunstsager, var paa Udstilling i denne Stue. Luften derinde var kvælende som paa et Pulterkammer.

Knut blev staaende en Stund og saa sig om. Derpaa aabnede han et Vindu.

«Saa – nu er du da igjen hjemme,» begyndte gamle Holt, gned sig i Hænderne og betragtede atter Sønnen halvt forlegent, halvt ømt. «Hvad maa jeg byde dig? Et Glas Vin? Eller Kaffe? Eller –»

Døren til Sideværelset gik op, og ind traadte en tykladen Kvinde paa nogle og firti Aar. Hun var halvt bonde- halvt byklædt, med Guldringe paa Fingrene og Dobber i Ørerne. Hendes Ansigt blussede, Sveden perlede paa hendes blanke Pande. Hun syntes at være kommen lige fra Kjøkkenilden. I hendes Miner og Væsen var der en Blanding af Fortrolighed og Genance – hun var aabenbart i Uvished om, hvorledes hun skulde modtage den hjemkomne Søn. Endelig ^[23] gik hun over Gulvet, rakte Knut Haanden og sagde med et Forsøg paa at se moderlig ud: «Velkommen hjem, Knut!»

Knut blev staaende med hendes fede og fugtige Haand i sin og stirrede paa hende uden at svare. Fra hende saa han spørgende paa Faderen. Der opstod en pinlig Pause, under hvilken Knut slap den fede, fugtige Haand. Omsider satte Holt sig i Sofaen og begyndte kremtende^{u7} og forpint:

«Vil du ikke tage Plads, Knut. Træt efter Rejsen –»

Den tykke stod en Stund raadvild midt paa Gulvet og blussede sterkere og sterkere. Saa gik hun resolut hen og satte sig ved Siden af Holt. Denne sprang op som stukken af en Orm, men fattede sig dog strax og vendte sig til Knut.

«Vi – talte om – ja, hvad maa jeg byde dig? Kathrine, har du –?»

«Jeg har kogt Kaffe,» svarede Kathrine, der pludselig var bleven bleg. Holt

saa spørgende paa Sønnen.

«Vil du –?»

Knut nikkede, og Kathrine forsvandt.

Knut tændte langsomt en Cigar og kastede sig paa en Paté, der stod ved det ene Vindu.

[24] «Naa – saaledes,» sagde han. «Tør jeg spørge – har jeg Søskende?»

Gamle Holt forsøgte at le, men det lyktes ikke.

«Det overrasker dig dette – –. Ja, ser du – hun er et gammelt Tyende – man bliver forbandet familiær –. Forøvrigt – jeg forsikrer dig –»

«Lad fare. Du har Ret til at vælge din Omgang som jeg min. Blot dette: jeg vil ikke optages i Familien – det maa du gjøre hende begribeligt.»

«Jeg forsikrer dig virkelig,» begyndte Holt igjen, men Knut afbrød ham.

«Lad os tale om noget andet,» sagde han. «Sig mig –»

Kaffeen kom, men bragtes af en anden Pige; Kathrine viste sig ikke mere. Da Pigen var gaaet, sagde Knut, idet han nippede til Kaffeen: «Hun forstaar at lave Kaffe – det er respektabelt. – Faa dig nu en Pibe, Far, og saa Dampen op: Anret nogle af Byens fede Kalve for din Søn.»

«Ha, ha, ha!» lo Holt, og dennegang var det en utvungen Latter. «Siden, siden skal du faa baade de fede og de magre. Men først du: fortæl mig om dine Rejser.» Han tændte en Pibe, tog en Stol og satte sig hen til Sønnen. «Husker du sidst du kom hjem fra Udlandet? [25] Ved Gud, det var – det var – som at læse Darwin.»

«Dit Faderhjerte, Papa –»

«Mit Faderhjerte – nu ja – jeg vil ikke negte – jeg har jo siddet alene her i alle disse Aar –.»

Han hostede og tyggede heftigt paa Pibespidsen. Knut saa ud af Vinduet og taug en Stund. «Jeg har ikke noget at fortælle,» sagde han saa – hans Stemme var ganske blød og mild.

«Du spørger! Du med din livlige Opfatning skulde ikke –»

«Jeg er komplet tom, Far.»

Holt saa en Stund uroligt paa Sønnen og lod sine kloagtigt bøjede Negle løbe frem og tilbage over sine store Tænder.

«Nu saa sig mig da i det mindste, hvordan det hænger sammen: Du agtede jo at nedsætte dig i Lissabon –?»

«Ja.»

«Men du opgav det?»

«Ja. – – Der hændte noget, som – –»

«Du ombestemte dig nok pludseligt?»

Knut saa vist paa Faderen.

«Ja. Har du hørt noget derom?»

Holt blev rød. Han havde jo sat alle sine portugisiske Handelsvenner i Bevægelse forat faa noget at vide.

[26] «Du har hørt, at jeg vilde gifte mig?» spurgte Knut videre.

«Ja – unegtelig –»

«Det er sandt.»

«Men –?»

«Hun døde.»

Holt saa deltagende paa Sønnen. «Stakkels Gut, du har altsaa Sorg. Nu forstaar jeg, at dit Humør –»

«Du tager fejl, Far. Jeg sørger ikke over hende.»

Holt saa forbauset paa ham.

«Hvem var hun?» spurgte han om en Stund.

«En norsk Amerikanerinde fra Buenos Ayres. Jeg var rejst i Forvejen til Lissabon for at ordne det fornødne. Det Dampskib, hun for nogle Maaneder siden gik ombord i, er ikke kommen frem. Jeg har endnu intet kunnet erfare om dets Skjæbne.»

Der indtraadte en Pause. Gamle Holt følte sig taknemmelig stemt. Denne

Amerikanerinde, om hvem han forøvrigt intet vidste og nu heller ikke brød sig om at vide noget, havde skaffet ham mangen vaagen Nat. Han havde i sit stille Sind ofte ønsket den fremmede Kvinde, der truede med at tage hans Søn fra ham, nede paa Havsens Bund, hvor hun nu heldigvis laa.

Det bankede. Paa Holts «Kom ind» viste der sig et ungt, rødmosset Ansigt, omgivet af ^[27] det prægtigste lyse, krøllede Haar, man kunde se for sine Øjne.

Knut sprang op. «Peter! Hurra! Hurra!» Han ilede hen til den indtrædende, trak ham frem paa Gulvet, lagde sin Arm om hans Skulder og raabte: «Det glæder mig sandfærdigen at se dit uforskammet lyse Aasyn igjen! Akkurat som da jeg rejste! Man bliver sund bare af at se paa dig!»

Den unge Mand, Handelsfuldmægtig Peter Strøm, rystede Knuts Haand og saa paa ham med sine trøhjertige blaa Øjne, der i dette Øjeblik stod bristende fulde af Taarer, uden at kunne faa et eneste forstaaeligt Ord over sine Læber.

«Saa! Sæt dig,» sagde Knut og trak ham hen til Sofaen. «Far,» vendte han sig til Holt, «din bedste Vin for min bedste Ven! Nu vil vi have os en rigtig munter Aften sammen.»

Gamle Holt fik det travelt. Han for ud i Køkkenet og gav Ordre, der satte hele Personalet i Forbauselse. Derpaa styrtede han ned i den afgrundsdybe Kjelder under Huset og kom en Stund efter op med en hel Kurv fuld af støvede Flasker i alle Farver og Former. Der var hvide, gjennemsigtige Flasker med gult Lak – deres Fødeland var Frankrig. Der var andre, slanke, grønne fra Rhinen, brede Champagneflasker med Sølvhoveder og undersætsige, næsten sorte Karle fra Kap. Og medens han for op og ^[28] ned, mumlede han: «Gudskelov! Gudskelov! Ja, han skal Pinedød faa Vin.» Havde han ikke sat Knut i Humør, var ikke den trætte, fortrædelige Mine som blæst bort! – «Jo, han skal faa Vin, som ikke mange har Mage til her i Byen. Gudskelov!»

Snart sad de tre rundt Bordet og prøvede Holts Vin. Knut var perlende munter. Han talte dog ikke om sine Rejser, men udelukkende om hans og Peters Samliv i fordums Dage. «Husker du? Husker du?» kom det uafbrudt, og det kan vel være, at Peter huskede! Alt hvad de havde oplevet sammen, laa trofast bevaret i hans Erindring. Og hvor stolt, hvor lykkelig han var over, at Knut Holt, hans

Skolekammerat og Ven, det bedste, det største Menneske, han kjendte, virkelig brød sig om at mindes disse svundne Tider.

Gamle Holt taug, gned uophørligt Neglene mod sine Tænder og tænkte:
«Magen til min Gut findes ikke i dette Land.»

Da man havde spist og igjen sad ved Cigarerne og Vinen, sagde Peter halvt undselig: «Du kan tro, vi har holdt sammen i Folkesamfundet mod Bjørnholt og Hamre.»

«Folkesamfundet – hvad er det?» –

«Kjære, husker du da ikke Folkesamfundet, som du selv har stiftet?»

«Aa – det Pøjt.»

Peter blev blussende rød.

[29] «Ja, det forstaar sig, det er jo ikke noget videre nu,» sagde han undskyldende. «Siden du rejste, har vi jo ikke nogen Taler. Men vi har gjort vort bedste. Jeg tror, jeg tør sige, at vi har havt nogen Del i, at hverken Bjørnholt eller Hamre er bleven valgt i denne Tid. Ikke sandt, Holt?»

Holt nikkede.

«Det er en græsselig Standhaftighed,» udbrød Knut. «Herhjemme varer da ogsaa alt evigt.»

«Men – men –,» stammede Peter, «var det da ikke ret?» –

«Gak hen paa Torvet, køb og sælg, bliv fed og anlæg høje Flipper ligesom Hamre, min kjære Peter. Det var Synd, at I hindrede ham i at blive valgt. Han kunde have været Minister nu.»

«Hamre? Men det kan da ikke være din Mening, at –?»

«Min kjære Ven, lad os være alvorlige Mennesker. Har du seet Hamre udbringe en Skaal? Nu vel. Har du ved disse højtidelige Lejligheder betragtet hans Næse? Ikke. Men det er en Fejl; man bør være Iagttagere. Jeg siger dig, at i et Land som vort kommer det hos en Minister udelukkende an paa Næsen. Den maa være højtidelig; Ministeren maa have Anlæg for officiel Mimik. Hamres Næse er aldeles ministeriel. Kjære, lad ham faa følge sit Kald.»

[30] «Du spørger!»

«Ja, hvad andet er vel det hele værd? Hvad Pokker vil I? Hvad kan nu f. Ex. du, Peter, opnaa? Vil du blive Folkefører eller Minister?»

«Jeg? Gud bevare mig!»

«Naa. Saa gjentager jeg: gak hen paa Torvet og ned paa Børsen og læs dine Klassikere: 'Hvede vigende, Sirup behagelig', og lad Liebhabere kjæmpe Kampen om Laurbærkranse og Ordner ud alene.»

«Men i de store Samfund der kjæmper jo –»

«De mætte og sultne – ja, paa Liv og Død, og den Kamp naar vel ogsaa os engang. Men den Tid, den Sorg. I Aften vil vi ialfald glemme baade den store Krig i de store Samfund og den lille i de smaa. En Skaal for dit runde, sunde Ansigt, Peter. Sørg for at gjøre din Slægt uforgjængelig, saa behøver vi hverken at frygte for de mætte eller sultne!»

Den muntre Tone fra før vilde ikke ret komme tilbage. «Han *har* forandret sig,» sagde gamle Holt til sig selv, og denne Opdagelse gav ham meget at tænke paa. Peter følte sig uendelig skuffet. Han havde glædet sig til at kunne sige disse Ord til Knut: «Vi har holdt urokkeligt fast ved dit Program» – og nu hørte han, at det hele var noget Pøjt. Det gjorde ham saa ondt; men Knut havde vel Ret, tænkte han; «vi har vist ikke fulgt rigtigt med.»

[31] Knut mærkede, at han havde saaret sin Ven, og idet han slog ham paa Skulderen, sagde han: «Bryd dig ikke om, hvad jeg siger! Jeg er for Tiden afdøet fra alle Samfundsspørgsmaal; jeg lever paa Grund af Omstændighederne privat. Og særlig hungrer jeg i Aften efter det fredelige, det hyggelige. Derfor – syng lidt for os. Ja, du har da vel ikke lagt Sangen væk!»

«Aa! Han er Instruktør i Sangforeningen,» oplyste Holt.

«Saa syng!»

«Hvad kan nu det være for *dig*?»

«For mig? Jeg hører hellere dig synge end de bedste Kunstsangere, nu ved du det.»

«Aa du!» sagde Peter, men gik dog nu hen til Pianoet og sang med smuk, fuldtonende Stemme og et bevæget, noget undseligt Foredrag disse dæmpede, idylliske Sange om «vor Barndoms grønne Dale», om «Bjælder og Lurløk», om «Alfedans og Elvesus», blufærdige Digte, fulde af Drøm, af Længsel og Vemod. Knut blev underlig tilmode ved at høre dem. De mindede ham om Tonerne i det gamle Klaver i den afsides Præstegaard, hvor han havde tilbragt nogle af sine Barndomsaar. De var saa fine, saa aandeagtige og drømmende. De havde alle en Duft af tørrede Rosenblade. Han følte sig fristet til al udbryde: «At de lever endnu, disse Sange, og at der lever Mennesker, som kan synge dem [32] saa troende, saa inderligt og ømt. Det syntes gaadefuldt for ham, i hvis Øre det endnu lød:

«Fra Land til Land slaar Luen hed:
I Armods Børn træd i Geled!
Jert Trælleaag i Splinter slaa,
mod Tyranniet samlet gaa!
I Luften højt vajer Fanen rød,
bag den de Tusinder i Nød,
der raaber Arbejd eller Kamp og Død.»

Det var sent paa Kvæld, da Peter sagde Godnat og Knut gik op paa sit Kammer. Han satte sig ved Vinduet og saa udover Byen. Tagene af de højestliggende Huse, Kirketaarnet og nogle smaa sorte Trær oppe paa Højden tegnede sig skarpt mod den skyløse Himmel. Ude paa Moloen glimtede Fyret. I et og andet Hus saaes et oplyst Vindu. Udenfor laa Havet som et mørkt Gab.

Fra sine Vinduer kunde Knut se ned paa den stenlagte Plads udenfor Kjøbmand Viks Hus. Han mindedes, at han som Gut ofte havde leget derude. Fra den Tid havde han ogsaa et Indtryk af Husets Beboere, der aldrig havde forladt ham. Vik selv huskede han især fra en lun Vinterdag med kramⁿ⁸ Sne, en Søndag, da han og en Del andre Gutter havde bygget de prægtigste Skanser og Fæstninger paa Viks Plads og holdt Slag. Knut og hans Parti stormede netop det fiendtlige Fort og istemte et rungende Hurra, da Vik, der kom fra Kirken, pludselig stod midt [33] iblandt dem, sortklædt og søndagshøjtidelig, og ved sin blotte Nærværelse fremkaldte den dybeste Dødsstilhed. Selv den modigste følte

Knæerne svigte under sig, da han begyndte at mønstre hver enkelt med et tugtende Blik fra sine halvt skjulte Øine, og da han med en Røst, som om han talte op af en dyb Kjælder, raabte til dem: «Er det saaledes eders Forældre lærer eder at helligholde Hviledagen? Pak jer hjem og kast jer i Anger og Bøn for Guds Aasyn!» da var begge Hære som fejede bort af en Orkan i samme Sekund og Pladsen øde.

Efter den Dag kom Knut aldrig oftere ned paa Pladsen, og han gik altid forfærdet af Vejen for Vik, naar han mødte ham paa Gaden. Han hørte altid dette: «Ned i Anger og Bøn» og saa Vik skride hen over en Skare knælende og træde dem sønder og sammen. Manden vedblev at staa mystisk og afskrækkende for ham, lige til han blev voxen. Naar han hørte eller læste om Israels hevnende Gud, saa han altid Kjøbmand Viks Stenaasyn for sig.

Endnu en anden Rædselsskikkelse havde vist sig for ham dernede ved Viks Hus. Det var Viks Søster, en høj Kvinde, der altid gik i sort og med Blankskindsmanchetter. Ogsaa hende gav Knut Plads i det gamle Testamente blandt Profeter og Patriarker.

Kornelia saa Knut sjelden uden i Kirken. Der sad den lille, spæde Pige med den graa, ^[34] frostige Ansigtssfarve sammenkrøben i en Krog af Kirkestolen og saa med et syndebekymret Blik ud over Menigheden. Knut havde den Forestilling, at hun egentlig hørte hjemme i de dødes Rige, og at hun blot dukkede op i denne Verden for at se alvorligt og medynksfuldt paa den. Det havde derfor overrasket ham overordentligt, da han engang kom over hende, legende «Paradis» udenfor Viks Hus med de forfløjne Døtre af en nærboende Smed. Synet forsvandt dog pludseligt. «Kornelia!» lød en barsk Mandsrøst fra Huset, og dermed var hun borte som et Blink, medens de forfløjne Smededøtre smuttede forfærdede ind i nærmeste Smug.

Efterat han var bleven voxen, havde han blot seet hende i forbigaaende, og han følte sig, hvergang han mødte hende, forvisset om, at hun aldrig oftere havde stjaalet sig ud paa Gaden for at lege «Paradis».

Han sad længe saaledes og saa ned paa den stenlagte Plads og tænkte paa dem, der boede indenfor det grønne Stakit.

III

En storm- og regnfuld Novemberdag steg der ind i Bogbinder og Bogtrykker Olsens Værksted en mager Mand med et smukt, men skarpt, benet Ansigt og store, hvide Tænder. Han var [35] netop ankommen med det eneste lille Dampskib, der dengang gik paa Fjordene, og førte alt sit Gods med sig i en sort Skindvæske, som han bar over Skulderen. Han søgte Arbejde og leverede Bogtrykkeren et Brev fra en Embedsmand i et nærliggende Strandsted. Embedsmanden, der stod i Forretningsforbindelse med Bogbinderen, skrev:

«Det er en flink Mand, men et uroligt Hoved. Hans Far var en Projektmager, der drak. De vilde tjene mig ved at skaffe Manden Beskæftigelse, saa vi blev kvit ham herinde.»

Bogtrykkeren kløede sig i Hovedet. Han fandt ikke Anbefalingen ganske tilfredsstillende. Han stod imidlertid i Gjæld til samme Embedsmand, der ogsaa Aar om andet skaffede ham ikke saa lidet Arbejde. Det gik altsaa ikke an, uden videre at vise det urolige Hoved Døren. Han begyndte at examinere den fremmede.

«De heder?»

«Holt.»

«De er Bogbindersvend eller –»

«Jeg er Mekanikus.»

«Me–?» Bogbinderen gjorde store Øjne.

«Og Seminarist –»

«Se–?» Bogbinderen blev staaende med aaben Mund. Hvad skulde han med Mekanikere og Seminarister paa sit Værksted.

«Og saa desforuden en Smule Snedker og Gartner,» tilføjede den fremmede

Mand og viste [36] sine store Tænder paa en Maade, der ingenlunde tiltalte den skikkelige Haandværker.

Han læste atter Brevet og spyttede.

«Jeg ved Fanden ikke, hvad jeg skal sige, jeg,» udbrød han.

«Jeg forstaar mig ogsaa lidt paa Bogtrykkeri. Kanske kunde jeg hjælpe lidt med Avisen,» ytrede den anden.

Avisen! Ja, det var rigtigt. Bogbinderen udgav Byens eneste Avis. Det var egentlig ikke noget Hexeri at redigere den; men Bogbinder Olsen var intet literært Geni. Hans Avis havde altid udmærket sig ved sine eventyrlige Trykfejl. Han trængte saaledes en Korrekturlæser, og da den fremmede Mand var Seminarist, maatte han vel være indviet i Retskrivningens Hemmeligheder. Her var kanske billig Hjælp at faa, og Bogbinderen aabnede Underhandlingerne. Den fremmede var nøjsom, og de blev enige. Saaledes blev Arne Holt Indvaaner af den lille Kystby.

«Faderen var en Projektmager, der drak,» lød den korte Biografi i Embedsmandens Brev. Det forholdt sig ogsaa rigtigt. Han var en Mand, der ikke havde havt Lykken med sig. Han var egentlig Snedker, men derhos ogsaa Bøsssemager, Uhrmager og Skibsbygger. I alle disse Haandværk havde han gjort Opfindelser, men altid var han kommen post festum dermed. Han havde som Gesel gjennemvandret Danmark og Tyskland, hvor han blandt andet havde studeret Oplysningstidens [37] Forfattere, som han allerede kjendte fra den gamle Præsts Bibliothek. Da han kom hjem, begyndte han med Iver at udbrede de Anskuelser, han havde tilegnet sig, men kom ogsaa her for sent. Den gamle Præst var død, den gamle Oplysning var Kjæfteri, og han selv blev snart anset for en farlig Mand. Han fik ingen Søgning, blev udelukket fra Tillidshverv, som han engang havde indehavt, blev bitter og menneskesky, syslede tilslut blot med Maskinmodeller, som aldrig blev færdige, sultede meget, drak meget og døde omsider fattig og forglemt.

Hans Søn Arne havde arvet Faderens gode Hoved, og det saa en Tid lang ud til, at han ogsaa skulde arve hans Skjæbne. Han var først paa et mekanisk Værksted, siden paa et Seminarium og var overalt Nummer 1. Men saasnart han

vilde vinde sig en Stilling paa sine Examinere og Attester, strandede han. Han ansøgte allerærbødigst og allerunderdanigst, han vovede at tale om sin Ret, og han klagede bittert, men alt forgjæves. Hans Attester var nemlig vistnok gode, men der fulgte dem fra Autoritet til Autoritet et lille «Hm», der lod ane en skjult Skavank hos Manden. Hans Uheld var, at ingen likte ham. Denne knejsende Holdning forekom de overordnede udfordrende, dette borende, gennemskuende Blik frækt, dette pludselige Smil, hvorved den hele Rad af perlehvide Tænder kom til syne, som et Geled Soldater, der rykker med blanke Vaaben ^[38] frem i Solen, forekom dem haanligt, og Mandens uforbeholdne Tale respektstridig, oprørsk. Hans Evner – Gudbevares! men Karakteren – hm. Han var under alle Omstændigheder sin Fars Søn.

Ved Faderens Død stod han der, fattig og arbejdsløs. Hans Arv bestod i de ufærdige Maskinmodeller og et ilde anset Navn. Der var dog et andet Stof i Sønnen end i Faderen. Han tabte ikke Modet. Først gjorde han for sidste Gang en Runde hos alle Stedets formaaende Mænd og bad om Laan for at kunne studere. Man modtog ham kristeligt, men kjøligt. Man skildrede ham Ærgjærrighedens Fristelser og Ydmyghedens søde Frugter og anbefalede ham at gaa i Lære hos Stedets kristeligsindede Smed. Det hele Udbytte var den Anbefaling til Bogbinder Olsen, som skaffede ham Arbejde ved dennes Avis og Bogbinderi.

Saa bandt han da Bøger og læste dem, satte og korrigerede Avisen. Om nogen Tid blev han forfremmet. Bogtrykkeren havde faaet Agtelse for hans Hoved og Kundskaber og betroede ham det ansvarsfulde Hverv med Rødkridt at indcircle de Nyheder, der fra andre Aviser skulde over i «Amtstidenden». Holt arbejdede for fire, frøs en Del, sultede ogsaa lidt, men lagde Penge op. En vakker Dag gjorde han Bud paa en Part i Bogtrykkeriet og Avisen. Hans Principal blev ikke alene forbauset, han fattede fra denne Stund en rent ud overtroisk Respekt for sin Svend. At ^[39] lægge Penge op med en *saadan* Løn, det var et Kunststykke, som Bogbinderen ikke kunde forklare ad naturlig Vej. Han slog saa meget hellere til, som han altid var i Pengeforlegenhed. Holt blev fra nu af Eneredaktør af Bladet. Som saadan gjorde han sig øjeblikkelig kjendt i Byen og det paa en saadan Maade, at hans Navn aldrig siden gik i Glemme. Det fredelige lille Blad, med sit blaalige Papir, i hvilket Raastoffet dannede for Trykkets Tydelighed meget

hinderlige Klumper, havde hidtil aldrig vovet sig ud over Nyhedernes og Avertissementernes neutrale Omraade. Men da Holt fik Magten, blev det anderledes. Han skrev en Dag en højst nærgaaende Artikel om den «dybe Dvale», i hvilken Byen var nedsunken. Den trængte en liden Vækker nu og da, en liden Brandpil, og Redaktionen vilde for Eftertiden sørge for at afhjælpe denne Trang. Og saa kom Pilene, den ene efter den anden susende mod næsten alt, hvad Byen ejede af gammel, grundfæstet Autoritet. Man kunde ikke være blevet mere forfærdet, om den faste Fjeldgrund pludselig havde aabnet sig og opslugt Byens solideste Huse. At sætte disse gamle, højt ærede Navne ind i Bogbinder Olsens Avis med de skjæve Typer og den elendige Sværte, hidtil det ærbødigste, det lydigste Organ for Handelsavertissemeter og Kommunalbeslutninger, det var en saa exempelløs Forbrydelse, at ingen Straf kunde være haard nok. Det gik, som enhver [40] kan tænke sig. Efterat Holt en Tid havde vakt Brandskræk i alle Huse, blev Bladet opsagt af alle velsindede Mennesker, det vil sige af alle, der havde Raad til at betale det. Dermed sluttede Holts Redaktørvirksomhed. Han maatte betale sine Artikler med sin Andel i Bladet, og Bogbinderen besteg atter Tronen, gjorde Afbigt og fik Tilgivelse.

Holt solgte derpaa sin Andel i Bogtrykkeriet og aabnede en Bondehandel i en Kjælder. Det gik. Han opdagede under denne Bedrift nye Evner hos sig selv; ogsaa hjalp hans Forbindelser i Landdistrikterne ham. Han tjente Penge, og han morede sig. Fra denne Kjælder fløj der bidende, lattervækkende Ord ud over Byen; han fortsatte paa en Maade sin Redaktørvirksomhed, og han var nu saa meget farligere, som ingen kunde lukke hans Mund ved Opsigelser. Man følte det som en sand Befrielse, da Holt om nogle Aar opgav Bondehandelen og flyttede tilbage til sit Hjemsted.

Her købte han et Handelssted og svang sig hurtigt i Vejret. Han forøgede hvert Aar Antallet af sine Fiskebaade og Skuder og blev en formuende Mand.

Medens han var bosat i det lille Strandsted, giftede han sig. Holts Forlovelses- og Giftermaalshistorie var længe et staaende Samtaleemne blandt Familierne derinde. Hans Hustru var en Datter af en afdød Distriktslæge. Hendes Mor holdt Spisekvarter og lejede Værelser ud. I den første Tid, efterat Holt var tilflyttet Stedet, boede han [41] og spiste hos Enken. Saaledes blev han kjendt med

Datteren, der dengang var forlovet med Sønnen af Strandstedets første Handlende, Grosserer Vik. Holt var ofte inde hos Enken; han havde sin Fornøjelse af at tale med hende; thi hun var et opvakt Hoved og havde læst en Del. Datteren sad i Regelen ved sit Sytøj og deltog aldrig i Samtalen. Holt lagde længe ikke Mærke til hende, men engang, da han igjen havde ladet Tungen løbe af Hjertens Lyst og blandt andet ogsaa talt om «vore skikkelige Smaapiger», der sværmer for Løjtnanter med snoede Knebelsbarter, Grosserere med velplejede Whiskers og Præster i hvidt Halsbind, saa han, at den unge Piges Øjne, der hidtil altid havde været som naglede til Sømmen, var vendt lige imod ham med et ganske mærkeligt Udtryk. Hun saa ud, den unge Pige, som om hun var forstenet – alt Liv var samlet i disse store, mørke og dybe Øjne; de ikke blot saa paa ham, de omfattede ham; han følte deres varme Straaler og forstod pludselig, at indenfor denne blege, smukke Pande havde hver Tanke, han havde kastet ud i disse Samtaler, fæstet sig, og at hun, naar hun sad bøjet over sin Søm, i Stilhed havde ruget over hans Ord. – «Hvor forunderligt!» sagde disse Øjne. «Hvor forunderligt det er, alt det, du siger.»

Fra dette Øjeblik kom Holt endnu oftere ind til Enken. Han talte fremdeles meget, men han spottede ikke saa hensynsløst. Derimod fortalte han mere, [42] baade om hvad han havde læst og om hvad han havde oplevet. Hvad han oftest kom tilbage til, var dog de unge Pigers Smag. Han opbød hele sit Vid for at latterliggjøre deres «Idealer». – «Jeg har aldrig hørt om nogen Pige, der sværmede for en virkelig tænkende Mand,» var hans stadige Omkvæd.

Samtidig med at Holt blev opmærksom paa den tause Syerskes Øjne, gjorde ogsaa hendes Forlovede, Jakob Vik, Opdagelser hende vedkommende. Disse selvsamme store Øjne, som han saa ofte havde seet ind i, begyndte at skjule sig for ham. De hang altid saa haardnakket ved Broderiet, og naar de endelig løftede sig, saa de saa forunderligt koldt og maalende paa ham. Dernæst blev det ham paafaldende, hvor ofte hans Forlovede maatte være hjemme for at hjælpe Moderen. Endelig blev han som lynslagen, da hun, der var det tauseste og ærbareste, han havde kjendt, engang i fleres Nærværelse udtalte sig meget skarpt mod nogle religiøse Damer, der nød stor Anseelse i det Vikske Hus.

Opløsningen lod ikke længe vente paa sig. En Dag fik han et kort og bestemt

Opslagsbrev fra sin Forlovede, og nogen Tid efter kjendte alle hendes Ulykke og vidste, at Holt havde forvoldt den.

Mellem Jakob Viks og Arne Holts Fædre havde der hersket et dødeligt Fiendskab. Den sidste tillagde gamle Vik Hovedskylden i sin Ulykke. Sønnerne havde derimod været Legekammerater, og saavidt man vidste, havde der [43] aldrig været noget ondt mellem dem. De havde dog ikke omgaaedes hinanden i den senere Tid, og det var flere Aar siden de havde talt sammen, da Jakob Vik, efterat det var bekjendt, i hvad Forhold hans fordums Forlovede stod til Holt, kom op til sin gamle Skolekammerat og spurgte ham, hvilke Hensigter han havde. Holt afviste ham spydigt; men da lagde Vik sin tunge Haand paa hans Skulder og sagde: «Du kjender mig, Arne Holt, du ved, at jeg aldrig har været bange. Jeg har idag taget en Beslutning: Ifald du bedrager hende, dræber jeg dig. Jeg ved, hvad der venter mig – men om jeg skal blive evig fordømt, jeg dræber dig alligevel.»

Om Vaaren blev Holt gift med Enkens Datter, om Sommeren kom Knut til Verden, kort efter døde Moderen.

Endnu engang skiftede Holt Bopæl. Han solgte sit Handelssted og flyttede atter til Byen, hvor Jakob Vik nogen Tid forud havde nedsat sig. Fra nu af begyndte Holts «store» Tid. Han vovede atter noget uhørt: han begyndte at konkurrere med Byens første Fiskehandlere. Alle Fiskevær var «de gamle Huses» Ejendom. Fiskebønderne var deres lydige Undergivne. De store Herrer i Byen fik deres Fisk, og Aaret efter erfarede Fiskerne, hvad det behagede Værenes Ejere at betale for deres Fangst. Holt fik fast Fod paa nogle af disse værdifulde Holmer, og dermed var de gamles Eneherredømme rokket. Han sendte ogsaa [44] sine snu Agenter hele Kysten opover for at overbyde sine Konkurrenter. Efter nogle Aars Forløb sad han inde med Byens næst største Fiskeforretning – Hamres var og blev den første. Han købte ogsaa Skibe for Fragtfart, anlagde en Guanofabrik, en Tøndefabrik og et Savbrug inde i en af Fjordene – kort sagt, han konkurrerede med de gamle Huse paa alle Felter og var heldig.

I Begyndelsen saa Byens Folk med et tvilende Blik paa denne forvovne Virksomhed og spaaede, at det hele vilde ende med et forfærdeligt Knald. Da

Knaldet imidlertid udeblev, fik man ialfald Respekt for Holts Dygtighed.

Udenfor Forretningslivet gjorde Holt sig blot bemærket ved den storartede Velgjørenhed, han udfoldede. Han gav store Summer til forskellige Stiftelser og var altid den første ved alle Bazarer og Indsamlinger til Fordel for nødlidende. Han satte sig i Spidsen for en Forening til privat Fattigpleje og understøttede flere ubemidlede unge Mennesker med Lyst og Anlæg for Studeringer. «Han søger at afsone sin Fortid,» sagde man om ham i de gamle Huse, og man indrømmede, at den rosværdige Anvendelse, han gjorde af sine Penge, var en formildende Omstændighed ved den ukaldede Maade, hvorpaa han havde trængt sig ind mellem Byens Forretningsmænd.

Mere end denne køjlige Anerkjendelse kunde Holt imidlertid ikke opnaa. Og dog bestræbte han sig øjensynlig for at forsone de mægtige, han [45] engang havde angrebet saa skaanselsløst. Han omtalte nu altid de herskende Familier med den dybeste Respekt; han var, naar han traf sammen med nogen af Byens «bedste Folk», næsten ydmyg i sin Optræden, og han bestormede især enkelte Embedsfamilier med Tilbud om Tjenester. «Han frir til os,» sagde man til hinanden, og det fandt man ganske i sin Orden – alle, der nogensinde havde vovet en lille Opposition der i Byen, havde endt saaledes. Man lod ham imidlertid sukke. Man aabnede blot Dørene til de store, stadselige Stuer paa Klem for at holde hans Længsel i Aande. Holt opnaaede blot Adgang til enkelte Embedsfamilier, men heller ikke disse indbød ham til sine store Selskaber ligesaa lidt som til de fortrolige Kortpartier. De tørre, tause Lag, til hvilke han fik Indbydelse, var noget særskilt arrangeret; de var en Betaling for de Tjenester, man havde modtaget af ham, og Gjesterne var ikke de sedvanlige, men et Udvalg af Byens yngre Handlende, der sattes i Klasse med Holt selv.

Holt kunde ikke begribe, hvorfor det ikke lykkedes ham at vinde Indgang hos disse Folk. Hvad var der egentlig i Vejen? Formuen havde han jo. Var det da Herkomsten? Nej, Vik f. Ex. var jo ogsaa kommen af «simple Folk» – hans Far var Bondesøn – og han hørte dog til deres Omgang. Kornelia var Veninde med mange Embedsmænds- og Grossererdrøtre. Det kunde [46] heller ikke være hans selskabelige Optræden, der vakte Anstød – han var dog i saa Henseende ligesaa ulastelig som Vik og flere andre. Ligesaalidt kunde det være Karakterens

Hæderlighed, der gjorde Udslaget – der færdedes jo i disse Kredse ganske anderledes moralsk tvilsomme Folk end Holt, Sagførere, om hvilke Gud og Hvermand vidste, at de havde flaaet sig en Formue til, velhavende Fallenter, der havde ruineret hundreder, kristelige Snydere, der holdt sig oppe ved at tale gudeligt paa alle gejstlige Møder, Grosserersønner, der var berygtede for sine Udsvævelser o. s. v. Allermindst spurgte man om boglig Dannelse – den Slags Luxus var meget sjelden i de «gamle Huse.»

Holt glemte, at han havde gjort sig skyldig i den Slags Forgaaelser, der langt fra tilgives og glemmes saa let, som en svigagtig Fallit eller et udsvævende Levnet. Han glemte Avisen og Kjældereren og sine Brandpile. Fandt man da end, at han ved sin ydmyge Bejlen til de store havde afsonet en lille Smule af sin gamle Synd, saa følte man sig dog langt fra vis paa, at han nu havde erhvervet sig den dybe Overbevisning om alt det bestaaendes Fortrinlighed, som en Gjest ved de store Grosserermiddage bør have. Man anede, at denne Mand endnu kunde blive «farlig», og man befandt sig derfor ilde i hans Nærhed.

Og de gamle Huse tog ikke fejl. En vakker Dag oplevede man, at Høgen igjen steg slagfærdig ^[47] op over dem og alt, hvad der var i Forbund med dem.

Byen regjeredes dengang af Hamre og ingenlunde til alles Tilfredshed. Hamre var den ledende Mand i Kommunalbestyrelsen, og det blev med halvdulgt Forbittrelse sagt, at der aldrig blev foretaget saa meget som en Gadereparation, uden at den var til Fordel for ham selv eller hans Venner. Holt blev de misfornøjedes Ordfører. Hamre var første Direktør i det store Dampskibsselskab for Kystfart; han bestemte alle Ruter og ind- og afsatte Personalet, som det hed, paa den vilkaarligste Maade. Han havde, sagde man, forvandlet Selskabet til en Pensionsanstalt for fallerede Medlemmer af Direktionens Familie. Holts Brandpile hvinede snart uhyggeligt over Selskabets Bestyrelse. Hamre var Bankdirektør, og man fortalte, at der ikke kunde opvises noget Exempel paa, at nogen, der var ham imod, var bleven hjulpet. Holt angreb uden Betænkning. Det havde efter den almindelige Tro i mange Herrens Aar egentlig været Hamre, der havde Magten over Byens Skoler. Det var faktisk ham, der besatte Lærerposterne; thi hvem vilde lægge sig ud med den mægtige Mand, hvis Gjest man var og hvis Penge man laante. Holt tog ogsaa fat her. Kort sagt, de

misfornøjede havde faaet en Høvding, hvis Skarpsindighed var uomtvistelig, hvis Mod aldrig svigtede og hvis [48] Arbejdskraft satte hans Modstandere i Forbauselse.

Det varede ikke ret længe, før Holt indtog Hamres Plads, og nu begyndte han at reformere. Ny Gader blev brolagt, Byen fik bedre Belysning, nyt Vandværk og nye Kloakker, og der blev foretaget store Havnearbejder. Han oprettede et nyt Dampskibsselskab for Fjordfart og grundede en ny Bank, og alt, hvad han satte i Gang, trivedes. Hans Duelighed havde staaet sin Prøve.

Endelig mødte han sin Modstander paa det politiske Felt. Hamre var selvfølgelig det bestaaendes urokkelige Værn og Fæste, og Holt var ligesaa selvfølgelig oppositionel. Holt støttede sig til Haandværkerne og til – sine Arbejdere. Ja, her troede man omsider at have fundet Grunden til, at Holt tog sig saa ømt af sine Arbejdere, lønnede dem højt, ja endog havde forsøgt at give dem nogen Andel i Udbyttet og særligt sørgede for, at de fik Hus og Jord: det kunde jo ikke være tvilsomt, hvorledes de vilde stemme. Holt vandt da ogsaa en afgjort Sejr. Han blev Aar efter Aar Valgmand, og man ventede nu blot paa, at han skulde lade sig vælge til Byens Repræsentant i Nationalforsamlingen. Men til alles Forbauselse holdt han sig her tilbage – han lod sig nøje med at hindre Hamres og hans Venners Valg.

Imidlertid var Knut bleven Student. Saa besøgte han en kort Tid et Handelsakademi, men [49] da han ikke havde Lyst til Handelen, vendte han tilbage til Universitetet og tog medicinsk Embedsexamen. Derefter fulgte han med et af Faderens Skibe til Rusland og opholdt sig senere en Tid i Nordamerika.

Fra disse Rejser kom Knut hjem som en glødende Demokrat, der, som han lydeligt forkyndte, blot længtes efter Kamp paa Liv og Død mod alt Tyranni, Fyrsternes, Præsternes og de herskende Klasser, mod «hele dette Herredømme af Guds Naade, under hvilket Verdens største Nederdrægtigheder har været øvet og øves.»

I den lille tranlugtende Fiskeby havde man en nedarvet Forkjærlighed for alt gammelt – for gamle Folk og gamle Navne, hvilket er meget rosværdigt, og for gamle Formuer, gamle Synsmaader og Sedvaner, hvilket ikke altid er lige

priseligt. Og Knut, der kom i en Rus af en overvældende Mængde nye Indtryk, elskede netop alt ungt og nyt og følte som sagt Kald til at angribe alt nedarvet, der ikke forekom ham godt og retfærdigt. I det nye Samfund, han stiftede, holdt han «verdenshistoriske Foredrag», i hvilke han skildrede alle disse Tronens, Krigens og Kirkens Helte, om hvem Historien beretter, som en Skare Fiender af Menneskehedens Fremgang mod Lys og Lykke. Deres Bedrifter burde, ytrede han, behandles under Afsnittet om de store Pestsygdomme, der fra Tid til anden hjemsøger Verden og hemmer dens Fremgang i [50] Aarhundreder. Det var ogsaa her, han fortalte om, hvad han havde oplevet i Østen: Han havde seet ædle, dannede Mænd og fine, højhjertede Kvinder fordømte til at tilbringe hele sit Liv mellem brutale Forbrydere, Mændene for deres ukuelige Uafhængighedstrang, Kvinderne, fordi de havde havt Taarer for deres Ægtefællers, Fædres og Sønners Ulykke. Det var endelig her, han talte for «Frihedens Mand med Billedet af Fremtiden i sit Øje.»

Man vil forstaa, at den lille Kystbys stille, forsigtige Indvaanere, der – naar bortsees fra den Uro, gamle Holt havde afstedkommet – havde levet lunt bag sine Skjær og solgt sin Fisk og ruget over sine Grunker og sine Sedvaner, bad Gud naadigen befri dem for denne Brandfakkell og med en hidtil ukjendt Begejstring sluttede sig om Bjørnholt, da han ufortrødent axlede sit Skind

«til Striden

for arvet Tro imod den nye Viden.»

Man var forberedt paa en langvarig Kamp, men til alles Forbauselse steg Knut meget snart ned fra sin verdenshistoriske Talerstol og forlod Byen og Landet. Bjørnholt rakte sig i Avisen selv Laurbærkransen: han havde knektet det unge Menneske. Sagen forholdt sig dog anderledes. Det var gamle Holt selv, der overtalte Knut til at forlade Kamppladsen. Hans egne Partifæller var nemlig bleven bange for den unge Idealist, [51] som de i Grunden slet ikke forstod. De «ildesindede» betakkede sig ligesaavel som de «velsindede» for «Frihedens Mand med Billedet af Fremtiden i sit Øje». Gamle Holt indsaar, at Sønnen var nærved at forspilde hans egen Indflydelse, og at han maatte bort, indtil han

havde «sat sig». Han sagde derfor en Dag til Sønnen: «Du maa ikke lægge dig for Anker i en uheldbredelig Smaaby som denne. Rejs, studer, se og lær alt, hvad jeg har ønsket at se og lære uden at opnaa det.» Da der samtidig kom Efterretning om store Arbejderbevægelser i flere af Europas Samfund, var Knut let at overtale. Han ilede til en større Kampplads.

Faderen hørte lidet eller intet fra ham, efterat han var rejst. Der kom et Brev fra Berlin, et fra Wien, et fra Paris, men de indeholdt lidet om, hvad Sønnen foretog sig. Saa kom der paa længe slet ingen Breve. Endelig kom der Underretning fra «Schwabe & Søn» i Lissabon om, at Knut ventedes fra Buenos Ayres. Kort efter fik Holt Brev fra Knut selv: han meldte sin Hjemkomst kort og godt.

Hjemme havde Forholdene imidlertid forandret sig. Holts Indflydelse truedes af en ny opdukkende Magt. Snedkermester Vildhagen, der hidtil blot havde været bekendt for sine ualmindeligt bristfældige Møbler, holdt en Dag en Opbyggelse om «den døde Kristendom», og med denne Begivenhed indlededes en religiøs ^[52] Bevægelse, der først greb Middelstanden, men som senere gennem flere yngre Præster ogsaa førtes ind i de gamle Huse. Man begyndte nu at lægge Mærke til, at Holt aldrig gik i Kirke, aldrig overvar Bibellæsningerne i Bedehuset og aldrig gav noget til Missionen. I Byens herskende Familier havde dette hans Forhold forhen aldrig vakt Uvilje – man havde ikke været meget troende i disse Kredse. Nu blev denne hans «Ligegyldighed for det højere», som det hed, ført som Bevis for Hulheden i hele hans Færd og med udmærket Held.

Sin væsentligste Støtte havde Holt i sine Arbejdere. Men man haabede, at ogsaa denne vilde briste. Der var en farlig Krise i Handelsverdenen. Alle Arbejdsherrer havde maattet indskrænke sin Drift og nedsætte Arbejdslønnen, og der forestod end yderligere Indskrænkninger. Blot Holt havde endnu alt gaaende for fuld Damp. Men denne ubegribelige Forvovenhed maatte hevne sig, og man begyndte igjen at tale om Knald og Fald.

Nye Valg stod for Døren, og man rustede sig fra begge Sider til en afgjørende Kamp. De gamle Repræsentanter havde frabedt sig Gjenvalg, og Holts Parti manglede en Kandidat. Holt kjendte sig usikker ligeoverfor den nye Alliance mellem de gamle Huse og de unge Præster. Han ældedes ogsaa og følte, at han

trængte til Afløsning. Da kom Brevet om Knuts Hjemkomst. Det var som et Sejrsbud. Knut var Manden, ^[53] han var nu over tredive Aar, han ejede Hus og Grund, og han var kjendt af Vælgerne: han behøvede sandelig ikke at gaa hverken Kommnehvervenes eller Festmiddagens Vej til den politiske Magt. Spørgsmaalet var nu blot, om Knut havde bevaret sine demokratiske Anskuelse, og om han vilde ofre sin Tid og sine Evner paa den lille Krig i den lille By. Knut var nu kommen, men gamle Holt var efter den første Aftens Samvær med Sønnen meget urolig. Han gik den halve Nat op og ned i sit Sovekammer og grundede paa, hvad Sønnens forandrede Væsen havde at betyde. Han havde «sat sig», derom var der ingen Tvil. Men gamle Holt var nærved at ønske, at han ikke havde givet Stødet til denne Proces ved anden Gang at sende Sønnen ud i Verden.

IV.

Det var Dagen efter Knuts Ankomst. Holt sad og fortalte sin Søn Byens «indre Historie» i de forløbne Aar.

«Der har du Begivenhedernes Skelet,» endte han, «Du maa nu blive Partiets Fører, Knut.»

«Med din Stemme, Far?»

«Stemmer? Du vil faa Stemmer i Overflod! Du med din Begavelse!»

^[54] «Men hvorfor i Alverden lader du dig ikke vælge selv, Far?» –

Holt tyggede paa Pibespidsen.

«Jeg savner Kundskaber –»

«Har dine Rivaler flere?»

«Nej færre. Men jeg har min Stolthed. Jeg maatte være Høvding, men *det* kan

jeg ikke. Desuden – nu – mod den nye Magt – nej, det vilde ikke nytte. Men du, du er rustet –».

«Jeg! Nej, Far, Spændkraften i mig er brudt; jeg ejer ikke et tændende Ord mere.»

Der indtraadte en lang Pause. Holt sad med Hænderne paa Bordpladen og stirrede ned for sig.

«Det er slemt,» sagde han, «meget slemt. Jeg havde saavist ventet – jeg havde stolet paa –»

Knut rejste sig.

«Det gjør mig ondt, Far, at jeg skal skuffe dine Forventninger. Men jeg kan ikke gjøre noget derved. Tabt er tabt.»

Peter stak sit Hoved ind af Døren. Han forklarede, at han umuligt kunde arbejde i dette dejlige Vaarvejr, og han kom nu for at spørge Knut, om de ikke skulde hilse paa fælles Venner.

«Lad gaa,» svarede Knut og tændte en Cigar. «Men før mig nu ikke strax sammen med nogen af dem, der lugter af Bukkerag.¹⁹ Du skal betænke, at jeg kommer fra en Dampskibsrejse.»

[55] «Hvad mener du?» spurgte Peter. «Jeg tænkte, vi skulde gaa op til Aage Storm; der træffer du vist mange, du kjender.»

«Som du vil. Jeg er parat.»

De gik. Holt blev længe siddende i samme Stilling. Han talte halvhøjt med sig selv: «Ja – hvad er derved at gjøre? Indskrænke sig – – afskedige – – og saa – og saa give dem Sejren i Hænderne!»

Han rejste sig heftigt og slog i Bordet.

«For Satan! Jeg har redet en Storm af før i mine Dage, og jeg vil vove det endnu engang!»

Peter og Knut vandrede afsted gjennem de bugtede Gader, forbi Latinskolen og gjennem Porten. De stansede ved et ensligt beliggende rødmalet Hus. Her boede Aage Storm.

De traadte ind i et langt, smalt Værelse, i hvis Midte der stod et svært Egebord. Paa begge Sider var der Bænke. En stram Lugt af Tobaksrøg slog de Indtrædende imøde. Omkring Bordet sad der sex Herrer og drak hjemmebrygget Øl af store Krus. Verten, Aage Storm, gik op og ned med lange, velovervejede, man kunde fristes til at sige, dybsindige Skridt og talte. Han gik med den ene Haand stukken ned i Lommen paa sin Vadmelsjakke; i den anden holdt han en overordentlig lang Pibe med et meget gammelt Hode. Af og til stansede han ved Vinduet og saa med et langt Blik op i det blaa. Man lagde derved Mærke til det næst et umaadeligt Skjæg ^[56] og en Manke af brunt Haar mest fremtrædende ved Manden: hans dybe, tænksumme Øjne.

Uden at stanse i sin Gang eller sin Tale hilste han paa de indtrædende med et Nik. Han gik netop og «lagde ud» noget gammelt, Fortidens «sterke» Digtning. Han stansede tilslut atter ved Vinduet, saa igjen op i det blaa og sagde: «Ja, det er mærkeligt! Alt er saa dybt hos disse gamle, saa dybt og saa sterkt, saa sterkt. Det er bare sterke Evighedstanker altsammen.»

Derpaa taug han længe, vendte sig langsomt om til sine Gjester og tog først Peter, siden Knut i Haand. Han holdt baade Peters og Knuts Haand længe i sin og saa dem ind i Øjnene med et mildt Smil. «Naa saa det er Knut Holt,» sagde han.

Betænksomt gik han derefter hen til Skabet og kom tilbage med en Flaske under Armen og to Krus i Haanden.

Han fyldte Krusene og drak de andre til. Saa begyndte han igjen sin Vandring frem og tilbage uden, som det lod, at have Øre for den Samtale, som imidlertid førtes af de andre.

En af de tilstedeværende nærmede sig Knut. Hvem har ikke i en eller anden Landsbygd mødt denne Skikkelse? Det er en ældre korpulent Herre med et fedt, blast Ansigt og rødsprængte, posede Øjne. Han bærer Hornbriller med store, runde Glas, militært Halsbind, en lige op til Halsen knappet Vest, der er fedtet ved Lommerne, ^[57] en luvslidt sort Frak og vide Vadmelsbuxer. Og hvem, der har mødt denne Herre, har ikke strax været paa det rene med, at han lever af at indkassere smaa tvilsomme Fordringer og at føre smaa tvilsomme Retssager,

som ingen anden vil tage sig af?

Redaktør Højsen – thi ham var det – havde engang indtaget denne beskedne Stilling i en afsides Bygd og vilde maaske endnu have ført en ubemærket Tilværelse, ifald han ikke havde været en Mand med en urokkelig Overbevisning. Denne Egenskab havde ikke altid været ham til Baade. Han havde været Kadet, men var kommen til den Overbevisning, at det var uværdigt for et frit Væsen at underkaste sig den militære Disiplin. Han geraadede desaarsag i Kollision med sine Overordnede, der nærede bornerede Anskuelser i dette Punkt. Saa blev han Examinat. jur. og Landsprokurator. Han havde levet mange Aar som saadan, da han pludselig fornam en dyb Overbevisning om Demokratiets højere Ret. Da hans Livsstilling ikke godt lod sig forene med denne nye Erkjendelse, flyttede han til Byen og grundede en demokratisk Avis, der vandt megen. Udbredelse, og han levede nu ret sorgfrit for sin Overbevisning.

Han hilste familiært paa Knut og trak ham hen i en Krog, hvor han begyndte at underholde ham med Valgskandaler og Bynyt. Han havde engang havt Hjerneslag; den ene Mundvig var ^[58] endnu noget slap, og Ordene kom derfor glidende ud paa en egen lam Maade. Det gav hele hans Konversation et ubehageligt intimt Præg; man ventede altid Meddelelser, der ikke var for høviske Ører. Han talte om «det gejstlige Tyranni» i Byen. Han kunde fortælle Knut de utroligste Ting – – kjendte Knut Pastor Grøn, der forøvrigt nu var fraflyttet Byen? Knut havde ikke den Fornøjelse. «Ja for ser De – med ham begyndte det. Vildhagen gav det første Stød, men kunde ikke give Bevægelsen det rette gentile Præg. Den blev først chik, da Grøn kom. Ser De, han var nu egentlig en glad Sjæl, der allerhelst støvede om i Selskaber og snakkede om sig selv. Men han var af dem, som alle Omgivelser smitter af paa; han bar med sig Farver af alle Vægge. Saa blev han da snart helligt anløben. Uden sin Aftenselskabelighed kunde han dog ikke leve, og saa opfandt man de aandelige Selskaber. Det var især Kjøbmands- og Haandværkerfamilierne, som gav sig den Ære. Grøn overvældedes af Indbydelser. Det arme Kreatur ilede aandeløs fra Selskab til Selskab, ofte til flere pr. Aften. Jeg siger Dem, han var beundringsværdig. Men han kunde dog ikke tilfredsstille Efterspørgselen. Dette Liv i Spidskjole havde sandsynligvis dræbt endog ham, men saa hændte der noget ubehageligt. Her var

dengang en Mængde Fallitter i Byen og flere svigagtige. Og netop Fallenterne havde været de ivrigste til at holde aandelige [59] Selskaber. Det var en ny Maade at skaffe sig Kredit paa. Men De begriber, at da Forholdet først havde vakt Opmærksomhed, maatte der komme et Omslag. Det blev pludseligt farligt at indbyde Præster. Aha, er det kommen *saa* vidt med ham, sagde man, og Kreditten var fløjten. Dermed var det ugjenkaldeligt forbi med den gejstlige Selskabelighed. Det var et frygteligt Stød for Grøn, hvis Gaver var smaa udenfor det selskabelige. – Saa kom Telnæs. Han var Enkemand. Han gik ikke i Selskaber, men han gik i Kvindeforeninger, af hvilke han stiftede en Mængde. Noget lignende har jeg aldrig oplevet. Alle Byens Kvinder, unge og gamle, slugt af Foreninger. Hjemme sad de til op over Ørerne i Broderier, der var ham tiltænkt. Han havde et lidet Kammer fuldt af Andagtshylder, Andagtspuder og Andagtstepper. Det er notorisk – jeg forsikrer Dem! Han holdt en stor Kvindeforening oppe hos sig selv. At komme ind *der* var det højeste Maal for den kvindelige Ærgjerrighed. Og de, der ikke blev med – hvor de hadede de andre! Det var kristeligt Brødnid i stor Stil. Kvinderne dannede sig et eget Sprog den Tid. Han var alt for dem, ogsaa deres Ordbog og Grammatik. Og dog – dog faldt ogsaa han. Han havde elsket sin afdøde Hustru for højt til, at han ikke skulde føle Trang til at tage en ny. Højere vedkommende var naturligvis ogsaa impliceret i Sagen. Det var et overilet Skridt. Med [60] et Slag var det hele forbi. Han faldt, han styrtede, han var forladt og forglemmt i samme Nu. Tomme Bænke og ingen Andagtshylder. Han søgte sig bort det fortteste, han kunde.

Vi fik Fonn. Slet ikke Selskabsmand, begrænset Foreningsmand. Han har opfundet den aandelige Spadseretur. Han har udvalgt sig en Sti bag om Byen – der gaar han med dem enkeltvis. Faar ikke mange Andagtspuder, men har dog en umaadelig Magt. Jeg siger Dem –»

Han blev afbrudt. Aage Storm tog atter Ordet og alle de andre forstummede. Han lagde ud om Urtiden med dens Guddomslys. Man gjenfandt nogle af dens Evighedstanker i Folkedybet ogsaa i vore Dage.

Knut opponerede. Han troede ikke paa nogen svunden Guldalder, da Uskyldigheden og de sterke Evighedstanker florerede, og følgelig heller ikke paa det baglænds Fremskridt. Derimod kjendte han en Hulebeboernes og

Affaldsdyngernes Tid og et Fremskridt fra den og dens Tanker – –

Alle saa forbausede, fortørnede paa ham. Ikke enig med Aage Storm! Ikke tro paa Guddomslyset i Folkedybet! Kunde det være muligt?

Aage Storm stansede i sin Gang. Ogsaa han saa spørgende paa Knut. Er du ikke en af vore? syntes han at sige.

Der blev snart en levende Debat. Højsen talte om «sterke Overbevisninger», Aage Storm ^[61] om det folkelige Instinkt, de andre sekunderede de to. Knut var bidsk, Aage Storm dyb, de andre, undtagen Peter, højrøstede.

Tilslut, da alle talte i Munden paa hverandre, brød Knut og Peter op. Aage Storm holdt dem igjen længe i Haand. Han saa mildt paa Peter, fremmed paa Knut. –

Knut og Peter vendte tilbage til Byen. Peter var urolig, hans Ansigt blussede.

«Hvorfor var du saa studs mod Aage Storm?» spurgte han.

«Jeg ved virkelig ikke – det var kanske, fordi han stod saa godt til Hug.»

«Fy Knut, det er ikke ret.»

«Indrømmet, min Ven. Men det er da ogsaa nogle forfærdelige Mennesker, dine Venner deroppe. Alle disse Talemaader – jeg troede dem længst hensovede.»

«Men tror du da ikke længer paa –»

«Det hellige Folk. Nej ligesaa lidt som paa de hellige Fyrster.»

«Men Landet, Landet, elsker du da ikke dit Land?» –

«Nej. Jeg ser ikke noget ved det, som er værd at elske. Sterke Evighedstanker og store Syner! Ak, Gud forbarme sig! Kræmmertanker og Sildesyner, ⁿ¹⁰ min Ven, og intet andet.»

Peter bøjede Hovedet. Graaden stod ham i Halsen. Han saa udover Søen og mod de grønne ^[62] Dale mellem blaanende Fjelde, og han tænkte paa alle de smaa lune Hjem inde i alle disse Revner; han blev saa varm og bevæget derved og følte, at for disse Hjem kunde han sætte Livet ind.

Da de stod paa Højderne ved Havnen, sagde han: «Husker du den Aften, du

talte for første Gang i Arbejdersamfundet, da alle tilslut rejste sig og raabte Hurra for dig? Da gik vi ogsaa udover her og saa paa Skibene og paa Havet. Og kan du huske, hvad du talte om? Det var om vort Land. Det maatte engang vorde, hvad det fordum var.»

«Jeg tror ved Gud gjerne, at jeg har sagt det. Jeg levte jo i den dejligste Uvidenhed baade om, hvad dette kjære Land havde været og var. Det grinagtigste er, at jeg gjerne havde ladet mig slaa ihjel for disse Talemaader.»

«Talemaader? – Ved du, Knut, at det var første Gang i mit Liv, at jeg fik en Følelse af, at der var noget stort og skjønt at leve for.»

«Gud velsigne dig, Peter, du er dog et ejegodt Skind.»

«Men Knut, hvorfor kunde du ikke –»

«Blive Digter igjen? Nej, jeg stiler ikke saa højt. Kunde jeg blot blive en jevn, haabende Arbejder! Men selv det –! Nu, ikke mere derom. Lad os sætte os. Og fortæl mig saa noget. Kan du ikke en eller anden fornøjelig Fiskerhistorie?^[63] Du var saa fuld af saadanne Fortællinger i gamle Dage. De var saa pudsige og saa rørende.»

Peter var imidlertid ikke oplagt. Han var og blev forstemt.

Et lidet Dampskib svingede ind i Havnen. «Nej se! Det er Fjorddamperen!» raabte Peter. «Lad os gaa ned paa Bryggen.»

«Venter du nogen?»

«Nej – det vil sige – jeg venter ikke nogen – bestemt – men der kunde jo altid være nogen med, som – desuden – i det hele taget – jeg er bestandig dernede, naar Fjorddamperen kommer.» –

«Det var en egen Fornøjelse.»

«Ja for dig. Men jeg er jo derindenifra.»

De gik ned paa Kajen, hvor Dampskibet netop havde lagt til. Peter gik ombord og hilste paa Skibets Besætning, som han syntes at kjende meget nøje. Knut blev staaende paa Bryggen og fulgte sin Ven med Øjnene. Pludselig saa han ham storme op paa Agterdækket og hen til en tykladen Mand med et vejrbitd

Skipperansigt og en liden rund Kone med de livligste brune Øjne i Verden. Peter talte og lo og pegte snart hid, snart did; den lille runde Kone gjorde det samme og klappede ham paa Skulderen. Manden stod med Snaddenⁿ¹¹ i Munden og brummede nu og da nogle Ord ind i Samtalen med en dyb, menneskekjærlig Bas. Omkring Gruppen ^[64]sværmede en hel Hob Smaagutter, der vilde bære Tøjet og vechselvis fremkaldte Latter og ærgerlige Udraab. Med et satte Peter med et livsfarligt Spring over Rækværket og ned paa Bryggen. «Kom op med, Knut! Det er nogle Kjendinger hjemmenifra – Handelsmand Brandt – du husker – ham, jeg var hos, før jeg kom herind. Det er saadanne prægtige Folk! Du kan tro, *hun* læser meget. Han er ogsaa mageløs – –» (lidt betænkelig:) «men han er rigtignok konservativ. Du maa endelig gaa med.» (Hviskende:) «Hun interesserer sig saa overordentligt for dig!»

Han var saa blussende, saa overordentlig blaaøjet og uskyldig-fornøjet.

«Hm,» svarede Knut, «mon jeg ikke burde holde mig paa Afstand, for at hun kan bevare Illusionen.»

«Nej, nej, du maa endelig –».

«Lad gaa da.»

De kom ombord, og Knut blev forestillet. Landhandleren brummede noget, der ikke lod sig opfatte, og saa med et mistroisk Sideblik paa Knut; hans Kone tog derimod Knuts Haand i begge sine og forsikrede, at hun længe havde ønsket at træffe Peters bedste Ven.

Landhandleren indbød de to Venner til at spise Middag med dem i Hotellet. Ved Middagsbordet førte Landhandlerens Kone Ordet. Hun havde saa uendeligt meget at betro Peter. Hun fortalte om Fisket, om Folk, der var omkomne ^[65]paa Søen, om andre, der havde giftet sig, om en ny Bog, hun havde læst, om at de havde bygget og hundrede andre Ting. Man skulde have troet, at intet var bleven glemt, men da hun var færdig, overvældede Peter hende ligefrem med Spørgsmaal. Han vilde have meget nøjere Besked, først om Gaardens Mennesker, saa om dens Dyr, der selvfølgelig alle var hans gode Venner, og endelig om alle Rum store og smaa, og om hvert Bord, hver Sofa og Stol. Han vilde vide, om alt stod paa sin gamle Plads, om noget nyt var anskaffet eller noget

gammelt afgaaet ved Døden, og saa videre. Han endte med Haven, og her gled Landhandleren med rolige Slag ind i Samtalen. De talte om hvert enkelt Træ, om hvordan det havde seet ud, da det blev plantet, om dets Opførsel i de forskjellige Somre – om det havde blomstret og baaret Frugt eller sturet – og endte med at anstille Gisninger om dets Fremtid.

«Du skal se, at det store fra 18 ... bag om Stalden om nogen Tid vil blive Nummer 1 i hele Haven,» ytrede Landhandleren og blinkede med det ene Øje.

Peter tvilte.

«Jeg holder paa det lille ved Haveporten,» sagde han med vigtig Kjendermine.

«Hannas,» faldt Fruen ind.

«Det Skidt,» sagde Landhandleren foragteligt.

[66] Turen kom derpaa til Fruen at spørge. Knut fik herved at vide, at hans Ven agtede at grunde en selvstændig Forretning til Høsten, og at han allerede havde lejet et lidet Hus.

«Du faar Rum nok,» ytrede Fruen.

«Ja,» sagde Peter og blev uden Grund blussende rød.

Da Kaffeen var drukket, rejste Knut sig for at gaa. Peter tog ligeledes Afsked, men lovede at komme igjen senere for at følge Fruen om og gjøre Indkjøb.

Da Knut sagde Farvel til Fruen, ytrede hun: «Nu maa De sandelig besøge os i Sommer sammen med Peter.»

«Aaja!» udbrød denne glad overrasket og saa med et taknemmeligt Blik paa den lille, runde Kone.

Da de to Venner var kommen udenfor, spurgte Knut:

«Findes her en Kafé eller noget lignende? Jeg skulde dog have Lyst til igjen at se en norsk Avis.»

Jo, der fandtes noget saadant inde i et af de solløse Smug. De kom ind i en skummel Stue med støvede Vinduer, hvis nedre Halvdel var dækket med en grøn Skjærm. En gammel affalmet Billard stod i Midten, skidne Smaaborde langs

Væggene. Paa et af disse Borde laa «Börsenhalle» og nogle forrevne indenlandske Blade. Ved nærmere Eftersyn viste det sig, at ^[67] der blot fandtes gamle Aviser. «Gjesterne» – det vil sige Middagsgjesterne – læste netop de ny, forklarede en sjasket Jomfru i Tøfler og med en uhyre Chignon, der var skjæv.

«Skal vi spille lidt Billard, siden vi nu engang er her?» spurgte Knut. Det lod sig imidlertid heller ikke gjøre. «Gjesterne» havde paa denne Tid af Dagen Forret til Billarden. Knut brast til Jomfruens usigelige Forbauselse i Latter og tog sin Hat, da man i det samme hørte Trin i Trappen. Døren gik op, og ind kom Bjørnholt og de øvrige af det Kompagni, der raadede over Billarden mellem tre og fire. Bjørnholt skelede hen paa Knut, idet han snøftende gik hen i Krogen for at hente en Kø. Han lignede en bidsk Hund, der bereder sig til at gjøre et lumsk Angreb fra Siden. De andre Herrer skelede ogsaa hen paa Knut og trak sig ligeledes hen i Krogen. Pludselig snappede Bjørnholt efter sit Bytte.

«Nu Holt, tør man spørge, hvor De vil sætte Ild paa dennegang?»

«Intetsteds.»

«Virkelig? Skulde De være bleven –?»

«En Fredens Mand – ja. Jeg er sterkt betænkt paa at erhverve mig Mave, Embede og almindelig Højagtelse.»

«De er en Spottefugl som altid. Men er det sandt? Er De virkelig ikke Brandstifter længer?»

^[68] «Jeg kan noteres paa den politiske Børs som «behagelig». Jeg har meldt mig ind i de ligegyldiges Forening.»

Bjørnholt kom hen imod ham med aabne Arme. «Men saa er De jo en af vore! Lad mig omfavne Dem, unge Mand Bliv ved paa Forbedringens Vej. – Vil De være med paa et Parti?»

«Nej, Tak, jeg gik blot herind for at se en norsk Avis.»

Bjørnholt tog ham i Frakken og trak ham hen i en Krog. «Død og Pine, De maa læse «Amtstidendens» Redaktionsartikel for idag. Den er fin. Den er imod Fonn. Han tyranniserer os. Nu faar han sine Klaps – men fint; han er jo med os.»

Saa slap han Knut og raabte i tordnende Skolemestertone til de øvrige

Herrer: «Begynd!»

Peter havde under dette Møde næsten tygget sin Underlæbe itu; sin Hat havde han knuget sammen i en eneste Klump. Da han og Knut igjen stod ude paa Gaden, udbød han:

«At Du kunde være saa venlig mod denne – denne –. Jeg kan næsten ikke styre mig, naar jeg ser ham. Og saa er alle saa bange for ham, alle undtagen Aage Storm.»

«Saa din Ven –?»

«Han har da ialfald engang i en offentlig Forsamling sagt ham Sandheden lige i Øjnene: «De er en født Bøddel, Hr. Bjørnholt, en Bøddel slet og ret.»

[69] «For Pokker, han er ikke at spøge med, din Ridder Hr. Aage.»

De gik i Taushed videre. Pludselig stansede Knut: «Hør, jeg tror, jeg vil se endnu engang op til din Ven.»

«Du vil –?»

«Gjøre ham en Undskyldning.»

Peter var maalløs. Han følte sig som et eneste lidet ydmygt, taknemmeligt Punkt i en naadebestraalet Verden. Denne Dag var den rigeste, han paa længe havde oplevet. – –

Paa samme Tid som Vennerne for anden Gang aflagde Aage Storm et Besøg, sad der et lidet udvalgt Selskab samlet i Kjøbmand Viks Dagligstue. Der havde været Kvindeforening. Medlemmerne havde imidlertid fjernet sig med Undtagelse af «Bestyrerinden» Madam Tvet, en høj knoklet Kvinde med Haaret kjæmmet i to store Buer ned over Kinderne og to ualmindeligt udviklede Hugtænder. Foruden hende bestod Selskabet af Vildhagen, Præsten Fonn og hans Kollega, Byens anden, nys ankomne Præst Strand. Det var en sterkbbygget liden Mand, hvis Væsen i Selvforglemmelsens Stunder snart mindede om en burschikos Student, snart om en gemytlig, lidt grovkornet Skipper. Han havde, før han blev den glade Student, været Sømand. Efter at have faaet Embedsexamen blev han først Sømandspræst og fik derpaa et Kald i det lille Ladested, hvorfra han nu kom. Naar han ihukom sin [70] gejstlige Stand, var han

den myndige Prælat fra Top til Taa. «Han øvede sig til Bispen,» havde hans Kammerater tidligt sagt om ham.

Baade Fonn og Strand ansaaes for store Prædikanter. Strand talte med mægtig Røst, han virkede altid ved store, overvældende Chok og lagde an paa at knuse. Fonn talte dæmpet og lidt syngende; hans Styrke laa i det stille, stadige Dryp. Begge talte utrætteligt.

Man sad hyggeligt sammen og talte om aandelige Ting.

«Jeg tør nok sige, at der trænges Arbejdere her i Byen,» sagde Fonn, idet han rejste sig og begyndte at gaa frem og tilbage, gnidende sine lange, tynde Hænder bag paa Ryggen. «Her er virkelig Nød – hm – Sektvæsnet – hm –».

«Naa, saa Splidens Aand er kommen ind her ogsaa,» faldt Strand ind. «Men lad os bare tage ordentlig fat, kjære Kollega. Jeg har nogen Øvelse i at behandle de Folk, og naar jeg nu faar overskuet Arbejdsmarken her –»

«Hm,» faldt Fonn ind. «De aabenbart afvigende er kanske ikke de værste. Der er andre, der vil høre Kirken til –»

«Rigtig. De, der koketterer med Tidens falske Ideer. Vi havde ogsaa dem i min forrige Menighed, og naar jeg nu faar overskuet Arbejdsmarken –»

«Desværre har ogsaa den rene Vantro gjennem en enkelt Mand –»

[71] «Tab ikke Modet, Kollega! Naar jeg nu bare har faaet –»

«Om Forladelse,» afbrød Fonn ham og henvendte sig derpaa til Vik. «Har Baptistinden været hos Dem siden?»

«Ja. Hun paaberaabte sig, at De selv havde undervist hende paa Lærerindeskolen og givet hende de bedste Attester for Duelighed, religiøst Sind og ulasteligt Levnet. Men nu, da hun var bleven Baptist, havde De overalt misrekommanderet hende. Hun kunde ikke længer faa Arbejde her i Byen.»

Fonn gned sig i Hænderne og sagde: «Nej.»

«Hun ønskede nu blot at komme bort; men hun manglede Rejsepenge. Ingen vilde laane hende noget, da De fraraader det, og nu kom hun da til mig.»

«Og De svarede?»

«At jeg ikke opmuntrer til Frafald.»

Fonn saa med et ydmygt Blik paa sin Kollega.

«Hun er dog kommen afsted,» bemærkede Vik.

Fonn spidsede Ørerne.

«Hun gik til Skibsreder Holt.»

«Hm. Det er den Mand, jeg nylig hentydede til,» forklarede Fonn sin Kollega. – – «Mens jeg husker det,» blev han derpaa ved henvendt til Vik. «Berg var atter oppe hos mig ^[72] og bad om Understøttelse af vort Fattigfond. Jeg henviste ham til Dem.»

«Ja, han har været her.»

«Tør jeg spørge –?»

«Jeg svarede, at jeg er enig med Dem. Den der ikke tror paa den evige Fordømmelse, er ikke nogen Kristen.»

«Rigtig,» ytrede Fonn og hostede beskedent.

«Han er forstokket,» sagde Vik.

«Jeg tror dog, Herrens Haand nu har rammet ham saa tungt, at –»

«Han har faaet Hjælp.»

Fonn studsede.

«Skibsreder Holt har taget ham i sin Tjeneste.»

Fonn vendte sig til sin Kollega.

«De ser, at denne Mand støtter alle, der modstaar Kaldelsen.»

«Ja, her maa tages kraftigt fat,» faldt Strand ind og beholdt nu endelig Ordet. Man fik en udførlig Redegjørelse for, hvad han havde udrettet paa sin forrige «Arbejdsmark». Tilslut dvælede han ved Hedningemissionen. I hans forrige Menighed havde man havt femti Missionsfaar, om hvis «Røgt og Pleje» der havde været ført meget opbyggelige Forhandlinger paa sidste Kredsmøde.

Kornelia forlod under Beretningen Stuen og gik ud i Haven. Hun blev undertiden saa dødelig træt af Dag efter Dag at se de samme Mennesker og høre

de samme Tanker i de samme ^[73] Ord. Præster, Bibelbud, missionerende Kvinder, Faderen, Tanten – alle bragte det samme op igjen og op igjen. Fra Morgen til Aften om Traktater, gejstlige Møder, Foreningstepper og Missionsstrømper. Stundom ikke blot trættede denne Tale hende, den oprørte hende ogsaa. Som nu hvad Fonn havde fortalt. Var det da saa skjønt og stort at berøve en fattig Baptistinde og en forsulten Arbejder sit Udkomme? Hun kjæmpede med sig selv, hun vilde tvinge sig til Lydighed, men undertiden – aa, hvor usigelig vanskeligt det ofte faldt hende at tro, at *det* var Sandheden, som Fonn og de andre forkyndte.

Vinterlivet var i det hele saa stille, saa ensformigt. Den eneste Begivenhed indtraf over Nytaar. Da kom der nogle Handelsrejsende, der lugtede af Cigarer og Pomade. De bragte gamle Anekdoter og nye Slips – det var det hele. Undertiden kunde en ny Bog falde hende i Hænde og bringe ukjendte Billeder til at vise sig indenfor hendes Horizont. Men der var ingen, hun kunde tale med om, hvad hun havde læst, og snart havde hun glemt, hvad hun blot halvvejs havde forstaaet.

Det var især om Vaaren, at den oprørske Lyst til at opleve noget nyt kom over hende. Det milde Vejr, den blaa Sø, den friske Lugt af Jord og spirende Løv og Græs, de mange hvide Sejl og rygende Dampere fyldte hende med en forventningsfuld Uro – nu syntes hun, der ^[74] *maatte* hende noget; om ikke andet, *maatte* kun faa se et nyt Ansigt, høre en ny Røst. Hun kunde, som hun sad inde i Stuen og døsede hen under Madam Tvets Læsning eller Fonns og Faderens kirkelige Samtaler, gribe sig i det Ønske at faa høre nogen briste ud i en rigtig klingende, ungdommelig overgiven Latter. Hun blev ganske bange over, hvad der kunde komme op i hendes Sind, og hun straffede sig selv med Bodsøvelser, der imidlertid intet hjalp.

Da hun havde vandret om en Stund derude i Haven og lugtet paa de brune og gule Knopper paa enkelte Trær og de fremtittende Blade paa andre, kom Selskabet ud paa Trappen. Strand havde tændt en Pibe, Fonn en Cigaret.

Strand, der var Botaniker – han var overhoved alt muligt – gjorde nogle Bemærkninger om de forskjellige Trærs Løvsprættidⁿ¹² og kom derved til at

tænke paa Vegetationsforholdene paa Madagaskar. «Paa Madagaskar,» begyndte han i en Tone, der spaaede et to Timers Foredrag, da Bjørnholt i det samme viste sig udenfor Havegrinden.ⁿ¹³ Han kom som sedvanligt med en Fart af sexten Mil i Vagten, rev Haveporten uvorrent op, slog med sin Stok efter Trær og Buske og trampede med muldede Støvler op over Jomfru Viks renskurede Trap.

«Godaften, Godaften!» hilste han og førte ^[75] Stokken op til Hatten. Idet han vendte sig til Strand, blev han ved: «Allerede i Tøjet? Jeg hørte De var i Afrika. Jeg beder Dem dog ikke blot at tage Dem af de sorte, men ogsaa af de røde Hedninger.»

Strand lo. Han yndede, hvad han kaldte en «gejstlig Spøg». Han lovede at virke for Missionen blandt «de røde Racer» og spurgte Bjørnholt, om han havde noget «Individ», der burde «under Behandling».

«Ja, det er netop det, jeg vilde fortælle. Jeg har truffet Dr. Holt.»

Fonn forvandlede sig til to spidse, lyttende Ører; Kornelia nærmede sig Trappen.

«Allerede Gil fortalte,» blev Bjørnholt ved, «at den unge Mand ombord i Dampskibet havde vist sig at hylde solide Grundsætninger. Men Gil er, som De ved, ikke nogen ualmindelig skarpsindig Aand. Men nu har jeg truffet Manden. Han gjorde Nar af det hele og ser gyselig blaseret ud. Han har formodentlig ført et vildt Liv. En, der havde været sammen med ham oppe hos Aage Storm, fortalte mig ogsaa, at han havde kudsket den dybsindige Urtidstilbeder ganske forskrækkeligt. Altsaa alle Jern i Ilden, Hr. Strand.»

«Stol paa os,» sagde Strand. «Staten og Kirken bør være et.»

«Hm» – indvendte Fonn –, «jeg kan ikke være ganske enig deri.»

^[76] «Men kjære Kollega,» begyndte den anden, og snart var de to gejstlige Herrer dybt indviklet i en Diskussion om Statens Forhold til Kirken. Bjørnholt gik uden videre sin Vej – han skulde endnu indom en ti-tolv Steder for at fortælle om Holt og for at samle Nyt. Ogsaa Kornelia forlod Haven; Vik, hans Søster, Vildhagen og Madam Tvet hørte derimod andægtigt paa hvad Strand havde at

betro dem om «den hellige Statskirke» og «det hellige Embede».

Kornelia fulgte en Sti, der førte op paa Højderne mod Havet. Solen sank. Det lavest liggende Skylag, der dannede Kupler, Tinder og Tagger, glødede. Farvespillet blev altid sterkere og sterkere. Blodrødt vekslede med violet, iredt og kobberbrunt. Der kom Bevægelse i Skymassen. Kuplerne, Tinderne, Taggerne vaklede, flød ud til Siderne og dannede et Øjeblik to uhyre Ildløber, der aandede Glød ogsaa i Skyerne ovenfor, men i næste Minut sank ned og forbrændte i et umaadeligt Ilddyb, hvorfra altid flere og flere af de øvre Skylag pludseligt sattes i Brand som rammet af glødende Kugler. Det saa ud, som om der dryppede Blod af Skyernes Kanter. Tilslut dannede Farverne en uhyre Vifte, der sloges lynsnart ud over Himlen. Lidt efter lidt blegnede alt. Skyerne sejlede melankolske østover som store Baller graa Uld.

Kornelia havde ved dette Syn, som hun saa ofte havde seet, før altid havt de samme [77] Tanker: hun huskede et Billede af Jehova i Straaleglans, der hang i deres Dagligstue. Idag var det anderledes. Det syntes hende, som om disse Luer slog op fra de fjerne store Samfund, hvor der jo altid var Oprør, Drab og Brand, og hun tænkte paa Knut Holt, der jo egentlig hørte hjemme derude. Hvor meget ondt hun havde hørt om denne Mand! Nu havde Bjørnholt fortalt, at han ogsaa havde ført et vildt Liv – –.

«Hvor her er stygt,» blev der sagt bag hende.

Hun for sammen og tog sig for Brystet; hun havde nær udstødt et Skrig, da hun opdagede, at den Mand, hun havde tænkt paa, stod bag hende.

«Om Forladelse, jeg skræmte Dem nok,» sagde han og smilte.

Hun bevægede Læberne, men Svaret var uhørligt.

Lidt efter lidt fattede hun sig og tænkte nu først paa, hvad han havde sagt. Stygt? Hun saa forbauset paa ham. Her stygt? Da var dog alle virkelig enige om det modsatte. Hun dristede sig til at minde ham derom.

«Jo, jeg ved det nok – men derfor behøver det jo ikke at være sandt. Her er stygt; thi her er goldt, ganske rædsomt goldt. Vil De behage at se udover nu, da Festbelysningen er borte. Har De nogensinde seet noget saa melankolsk som denne stengraa Himmel og dette [78] ørkenøde Hav! Og saa al denne Overflod paa

nøgent Fjeld! Man kan vænne sig dertil, ligesom man med Tiden ogsaa kan forlige sig med denne Stank af Sild og Tran og Tang og Tjære. Men sværme for denne hjemlige Armod –!»

Hun følte sig oprørt, men tillige usikker og taug. Pludselig erindrede hun, hvem han var og blev bange, fordi hun stod og hørte paa ham. Hun begyndte derfor at gaa sagte hjemover. Han fulgte og blev ved at tale om hjemlige Forhold. Hun forstod ham blot tildels, og det, hun forstod, fandt hun svimlende dristigt og slet ikke rigtigt. En eneste Gang vovede hun sig til at sige et Par Ord. Hun spurgte, om der var saa meget bedre i de større Samfund – hun tænkte paa Oprørene, Drabene og Brandstiftelserne, som Bjørnholt talte om. Han forbausede hende ved at svare: «Bedre – aanej.» Siden sagde han dog: «I én Henseende er der maaske bedre: En Mands Liv bliver ikke saa let en stille Jordfæstelse af det dristigste, det sandeste og største, han har tænkt og følt.»

Hun var glad, da de stod udenfor den lille Haveport. Han hilste og gik videre; hun skyndte sig gennem Haven og følte sig først ganske sikker, da hun igjen var vel inden Døre.

De fremmede var borte; Faderen og Tanten sad alene inde i Stuen.

«Du gik?» sagde Vik, da Datteren kom [79] ind. «Du tabte meget. Det var en højst belærende Samtale.»

«Ja, det er vist,» istemte Tanten. «Gud, hvor Strand opbygger!»

Kornelia hørte neppe, hvad de sagde. Hun tænkte bare paa, hvad der var hændt hende. Hun sad den hele Aften og rugede over det som over en farlig Hemmelighed, og da hun havde lagt sig, laa hun længe, længe vaagen. At hun virkelig havde talt med, gaaet Side om Side med Knut Holt, ham, som hun aldrig havde hørt nævne uden at gyse og korse sig. Han havde seet paa hende og, mærkelig nok, slet ikke, som hun havde ventet det, slet ikke frækt og ondt, men ganske beskedent og mildt. – Hun havde i Stilhed iagttaget ham. Hun havde f. Ex. strax seet, at han var moderne klædt, uden at han dog i sin Dragt lignede de Handelsrejsende, der gjestede Huset. Hun havde opdaget, at han havde noget store Hænder, og at han ofte knyttede dem, naar han talte om noget, der mishagede ham, at hans Stemme blev skarp og lignede hans Faders, naar han

spottede, men var blød og velklingende, naar han blev ivrig og varm, og meget, meget andet – –.

Hun skjulte Ansigtet i Dynerne. Du gode Gud, hvad gjorde hun! Laa og tænkte paa den fremmede Mand, som hun slet ikke burde have lagt Mærke til eller hørt paa. Hun begyndte at [80] bede sin Aftenbøn med stor Iver. Hun bad ogsaa flere andre Bønner – hun følte en Trang til at tvætte sig efter dette Møde.

V.

Knut havde forandret sig. Han, som sidst, da han var hjemme, altid havde noget for, talte, sang, sejlede, fiskede, snedkererede, fik enkelte trofaste Venner og en Mængde uforsonlige Fiender, han laa nu hele Dagen lang paa Sofaen, røgte Cigar og saa op i Luften. Han fornærmede vistnok ingen, men brød sig heller ikke om sine fordums Venner – Peter undtagen – og til alt, hvad denne eller Faderen foreslog, havde han blot et eneste Svar: «Jeg gider ikke.»

Holt var bekymret. Naar han blot havde turdet sige til Sønnen: «Knut, lad mig faa vide, hvad du lider under. Jeg forlanger intet andet; jeg skal ikke være dig til Besvær, men lad mig blot faa vide det.» Men det var netop Knuden; de stod i et saa besynderligt fremmed Forhold til hinanden –.

Holt tænkte i disse Dage atter og atter paa, hvordan det var bleven saadan, hvor Fejlen egentlig stak, hvem der bar Skylden. Men han kunde ikke komme tilbunds.

Holt var, da hans Hustru døde, i stor Forlegenhed med den lille Herre, der endnu laa i [81] Vuggen. Han vilde ikke betro ham til en fremmed og var selv uindvietet i Børneopdragelsens Hemmeligheder. Han bestemte sig imidlertid resolut: han vilde lære Tingen. Han henvendte sig til en erfaren Nabokone, der

hjalp ham udover de første Ugers Vanskeligheder. Af hende lærte han Kunsten, og saasnart han følte sig sikker i alle Haandgreb, overtog han selv det hele: han vaagede med Barnet om Natten, han klædte det paa og vaskede det, gav det Mad og legte med det i hver ledig Stund. Han udfoldede en utrolig Taalmodighed og Ømhed i sin Omsorg for dette lille Væsen. Og dog var han ikke barnekjær; Børn havde tvertom altid været ham noget ubegribeligt og kjedsommeligt noget.

Da Barnet voxede til, opstod der nye Vanskeligheder. Saalænge Holt kunde indskrænke sig til at sætte sig i Rapport til den lille ad mimisk Vej, gik det ret godt. Men da Barnet blev et talende Væsen, da det forlangte at faa sin Videbegjærlighed tilfredsstillet, til Afvexling at blive underholdt paa en behagelig, spøgefuld Maade og endelig ogsaa vilde have sine egne Indfald og Vittigheder paaskjønnede, da kom Holt i den yderste Forlegenhed. Det var ham umuligt at foretage den Forvandling med sig selv i Retning af barnslig Opfatning og Udtryksmaade, som den lille Despot forlangte. Han gjorde virkelig sit bedste. Han købte Bøger, overmaade grundige tyske Værker og praktiske [82] Anvisninger af engelsk Oprindelse og laa mangel Nat vaagen for at lære Hemmeligheden. Han besøgte ogsaa forskjellige Familier, hvor der var Smaa børn, og lyttede med største Andagt til Mødrenes og Barnepigernes Konversation med de smaa; men forgjæves. Naar han vilde praktisere Tingen, gik det hele istykker. Han talte til den lille Fyr, der tumlede omkring paa Gulvet, som en Professor til sit Auditorium, og Resultatet var altid et og det samme: Begge blev lige utaalmodige over hinandens daarlige Begreb. Den lille udtrykte sin Stemning med Benene, og Holt raabte: «Men begriber du da ikke!» Og saa ræsonnerede han, saa Sveden perlede paa hans Pande, og maatte tilslut dog meget mod sin Vilje ty til Barnepigens Hjælp.

Han vilde selv være sin Søns Lærer. Den lille skulde lære ABC efter en ny og ganske anderledes rationel Methode end den gamle. Den hele Undervisning var saa mærkelig gjennemtænkt, saa klar, saa logisk – Hemmeligheden ved den Kunst at læse burde efter Holts Formening ved Anvendelsen af denne Methode i Løbet af nogle Timer være aabenbar for Gutten. Men ogsaa her slog Holts Haab fejl. De kunde slet ikke blive enige. Den lille protesterte paa det heftigste; han kunde ikke anerkjende, at B–A sagde Ba; han fandt, at det ligesaagodt kunde sige

hvilketsomhelst andet.

[83] Holt gik ned i en Smaabarnsskole for at høre, hvordan de der tog det. Han blev behagelig overrasket ved at finde, at de her lærte netop efter hans egen Methode. Men Resultatet var mærkelig forskjelligt. Ingen af disse Børn havde noget at indvende mod den Kjendsgjerning, at B–A sagde Ba – de lod til at finde det ganske i sin Orden.

«Et mærkeligt oppositionelt Barn,» mumlede Holt, da han gik hjem.
«Arveligt Anlæg!»

Han anskaffede en Lærer med den Følge, at Knut strax forsonede sig med den herskende Opfatning af, hvad der bør komme ud af en Alliance mellem Bogstaverne B og A.

Siden overlod Holt Sønnens Undervisning til andre; men han beskæftigede sig derfor ikke mindre med ham. Han havde lange Samtaler med ham for at prøve hans Fremskridt. Han tog sig ogsaa af Sønnens Opdragelse, men paa en egen Maade. Han formanede ham ikke, skjændte ikke paa ham, tugtede ham ikke, men han gjorde Nar af ham. Han lod ham føle det ufornuftige, det latterlige i hans Adfærd. Knut undgik aldrig at blive snertet af Faderens satiriske Svøbe, hverken naar han havde baaret sig barnagtigt eller uværdigt ad, og han frygtede dette lille Piskesmæld i Luften over alt andet. Denne Opdragelsesmethode førte til et Resultat, som Holt ikke havde tænkt sig: Sønnen blev bange for at betro sig til ham. Det nyttede [84] ikke, at Holt behandlede ham som en voxen Mand og tilstod ham alle en saadans Rettigheder: Knut beholdt sine Tanker og Følelser for sig selv, hellere end at udsætte sig for Faderens Kritik.

«Moderens tause Natur,» tænkte Holt og begreb ikke, hvorledes han skulde vinde Sønnens Fortrolighed. Han led meget derved, men han vidste ikke, hvorledes det skulde ændres, og vænnede sig lidt efter lidt dertil.

Holt fik en Fornemmelse af, at hans Søn vilde have godt af at blive optaget i et dannet Hjem. Han sendte ham til en Præst paa Landet. Det faldt ham uendeligt tungt at undvære Sønnen. Han gik i den første Tid rastløs omkring den hele Dag og sad om Aftenen timevis oppe paa Sønnens Værelse. Hver ottende Dag besøgte han Sønnen. Det forekom ham, at denne blev endnu mere fremmed for ham.

Især saa han med et eget sky Blik paa Faderen, efter at han var begyndt at faa religiøse Skrupler. Faderen ønskede nu bare at faa ham hjem igjen, men turde ikke paatage sig Ansvarer derved. Da besluttede han sig til at flytte til Byen, og Knut blev nu sat ind paa Latinskolen. Holt havde ham nu i sin Nærhed, men Forholdet mellem dem blev det samme; gjennem Knut selv erfarede Faderen aldrig, hvad han oplevede paa Skolen; det var altid hos andre, han [85] indhentede sin Kundskab om Sønnen, især hos Peter Strøm, en af de faa Venner, Knut fik.

Siden, da Knut blev voksen, havde de det paa en vis Maade kammeratslig sammen; de udvexlede Tanker om hvad de læste og var vittige og spydige paa hinandens Bekostning; men de førte forøvrigt særskilt indre Husholdning. Om denne gav de aldrig hinanden nogen Meddelelse. Saaledes ogsaa nu: Knut taug, og Faderen turde ikke spørge. – – –

Sommeren var kommen; men den var Uge efter Uge regnfuld og kold. En Dag, medens dette Graavejr endnu stod paa, slentrede Knut en Morgen tidligt gjennem Byens Forstadsgade paa Vejen til Peter Strøm. Idet han gik forbi et af Gadens mest uanseelige Huse, kom en Mand tumlende barhovedet ud og raabte: «Det dør, det dør – Barnet dør, Gud hjælpe mig!»

Han tørnede mod Knut. Det var Kurt Stub.

«Hvad er paafærde?» spurgte Knut.

Den anden greb ham i Armen. «Aa Gudskelov! Det er jo Knut Holt. Død og Pine, spring – Barnet derinde, ser De – det er min Salighed ganske sort – – jeg var inde hos Skipperen, som bor nedenunder – da hun skreg – og – hør, kjære Dem, hent – – nej, De et jo selv Doktor! Aa Gud velsigne Dem, gaa derind – jeg henter Kvindehjælp! Moderen, det [86] stakkels Ting, er alene og rent fortvilet. Skynd Dem! det er oppe paa Kvisten.»

Og saa susede den kortbenede og ovenikjøbet af en ikke ganske ubetydelig Mave generede Mand ad Byen til, barhovedet, som han var.

Knut gik ind i Huset og op af en brat, knagende Trap, hvis Trin var hulslidte og hvis Rækværk glinsede af, hvad mindre rene Hænder i en Aarrække havde efterladt og poleret blankt. Oppe paa Gangen var der blot en eneste Dør, som han, da ingen svarede paa hans Banken, aabnede.

I det lille Rum med Skraatag, graat Betræk, der var lappet paa flere Steder, og et Vindu, der vendte ud til Naboens Tag, laa en Kvinde paa Knæ foran en Vugge. Hun lænede Kinden mod Vuggens Kant og stirrede paa det halvaarsgamle Barn, der laa i Vuggen, med brændende, forgrædte Øjne og en dødelig Angst i hvert Træk.

Hun lagde ikke Mærke til, at nogen kom ind i Kammeret. Knut blev staaende ved Døren og saa sig om. Værelset var baade Sove- og Beboelsesrum. Paa et lidet Bord stod en Symaskine, i Vinduet Blomster, paa en Snor ved Ovnens hang Barnetøj. Formodentlig var Barnet pludselig blevet sygt. Sengen ved Siden af Vuggen stod, som den var forladt; Teppet og de krøllede Lagener var gledne ned paa Gulvet. [87] Moderen – som det lod, en Kvinde af Borgerklassen – var i Skjørt og Nattrøje; de nøgne Fødder stak i et Par lave Ankelsko; Haaret faldt opløst ned over Ryggen.

Pludselig for hun op med et Skrig: «Nu kommer det igjen! O Gud, o Gud, nu dør han!»

Knut ilede hen til Vuggen. Moderen syntes ikke at lægge Mærke til ham; hun stod skjælvende, med blege Læber og kort, højt Aandedræt og havde bare Øje for Barnet i Vuggen. Det laa nu ikke længer blegt og stille hen, som da Knut traadte ind. Dets Øjenlaag løftede sig sagte, Øjnene vrængtes først opad, saa nedad, det trak Benene opunder sig, Hænderne knyttede sig, Munden blev voldsomt og uhyggeligt fortrukket, hele Ansigtet blev først rødt, siden blaaligt, og der kom en halvt pibende, halvt stønnende Lyd fra det tungt arbejdende Bryst.

Knut rev det hurtigt ud af Vuggen, slog Vinduet op og holdt det mod Luftdraget.

«Koldt Vand og en Klud!»

Moderen løb og kom tilbage med det forlangte. Hun skalv, saa Vandet skvulpede i Gulvet.

«Tag Barnet, skal jeg lægge Omslagene paa.»

I nogle Minutter var alt stille; man hørte blot Moderens Aandedræt og Lyden af skyllende Vand, hvergang Knut dyppede en ny Klud.

[88] Lidt efter lidt ophørte Krampen. Blot nu og da gik der endnu en Trækning over Læberne, og det ene Øjenlaag løftede sig sagte og faldt atter i. Ansigtet var ligagtigt blegt med en svag blaa Skygge om Munden og Øjnene.

«Saa, nu er det forbi for denne gang,» sagde Knut. «Læg det i Vuggen.»

Moderen kastede sig igjen paa Knæ og brast i en voldsom Graad; medens Taarerne strømmede, talte hun til Barnet i de ømmeste Udtryk, bad det om ikke at forlade hende, lovede det Legerⁿ¹⁴ og mindede det om, hvor dejligt de havde havt det sammen – ganske som om det kunde høre og forstaa hende. Af og til afbrød hun sig selv med et Udraab som: «Du gode Gud i Himmelen, hvorfor skal det uskyldige Ting lide alt dette!» eller: «Aa, Herregud, det dør vist.» Saa lyttede hun efter dets Aandedræt og begyndte saa igjen at tale til det i den samme ømme, bønfuldende, indsmigrende Tone. Hun havde ganske glemmt at der var nogen tilstede.

Først da Knut spurgte hende om, hvordan det var kommen, syntes hun at blive ham var. Hun saa halvt forundret paa ham, som om hun grundede over, hvem han var og hvorledes han var kommen. Hun forklarede, at hun var vaagnet ved, at Barnet stønnede saa forunderligt. Da hun skulde se til, laa det ganske stivt i Vuggen [89] og stirrede op i Loftet. Hun havde sprunget op for at hente Læge, men turde saa igjen ikke forlade Barnet. Siden havde det ene Anfald fulgt efter det andet. I sin Fortvilelse havde hun raabt ned til Skipperen, der boede nedenunder og som foruden hende var det eneste Menneske i Huset; men han sov. Endelig var Stub kommen og havde hørt hendes Raab.

Der lød Trin i Trappen. Stub traadte ind, fulgt af Kornelia Vik. Efter at Knut havde givet de fornødne Forskrifter og lovet at skaffe en Vaagekone, der kunde bistaa Moderen, samt igjen at se op om Aftenen, forlod han Huset tilligemed Stub.

«Hvem er hun?» spurgte han, da de gik nedover Gaden sammen.

«Marie Hansen! En ulykkelig Skabning er hun. Hun er sørfra etsteds og kom hid som Tjenestepige hos Hamres. Hun var det stilfærdigste og beskedneste Menneske, De kan tænke Dem. Hun var uheldigvis ogsaa vakker, hvad blandt andre Gil strax opdagede. Jeg antager, at han var Skyld i, at hun opsagde sin

Tjeneste og begyndte at sy for Folk. Gil opgav hende imidlertid ikke. Saa forlod hun Byen og rejste nordover. Gil foretog mange Nordlandsrejser i den Tid, og da hun kom tilbage her til Byen, var de nok forlovede. Nu, Hamre havde ikke noget imod, at Søstersønnen endelig ogsaa engang blev en Smule Kavalier, som han kaldte ^[90] det. Men ser De, Hamres Hus har altid haft en fortrinlig overkalket Udside – De skal ingen Skavank finde der, ikke det mindste Rids, Far –, og dette var jo en Skandal. Saa fik hun nu den lille Fyr, som hun er saa bange for at miste, og den skikkelige Sportsman gik til Onkelen og sagde: «Jeg gifter mig.» Naa, der skal have været voldsomme Scener mellem den gamle og Gil; men denne holdt fast ved sit. Da fik Hamre en god Ide. Han sendte Fonn til Søstersønnen. Jeg vil ikke sige noget ondt om Præsten, men – naa, han havde Samtaler og Spadsereture med Gil og fik det Fæ til at begynde med at gaa i Opbyggelser og at hælde med Hovedet. Ja, Gudbevares, jeg mener jo ikke, at der skulde være noget galt deri – tværtom. Men nu skal De høre. Fonn forklarer ham, at Hamre var ham i Faders Sted, og at Skriften siger, du skal hædre din Fader og din Moder. Han gjorde ham desuden klog paa, at Marie Hansen, ifald han ægtede hende, let vilde tabe Følelsen af, hvilken gruelig Brøde hun havde begaaet. Naa – Gil foretog en længere Udenlandsrejse, og nu sidder hun der med sin lille Skat. Tvi for Fanden!»

«Det er nederdrægtigt!»

«Det sagde jeg ogsaa til Fonn. Det er den højere Barmhjertighed, som Verdens Børn ikke forstaar, sagde han. Gid Fanden annamme Deres højere Barmhjertighed, sagde jeg. De opmuntrer ^[91] jo ligefrem til at forføre Kvinder og siden at forlade dem. Men Pokker staar i det – saa begyndte han at citere Bibelen og gjorde det saa forbandet indfiltret for mig, at jeg maatte give tabt. Jeg forstaar det ikke – han er jo en saadan Guds Mand og har Lærdommen for sig.»

«Hvad lever hun af?»

«Af Søm som før; hun vil intet have af Faderen. Det er meget smaat for hende. For det første har hun jo Barnet, og saa tør ikke Folk være bekjendt, at de lader hende sy for sig nu, da Fonn havde erklæret hende for ubodfærdig. Var hun ikke saa flink, og syede hun ikke saa billigt, fik hun ingenting. Nu stjæler Byens

Damer sig ad Omveje til at sende hende sin Søm.»

«Det undrer mig, at Kornelia Vik –»

«Kornelia er en god Pige og en forstandig Pige, og trods alt, hvad disse – disse –» han saa sig forsigtigt om – «ja, De forstaar?»

«Hvad mener De?»

Stub trak paa Skuldrene. «Disse aandelige, ser De – ja, Gudbevares, intet ondt om dem! Men de fører et Regimente her i Byen – aa!»

«Jeg har hørt derom.»

«Og Kornelia – ja, Gud velsigne Dem, hun har nu alle sine Dage levet bag et tidobbelt Laas. Men alligevel – jeg har et Par Gange oplevet, at hun vilde noget andet end Faderen ^[92] og Profeterne, og da staar Pokker i det lille Menneske: ingen Verdens Magt rokker hende.»

De skiltes udenfor Borgen. Knut gik op for at tale med Faderen om en Vaagekone. Han begav sig derefter til Peter Strøm, der, som han sagde, var «gnistrende glad» over, at Knut havde taget sig af Marie Hansen. Da Knut ved Middagstider kom hjem, meddelte Faderen ham, at Kathrine selv vilde vaage hos det syge Barn.

Om Aftenen gik Knut igjen op til sin lille Patient. Han fandt baade Kornelia og Kathrine deroppe. Anfaldene havde været hyppige og langvarige; den lille var ikke vaagnet til Bevidsthed imellem dem.

Kornelia tog Hat og Regnkaabe; hun skulde hjem for at underrette Faderen og Fasteren om, at hun havde bestemt sig til at vaage afvexlende med de to andre Kvinder.

Knut og Kornelia forlod samtidig Huset og fulgtes ned over den vaade, nu næsten mennesketomme Gade.

«Tror De, hun mister den lille?» spurgte Kornelia.

«Jeg er bange for det.»

«Det bliver en haard Tugtelse for Moderen,» ytrede hun med noget over sig af denne renstrøgne Gudfrygtighed, som er ejendommelig for unge Piger, der altid

har levet bag et mangedobbelt Værn mod Livets Nød og Fristelser. Hun tænkte forøvrigt ved denne Ytring mindre ^[93] paa den ulykkelige Moder end paa sin Ledsager, der jo ogsaa hørte til denne Verdens letsindige. Hun vilde, han skulde forstaa, at hun vidste det, og hun havde ventet, at han skulde føle sig lidt benauet derved. Hvor ubeskrivelig var derfor ikke hendes Forbauselse, da han i en barsk og harmfuld Tone udbrød: «Hvad er det for en oprørende Tanke, De der udtalte! Hvad ved De for det første om den ulykkelige Kvindes Brøde? Kanske har hun blot elsket varmere og været mere trofast, end de fleste har Evne til. Men lad være, at hun har fejlet. Skammer De Dem da ikke ved at tilstaa, at De tilbeder en saadan Vildmandsgud, der for at ramme Moderen piner hendes uskyldige Barn?»

Hun trak sig sky og forfærdet over paa den anden Side af Gaden. Herfra kom det næsten uhørbart over til hendes Ledsager:

«Men vi lærer jo –»

«Jeg ved det nok,» afbrød han hende bidsk og blev derpaa ved at tale i den samme forbitrede og revsende Tone om, hvad vi lærer om denne Gud, som vi skal elske og tilbede, blandt andet, at han skaber Millioner og atter Millioner ulykkelige Væsner, om hvem han paa Forhaand ved, at de vil lide al optænkelig Nød i denne Verden og hjemfalde den evige Fordømmelse i den anden.

Kornelia følte sig fuldstændig overvældet af Forbauselse og Rædsel. Hun skalv og følte ikke,^[94] at Fødderne berørte Jorden. Hun havde aldrig før hørt noget saa formasteligt. Hun forstod med et det farlige ved denne Mand.

Saa optaget havde Knut været af at tale og Kornelia af at lytte, at ingen af dem mærkede, at de var gaaet forbi Viks Hus, før de stod ved Byens Udkant.

De stansede begge, idet de blev det var, og gik derpaa tause tilbage. –

Kornelia fandt Faderen og Tanten ved Aftenmaaltidet. Hun satte sig tilbords. Vik ytrede, at han vilde betale en Kone for at vaage hos Barnet. «Det behøves ikke; vi ere allerede to, Holts Kathrine og jeg,» svarede Kornelia.

Vik løftede sine Bryn en Smule.

«Vil du –?» –

«Ja, jeg gaar derop, naar jeg har spist.»

Vik sagde ikke noget, før Maaltidet var endt. Da ytrede han: «Det er mig imod, at du gaar derhen.»

Kornelia svarede ikke.

Vik gik nogle Gange frem og tilbage paa Gulvet. Derpaa begav han sig ud i Gangen, laasede, som han plejede, Gangdøren og stak Nøglen i Lommen. Da han kom ind, stod Kornelia midt paa Gulvet; hun havde atter taget Hat og Regnkaabe paa.

«Skal jeg faa Nøglen?» spurgte hun.

«Du gaar altsaa virkelig derop?»

«Ja.»

[95] Ordene faldt ikke haardt eller vredt paa nogen af Siderne. Men der var mellem hver Replik en Pause, der dog gav den hele Samtale noget dulgt stridbart. Vik saa en Stund paa hende med et mørkt, forskende Blik; derpaa gav han hende uden at sige et Ord Nøglen og forlod Værelset.

Da Kornelia kom tilbage til det lille Hus, fandt hun Sengen opredt og med nye Lagener. De to andre vilde vaage den første Del af Natten. Hun kastede sig paaklædt paa Sengen, men kunde ikke sove. I Stilheden kom Knuts Ord tilbage et for et og angreb hende. Hvad der bevægede hende mere end Ordene, var dog den Tone, hvori han havde talt. Denne Pathos var hende fremmed. Det var ikke Præstens i Kirken, ikke Bjørnholts, naar han rasede mod Pøbelforlederne, ikke Faderens, naar han revsede sine Husfolk. Der var noget paa engang lidenskabeligt-harmfuldt og dybt smerteligt i hans Tale, som tvang hende til atter og atter at prøve, hvad han havde sagt.

De andre Kvinder sad tause paa hver sin Side af Vuggen, der stod i en Krog af Kammeret, som oplystes svagt af en Natlampe. De vidste jo, hvad Viks strenge Datter dømte om dem, og følte sig forpint i hendes Nærhed. Men da de troede, at hun var falden i Søvn, begyndte de en hviskende Samtale, der i Begyndelsen blot [96] var hørlig for dem selv, men som siden ogsaa naaede Kornelias Øre.

Det var Marie Hansen, der talte.

«– – Han gik her hver Dag og forklarede mig, hvilken gruelig Synd det var. Jeg ved jo ogsaa, at det ikke var ret, men – – og saa vilde vi jo gifte os. Jeg har grublet over det, til jeg troede, jeg skulde blive gal. – – – Gil siger ogsaa, at i andre Lande er det ikke som hos os. De vies ikke – naar de har skrevet sig ind hos Øvrigheden, er de rette Ægtefolk.»

«Men det er da vist Hedninger, Marie?»

«Nej, han siger, de er Kristne som vi.»

«Kan det være muligt?»

«Han maa vel vide det.»

Der indtraadte en Pause. Saa sagde Marie, som om hun betroede den anden en dyb Hemmelighed:

«Kathrine, der staar ikke noget i Bibelen om Vielsen.»

«Gud bevare dig, Marie, hvem har indbildt dig det?»

«Gil har fortalt mig ogsaa det.»

«Aa, hvor kunde du dog lade dig bedaare!»

«Jeg spurgte Præsten.»

«Nu? Hvad sagde han?»

«Han sagde bare: jeg vil bede for din forvildede Sjæl.»

Kathrine foldede Hænderne: «Ser du!»

[97] «Men nu har jeg selv læst efter; det staar der ikke, Kathrine.»

Kathrine taug et Øjeblik og grundede. Derpaa sagde hun: «Men saa er der vel andre lærde Bøger.»

«Det ved jeg ikke. Men *der* staar det ikke. Og hvorfor er det saa Synd, naar En ikke er viet?»

Kathrine rystede paa Hovedet og sukkede.

Marie saa paa den lille i Vuggen. «Aa, fik jeg bare beholde ham der,» sagde hun. «Du ved ikke, hvad det er at have en saadan. Naar jeg har været ude for at faa Arbejde, og det er gaaet godt, saa er jeg dobbelt glad, for saa tænker jeg paa,

at jeg kan skaffe ham der, hvad han trænger. Naar han har det varmt og ligger der, god og mæt – – ja, du tror mig vel ikke, men da er det, som om jeg ogsaa selv var varm og mæt. Og er det gaaet mig daarligt ude, saa tænker jeg ogsaa paa ham, som ligger derhjemme – jeg kan ikke blive helt ulykkelig, saalænge jeg har ham. Ja, om alt kunde blive uskeet, ifald jeg ønskede det – – nej, Kathrine, jeg tror ikke, jeg vilde.»

Kathrine nænnede ikke at gjøre den anden sorgfuldere, end hun allerede var, men hun bad i Stilhed Gud oplyse hende.

Marie for op – Barnet fik et Anfald. Kornelia hørte en Stund blot de listende Trin, naar en af dem gik for at hente noget, og de korte, [98] halvkvalte Ord, de vexlede, idet de, fulde af Angst, fulgte den lilles Kamp. Endelig var det over. De sad igjen ved Vuggen. Marie talte først.

«Men du selv, Kathrine – har du aldrig været fristet?»

«Nej, Marie, det vilde jeg ikke – det turde jeg ikke for min Sjæls Skyld.»

Der maatte have været lidt Tvil i den andens Blik; thi lidt efter blev Kathrine ved:

«Ja, du ser paa mig. Det gjør alle. Men Gud er mit Vidne, at jeg er fri.»

«Men er I da ikke forlovede?»

«Jo.»

«Hvorfor gifter I jer da ikke?»

«Der er noget i Vejen; men jeg tør ikke tale derom.»

Kornelia følte sig knugende tung om Hjertet. Det havde kostet hende Overvindelse at nærme sig disse to Kvinder, som hun altid havde hørt omtale i den Tone, i hvilken respektable Folk nævner de faldne. Hvor hun skammede sig. Hvad havde hun selv prøvet? Vidste *hun*, hvad det var at færdes paa Livets lyløse Landeveje uden Hjem, uden Slægt og Venner? Havde *hun* elsket, og vidste *hun*, hvad det var at blive skilt fra den, hun holdt af? Kanske vilde hun i disse Kvinders Sted være sunken langt dybere!

Knut kom tidlig den følgende Morgen. Kornelia vaagede; de andre sov. Hun maatte [99] fortælle, hvordan Barnet havde havt det om Natten. Hun følte sig

derved tvunget ind i et fortroligt Forhold til ham, der pinte hende. Hun tænkte et Øjeblik paa at vække Moderen, men opgav det igjen. Heldigvis var han kort og tør; han saa ikke en eneste Gang paa hende. Da han havde undersøgt den lille, sagde han:

«Der er Haab.»

«Aa Gud!» udbrød Kornelia, og Taarerne brast frem i hendes Øjne. Glemte var alle Hensyn, borte al Forlegenhed. Knut blev med et en gammel kjær Ven, hvem hun skyldte usigelig Tak. Hun greb uden videre hans Haand og saa næsten ydmygt paa ham med sine fugtige, glædestraalende Øjne. Saa kastede hun sig ned ved Vuggen, kyssede den lille, der nu begyndte at faa Farve i Kinderne, og sprang saa atter op og takkede ham.

«Der er Haab,» gjentog Knut, «men ingen kan endnu sige, om Barnet atter bliver, hvad det var. Den Dag det smiler til Moderen som før, kan hun være rolig.»

Han gik, og nu kunde Kornelia ikke vente længer. Hun vækkede de to andre Kvinder, der for forfærdet op i den Tanke, at der stod noget paa. «Nej, nej!» raabte Kornelia, «men Doktoren har været her, og han siger, der er Haab.»

Med et dæmpet, men jublende Skrig kastede Moderen sig ned ved Vuggen, brast derpaa i ^[100] Graad og overvældede den lille med Kys og en Strøm af kjærlige Ord.

Kornelia havde taget Kathrines Hænder, og da Marie atter rejste sig, slog hun Armene om hende og kyssede hende paa Panden. De tre Kvinder var i et Nu blevne fortrolige Veninder.

Moderen maatte atter hen til Vuggen. Der var Haab, Haab. Hun saa sig om i Stuen, – den var bleven saa lys og saa smuk og havde faaet Øjne, der saa kjendt og venligt paa hende. Hun betragtede den lilles Tøj, der hang ved Ovnens. Hvor rædselsfuld den Tanke havde været, at hun kanske snart skulde sidde alene med alle disse Ting, som hun havde syet i stille Nattetimer, og som mindede hende om tusinde kjære, lykkelige Stunder, der aldrig vilde komme igjen. Hvert Stykke blev nu som levende mellem hendes Hænder; hun tog et efter et, glattede det ud, kyssede det, viste det stolt frem for de andre og fortalte med umaadelig Iver og

mellem Latter og Graad dets Tilblivelseshistorie. Det blev hende næsten for trangt i Kammeret; hun kunde have sprunget ud paa Gaden og jublet det ud over hele Byen: «Der er Haab! Der er Haab!» – – –

Marie Hansens Barn kom sig; men Sygdommen havde sat det Maaneder tilbage. Det havde et sløvt, usikkert Blik, og det viste ikke Tegn til Glæde, naar Moderen legte med det. Men en Dag, da Knut nærmede sig Huset for ^[101] at aflægge sit sedvanlige Besøg, kom Kurt Stub løbende ud imod ham, pustende som en Hval. Uden at ænse de Mennesker, der færdedes i Gaden, raabte han, svingende med Hatten: «Hurra! Det har smilt! Det har Pinedød smilt! Jeg var netop paa Vej til Dem. Tænk, det smilte ganske som før, saadan ordentlig fornøjet og skjelmagtigt. Det er et mærkeligt Barn!»

Knut gik ind i Huset; Kurt Stub stormede ned over Gaden og fakkede det ene vildfremmede Menneske efter det andet og forkyndte dem alle den utrolige Nyhed: «Barnet har smilt.»

Saaledes gik det hele Byen over, at Marie Hansens Barn havde smilt. Omsider naaede Kurt ogsaa Hamres lukkede Hus og trængte ind i det højloftede, mørkpanelede Værelse, hvor Konsulen, 3: Gil, havde Kontor. Han for ind uden at banke paa og gik med en yderst bestemt Mine hen og satte sig paa den ledige Side af den Dobbeltpult, ved hvilken Gil arbejdede. Han stirrede først en Stund taus og med sammenknebnede Læber paa Konsulen, hvis lange Ansigt forlængedes end yderligere ved denne Rentierens gaadefulde Adfærd. Derpaa sagde han kort og barskt:

«Det har smilt.»

Gils Ansigt blev ved at forlænges; han gryntede uroligt.

«Jeg siger, det har smilt.»

^[102] En brummende Lyd fra den anden. Det betød: «Hvem?»

«Hvem?» føg den lille korpulente Mand op. «Det spørger *du* om? Jeg skulde dog – tordne mig – mene, at du ikke burde være uvidende om, hvad hele Byen ved og glæder sig over.»

Konsulens Øjne blev meget store, og hans Underlæbe faldt slapt ned.

«Det er nemlig dit eget Barn, som har været dødssygt og som den unge Holt har tilset og Kornelia Vik og Holts Kathrine har plejet og vaaget over,» blev Kurt ved, – «det er dette Barn, som idag har smilt for første Gang efter sin Sygdom og derved glædet sin Mor og alle, som har Hjerte i Livet, samt bevist, at det er en Satans liden Sejler. Og saa staar du her og giver det hele Fanden! Maa jeg spørge dig, Konsul, om det er dette, du kalder at være «Djentelman»?»

Konsulen var bleven blodrød og begyndte nu at gaa op og ned. Nu og da gryntede han noget, som Kurt, der var fortrolig med hans Sprog, oversatte saaledes: «Fandens Historie – – er jo ikke min Skyld – den gamle ved du – – desuden kirkelige Hensyn –».

Her faldt Kurt ind med et dundrende Slag i Pulten.

«Nej, hør nu, min gode Konsul! Jeg roser mig ikke af at være intim med Vorherre. Jeg vil indrømme dig, at jeg ikke er nogen lærd ^[103] Mand, og at jeg er henfalden til et og andet, som jeg Pinedød ligesaagodt kunde lade være. Men jeg har da ogsaa min Gudfrygtighed, skulde jeg mene, ligesaagodt som andre skikkelige Folk, og det tør jeg sige Fonn og alle de andre lige i Øjnene: den Gud, jeg skal tjene, maa ikke være nogen Filur. Se *det* skulde du, Konsul, ogsaa sige og forøvrigt opføre dig honet og ikke befatte dig med kirkelige Hensyn.»

«Men Onkel – jeg kan dog ikke –» indvendte Konsulen.

«Godt. Jeg kjender ham. Han er Reder, det er sandt. Men dette her hører under Kommando ombord. Jeg har ogsaa ført Skib for fremmed Ejer. Men ombord var jeg Herre, og jeg havde min Salighed ladet Rederen selv hive ned i Lasten, ifald han havde stukket sin Næse i mine Kahytsaffærer. Men du har ikke Mod, Konsul, det er Sagen.»

Konsulen grundede. Endelig sagde han i sit Tungemaal: «Fanden saa ubehagelig indfiltret Historie! – – Har meget tilovers for Pigen – dumme Familiegrejer! – – Tænkte en Tid paa – rejse udenlands – større Forhold – – Satans ækelt her – Roderi paa alle Kanter. Vil dog forsøge –»

Kurt fløjtede. «Død og spille! Jeg faar en Ide!»

Han fløj ned af Pulten og begyndte at trave omkring i Stuen med smaa

trippende Skridt. ^[104] Han vilde netop til at udvikle sin Ide nærmere, da det bankede.

Det var Knut.

«Der er Manden!» raabte Stub. «Tak ham, Konsul. Uden ham havde du nu kanske været sønneløs.»

Nogle selv for Gil ualmindeligt gravdybe Strubelyd udtalte paa engang hans Forlegenhed og hans Taknemmelighed.

«Kan jeg nogensinde være Dem til Tjeneste igjen –», endte han.

Knut faldt ind:

«Jeg tager Dem paa Ordet. Jeg er netop kommen herop, fordi jeg har en Bøn til Dem.»

Kurt knipsede med Fingrene. «Jeg skal vædde paa, De kommer her i samme Ærende som jeg. Barnets Mor – ikke sandt?»

Knut nikkede.

Konsulen blev atter bevægelig. «Kurt, hvad mener du? – Trak os tilbage –?»

Han aabnede Døren til det indenfor liggende Værelse.

«Rigtig,» sagde Kurt. «Der skal vi tre i Fællesskab drøfte min Ide.»

Konsulens Værelse udmærkede sig ved et Toiletbord, der var ganske overlæst med Flasker, Børster, Sæber m. v. samt derved, at alle Vægge var bedækkede med Jagtgeværer af alle Konstruktioner og Fiskefluer og Slugfiske i alle Kulører.

^[105] Han trykkede paa et Ringeapparat, og Konsulens «egen Tjener» viste sig. Strax efter bragte han Portvin og Cigarer. Kurt udviklede derpaa sin Ide, der vandt Bifald. Da denne Sag var uddrøftet, og da Knut begyndte at beundre Geværerne og Fiskefluerne, blev Konsulen overordentlig oprømt og talte sit Modersmaal næsten ganske forstaaeligt, men stadig med en lidt tyk Tunge.

Aftenen efter fik Knut Besøg af den lille Skipper. Han var i udmærket Humør, bad om en Pibe, men en stor, og et Glas Grog, men et sterkt, og da alt var i Orden, begyndte han at fortælle om, hvordan han havde realiseret sin Ide.

«Jeg gik lige fra Konsulen til hans Velærværdighed. Da jeg stod foran hans Kontordør med den svære Porcelæns Navneplade, hvorpaa der bare staar F. N. Strand slet og ret med aabent Rum for fremtidige Værdigheder, da følte jeg mig dog lidt benauet. Men jeg gav mig ikke Tid til at ræsonnere – vil man udrette noget i Verden, maa man aldrig give sig Tid dertil. Jeg iførte mig altsaa denne Mine, som man ordentligvis bør have ved Begravelser og lignende Lejligheder, steg ind og gik ham lige paa Livet med Historien og min Skippervisdom. I Begyndelsen nikkede han og sagde «Rigtigt» – «Godt» – «Som talt ud af min Sjæl» o. s. v. Det var, saalænge jeg blot talte om Konsulen, og hvad der var hans forbandede Pligt. Men saa kom den egentlige Undervandsvanskelighed, nemlig Hamre. Da [106] forandrede Aspekterne sig. Han blev først saa foruroligende streng saadan i Mundvigerne – men dog ikke mere end ganske præsteligt –, og hans Øjne begyndte at se vidt ud over mig. Nu begynder det, sagde jeg til mig selv, men blev ved. Han udvidede sig, han blev bredere over Brystet, han fik ligesom en Staalstang i Ryggen, og Hagen kom i Vejret. Han saa nu paaskraa ned paa mig. Nu er det betænkeligt, sagde jeg til mig selv; nu er vi ved Prosten. Men jeg havde jo ikke noget Valg, jeg holdt fuld Fart. Da jeg endelig var færdig, var ogsaa han kommen tilende med sin Forvandling. Ned over det mægtige Bryst gled det blanke, kolde, bispelige Guldkors. Han saa ud, som om han slet ikke kjendte mig længer. Nu løber du paa, tænkte jeg, og er maset til Grød med det samme.

Ganske rigtig. «De maa undskylde mig, Hr. Stub; men naar en Mand med Hamres anerkjendte Hæderlighed og Kristelighed modsætter sig dette Ægteskab, da føler jeg mig levende overbevist om, at der er noget misligt derved, og at det er dybt sædelige Grunde –»

Gudbevares, derom var jeg ogsaa levende overbevist. Jeg kjendte nok Grundene, jeg, baade Hamres og Præstens til at finde dem dybt sædelige. Saa begyndte jeg at krydse. Jeg lod Hamre formindske sig saadan ganske lempelig og tilslut forsvinde bag Pastor Fonns tynde Skikkelse, hvad der, uden at rose mig selv, var et overmaade [107] respektabelt Kunststykke. Det var ikke saa meget Grossereren, der havde imod Ægteskabet, som Fonn.

Han trak Øjenbrynene ganske umærkeligt i Vejret, men jeg har et hurtigt Øje,

ser De, og jeg tænkte: her skal du kile dig ind.

Hans kjære Embedsbroder havde naturligvis de mest fyldestgørende Grunde

—

Gudbevares, Gudbevares! Jeg indrømmede alt. Det var ikke ret af Gil at stille sig i Opposition til Fonn – en saa eminent Gejstlig. Konsulen burde have bekjæmpet sin Uvilje mod Fonns Reformiver, hans hele kirkelige Retning, og allermindst burde han have paavirket Marie Hansen saaledes, at Fonn ingen Indflydelse kunde faa paa hende. Jeg talte længe om Konsulens kirkelige Standpunkt, som i Parenthes bemærket ikke eksisterer, og om Fonns Bestræbelser for at omvende ham til den rette Anskuelse af Forholdet mellem Staten og Kirken. Jeg mente naturligvis ikke, at Fonn havde noget personligt imod Konsulen – Gudbevares! En saa eminent Gejstlig! Men det var dog forklarligt, at for ham maatte Forbindelsen synes at mangle det rette Fundament. Jeg var Fanden ta' mig ganske veltalende, i Betragtning af, at det hele var fri Komposition. Imidlertid, jeg følte, der var noget hult ved hele Historien; hos Hamre vilde han maaske faa visse ubehagelige Oplysninger. Der maatte derfor noget mere til. Jeg begyndte igjen at tale om de to ^[108] Angjældende. Det var beklageligt! De maatte undvære Kirkens Velsignelse – man kunde aldrig være forsigtig nok – vi lever i farlige Tider – der kunde jo vaagne en Tanke om, at den kunde undværes – (her citerede jeg ham selv; hans sidste Præken randt mig overordentlig belejlig isinde) – og endelig: Sagen havde vakt almindelig Indignation i Byen; jeg kjendte Folk, indflydelsesrige Folk, der ikke mere hørte Fonn; det var jo ligefrem at vække Forargelsen, og ve dem o. s. v. Jeg forsikrer Dem paa, det er den fineste Sejlads, jeg nogensinde har gjort.

Det sidste, dette om Opinionen, gjorde Udslaget. Jeg saa, at jeg havde klaret Vanskelighederne, endnu før jeg havde sagt det sidste Ord. Først tørrede Bispen ind saadan ganske i Stilhed; det blanke, kolde Kors gled ind under Kjolen igjen. Prosten holdt sig længere; jeg fornam endnu en Stund en Lugt af en embedsmæssig Betænking, nøje Overvejelse og andre Begravelsesmidler, men til min Glæde forsvandt ogsaa dette Kontorspøgelse, og da jeg havde endt, sad jeg ligeoverfor F. N. Strand ret og slet, blot med aabent Rum for fremtidige Værdigheder.

Han erklærede, at han vilde tale med Hamre; det var jo virkelig en Sag, der angik hele Menigheden, Kirken o. s. v.

Jeg greb hans Haand. Jeg takkede ham med Inderlighed og forsikrede endnu engang, at i ^[109] denne Sag vilde han have hele Byen paa sin Side.

Og saa fløj jeg som et Lyn op til Konsulen for at underrette ham om, at han indtager et kirkeligt Standpunkt.

«Ser De, det er dette, man kalder at være Diplomat, Far,» endte den lille Mand og tog sig en mægtig Slurk af sit Glas.

VI.

Der begyndte at gaa Hul paa det graa Skylag over Land og Hav. Blaa Øjne tittede ned gennem Sløret, skraa Solstraaler stod som gyldne Strengene mellem Himmel og Jord.

Endelig en Morgen vaagnede den lille By til det dejlige Syn af en helt over blaa Himmel og blanke, skyløse Fjeldtoppe, der skuer vidt ud efter Solen. Hvide, bølgende Dampe skjulte dog endnu store Strøg af Søen, Strandene og Dalene og hang ogsaa igjen højt oppe paa Fjeldenes Sider. Hist bæltede de sig tvert over et kegleformet Fjeld og delte det i to. Her spændte de en gyngende Hængebro over et smalt Sund med høje Fjelde paa begge Sider. Paa en jevnt skraanende Aas længere inde saa Træerne i den synkende Taage ud, som om de var paa Marsch opad med Toppen.

^[110] Solen fik Magt, og Taagen forsvandt. Søen rullede frem mere blaa end nogensinde, Dalenes Grønninger viste sig vaade og friske, og de hvide Smaahuse rundt om paa alle Strande blinkede fornøjet med alle sine Vinduer over til hverandre. Overalt, paa Søen, Fjeldene, Husene syntes der at sidde Millioner

Gnister, der uafladeligt sluktes og tændtes igjen. Det var, som om alt fejrede Fest, fordi Taagetiden var forbi.

Peter, Knut og Kornelia befandt sig ombord paa en af de smaa Dampere, der gik paa Fjordene søndenfor. De skulde alle tre til Landhandler Brandt.

Der var fuldt af Passagerer under Halvdækkets Solsejl. Der var Byboere, som rejste til sine Landsteder, Handelsmænd, der havde gjort sin aarlige Bytur, Studenter, der skulde hjem i Ferien, udenlandske Turister af alle Nationaliteter og indenlandske Tindebestigere i Knæbuxer, med beslagne Sko, Hatte med Slør, Kikkert i Rem over Skulderen og lange Stave i Hænderne.

Skibet gled lunt gennem det graablanke Vand, der foldede sig blødt paa begge Sider af Stavnen. Paa den ene Side havde man Kystens sorte Fjelde, paa den anden saa man mellem lave Øer og Skjær ud i det aabne Hav.

Peter var henrykt. Hver Fiskerbaad, de fløj forbi, hver Bondegaard man skimtede inde i de trange Dale, bragte ham til at flyde over af Fædrelandssange og landlig Begejstring.

[111] Knut var sturen.ⁿ¹⁵ Peter kunde ikke faa ham til at se det Skjønhedsskjær, i hvilket alle Gjenstande traadte frem for ham selv, og han forlod ham derfor snart og tyede til Kornelia, der sad ved Skylightet og læste i en Bog med sort Andagtsbind. *Hun* forstod ham. Hun havde nylig igjen seet saa spidsborgerlig indtørret ud, syntes Knut; men nu blussede hun, nu lo hun og saa lykkelig ud ligesom Peter.

Stumper af deres Samtale naaede Knut. De talte om Sommerudflugter tillands og tilvands. Erindringer om Fodture, han havde foretaget som Student, vakt hos Knut. Han mindedes ensomme Fjeldvand, øde Hejer,ⁿ¹⁶ trange, stenfyldte Dale og saa hist og her i en Afkrog en Embedsgaard, fra hvis Have der trængte en Lugt af Roser og Nellikker ud paa Landevejen. Han tænkte paa det ensomme Liv paa disse afsides Gaarde. Kornelia forekom ham at være en fin, i Skygge opskudt Plante fra et saadant aflukket Hjem. Det er ikke underligt, tænkte han, at hun elsker alt, som er blegt og stille.

Skibet svingede fra Leden ind i Fjorden. Der blev flere Anløbssteder. Overalt

var der en Brygge med en Flagstang, overalt kom der Baade ud med sommerklædte Mennesker. Man mødtes og skiltes. Peter nikkede, trykkede Hænder og svingede med Hat og Lommetørklæde og var purpurrød af Anstrengelse og Bevægelse.

[112] Turisterne drev op og ned paa Dækket. Nogle Smaabørn legte Gjemmespil og knaskede Bonbon; nogle Damer, der var kommet ombord ved et af Anløbsstederne med en Kurv med Blomster og en med Kirsebær, begyndte at spise de sidste og at tale om theologiske Kandidater og Forlovelser.

Knut satte sig hen til Kornelia. Han gjorde hende nogle Spørgsmaal om den Familie, de begge skulde besøge. Længe kunde han blot afvriste hende de allertarveligste Oplysninger i de allertørreste Udtryk. Men da han spurgte hende, om Handelsmandens Datter Hanna var ligesaa elskværdig som Moderen, blev hun med et livlig.

Knut betragtede hende overrasket, medens hun talte. Han sammenlignede i sit stille Sind de Straaler, der spillede i hendes Øjne, med dem Solen udsender, men som blot under særlige Vilkaar bliver synlige for os.

De taug en Stund. Flagrende Ord af de andre Passagerers Samtale dalede ned hos dem. En Student, der lugtede af Grog og slet Tobak, viste en svensk Pastor nogle historisk bekjendte Steder. Han serverede med uforlignelig Sikkerhed de vildeste Fabler for sin Medrejsende, der modtog alt med det samme forbindtlige Smil. Damerne med Kirsebærene spiste, kastede Stenene i Søen og tog fat paa en ny Forlovelse.

Knut havde taget Kornelias Bog og bladede i den. Den hed «Missionsbilleder». Han saa paa hende.

[113] «Kan De virkelig holde ud at læse dette?»

Et Par uhyre forskræmte Øjne saa paa ham. Hun var paa Flugt ind i Skovens Tykning. Gjemt bag Træerne tittede hun frygtsomt frem og spurgte:

«Holde ud?»

«Jeg mener, morer det Dem.»

Hun kom frem af sit Skjul og viste et koldt, strengt Ansigt.

«Har vi ikke alle godt af at læse saadant?» spurgte hun.

Knut lo. Han kunde ikke lade det være. Den ungdommelige Skikkelse, den irettesættende Tone og den tusindaarsgamle Mine – der var en Modsætning deri, som forekom ham saa uimodstaaelig komisk.

Hun blev blussende rød. Missionsiveren greb hende. Hun begyndte at tale om det fjerne Negerland som om Verdens Midtpunkt og om Begivenhederne der som om Historiens største. Fremmede, forunderlige Navne summede om i Luften, det var Høvdinger, med hvilke der blev forhandlet, eller omvendte eller «forstokkede», der hang med glødende Tro ved sine gamle Guder og var rede til at ofre alt for dem. De sidste havde Herren altid rammet.

«Fordi de gør, hvad deres Guder forlanger af dem?»

«Det er jo falske Guder.»

[114] «Rigtig. Hvad har saa Troskab og Selvfornegtelse at betyde?»

Hun saa prøvende paa ham: «De – De – har jo ingen Religion?» stammede hun.

«Ved De, hvad Kineserne siger? Religionerne er mange, og de er alle forskellige; men Fornuften er blot én. Vi er alle Brødre.» – –

I dette Øjeblik gled Dampskibet forbi en Række mægtige blaagraa Snefjelde.

Passagererne betragtede og beundrede. Der var tysk, der var engelsk, der var svensk og der var norsk Begejstring. Tindebestigerne begyndte en højrøstet Disput om, hvorvidt nogen af disse Toppe var «første Rangs», hvad en af dem heftig bestred, idet han endte med den Erklæring, at ingen af dem vilde blive nævnt i Historien.

Peter holdt sig til dem, som beundrede. Disse Fjelde tilhørte *hans* Bygd; han i det mindste var urokkelig overbevist om, at de var allerførste Rangs i enhver Henseende.

Kornelia foldede Hænderne.

«De undrer Dem over, hvor almægtig Almagten er?» spurgte Knut.

«De finder jo ikke saadant noget smukt?» svarede hun fortørnet.

Han forsøgte at forklare hende, hvad han saa i disse gamle Karle, der har oplevet ukjendte Soltider og Istider, og som med sine Millionaars Erfaringer ser med iskold Ligegyldighed ud over ^[115] Dalen, hvor Menneskerne har gjort Blæst nogle smaabitte Aartusinder.

Hun saa mistroisk paa ham – hun betvilte indtil videre det hele.

«Der er noget smukt,» udbrød Knut og pegte paa sin begejstrede Ven. «Det er et prægtigt Menneske – ikke sandt?»

«Jo– o – det er han vist,» ytrede hun forsigtigt.

«De tviler?»

«Nej – jeg ved ikke – jeg tænkte blot paa – Bjørnholt siger, han har farlige Grundsætninger,» stammede hun.

Knut lo. Hun smilte forlegent, men saa ikke fornærmet ud.

«De synes at interessere Dem for Politik?» begyndte Knut igjen.

Hun rystede paa Hovedet.

«Far og Bjørnholt taler saa meget om –»

«Vore farlige Folk. Saa smigrer jeg mig med, at De ogsaa har hørt Tale om Pøbelforlederen, den unge Holt.»

Hun lo. «Ja – engang –»

«Rigtig. Jeg glemte, at jeg er bleven behagelig.»

«Ja, hvorfor er De bleven det?» spurgte hun hurtigt.

«Behagelig? Aa – fordi jeg ikke er overtroisk længer.»

«Overtroisk.»

^[116] «Eller smukkere: fordi jeg er ude over min Drømmetid. Enhver har en saadan. Min var storstilet verdenshistorisk og saare underfuld.»

«Jeg forstaar Dem vist ikke.»

«Det vil jeg gjerne tro. Ulykken er, at jeg heller ikke kan forklare Dem Tingen uden at betro Dem mine Ungdomsdigte og det –»

«Vil De ikke?»

«Man graver ikke gjerne Lig op.»

I dette Øjeblik kom Peter stormende hen til dem.

«Nu er vi der strax, Knut! Nu maa du virkelig se!»

«Vel, min Ven, jeg er parat til at forbauses,» sagde Knut og rejste sig.

Der telegraferedes fra Kommandobrættet ned til Maskinen. Skibet gled forbi en fremspringende Pynt, og man saa – først som overalt en Brygge med Flagstang, bag Bryggen en Samling forfaldne Smaahuse, der dannede en Gade, – det var «Øren» – og længere inde en flad Dalbund med Løvskov og hvidmalede Gaarde.

«Nu?» sagde Peter og saa spændt paa Knut.

«Indrømmet,» svarede denne; «det er en lun Plet.»

Paa Bryggen var fuldt af Mennesker og Heste. Bønder i gule Skindbuxer og med Sveperⁿ¹⁷ _[117] i Hænderne stod, endnu før Skibet havde lagt til, midt iblandt Passagererne og tilbød Skyds.

«Der er de! Der er de!» raabte Peter og svang Hatten. Rigtig: Landhandleren med Snadden i Munden, hans Kone i brun Straahat, med Hagebaandene oppe for Varmens Skyld, og en ung, blond Pige i lys Sommerkjole og blaat Slør paa Hatten. Den unge Pige rakte Kornelia Haanden over Rækværket, nikkede og lo og gjentog uafladeligt: «Velkommen» og «Hvor morsomt, at du kom!» Hun hilste ogsaa venligt paa Peter og lidt fremmed-nysgjerrigt paa Knut.

Landgangsbroen kom ud, alle paa Bryggen strømmede ombord. Man skubbede hverandre, akkorderede om Skyds og søgte efter sit Tøj.

Peter faldt over en Hob Kufferter og spredte hensynsløst alt fremmed Gods ud over Dækket for at finde hvad der tilhørte Kornelia. Han puffede og puffedes, var snart oppe iland for at hjælpe Drengenⁿ¹⁸ at læsse paa, snart igjen ombord for paany at mishandle de andre Rejsendes Effekter.

Endelig kom det lille Selskab afsted. Den ene Kariol med en tysk- eller engelsktalende Herre strøg forbi dem efter den anden. Derefter kom Tindebestigerne gaaende med lange, higende Skridt.

Den var ikke nymodens den Vej, der førte indover Dalen. Den var ganske smal med dybe ^[118]Hjulspor, der, naar det regner, staar fulde af Vand. Græsset voxede ganske ugenert overalt, hvor Hestehoven og Vognhjulene tillod det. Det var en Vej med de allerunødvendigste Bugtninger og Fald. Snart gjorde den en Afstikker ud af den rette Linie for at gjemme sig i et lunt Olderkratⁿ¹⁹ eller for at drikke af Elven, hvad der gjorde den næsten ufarbar hver Vaar. Snart besteg den en eller anden fjerntliggende Højde, bare for at have den Fornøjelse at kaste et langt Blik udover Fjord og Dal og saa sejle i fuld Fart ned paa den anden Side. Det var en gemytlig, en idyllisk Vej, der forudsatte, at alle havde god Tid og gode Ben og elskede overraskende Indfald.

Peter holdt sig den hele Tid tilbage og deltog slet ikke i Samtalen. «Hvad gaar der af ham?» tænkte Knut. «Han er jo ved sine Længsles Maal. Er ogsaa for ham den opnaaede Lykke mindre end den forventede?»

Brandts Hus laa ved Elven – Pakboderne og Kramboden et Stykke fra Vaaningshuset, der var omgivet af en stor Have. Ogsaa her flagedes.

Dagligstuen, i hvilken Gjesterne førtes ind, var et Hjørneværelse med Udsigt over Søen. Ved den ene Væg stod en Sofa, der kunde rumme et Regiment; foran et Udtræks Spisebord. En gammeldags Lænestol med Gyldenlæders Betræk stod ved det ene Vindu; her plejede Husets Herre at sidde og røge sin Aftenpibe. ^[119]Paa Væggen tæt ved hans Plads hang en lang Kikkert, med hvilken han udspejdede de sejlene. Ved Ovnens fandtes et Tobaksbord med en hel Del Piber af et brutalt Udseende.

Bordet var dækket med hvid Dug. Hvedebrød af et landligt solid Præg glinsede i to Pletkurve. En Messingkande, der var saa blank, at det gjorde ondt at se paa den, smaaogte over et Fyrfad.

Familiens yngre Medlemmer, to Gutter og to Piger, solbrændte, lyshaarede Skabninger, kom ind og stirrede fra en Krog nysgjerrigt paa de fremmede.

Man drak Kaffe og spiste det solide Hvedebrød. Derpaa forsvandt de to Veninder; Knut saa dem siden gaa Arm i Arm snart inde i Haven, snart nede ved Elven, snart ude paa Landevejen, hvor de stansede og talte med forbigaaende.

Landhandleren bød sin Gjest en Cigar. Men Knut, der ellers aldrig røgte Pibe, havde fattet en lønlig Kjærlighed til de brutale Klodshoveder borte ved Ovnene – Cigaren mindede ham om Hotelliv og Jernbanerejser og var hans landlige Stemning imod.

«Peter,» udbrød Landhandleren pludselig, «jeg tror, du vinder! Hannas Træ bliver sgu alligevel det bedste.»

Peter sprang op.

[120] «Det vidste jeg nok. Ha, ha, ha! – Men skal vi ikke gaa ud?»

«Jo – hvis det konvenerer –?» Han saa paa Knut.

«Med største Fornøjelse.»

Man gik ud i Haven og besaa Hannas og en Mængde andre Trær. Derefter gjestedes Pakboden. Peter for op og ned af alle Trapper og undersøgte alle Rum. Han oversaa Oplagene og prøvte Hejseindretningerne. Tilslut viste han Knut det lille Værelse, han havde beboet, da han var i Huset hos Brandt.

Fra Bryggerne tog de en Tur ud paa Marken, hvor Hø i Saaterⁿ²⁰ og paa Hesjerⁿ²¹ udbredte en frisk, sommerlig Lugt. En blak Fjordhest gik i Tjor,ⁿ²² længere borte en musegraa, som Peter ikke havde seet. Dens Dyder og Lyder blev drøftet.

Knut taug og røgte heltemodigt af den svære Pibe. Han befandt sig uendelig vel. Han følte Længsel efter Arbejde, efter at gjøre Nytte. Han havde ikke paalænge havt denne Fornemmelse af Sundhed og Lyst til at bruge sine Kræfter.

De to Smaapiger kom løbende ud over Engen, som om det gjaldt Livet. De lo og pustede saaledes, at de næsten ikke kunde fremføre det [121] vigtige Bud, at Herrerne skulde komme ind. Peter begyndte, idet man vendte tilbage til Huset, at løbe omkap med dem over Høsaaterne og at lege «Sidsten».

Inde i Stuen havde Fruen serveret Grog for Herrerne, Ribsvin for Damerne. Ud paa Aftenen satte Hanna sig til Pianoet. Hun sang smaa fine Sange, fulde af skjelmsk Erotik, sang dem friskt og ejendommeligt. Disse varme, bløde Sange var som aandede ud af Aftenens Stemning. De syntes En at maatte være bleven til i en saadan sommerlig Stund med Duft af Hø ved Bredden af en blank Fjord.

Peter sang Fædrelandssange. Efter Sangen blev han staaende ved Pianoet og talte sagte med Hanna. For hver Gang han havde vovet en lille Bemærkning, blev han rød helt nedover Halsen – man kunde fristes til at sige nedover Kraven med, og den elskværdigste Dumhed prægede sig i hans Ansigt.

«Aha,» tænkte Knut, «her har vi altsaa Forklaringen paa hans ubegribelige Kjærlighed til Fjorddamperen.»

Da de to Venner om Aftenen var kommen op paa sit Soveværelse, tog Knut Peter i Skulderen og rystede ham. «Din Skjælm, din forføreriske Krustop.»

Peter blev baade rød og bleg.

«Knut, du tror da vel ikke – du kan da ikke mene, at –», stammede han.

[122] «At du er en snedig Forfører? Dit Asen! Gjør dig ikke noget forføngeligt Haab! Har du aldrig seet dig i Spejl? Tror du, at et Menneske med dit Ansigt vilde være istand til at skuffe det enfoldigste Barn?»

«Men Gud bevare mig, Knut, du maa da ikke tro, at hun nogensinde, med et Ord, en Mine – – eller at jeg skulde fordriste mig til at tro – at –»

Knut lo, men Peter var det gravsorte Alvor selv.

«Du *skal* ikke spøge med dette, Knut. Jeg taaler det ikke.»

«Om Forladelse, min Ven. Jeg vilde hellere lade mig levende begrave end fornærme dig eller hende.»

Peter var forsonet, og da Knut begyndte at lovprise Stedet og Menneskerne og Hannas Sang – alt lige til det lille Sovekammer med det hvide Forhæng om Toiletbordet og de nystrøgne Duge paa alle Borde, gned han sine Hænder som en rasende og gjentog uafladeligt: «Ser du, ser du!»

VII.

– – «Fy for en Varme!» sagde Landhandler Brandt, han stod i Skjorteærmerne ved ^[123]Vinduet, saa udover Søen og tænkte paa, hvor godt et Bad vilde gjøre.

«Det lugter ordentlig brændt af Jorden,» istemte hans Kone, idet hun travede ud og ind af de aabent staaende Døre med forskjelligt Stivetøj.

De unge begyndte ikke desto mindre et Parti Krokett ude paa den solhede Plads udenfor Huset. Efter at de havde spillet en Stund, blev det dem dog for varmt.

«Jeg tror, vi opgiver det,» foreslog Hanna.

«Ja, det er næsten uudholdeligt,» sagde Peter, der svedede frygteligt, medens han med uforsonligt Nag forfulgte alle Kugler, der truede Hannas.

De to Piger gik ind; Peter slentrede ned paa Boden; Knut tog en Bog og lagde sig i Græsset.

Han kom dog ikke til at læse. Han laa og forundrede sig over, at han nu havde levet dette ingenlunde begivenhedsrige Liv som Landhandler Brandts Gjest en hel Maaned, uden at han endnu tænkte paa at rejse hjem. Hvad havde han i denne Tid ikke døjet af landlige Glæder! Han havde sejlet, fisket og besteget Tinder, spilt Krokett og legt «Enkemand søger Mage». Han havde hver Dag drukket store Kvantiteter Ribsvin, overværet Aftenandagter og aflagt Formiddagsvisitter med mer end almindelig lange og uhyggelige Pauser i Konversationen. Det ^[124]mærkeligste var dog, at han havde overlevet et umaadeligt stort Missionsmøde, under hvilket Bygden og især Brandts Hus var bleven oversvømmet af Herrer i sorte Plyshatte og Damer i brune Straahatte, – landlige Mennesker af et meget ensartet Præg og med en meget uensartet Udtale af Zuluiske Navne. Han havde i denne Tid gjort Bekjendtskab med Pastor Gregersen i Emziujati, med Pastor Pedersen i Ekjowa og med Høvdingen Useroje og havde dog ikke taget Flugten. Og nu havde han ovenikjøbet modtaget en Indbydelse til en stor Festmiddag ude paa Hamres Landsted til samme Dags Eftermiddag Kl. 5, og han følte sig ikke engang benauet derved, uagtet han

vidste, at han derude vilde træffe sammen med Kjøbmand Vik, der til Familien Brandts Forbauselse ikke havde taget ind hos dem, men hos Hamre.

Alt dette var nu ganske vist meget gaadefuldt. Han opstillede først den Hypothese, at Landluften gjør magelig og missionsvenlig, men forlod atter denne Forklaring. Der maatte stikke noget andet under. Han afmønstrede i Stilhed de Mennesker, han levede med. Husets Folk var al Ære værd. Den godmodige Landhandler med sin store Kikkert, hans lille, vevre Kone, i hvis Nærhed man følte Livet lunt og hyggeligt, og deres blonde Datter med sit Had til alt melankolsk og sin Forkjærlighed for alt, der var resikabelt, saasom Bestigninger af «første Rangs» ^[125] Tinder, i strygende Storm Sejlads og rasende Kjørsel ud over svimlende Bakker, var alle prægtige Mennesker. Peter, der ydede Husets Datter en stilfærdig Riddertjeneste, og som, hvergang hun havde et muntert Indfald, saa paa de andre, som om han udfordrede dem til at nævne ham en Kvinde, der besad hendes Gaver, – var den gamle, ejegode Kammerat. Og dog følte Knut, at det ikke blot var dette hyggelige Hjem og disse elskværdige Mennesker, der fængslede ham. Det var – saa uforklarligt det end forekom ham – den blege Kirkegjængerske, den magre, kejtede Pige, der var saa forbeholden, saa kjølig og tør. Det var dog i Grunden ganske latterligt, hvor meget han havde beskæftiget sig med hende. Og hvad de havde ført for nogle umaadeligt højtidelige Samtaler! Som nu denne selvsamme tindrende Solskinsdag, da alle respektable Folk glædede sig over det gode Høtørke og takkede Gud for, at der fandtes koldt Vand i Verden! Havde han ikke midt i denne velsignede Hede, paa den aabne, støvede Landevej for ramme Alvor gaaet og underholdt hende med et af sine «Digte». Han havde «gravet Lig op» ved højlys Dag og det ovenikjøbet paa en saadan Dag, da man kan komme i Sved uden ekstraordinære Foranstaltninger. Det krøb ham koldt ned ad Ryggen, naar han nu bagefter tænkte derpaa.

^[126] Det var «Øren», den skidne Fattigkoloni dernede ved Stranden, som var Skyld i det hele. Peter havde faaet ham til at besøge nogle syge dernede. Han havde været inde i Stuer og truffet Mennesker paa alle Stadier af Forfaldenhed og Smuds og havde i Hus efter Hus faaet høre den samme sørgelige, ensformige Nødens og Forkommenhedens Livshistorie, som han havde hørt i Hundreder af Arbejderhjem før. Da han kom ud fra en af disse Huler, havde han truffet

Kornelia. Hun gik og ventede paa Hanna, der var inde i et af Husene for at bestille Fisk til den næste Dag. Betaget som han var, af hvad han havde seet og hørt og af de vaagnende Erindringer om endnu værre Tilstande i andre Samfund, havde han ikke kunnet tale om noget andet end dette ene, alle disse uvidendes, fordruknes, tyvagtiges og forsultnes Jammertilværelse. «Her er intet Haab,» havde han endt.

«I dette Liv,» havde hun sagte lagt til.

Han havde da spurgt hende, om Misforholdet udjevnes i det andet, om de fattige bliver mere salige end de rige. Hun var bleven en Smule stødt over hans Bemærkning og havde mindet ham om det aabenbarede Ord om den rige. Fattigdommen var en Optugtelse til Guds frygt, som den rige savnede. Dette havde atter tirret ham til Modsigelse. Han havde spurgt hende, om hun virkelig troede, at det var saa særdeles befordrende for det religiøse Liv at voxte op ^[127] uden Hjem eller i et daarligt Hjem, uden Kundskab og uden Opdragelse, at slide sig træt og dog maatte sulte, at leve i trange Rum, i Smuds og Kulde, med Lasten i alle Skikkelser lige for Øjnene, og ikke at kjende nogen anden Adspredelse end denne ene: Flasken, Flasken, Flasken?

Hun havde derpaa spurgt: «Hvad skal vi da sige til alle disse fattige, syge og sorgfulde?» og han havde svaret: «Spørg heller: hvad skal vi gjøre for at hjælpe dem. Det er det store Spørgsmaal, der lyder fra alle tænkende og varmhjertede Mænd. Nogle raaber det vildt fortvilet ud over Verden, andre hvisker det stille grublende hen for sig; med det paa Læberne synker den ene Menneskeven efter den anden dødstræt omkuld efter at have anvendt et helt Liv paa at søge Løsningen af den store Gaade.»

Og da de var komne saa vidt, ja saa havde han begyndt paa Digtene. Vandrende frem og tilbage paa de glohede Kiselstene havde han betroet hende, med hvilke jomfruelig skjære Forestillinger om den store Verdenskamp han engang var dragen ud. Det gjaldt jo blot at faa de begunstigede, de besiddende til at føle det grufulde i Millionernes Armod og Uvidenhed saa bittert, saa nagende, at Livet med disse Vilkaar blev dem en Vederstyggelighed, at deres Samvittighed aldrig gav dem Ro! Og disse Armodens Børn – – ak, de behøvede jo blot at føle Menneskekjærlighedens varme Pust ind i sit ^[128] Liv for at forvandles til gode,

taknemmelige Arbejdere! – – Og hvad havde han saa fundet? Noget uhyggeligt, ubøjet, ubarmhjertigt noget, der heder Kapital, og noget andet, der heder Proletariat, og som ikke havde den fjerneste Lighed med de ædle fattige, han havde seet i Drømme. Han havde fundet Kamp, den fortvilede, skaanselsløse Kamp mellem mætte og sultne. En bugnende, letfærdig Overdaadighed i Højden, og i Dybet et Mylder af rovlystne sultne, der intet andet ved eller bryder sig om at vide, end at der er andre, som er mætte, og intet andet higer efter end at udrydde dem for selv at stille sin Hunger. Elendigheden var saa uafhjælpelig, Hadet saa fortærende!

Der stod han, hvor Hundreder har staaet: afbladet for sine skønneste Illusioner, dødsisnende fortvilet over de menneskelige Bestræbelsers Afmagt. Hvad havde det hjulpet alt, hvad store, lyse Aander har tænkt af fordomsdræbende Tanker, alt hvad glødende Digtere har sunget ind i Verden af ædle Følelser! Hvad har det udrettet alt det Heltemod, som Menneskekjærlighedens Apostle har udfoldet, hvor er den Plet Jord, som er bleven frugtbar af alt det Blod, Kampen for de underkuedes Sag har kostet? – – Ak, alt, hvad han havde hørt og læst om disse store Mænd forekom ham som vemodige Sagn om nogle uheldelige Drømmere, hvis skønne Ord lyder et kort Sekund for at overdøves af den ^[129] evige Kamp mellem alle de menneskelige Rovdyr, af hvilke Verden er opfyldt. – – –

Ja, saaledes havde han gaaet og talt sig varm og harm, og hun? Hun havde seet paa ham, som man ser paa den, der er kommen ud af en Straffeanstalt. Det forekom ham, at de gik og talte paa hver sin Side af en Mur af blaa, blank Is.

Det ærgrede ham forfærdeligt, naar han nu bagefter gjenkaldte sig disse Samtaler i Erindringen, men han tænkte dog ikke paa at gjøre en Ende paa det hele ved at rejse. – –

Klokken halv fem stod Brandts Vogn for Døren forspændt med de to lubne ⁿ²³ Fjordheste. Alt var overordentlig velstelt, Vognen spejlende blank, Hestene velbørstede, Sæltøjet nysmurt, hvad der beredte dem, der sad i Vognen, en vedholdende Nydelse.

Det var endnu meget varmt. Vejene støvede sterkt og indhyllede de kjørende i

graa Skyer.

Dampskibet, der salutede i Anledning af Festen, havde bragt Gjester fra Byen. De befordredes nu indover af Hamres Vogne og Heste. De indfødte Familier nærmede sig i beskedne Triller, Kjærrer og Karioler. Nogle enslige Herrer kom tilfods.

Hamres Landsted var bygget i «Svejtserstil» med Veranda og Altaner. Haven var nyanlagt og skyggeløs. Den var ligesaa velplejet som Ejeren. Alle Blomsterbed dannede Figurer saa [130] regelmæssige, at man fik ganske ondt deraf. Græsplænen og Hækkene var skaarne med et Snit saa lige, at man forgjæves skulde søge efter et Straa, en Kvist, der næsvist stak sig frem over Mængden. Hvert Træ havde paa Tommen samme Afstand fra Vejkanten og fra hverandre indbyrdes. Gangene var saa udmærket grusede, at man følte sig skyldbetyngtet ved at sætte sin Fod i dem. Et Springvand legte med blinkende Kugler paa den store Plæn i Havens Midte. Det var en smuk og forfærdelig velopdragen Park.

Da Brandts Vogn svingede ind paa Gaardspladsen, var de fleste Gjester ankomne. Blot nogle Fodgjængere – Kontorister, Handelsbetjente og lignende beskedne Tilværelser – stod endnu ved Indgangen og bankede ivrigt Støvet af sine Sko og Buxer.

Gjesterne opholdt sig i Parken. Grossererfruer i knagende Silke spadserede her ved Siden af Missionssøstre, der var ravnsorte lige op til Halsen. Pastorale Hatter og knæside Frakker med vide Skjøder saaes ved Siden af Pariserjournalens sidste Aabenbarelses paa Mandstoilettets Omraade.

Hamre viste sig høj, renstrøgen og smilende og hilste paa den Brandtske Familie og dens Følge. Det var første Gang Knut var i Hamres Hus. Hamre havde længe ønsket at indbyde ham. Man hørte jo nu blot, hvad der var godt, om den unge Mand. Efterat han havde ophørt [131] at være farlig, var han bleven interessant. Alle gav ham Attest for at være saa elskværdig, saa behagelig. En meget kræsen Herre, som endnu intet levende Menneske havde skuet i ubørstet Stand eller med døgngammelt Linned, en Mand, der aldrig havde taget et Ord paa sin Tunge, som ikke i Molbechs Ordbog var godkjendt som Skriftsproget

tilhørende, eller nogensinde hyldet en Anskuelse, der ikke var herskende i de allerfineste Kredse, en uforsonlig Modstander af alt simpelt og extravagant, en Alvorsmand, der altid hørte de mest orthodoxe Præster og aldrig udlaante Penge under 8 pCt., havde endog sagt det store Ord om Knut, at han var en Mand comme il faut. Der var altsaa ingensomhelst Fare ved at indføre Knut i det gode Selskab, saameget mere som Bjørnholt havde garanteret, at han var «fuldstændig udtørret». Vistnok hørte man, at han nu og da skulde have udtalt sig spydigt om vore hjemlige Forhold; men det generede jo ikke disse Folk, der var sig bevidst, «at de tog alt sit direkte hjem fra Udlandet.» Knut var søgt, og Hamre, der var en Ynder af Rariteter, havde som sagt ønsket at se ham hos sig. Han havde dog først nu fundet en bekvem Lejlighed.

Han modtog Knut med stolt Forekommenhed og forestillede ham for sine Gjester med et vist Praleri, omtrent som han vilde have fremvist et sjældent Dyr, en af hans Skibskaptejner havde bragt med sig fra fremmede Lande.

[132] Gjesterne begav sig lidt efter lidt ind og samledes i den store Sal, der stødte op til Spiseværelset, hvis Fløjdøre stod aabne. Man saa Valpladsen for sig. De store dækkede Borde skinnede i sin uberørte Uskyld. Blomster i store Vaser duftede; det blinkede i en Hærskare af Glas, hvide og grønne, brede og smale. I en Krog i det Fjerne lyste Vinkjølere af Sølv.

Der føres aldrig en mere forlorn Passiar end i de sidste Minutter før en stor Middag. Alle længes efter at komme til Sagen, alle kjeder sig dødeligt, men ingen tør røbe sig. Alle søger at give sig Mine af, at de ingen Anelse har om hvad der forestaar, eller af at intet ligger En fjernere end Tanken paa denne Verdens Goder. De trivielleste Bemærkninger fremsættes og besvares med en Mine og i en Tone, som om Verdens dybeste Visdom afsløredes, og man falder i Forbauselse eller Henrykkelse over Meddelelser, som man slet ikke har opfattet og som heller ikke er værd at opfattes. De der ikke ser sig istand til at afvride sig selv saa meget som en Bemærkning om, at man formodentlig har Udsigt til det samme Vejr, fordyber sig i et Album, en Tegning, et Maleri, som man i Virkeligheden ikke betragter, eller de mønstrer Tapeterne, Tagets Rosetter eller beundrer Udsigten.

En af Gjesterne gjorde ingen Bestræbelser for at drapere sig. Det var Bjørnholt. Han stod studs og tvær i en Krog og kastede nu og da [133] et hurtigt

Blik ind i Spisesalen. Talte nogen til ham, brummede han blot og vendte sig bort. Han var urolig som før et Slag, bister og mørk. For ham var et Middagsselskab en spændende Kamp mellem hans Attraa og hans Forsætter. Han led nemlig af Podagra.

Han havde netop opdaget, at der stod Champagneglas paa Bordet og ved Siden af dem nogle andre, højst mistænkelige. Han grundede paa, om det virkelig skulde være –? Var det muligt, at Hamre endnu havde noget af denne gamle Madeira, denne ægte Drue, denne gule Gudedrik, denne eneste vidunderlige, som han endnu følte paa sin Tunge – –? «Disse Satans Champagnegrosserere! Alt er Skryt, simpelt Skryt hos disse Folk! Altid skal de have noget extra, noget direkte hjemført at prale med!» sagde han ved sig selv. Men nej, idag skulde intet i Verden friste ham, hverken Champagne eller Madeira – han vilde være afholdende som en Munk!

Vertinden viste sig, og man hørte Hamres Stemme: «Forsyn Dem med Damer, mine Herrer.» Selv bød han en af Fruerne Armen og aabnede det lange Tog.

Man tog Plads. Verten foldede paa en iøjnefaldende Maade Hænderne, og Gjesterne dukkede sig som paa Kommando. Derpaa fulgte en sagte raslende Bevægelse og en hviskende Samtale, bag hvilken sporedes en dæmpet Tilfredshed.

[134] Tjenere, der ikke var ganske fri for en svag Lugt af Stald, kom ind med fyldte Bakker, og Slaget begyndte.

Hummersuppe med Ispunsch. – Bjørnholt var rolig. Han likteⁿ²⁴ ikke Punsch. Samtalen forstummede. Man spiste. Verten drak et Glas for sine Gjester. – Fisk – Postejer – Bordeaux – Chateau d'Yquem – Falernes. – Hm. Bjørnholt tog en afgjørende Beslutning. Et lidet, et ganske lidet Glas af disse lette Vine, senere hen et Glas Champagne, men *ingen* hede Vine. – Skinke med Erter og andre Forretter – Overlæreren holdt sig, holdt sig udmærket: han lod det alt dufte forbi. – Høns. – Han elskede Høns. Det var ogsaa en ganske uskyldig Ret. Han vilde fordybe sig i denne ene og saa forøvrigt forsage. – Rhinskvin. – Et eneste lidet Glas. – Stegte Kjøddretter – nogle meget fristende, men betænkelige.

Han rørte dem ikke.

Der var nu kommen Flugt i Konversationen. Man talte meget højt, man drak med hverandre; Mændenes Ansigter begyndte at gløde mildt. Der blev holdt Skaaltaler. Man havde naaet denne Velviljens, den dybe Menneskekjærlighedens Stund, som enhver, der har deltaget i et rigt Middagsmaaltid, kjender. Aldrig anerkjendes Næstens Fortjenester saa villigt som ved saadanne Lejligheder. De store Middages Poesi er af den ægte, uforgjængelige, forsonende Slags. Alt er Fordragelighed ^[135] og Harmoni. Livets skjulte Idealitet aabenbarer sig. Manden er altid stor som Borger, trofast som Ven, uvurderlig som Familiefader. Kvinden – ak, behøver vi vel at sige, hvad Kvinden er ved de store Middage? Hvem har nogensinde tvilt derom, som har hørt, til hvilke Skaaltaler hun begejstrer? – Vik drak Vertens Skaal. Hans Fortjenester af Handelen, af Skibsfarten, af Bykommunen og Landskommunen, hans ægte kristelige o. s. v. Held og Velsignelse! – Hamre talte for Missionen. Han skildrede med glødende Farver alle Farer, disse modige Troens Mænd udsatte sig for, alle de Savn, de led, og løftede højt sit Glas fuldt af perlende Champagne til deres Ære. Strand takkede rørt og talte henvend en halv Time om sig selv. Held og Velsignelse!

Bjørnholt dannede atter en Undtagelse. Intet Middagsselskab havde nogensinde faaet ham til at lægge en gemytlig Velvilje for Dagen, som han ikke følte. Da han havde overvundet sig selv med Hensyn til de betænkelige Retter, kom han i Humør, men han blev ingenlunde tilbøjelig til at skaane sin Næste. Han blev snaksom, vittig, gjorde forstyrrende Randbemærkninger til Talerne, fortalte Historier, kom tilslut ind paa sine Yndlingsideer og overdøvede alle.

Det hele syntes ham ikke længer saa farligt; han turde nok vove at drikke et Glas mere af den perlende Champagne, end han oprindelig ^[136] havde tænkt. Herved undergravedes imidlertid hans hele Position umærkeligt. Ulykken vilde, at hans Yndlingspudding, en umaadelig farlig Ret, netop kom i det kritiske Øjeblik, da Erindring om alt, hvad han havde forsaaget, i Forening med de sidste Glas Champagne, gjorde ham blød. Det forekom ham, at han fortjente en Belønning. Til Desertten hører hed Vin – ingen velsindet Borger svigter nogensinde dette Program. Altsaa Sherry. – Au for Pokker! Der kom virkelig Madeiraen – han kjendte disse djævelske Flasker! Han blev glødende varm, hans

Hjerte bankede! – Tjeneren, der gik om og skjænkte, havde endnu ikke naaet ham. – – Om et lykkeligt Tilfælde lod ham gaa forbi! – – Nej, der var han! – Bjørnholts Haand dirrede, da han flyttede Glasset tilrette – o, denne gule Farve og denne uforlignelige Duft! Nej, det var for meget, det var over alle menneskelige Kræfter! Han gav tabt, han kastede sig ud i det aabne Hav! Han slog sig løs af Hjertens Lyst, han tog det forsømte igjen, drak med denne og hin, kom atter i Perlehumør og fortalte den ene knaldende Effekthistorie efter den anden. Da følte han pludselig midt under Konfekten en hed Blodstrøm presse opad, Hjertet syntes ham at stige op i Halsen, og det havde et afskyeligt, uregelmæssigt Slag. Der stod ogsaa et utaaleligt Tryk mod hans Tindinger – –. Han blev pludselig stille, der kom ikke en Lyd over hans Læber, han rørte [137] ikke mere et Glas, han sad ydmyg, ventende, bævende i en overvældende Angst. – Han følte sig omsider bedre, Anfaldet var overstaaet for den gang – og nu steg der i ham et pludseligt Opkomⁿ²⁵ af Forbandelser over alle disse Flasker, disse Retter, disse Middage og Rigmændene, som holdt dem, og over ham selv, som kunde være saa uhyre letsindig! – –

Gemytligheden var bleven larmende, Ansigterne højrøde. Man disputerede og holdt humoristiske Taler. Konfekten knasede, Tjenerne løb frem og tilbage, Bordet havde tabt sit Uskyldighedspræg. Blomsternes Duft var fortrængt af Lugten af Mad og Vin.

Endelig begyndte en mattere Stemning at gjøre sig gjældende. Flere og flere af Gjesterne begyndte at se tankefulde ud, og da Samtalen tilslut var saa godt som hendøet, rejste Strand sig og udtalte Selskabets Tak til Vert og Vertinde for de rigelige Guds Gaver, man havde nydt. – –

En Del røgende Herrer bemægtigede sig Lysthuset; andre slog sig ned paa Verandaen; nogle af Ungdommen begyndte at spille Krokett paa den store Græsplæn.

Knut var blandt de røgende. Inde i Lysthuset fandt han Bjørnholt nedsunken i en uhyre Lænestol. Overlæreren saa næsten uskyldig ud [138] der han sad; en mild elegisk Stemning syntes at have bemægtiget sig ham.

«Holt,» hviskede han mat, «har De Podagra?»

«Nej.»

«Hvor De maa være lykkelig! Forspiser De Dem aldrig?»

«Nej.»

«Altsaa ganske i Uskyldighedsstanden. Jeg kan ikke lade det være. Jeg lover mig hver Gang, at det skal være den sidste; men jeg kan som sagt ikke modstaa. Jeg nærer min egen Dødsfiende. – Hvor Gaverne dog er forskellige i denne Verden. Saa De Strand? Hvad det Menneske fortærede! Og saa saa han den hele Tid saa lidende ud, som om han ofrede sig for Menneskeheden. Jeg havde kreperet paa Stedet. Men han! Hvilken Fordøjelsesevne!»

Den misundelsesværdige Præst saa ganske rigtig alt andet end medtaget ud; han var aabenbart i en ypperlig Stemning og røgte med Velbehag en Cigar.

Fonn stod tynd og alvorlig i en Krog og nippede jomfrueligt til en Cigaret. Vildhagen labbedeⁿ²⁶ om paa sine brede Elefantfødder og var smaaøjet og gemytlig – han saa ud, som om han havde et helt Lager af tvetydige Historier, som han følte Trang til at sætte i Cirkulation.

[139] Fonn nærmede sig Knut og begyndte at tale om «moderne Ideer». Han var forfærdet over, hvorledes disse Tanker sneg sig slangeglad ind i Sindene – de var overalt, i vor Literatur, vor Kunst, vor Musik, vore Skoler, vore Samtaler. Man kunde endog lytte disse Tankers Tilstedeværelse ud af Sprogets Tone – den havde ikke længer denne Troens og Overbevisningens dybe Malmklang som i gamle Dage.

Efterat have udtalt det Haab, at det maatte forundes ham at blive ialfald en af de mindste af de Klipper, der er udseede til at kaste Oprørshavet tilbage, begyndte han forsigtigt at udfritte Knut, der jo saa at sige «havde levet ved Bredderne af de store europæiske Pestsumpe». Knut var overraskende enig. Han indrømmede, at Faren var overhængende. Men hvorfor havde det kristne Samfund nogensinde godkjendt disse i Bunden hedenske Oprørsmagter, Videnskaben og Kunsten? Det var en Indrømmelse, som tilslut vilde omstyrte eller omdanne det. Videnskaben var altid vantro, og Kunsten er udgaaet af og nærer en Lystfølelse, som det er den Kristnes første Pligt at underkue.

Dette var Fonn for radikalt. Han ytrede noget om en kristelig Videnskab og en kristelig Kunst, men han kom ikke til at udvikle sine Anskuelse herom. Paa dette Punkt traadte nemlig Strand til. Han nærede ikke sin Kollegas Frygt for at udtale sig uforbeholdent. Han kjendte alt, [140] kunde alt og aflæste sine Domme med flydende Tunge. Han førte Samtalen over paa Socialismen, som han under sin Virksomhed som Sømandspræst havde studeret. Han skrællede Fænomenet, som man skræller et Æble, skar det op, viste, hvad der var indvendig, pillede Bevægelsens Grundtanker ud og kastede dem fra sig med Foragt.

«Bravo, bravo!» brummede Bjørnholt svagt; «det er altsammen samfundsoplø-ø-.»

Ogsaa Vik gav sit Bifald tilkjende. Han sad kort og bred og tømmerfast i en stivrygget Lænestol med en Haand paa hver Stolarm og saa ud som et Stenbillede af en eller anden grum Nationalguddom. Han havde ogsaa sin Dom færdig og vilde bare udrydde, bare brænde alt, der afveg, paa et uhyre Retroenhedens Baal.

Kaffe og Likør blev bragt. Bjørnholt vaagnede. Han stoppede sig en Pibe og lagde Benene paa en Stol. Derpaa drak han i Taushed sin første Kop. Da han begyndte paa den anden, følte han sig næsten normal, og hans Jægerinstinkter vaagnede af sin Dvale. Han længtes efter en liden lun Passiar, og da de fleste af Herrerne havde forladt Lysthuset, vinkede han Knut hen til sig.

«Sæt Dem, Doktor,» sagde han. Da Knut havde adlydt, begyndte han: «Véd De, jeg tror, Strand vinder – paa Fonn, forstaar De. Jeg kjender ham – vi er Studenter fra samme Aar. [141] Han har en imponerende Arbejdskraft. Altid lige løs paa Maalet med Dødsforagt. Han ynder sterke Midler. Allerede som Student holdt han Skræktaler i et religiøst Samfund. «Nu skal jeg op og varme dem ordentlig,» sagde han. Han havde altid nogen «under Arbejde», som han kaldte det. Han omvendte Smaapiger i Dusinvis. Alt er i stor Maalestok hos denne Mand. Han har allerede begyndt Kampen mod Fonn med afgjort Held. Han fik øjeblikkelig Tal paa, hvor mange «Huse» Fonn havde. Han har allerede erobret Halvdelen af dem og netop alle de bedste – det vil sige de rigeste, de der har mest aandelig Tugt behov. Han er en overordentlig praktisk Mand.

De kjender vor kjære Vildhagen? Naa – ham generer denne stive Konkurrence mellem de to Præster umaadeligt. Ser De, han hjemsøger nu uden Persons Anseelse baade rige og fattige. Han holder ikke paa Udvælgelsen, han er Menneskeven. Han har nu længe drevet de største Forretninger i Kristelighed paa Pladsen. Hans særlige Kunst har været at tjene en Mængde Herrer og at staa sig godt derved. Men denne Strand er strix; han vil have Vildhagen under sig. Vi faar nu se. Vildhagen er en gammel Praktikus. Han holder sig endnu til Fonn. Aa, De skulde høre ham tale om Strand. Det er en ren Kunstnydelse. Jeg siger Dem, ingen kan flaa sin Næste saa appetitligt med bare milde, kristelige

[142] Talemaader som vor gamle, prægtige Vildhagen. Han holder sig til Fonn; thi ser De – ja, det er min seneste Opdagelse – han vil blive Politiker, ledende Mand i Nationalforsamlingen, og Fonn arbejder for ham. Men her møder jeg. Det er Fusk i Papirerne! Det er mod Aftalen. Jo, han kan bare prøve! Jeg kjender den gamle Filur og skyr intet. Jeg fortæller Pinedød i Avisen, hvorledes han bar sig ad, dengang han solgte sin Mølle til en Broder i Herren og benyttede sig af, at Køberen glemte at betinge sig Vandretten! Eller da han stjal Møllevandet fra en anden Broder i Herren. Eller da hans Læregut holdt paa ⁿ²⁷ at dø af Vanrøgt! Jeg kan finde mig i, at den Røver staar frem paa de gejstlige Møder og taler med glødende Pathos om, at han vil stride for den store Sag, saalænge der er en Blodsdraabe i ham, – jeg skal ikke blande mig i, at han tilstedes Adgang til de bedste Kredse og er intim med alle Præster. Men vil de have denne Hallunk ind i Politiken, da viser jeg Gud hjælpe mig Tænder, saasandt jeg heder Kristofer Bjørnholt!»

Overlæreren var tilfredsstillet. Han havde lettet sit Hjerte. Han tømte sin Kaffekop og faldt tungt tilbage i Stolen. Hans Pibe sluknede og gled ned paa Gulvet. Hans Øjne blev matte, hans Hoved sank lidt over paa Siden – snart snorkede han sagte. –

[143] Knut forlod Lysthuset og gik op paa Verandaen, hvor de fleste ældre Herrer havde slaaet sig ned og dannet smaa Grupper. I en af disse talte man om Politik som om et Slags Utøj, med hvilket en Del af Samfundets Medlemmer var befængt, i en anden om Arbejdsnøden. Strand ytrede, at den var en Hjem søgelse; Fonn mindede om det beroligende i, at alt dette jo blot varede en kort Stund,

hvortil en oppositionel Herre bemærkede, at Tiden dog maaske faldt dem, der sultede, noget lang. En tredje Klynge havde samlet sig om Stub, der fortalte Skipperhistorier. Da den trinde Diplomat fik Øje paa Knut, kom han hen til ham og betroede ham hviskende, at hans Bestræbelser til Fordel for Marie Hansen var lykkedes fuldstændigt: Hamre havde givet efter; Konsulen og Marie skulde vies i al Stilhed i næste Uge.

Knut saa sig om efter Kornelia – han vidste, at denne Efterretning vilde glæde hende. Han opdagede hende paa en Bænk nede ved den store Græsplæn og begav sig derned.

«Det var smukt af Stub,» udrød hun, da Knut havde fortalt hende om Skipperens Bedrifter. «Det maa jeg takke ham for.» Hun ilede op paa Verandaen. Da hun kom tilbage, sagde hun: «Jeg takker ogsaa Dem; Stub fortæller, at De har været med i, hvad han kalder Komplottet.»

[144] De satte sig paa Bænken. Paa Plænen begyndte man at lege. Hanna og Peter var Sjælen i Legen. Knut fulgte dem med Øjnene. Der var iaften noget særdeles ved Hanna; der laa en varm Glans over hele hendes Skikkelse, et Skjær af Livslyst og Lykke. Det var, som om der bævede ømme Kjærlighedsord paa disse friske Læber; de stolte, glade Øjne, den stille Latter, de muntre Skrig, der undslap hende, naar en Vanskelighed i Legen var klaret – alt, hvad hun sagde eller foretog sig, hele hendes sunde, smidige Skikkelse jublede hendes Hemmelighed ud: «Jeg ved, at der er En, for hvem jeg er alt, Blomsterduft, Musik, Varme og Farve, hele Livets Dejlighed. Aftenen er lun, duftende, rødmende, den aander bare Kjærlighed, Kjærlighed, og jeg er elsket, elsket, jeg føler det og synes, det er ubeskriveligt dejligt og fornøjeligt.»

«Hvor Deres Veninde er smuk i Aften,» ytrede Knut.

«Hanna? Ja.»

«Man bliver selv glad ved at se to saadanne som hun og Peter,» blev han ved. «De bringer En til at tro paa Lykken. Er den ikke der, hvor to Mennesker som disse mødes, da er den overhoved ikke til, denne store, dybe Lykke, der forsoner En med, at man er født.»

«Har vi Lov til at være misfornøjet dermed?»

«Er vi da Skyld i vor Tilværelse?»

«Nej, men vi lærer jo –»

[145] «Behøver det derfor at være sandt?»

«Nej kanske. Jeg har ialfald stundom tænkt det.» – –

Hun fik det travelt med at tvinde paa to Straa, som hun legede med. Hun syntes at ville sige noget, men lod til altid at synke Ordene igjen i det afgjørende Øjeblik. Endelig tog hun et resolut Tilløb:

«Jeg tror, De havde Ret i, hvad De sagde til mig den Aften, vi gik fra Marie Hansen.»

«Virkelig? Det er nok ikke ofte, De finder, at jeg har Ret?» –

«Jo –,» sagde hun og saa ham lige i Øjnene.

Han saa forbauset paa hende. Saa udbrød han:

«Men hvorfor i Alverden forfølger De mig da med dette knusende foragtelige Blik? Hvad ved De om mig, som berettiger Dem dertil?»

Hun blev som overgydt med Blod, og bed sig i Læben; Brystet gik voldsomt. Hun saa ham dog fremdeles stolt lige i Øjnene, og da hun havde overvundet den første Bevægelse, svarede hun:

«Hvorfor er De en anden, naar De taler med mig, end naar De taler med andre? Som nu, da Strand og de andre derinde i Lysthuset haanede alt, hvad De anser for ret og sandt? Hvorfor bukkes De og smiler til dem, som De i Deres Hjerte afskyr? Til mig har De sagt – mangfoldige [146] Gange har De sagt det –, at vi forkrøbles under alle disse Fordomme, vi opdrages med, og dog bekjæmper De ikke en eneste. De tror, at tusinder lider Uret, og saa vover De ikke at træde op for en eneste af de tusinde!»

Knut blev saa overrasket over dette pludselige Udbrud, at han ikke strax fandt Ord.

«Hører jeg ret?» sagde han endelig. «De opmuntrer jo næsten til Oprør?»

«Ja, tusinde Gange hellere en Oprører end en, der blot kan – bukke og smile.»

«Men er det da ikke Pligt at tro, at hvad der sker, er bedst, og ydmygt at underkaste sig?»

«Jeg sætter ikke Pris paa den Slags Ydmyghed.»

«Jeg heller ikke, det kan De stole paa. Men De gjør mig sandelig Uret, naar De beskylder mig for at være bange. Jeg er bare skuffet, afmægtig. Jeg har sagt Dem hvorfor. Og De kan tro mig, at havde De været i mit Sted, da havde De ogsaa fortvilet. De vilde ialfald kunne forstaa, at hele det smaalige Kiv herhjemme, der ikke vil bringe de store Samfundsspørgsmaal en Haarsbred nærmere sin Løsning, maa være mig det ligegyldigste af Verden. Du gode Gud, hvorledes skal man faa Taalmodighed til, mens Verdensuvejret sortner mere og mere derude, at kives med vore hjemlige Alvorsmænd om, hvad der er udkjæmpet for Aartier siden? Kan man lade være at le af det kostelige Alvor, det uforlignelige ^[147] Raseri, med hvilket man herhjemme kjæmper om allehaande længst afdøde Spørgsmaal? – Hvad skulde det desuden kunne føre til at tage Ordet her? Vor Skjæbne er uafvendelig: vort Land er et af de stille Steder, hvor de udlevede Ideer dør en langsom Straadød.»

«Alt dette forstaar jeg ikke,» svarede hun i stigende Bevægelse. «Men *det* ved jeg, at jeg i Deres Sted ikke vilde bukke og smile, ikke sidde ledig et eneste Minut. Hvordan kan De udholde det med Deres Tro? Om jeg vidste, at mit Ord, min Daad idag skulde være glemt imorgen, jeg maatte dog raabe af alle Kræfter, arbejde saalænge jeg kunde røre en Haand. Om jeg fortvilede over, at ikke hele Verden kan reformeres og Millionerne hjælpes, jeg maatte dog kjæmpe til Døden for ialfald at faa en eneste Fordom dræbt, et eneste uretfærdigt Forhold forandret, en eneste nødlidende reddet. Jeg vilde forgaa af Skam, af Sorg og Smerte, ifald jeg ikke gjorde det. Den, der spørger: hvad kan det hjælpe, *vil* ikke hjælpe.»

Hun talte i en eneste Strøm, hun slyngede ham de harmglødende Ord lige i Ansigtet, hendes Stemme var nærved at briste, hendes Blik brændte og anklagede ham endnu mere forbitret end hendes Ord. Noget saa sandhedskjærligt opbragt havde Knut aldrig mødt. Han havde anet, at hun var en fin og sanddru Natur, men denne Ild, dette Mod havde han ikke tiltroet hende.

[148] Han var saa betagen, at han slet ikke tænkte paa at svare. De unge havde ophørt at lege og spredte sig i Parken. Hanna havde faaet Øje paa Kornelia og kom løbende i fuld Fart hen til hende, tog hende om Livet og førte hende med sig ned over en af Gangene.

Det begyndte at blive mørkt. Der blev tændt Lys indenfor. Enkelte Vinduer stod aabne. Man hørte Klirren af Glas og Kopper. Tjenere gik om med Punsch, Limonade og The. I et af Værelserne spiltes Kort; fra et andet lød højrøstet Tale – over alle andre hørtes Bjørnholts Stemme. Paa Verandaen saa man nogle glødende Punkter; nogle røgende Herrer havde slaaet sig ned deroppe. Knut blev længe siddende paa samme Sted. Han tænkte ikke saa meget paa, hvad Kornelia havde sagt, som paa hende selv. Hun havde for ham altid bevæget sig i Halvmørke; han havde blot skimtet hendes Skikkelse utydeligt derinde; den havde beskæftiget ham, fængslet ham, og han havde forsøgt at udmale sig den. Nu stod hun med et i fuldt, skarpt Lys, ikke straalende og bedaarende, men klar, bestemt og varm. – –

Der blev afbrændt et Fyrværkeri. Det sprudede og gnistrede etsteds nede i Græsset, alle disse Mennesker, der havde samlet sig om Stedet, traadte rødglødende frem. Saa for en hvislende Ildsøjle i Vejret, nogle Grene af et Træ og Gavlen af Huset sprang et Øjeblik frem af Mørket, [149] og forsvandt igjen; Raketten gjorde en svag Bue øverst oppe og brast. Blaa og røde Sværmere gled blideligt op bagefter og sluknede med et sagte Suk. En Sol susede, og Buskene rundt om i Haven traadte frem i blaat, rødt eller grønt Lys. Saa indhylledes alt i et dybt Mørke. Festen var forbi. Gjesterne begyndte at tage Afsked; Vognene kjørte op for Porten.

Brandts Trille rullede hjemover. Peter kjørte. Han kjendte de to smaa Heste og lod dem trave ud. De havde ventet længe og var utaalmodige. De laa næsten flade, naar det gik opad Bakke, og huggede Hoverne i Vejen som Klør. De pustede ikke, naar de var komne op, men satte strax afsted i fuld Fart for slappe Tøjler, trillende som Nøsterⁿ²⁸ henover Vejen.

Ingen talte, der hørtes ingen Lyd uden Hestenes Hovslag og Pusten og Hjulenes Knagen i Sanden.

Da Vognen svingede ind til Brandts Hus, var der allerede et svagt Dagskjær i Luften. De gamle gik tilsens; de unge vilde se Solen staa op og lejrede sig paa en Stabel Planker, der laa nede ved Pakboden og spredte en frisk Lugt af nyt Træ over Pladsen.

Efterat have seet de første Solstraaler liste sig over Fjeldene i Øst, drev de endnu en Stund frem og tilbage i Vejen. Da Hanna og Peter et ^[150] Øjeblik kom paa Frastand, sagde Knut til Kornelia:

«Sandheden i Ære, Frøken. De har Ret. Jeg har gaaet og trøstet mig med, at jeg *har* villet. Jeg havde ikke troet det, at jeg endnu draperede mig for mig selv og andre. Jeg har været blind paa det Øje, hvormed man ser paa sig selv. De har gjort det lille Snit, jeg trængte for at se. Tak. – –»

Hun rødmede let, men sagde intet. De andre kom til, og man bød Godnat.

Da Knut og Peter kom op paa sit Soveværelse, aabnede den sidste et Vindu og lænede sig ud. Dagskjæret faldt over hans Ansigt. Hans Øjne var halvt lukkede, han smilte paa en forunderlig stille, indadvendt Maade. Han oplevede atter det første Mødes Lykke, følte det første Kys paa sine Læber, en blød Arm om sin Hals og hørte det første usikre «du».

Pludselig sprang han op og faldt Knut om Halsen. «Nu, nu!» sagde denne. «Jeg gratulerer dig, du Lykkens udkaarede.»

Peter slap ham og lo. Saa begyndte han at gaa omkring og fægte med Armene i Luften, kom tilbage, greb Knut i Skulderen og rystede ham. Tilslut satte han sig ned og sagde ganske stilfærdigt: «Det er aldeles ubegribeligt.»

Han gik atter til Vinduet. «Jeg kan ikke sove,» sagde han; «jeg tror, jeg vil ud og gaa – eller hør, du: lad os sejle!»

^[151] «Jeg er med!» raabte Knut og tog sin Hat.

De gik ned til Nøstetⁿ²⁹ gennem det dugvaade Græs, i hvilket deres Fodtrin dannede en mat Stribe. En let Havbrise førte Lugten af Sø og Tang indover Bygden.

De roede nedover den brede, blanke Elv, som snart flød med bitte smaa, skvulpende Bølger, snart stod ganske stille og faldt i dybe Tanker i en ensom

Bugt, hvor den kjærtegnede nogle tørstige Olderbuske, snart igjen sejlede afsted i lange, graablanke Strømfolder, bare higende efter at naa Havet og betro det alle sine Oplevelser paa sin Vej fra Fjeldvandet til den varme, sommerduftende Dal.

I Fjorden satte de Sejl til og krydsede udover. Snart laa de ude i Leden, gængende i de store Dønninger fra Havet. I Vest stod en lav Mur af graa Skyer. Hist og her var der en liden Aabning, der lyste som et matgult Vindu.

Et Skib kom sørfra og gled tæt forbi Baaden, stigende og synkende i de blanke Dønninger. Paa Dækket saaes blot Lodsens, Rormandens og Vagten. Luften var graa, næsten uden Vift, Søen gik lydløst; over hele Leden var der øde og morgenstille. Skibet gled søvngt langs den ensomme Kyst. Pludselig hørte de Sang; den maatte komme fra nogen, der sad skjult bag Kahytruffet. Det var en fremmed Sang, der [152] blev sunget i den slæbende Tone, der er ejendommelig for omrejsende Gadesangere.

Knut havde rejst sig. Han lyttede spændt og saa med et halvt ængsteligt Blik efter Skibet. Det gængede videre og var snart paa Afstand.

«Lad os vende, Peter,» sagde han.

Peter lagde Roret om. Knut sad og gøs.

«Det er morgenkoldt,» ytrede Peter og knappede Frakken.

Det var dog ikke Morgenkulden, der fik Knut til at fare sammen. Det var Sangen fra Skibet. Han kjendte den saa godt; den vakte et Minde, der bragte hver glad Følelse, der nylig havde steget i ham, til at falde sammen som vaade Sejl i Vindstille.

Under sin fortvilede Flugt fra de civiliserede Samfund vankede han en Tid om paa Sydamerikas Pampas mellem Gauchoer og Indianere. Han søgte at bedøve sig ved voldsomme Jagttog over disse store, stille Vildmarker. Paa et af disse Tog kom han en Aften til en Estancia, der beboedes af en indvandret Nordmand, der først havde forsøgt sin Lykke i Nordamerika og efter at have været Tømmerhugger, Guldgraver og Flodskipper omsider havde havnet ved La plata med sin tyveaarige Datter. Knut blev venskabeligt modtaget og blev der i flere Uger. Det var ham jo ligegodt, hvor han var; han søgte blot Glemsel og lod sig

viljeløst drive hen over Tilværelsens Hav, ligemeget hvorhen. Han red [153] paa halvilde Heste sammen med Datteren og jagede med Faderen. Der var noget i dette vilde, voldsomme Liv, der for et Øjeblik dulmede hans Smerte. Den unge Pige med sit urolige Blandingsblod og sine dristige Øjne fik en vis Magt over ham; hun var for ham noget nyt, denne brune, utæmmede Halvilde fra Pampasen. Han gjorde ikke nogen Modstand, han lod sig glide, og da de sad en Aften i Estanciaens Forgaard med de umaadelige Græsvidder foran sig i Solnedgang, brændte pludselig hendes brune Kind mod hans, og et Forbund blev sluttet, som skulde volde ham den bitreste Anger, han havde kjendt. Den følgende Dag var han milevidt borte – en pludselig Afsky for den Kvinde, der havde hengivet sig til ham, greb ham og jagede ham paa Flugt. Han vendte dog tilbage, og hun skulde være blevet hans Hustru, denne Kvinde, som han aldrig havde elsket. Med det Dampskibs Forlis, i hvilket hun var gaaet ombord, var hans Pampaseventyr ude. Men det havde efterladt et Bundfald i hans Sind, som han ikke kunde blive kvit. Aldrig, aldrig havde dog Mindet derom knuget ham saaledes sammen i Skam og Smerte som i dette Øjeblik, da nye Livshaab var begyndt at vaagne. Han følte sit Indre smittet, forpestet – han vilde med Jubel have draget haanspyttet paa Pilegrimsgang gennem Verden, ifald han derved kunde have manet denne Brøde [154] ud af sit Liv, kunde have tvættet af sig alle Spor af de Kjærtegn, de havde vexlet.

«O, hvorfor opdrages vi ikke til det eneste, vi kan være, til resignerede Arbejdere, der ingen Løn har ivente,» sagde han for sig selv. «Hvorfor opføres vi med Haab, der maa briste, hvorfor hylles vi ind i alle disse Illusioner, der bevirker, at vi den første Gang, vi ser klart og tænker ærligt, trues af Fortvilelse, af Afsind eller moralsk Fald?»

Midt under deres tause Fart udbrød Peter: «Knut – du skulde forlove dig.»

Knut for sammen ved dette uventede Udraab, men fattede sig strax og sagde spøgende:

«Du er forelsket og menneskekjærlig, Peter.»

«Du skulde forlove dig med Kornelia Vik.»

Knut følte en varm Flod over Brystet. Ordet var udtalt. Han vidste jo selv, at

han elskede hende, men dog var det, som om det hele først fik den fulde blusvarme Virkelighed, da Peter udtalte det.

Knut svarede ikke. De sejlede videre i uafbrudt Taushed.

Da de igjen var oppe paa sit Sovekammer, begyndte Knut at pakke sin Vadsæk.

«Hvad i Alverden skal det betyde?» spurgte Peter.

«Jeg rejser,» svarede Knut.

«Men Knut –! Rejse –! Inat! Og uden at sige Farvel!»

[155] «Ja; det maa saa være. Hils Husets Folk fra mig og tak dem. Jeg har havt det godt, uendelig godt her.»

Peter gjorde fremdeles Indvendinger; men Knut hørte ikke paa ham. Da han var færdig med at pakke ind, tog han sin Hat og rakte Peter Haanden:

«Farvel, Peter.» Han blev staaende en Stund, som om han betænkte sig paa noget. «Hils – hils – din Forlovede.»

Han gik udover mod Dampskibsbryggen. Det var nu lys Morgen, men alt sov endnu – Dagen var alene. Knut gik hurtigt og saa sig ikke om; han var bange for at rokkes i den Beslutning, han havde taget. Først da han stod paa Dampskibsdækket, saa han tilbage mod den slumrende Bygd, hvor han havde befundet sig saa vel, og hvorfra Minder fra hans Fortid nu havde forjaget ham.

VIII.

Den følgende Dag – Søndag –, ved Aftensangstid sad Knut i sit Værelse paa Borgen og saa ud over Hustagene. Det var ikke den lyse Udsigt til Sø og Skov fra Brandts Hus. Han saa ned i sammenknebne, stinkende Gaardsrum og Smug,

hvor forpjuſket Fjerkræ ſnadrede i den ^[156] metalglinsende Væſke, der fyldte alle Rendestene. I enkelte af de tilſtøvede Smaahaver mellem Huſene ſad Folk og drak Kaffe. Han syntes, han hørte den træede Paſſiar, de førte derinde. I et Kvistvindu i Huſet ligeoverfor Borgen ſtod en Handelsbetjent foran et Spejl, der hang i Vinduspoſten, og knyttede ſit Slips. Han pyntede ſig til den trite Eftermiddagstur gennem Gaderne, ſom er hans Søndagsfornejle. Gaderne var øde, blot hiſt og her nogle Kirkegjængere paa Fortougene. Byen syntes ham endnu mere melankoliſk end nogensinde før.

Han gik ud. Han mødte Strand og Bjørnholt, der var vendt tilbage med ſamme Dampſkib. Strand var i Ornat og ſaa mer end almindelig højbiſpelig ud; Bjørnholt gik, ſom han plejede, og ſvingede med Stokken og knipsede i Luften med ſine viſne Fingre.

Knut gik forbi Viks Huſ, forbi det lille Kvistværleſe, ved hvis Vindu han ſaa ofte havde ſeet Kornelia ſidde læsende og med Haand under Kind, og langs Haven, hvorfra Roſerne og Nellikerne duftede. Her vidſte han, hun plejede at gaa ſin Aftentur. Han fulgte hende i Tankerne. Han troede at vide, hvad der beſkjæftigede hende paa diſſe Vandringer. Hun tænkte paa alt det, ſom vi ikke tør gjøre, paa Friſtelſerne, der drager bort fra det evige Liv, hvortil blot Tro og Lydighed fører ind. For denne ſtille Pige var det ſtore Tænknings og Granskningens Verdensarbejde, ^[157] al den Tvil, den Søgen, de Kampe, der har bygget vore Samfund, ikke til. Hun kjendte blot et ſtort Affald fra Sandheden og en lang Forbandeſens Gang, under hvilken Tuſinder forvilder ſig og styrter i Afgrunden. Engang havde han ſelv gaaet ſaaledes inde i den lukkede Landsbygd, havde følt ſig ſelv og nogle faa andre ſom de udkaarne, hvem Gud ſaa paa, og de Millioner andre ſom de enſomme, der famler ſig længere og længere ind i Mørket. Hvor Tilværleſen dog havde været enkel og lun og tryg! Ingen Tvil om, hvad der *var* Sandheden! Ingen grufuld Fornemmelse af en urokkelig Naturlov! Ingen Angſt for dette Naturens gaadefulde Aaſyn, der ſer ſaa medynkſløſt paa al vor Jammer! Ingen Fortvileſe over Menneſkelivets uhyre Miſforhold! En ſtille Fordybelse i ſig ſelv, en ſtille Samtale med Gud, de angrende Synderes forbarmende Ven, milde, beroligende Andagtsſtunder med andre troende i Kirken og de fredelige Hjem! Saaledes var dette Liv, hvorom hun mindede ham.

Han kom tilbage til Byen og gik forbi Kirken. Det ringede sammen. Han fulgte Strømmen derind. Det var Strand der prækede. Han talte om Guds Godhed. Hvad skyldte vi ham ikke, ham, der giver os Livet, Føden, Klæderne, alle disse Goder – –!

Knut kom uvilkaarlig til at mindes Præsten, hed af Mad og Vin, ved det bugnende Bord ude paa ^[158] Hamres Landsted, takkende Verten netop i den samme Tone for «alle disse Herrens Gaver, vi nu saa rigeligt har nydt.»

Han saa nedover Kirken. Fremst sad i sine lukkede Stole de velhavende Borgere, hvoraf mange var fødte til Ære og Velstand. Bag om dem stod Hoben og i denne mange, mange, der var udslidt af Arbejde, magre og graa af Sult og Sygdom. Og dette var bare en liden Brøkdæl af de Millioner, der arbejder, til de styrter, for at opretholde et Liv, de ikke bad om og forbander. Hvad tænkte alle disse paa ved at høre om alle disse «Goder», for hvilke de skal takke?

– – «Og dog,» blev Strand ved, «trods alt dette er der dem, der knurrer og har oprørske Tanker mod Gud og mod dem, han velsignede rigeligere med denne Verdens Gods – – Det er Tidens Vantro.»

Knut tænkte paa Kornelias Ord: «Hvad skal vi sige til de fattige, de syge og sorgfulde?» Han vidste det ikke, han følte blot, at det ialfald ikke var, hvad Strand nu havde sagt. Men han følte ogsaa, at det var en Skam, en Brøde at leve det slappe Tilskuerliv, han nu saalænge havde ført, uden det sagtteste Forsøg paa dog ialfald indenfor en liden Kreds at gjøre Kampen om Tilværelsen saa lidet frygtelig som mulig.

Fra Kirken gik han ned til Havnen. Havet rullede blankt og med et svagt Guldskjær ind mod Kysten. Forunderligt! Landet forekom ham ^[159] ikke længer saa haabløst og goldt. Det syntes ham ikke længer saa umuligt, at ogsaa et Solskjær fra et friere Aandsliv kunde naa disse Kysters mange bramløse Hjem med sit trofaste Familieliv. Den Tanke, at der ogsaa herfra kunde gøres Indskud til det store Verdensarbejde med Sandhed og Frihed, forekom ham ikke saa drømmedum som før. Men i det samme huskede han ogsaa, at nu laa jo ikke længer hans Arbejdsfelt *her*; det greb ham med dyb Smerte, at han maatte bort. Han kunde ikke leve i hendes Nærhed, naar han maatte gaa hende forbi, som om

hun ikke var til for ham; han følte, at dertil havde han ikke Kraft.

Han gik hjem. Han fandt Faderen i Stuen. Holt saa nedslaaet ud og talte lidet. Da de havde drukket Kaffe, og sad sammen, Knut med en Cigar, Faderen med en Pibe, sagde den første.

«Far – jeg maa rejse.»

Holt lod Piben synke og saa paa Sønnen, som om han ikke ret forstod ham.

«Rejse?» gjentog han langsomt og usikkert. «Rejse? Hvorhen? Hvad mener du?»

«Jeg mener, at jeg maa forlade Landet igjen.»

Holt slap Piben og rejste sig. Han tog et Par usikre Skridt, saa stansede han igjen, og hans tørre, runkne Hænder famlede efter Stolryggen.

[160] Knut sprang op. «Hvad fejler dig, Far? Er du syg?»

«Jeg – jeg – lider undertiden af Svimmelhed. – Jeg taaler ikke Nattearbejde længer – og – jeg har siddet ved min Pult den hele Nat. – Jeg tror, jeg vil gaa tilsengs,» tilføjede han efter et Øjeblik Taushed og forlod Stuen.

Knut saa efter ham. Han havde ikke anet, at Faderen vilde tage sig hans Afrejse saa nær. Denne Angst, dette lydløse Nødraab, det kom ikke fra den skuffede Ærgjærrighed, det var virkelig Faderhjertet, der vaandede sig ved Tanken paa Skilsmissen. Det var et Syn, der greb Knut dybt. Han følte, at han egentlig aldrig havde troet paa Faderens Kjærlighed og derfor ogsaa selv havde været kold.

Kunde han rejse? spurgte han sig selv. Havde han Lov til at forlade den gamle Mand for at spare sig selv for den Kamp, det vilde koste ham at leve tæt ved Kornelia uden at turde nærme sig hende? Nej, han gjorde resolut op med sig selv, at det var hans Pligt at blive.

Han gik op til Faderen og fandt ham siddende foran sin Pult med Haanden under Kind.

Da han saa Knut, sprang han op og raabte: «Knut, rejser du, saa rejser jeg med!»

«Du Far? Opgive dine Forretninger? Sælge dine Ejendomme?»

«Lad falde, lad det raadne ned altsammen, Huse, Boder, Skibe – til Helvede med det hele!»

[161] «Nej, Far, det behøves ikke. Jeg kommer netop for at sige dig, at jeg bliver.»

Holt stirrede paa ham; han turde ikke tro det strax; han maatte høre det igjen og faa en Forklaring.

«Jeg kan ikke sige dig, hvad det var, som fremkaldte min Beslutning om at rejse. Men som sagt, jeg har ombestemt mig: jeg bliver.»

Holt saa ud, som om han vilde læse i Sønnens Inderste. Han vilde lære den Magt at kjende, som igjen havde truet ham med at berøve ham hans Søn; han vilde kjende den for at kunne kjæmpe med den paa Liv og Død, om den igjen maatte vise sig.

Han sagde imidlertid blot: «Tak, Tak, Knut,» og tog Sønnens Hænder mellem sine.

Knut følte Trang til at sige noget kjærligt til Faderen; men han kunde ikke.

De sad tause en Stund. Saa sagde Knut: «Men skal jeg være hjemme, vil jeg være til Nytte.»

Holt saa spørgende op.

«Handelen har jeg, som du ved, ikke Lyst til. Men kunde jeg ikke hjælpe dig med dine Fabrikker?»

«Ganske vist, ganske vist,» svarede Holt og saa aandsfraværende hen for sig.

«Jeg kunde jo ogsaa yde dine Arbejdere Lægehjælp.»

[162] Holt saa med et næsten vemodigt Blik paa Sønnen. Skulde han alligevel opgive sin Kamp og leve i Fred og Ro med sin Søn. Han syntes i dette Øjeblik, at alt, hvad han havde udrettet i alle disse Aar, kunde synke sporløst sammen, uden at det skulde koste ham et Suk, naar han blot fik beholde Sønnen.

«Saa havde jeg tænkt at gjøre mig valgbar,» blev Knut ved.

Holts Øjne blev med et store. De slappe Træk spændtes, han rettede sig op og

bøjede sig forover som rede til at springe op. Han havde igjen hele sin Spændkraft; hans gamle Kamptrang var atter oppe i al sin Styrke. Var det virkelig Knuts Alvor? Han turde næsten ikke spørge.

«Er det – er det virkelig sandt?»

«Ja.»

Holt lo højt. «Endelig!» raabte han, og han følte nu, at han dog ikke saa let kunde have opgivet, hvad han nu i saa mange Aar havde sat alt i Vove for.

De blev siddende en Stund og talte sammen. Knut havde stadig et Spørgsmaal paa Tungen uden at faa det frem. Der var dunkle Punkter i Faderens Kampliv, som han ønskede opklaret, Gaader i hans Færd, som han maatte have løst. Men det gik ham som Faderen, da han længtes efter at kjende Grunden til Sønnens Sorg, – han følte sig pludselig ligeoverfor en fremmed. –

[163] Knut sad igjen oppe paa sit eget Kammer. Nu var det altsaa besluttet: han vilde blive og vilde maaske igjen tage Del i Dagens Kampe. Nu, da det var afgjort, følte han en stille Glæde derved. Han var i en forunderlig blød Stemning. Noget varmt, ømt rørte sig dybt i hans Sind; han sad og drømte med aabne Øjne. – Han var inde i Bygden, enkelte Ord, hun havde sagt, lød i hans Øre, to varme Øjne saa paa ham, to fine Læber smilte til ham, han følte Sølugt og Blomsterduft, saa Baade for fulde Sejl, lyse Løvlier og Solskin over høje Fjelde.

Han rev sig med Magt ud af Drømmen. Han havde besluttet at blive og havde med det samme givet sig selv et Løfte: hun skulde vide alt, kjende hans Følelser og hans Fortid ind i den mindste Fold, og forlangte hun saa, at han skulde sky hende, da vilde han lystre blindt, og aldrig vove et Ord, et Blik. – – –

– Det var nogle Uger senere, i September Maaned. Kornet stod paa Stør derinde i Bygden. Det var maanelys Aften. Inde mellem Kornstørene ved Brandts Hus gik Kornelia og Knut. Snart dukkede de frem i Maaneskjæret, snart forsvandt de igjen i Skyggen bag Kornstørene. Paa Landevejen nærmere Huset stod Hanna og Peter. De talte ikke, de ventede spændt paa, at de to andre skulde vende tilbage.

Endelig kom de frem paa Vejen. Kornelia ilede forud for sin Ledsager, forbi

Peter og Hanna ^[164] og ind i Huset. Hanna fulgte sagte; Peter ventede.

Kort efter gik de to Venner sammen udover til Dampskibsbryggen. Peter saa af og til paa Knut med et Blik, der viste, at hans Hjerter bankede i spændt Deltagelse. Da de havde Dampskibskajen i Sigte, sagde Knut som Svar paa det tause Spørgsmaal:

«Det sker vist aldrig.»

Peter bøjede Hovedet; han havde intet trøstende Ord at sige. Før de skiltes, spurgte han Knut, om han kom til hans Bryllup, der skulde fejres om kort Tid. Knut rystede paa Hovedet. «Jeg tør ikke møde hende,» sagde han.

– – Kornelia fløj lige op paa sit Kammer. Hun laasede Døren og tyede hen i en Krog, som om hun var bange for at blive seet. Hun havde blot et eneste Ønske: at finde et dybt, gravstille Skjul, hvor hun kunde dølge sig med al den Forvirring, der fyldte hende. Hun skalv, frøs og var igjen koghede; et sandt Uvejrstog af forvildede Tanker jog gennem hendes Hoved. Hun hørte ham endnu uafbrudt tale; Ordene var som levende Væsner, der bestormede hende; der fulgte dem en egen, klagende Musik; de skabte en Atmosfære, som brændte hende.

Da de var blevne ene, havde hun anet, hvad der vilde komme, og dog blev hun, da det var sagt, overrasket, forvirret og forfærdet som ved en Explosion, der truede hendes Liv. Hun vidste ^[165] ikke, om hun havde hørt alt, og hun vidste ikke, hvad hun selv havde svaret. Hendes første Følelse var, at der var overgaaet hende en uaftvættelig Skam. Men den fortrængtes snart af en anden. At *han, han*, Knut Holt, denne for hende saa fremmede Mand, som hun havde gaaet og lyttet frygtsomt til paa den anden Side af et uoverstigeligt Svælg, at han, der for hende var Repræsentanten for det store, fjerne, brogede Verdensliv, at han elskede *hende*, som han lo af og maatte finde saa grænsesløs ubetydelig og smaastadssnever, – det var jo næsten, som om En havde sagt til hende: du tilhører selv dette store, fjerne, du ved det blot ikke! Det havde jo allerede været saa forunderligt, at netop hun skulde komme ham saa nær, se ham og tale med ham hver eneste Dag og blive betroet, hvad han dulgte for andre. Men *dette!* Være elsket af ham! Havde hun først følt sig skyldbetyngt derved, var det nu igjen, som om hun var voxet; hun følte sig med en Blanding af Forundring og

ængstelig Fryd i Besiddelse af noget særdeles, en Magt, hun aldrig havde anet, at hun ejede. Og under alt dette, medens Frygt og Stolthed kjæmpede i hendes Hjerter, trængte et Kvindeaa syn sig frem, et Aasyn, hun aldrig havde seet og som uafsladeligt skiftede Form, snart var udstyret med alt, hvad hun kjendte og hendes Fantasi kunde fremtrylle af bedaarende kvindelig Skjønhed, snart igjen var raat og frækt, med alle ^[166] Lastens Spor. Og uden Ophør spurgte hun: hvordan havde hun været, denne Kvinde, til hvem han havde talt Kjærlighedens ømme Ord, og med hvem han havde vexlet Kjærtegn? Var det virkelig muligt, at han dog aldrig havde elsket hende? – Hun kjæmpede af al sin Magt for at faa denne Skikkelse ud af sine Tanker, men altid vendte den tilbage, og altid følte hun en dyb, stikkende Smerte, hvergang hun tænkte paa hende.

Saaledes sad hun inde i sin Krog og værgede sig mod det ny, der var kommen saa fredsforstyrrende ind i hendes Liv, og imidlertid gled Maanelyset undersøgende ned ad den ene Væg og over Gulvet, fandt hende i hendes Skjul, trak sig videre og forsvandt efter at have seet, hvad det vilde.

IX.

Der sneg sig et dunkelt, et uhyggeligt Rygte om i Byen. Den truedes af noget forfærdeligt, noget i dens Historie uhørt. Man talte overalt derom, men ganske lavt, blot hviskende – det var, som om man ved at nævne Tingen højt kunde fremkalde et Udbrud. Der var et farligt Røre blandt Hamres Arbejdere, hed det. Han havde nylig igjen afskediget en Del af dem og ^[167] nedsat Lønnen for de øvrige. Arbejderne truede nu med at gjøre Strike.

Man henlevede nogle Dage i Uvished. Saa kom det; Minen sprang. En Morgen saa man Arbejderne i Flokke drage gennem Byens Gader og samle sig udenfor Hamres Hus. Man ventede Optøjer, muligens Brandstiftelser; men heraf blev der

dog intet. Arbejderne peb lidt i Hænderne og var vittige paa nogle forbigaaende Grossererers Bekostning, men skiltes derpaa i al Fredelighed. Om Aftenen samledes de dog paa Madam Olsens Dansesal, og her blev det vedtaget, at ingen skulde optage Arbejdet, før Lønnen blev forhøjet.

Man kunde ikke begribe, hvordan det var gaaet til. Arbejdslønnen var jo saa ofte bleven nedsat og Arbejdere afskediget, uden at der havde været Tale om Uroligheder. Hvem var Ophavsmanden – det var det store Spørgsmaal, der drøftedes overalt. Man ventede Oplysninger fra «Amtstidenden», men Bjørnholt indhyllede sig i en hemmelighedsfuld Taushed. Han var dog ikke ledig. I Stilhed udfoldede han en forbausende Virksomhed. Han syntes at være allestedsnærværende. Han gjennemstøvede Byen som en Jagthund, der har tabt Sporet. Han saaes paa Brygger og i Butikker, paa Kontorer og i Kjældere, og især hjemsøgte han de smaa Arbejderhjem i Byens Udkanter. Hans Undersøgelser var endnu ikke afsluttede, da der hændte [168] noget, som med en Gang satte ham paa Sporet og bragte ham til at slaa et afgjørende Slag.

Der skulde holdes et politisk Møde før Valgene. Dagen nærmede sig, og det blev nødvendigt for Bladene at opstille sine Kandidater. Højsens Avis gik først i Ilden. Den foreslog Aage Storm og – Knut Holt, som Bladet kaldte «Fremtidens Mand». Bjørnholt for i Vejret som en Gummibal, da han læste dette. Han slog sig for Panden og udbrød: «Jeg er et Æsel! Naturligvis, *der* er Manden! Men hvem Satan kunde have tænkt – saa umaadelig blaseret, som han var! Altsaa Forstillelse! Men jeg skal – det kan han stole paa!»

Han foretog endnu et kort Strejftog i det nye Spor, og saa var han færdig: han satte sig ned og skrev en femspaltet Redaktionsartikel.

«Amtstidendens» Trykkeri laa inde i et af de mørke Smug, hvor Rensligheden var mindst og Rotterne størst. Redaktionskontoret var et mørkt Hul, hvor der lugtede af Tryksværte, Maskinolie og slet Tobak. Møblementet bestod af en gammel brunmalet Pult, paa hvilken Bladets forskjellige Redaktører havde prøvet sine Penneknive saa flittigt, at der snart ikke var Plads for flere Indsnit. Den var desuden bedækket af et helt Net af udtørrede Søer og Floder af Blæk. Nogle var aabenbart dannede ved Kunst – man kunde se, at en hjælpsom Finger

hist og her havde skaffet en opdæmmet Sød Udløb over ^[169] Pultens Rand. Foran denne Veteran af en Pult stod en Lænestol med falmet grønt Betræk, og rundt Væggene Træstole, paa hvilke der laa Stabler af gulbrune Aviser. Vinduskarmen var opfyldt af Spindelvæv, tomme Blækflasker, udbrugte Staalpenne, kasserede Piberør og Tobaksaske.

En Eftermiddag, efterat Bjørnholt havde afsluttet sine Forberedelser til den kommende Fejde, finder vi Redaktøren, Fonn og Vildhagen derinde. Bjørnholt sad ved Pulten, Fonn og Vildhagen havde ryddet to Træstole for de gule Aviser, der nu laa paa Gulvet og misundte de to Herrer deres Pladse. Bjørnholt var iført Yderfrak og Botfor og sad med Hatten paa Hovedet. I den ene Haand holdt han en stor Portnøgle, som han under Samtalen nu og da huggede i Pulten for at give sine Ord Eftertryk. Foran ham laa Morgendagens nytrykkede Avis, renslig og uskyldig at se til.

Bjørnholt læste den femspaltede Redaktionsartikel for de to andre. Indledningen skildrede de idylliske Tilstande, der forhen havde udmærket Byen. Den havde været saa ubeskrivelig dydig og lykkelig. Man havde sin Fisk, sin Skole og sine Embedsmænd. Fisken skaffede Brød, Skolen gav Visdom, og Embedsmændene skiftede Ret – hvad kunde man forlange mere? Det havde været en gylden Tid. De kaldede herskede, de ukaldede adlød. Der havde været Velstand, ^[170] Kristendom, Orden. De rige var anseede, de fattige trøstede sig med et Liv efter dette. Der havde hersket en næsten højtidelig Kirkefred i dette benaadede Samfund. Der hørtes ikke et Suk, der fandtes ikke Tvil.

Nu var det anderledes, og dette skyldtes, som bekjendt, en magtbegjærlig Agitator og hans revolutionære Søn. Med den sidstes Hjemkomst havde der fulgt Valgsvindel, ja, endog Arbejderoptøjer. Det vilde jo nemlig være selvmorderisk at lægge Skjul paa, at disse Uroligheder var kommen i Gang samtidig med, at den nævnte unge Mand var begyndt at praktisere blandt Arbejderne i Byens Udkanter. «Vi havde et Øjeblik haabet,» endte Artikelen, «at Hr. Holt havde lært af sit Nederlag, og at han, da han med en vidtdreven Gjestfrihed igjen optoges i vort Samfunds gode Selskab, skulde have indseet, at denne velvillige Glemsel af hans tvetydige Fortid paalagde ham Forpligtelser. Men naar det nu viser sig, at alt har været spildt, baade Revselse og Tilgivelse, naar han optræder som

Proletariatets Ophidser og lader sig opstille som Kandidat af den lavere Presse, da har vi troet, at det var en hellig Pligt at minde alle velsindede Borgere om, at den Retning, denne Mand repræsenterer, er en, der søger at undergrave Religion og Moral, der tilsigter Familielivets Opløsning og systematisk Udplyndring af de besiddende Klasser – kort sagt angriber Samfundets helligste Interesser.»

[171] «Hvad siger De om den?» spurgte Bjørnholt og slog Nøglen i Pulten.

«Den er kraftig,» sagde Vildhagen og saa fra Siden med et misundeligt Blik paa Bjørnholt. «Alt dette kan han sige, vis paa at blive troet,» tænkte han.

«Jeg tror nok, den skal sætte Begejstringen for den unge Omstyrter en Del.»

Der hørtes en Tvilelyd fra Fonn. Han vuggede Overkroppen og gned Hænderne bag paa Ryggen, saa de knagede.

«Hm – kan De virkelig – be–vise–?»

«Bevise?» for Bjørnholt op. «Er det ikke Bevis nok, at han lader sig opstille som Kandidat i Proletariatets Organer?»

«Hm – Proletariatets –»

«Er han ikke Demokrat og Gudsfornegeter, og enhver saadan kan naarsomhelst blive en Oprører.»

Han huggede atter Nøglen i Bordet.

Fonn lod høre den stærkeste Tvilelyd, han kunde frembringe.

«Ikke? – Naa, det kan jo være det samme. Vi er jo enig i Hovedsagen. Vi vil ikke have nogen religiøs tvilsom.»

«Rigtig,» faldt de to andre ind.

«Og paa *dette* Punkt har jeg ham ialfald. Jeg har indfanget en Mængde farlige Udtalelser af ham; jeg har eftersporet ham lige ned i Forstadspøbelen. Det er en Guds Lykke, at Optøjerne [172] brød ud før Valget. Med dem følger Rædselen og Reaktionen. Kjære Pastor, virk, fang Sjæle for den gode Sag. Strand er vaklende, vil ikke lægge sig ud med Haandværkerne. Men De er en Karakter, Fonn. Og De, Vildhagen, med Deres umaadelige Indflydelse paa Arbejdsklassen –»

Vildhagen foldede Hænderne.

«Ja, maatte jeg nu bare faa Naade til –»

«Det faar De, det faar De, naar De bare vil,» afbrød Bjørnholt ham utaalmodigt.

«Tør jeg spørge,» begyndte Kirkeværgen og lod Blikket snige sig om i alle Kroge og gjennemsøge Gulvet, «hvem De – om Gud vil – agter at opstille?»

«Hamre og Amtmanden naturligvis.»

Vildhagen og Fonn saa paa hinanden. Bjørnholt opfangede og forstod strax dette Blik.

«Forøvrigt – alt for den fælles Sag. Skulde man ønske en kirkelig interesseret –?»

«Det var *det*, jeg vilde have betonet,» sagde Fonn og rejste sig.

«Det var ogsaa mit Ærinde her idag,» istemte Vildhagen og tog sin Hat.

«Godt. Antaget. Altsaa: urokkeligt Forbund –»

Han rakte Fonn Haanden. Præsten nølede imidlertid med at tage den, og Vildhagen sagde:

«Personerne –?»

[173] «Naturligvis en Embedsmand,» svarede Bjørnholt.

De to vekslede atter et betegnende Blik. Bjørnholt blev urolig.

«Skulde det kanske være en kirkelig Demokrat?» spurgte han. Han tyggede paa sit Skjæg, og Tonen var truende. Vildhagen taug og gjennemsøgte atter Gulvet med Øjnene; Fonn svarede raskt:

«Det var vor Mening – ja.»

Bjørnholt svarede med et dundrende Slag i Pulten. Han rejste sig, pustede som en Hval og saa kom det, kort og afvisende: «Mine Herrer, jeg har det travelt. Godaften. Jeg indlader mig ikke paa falske Alliancer!»

Dermed rev han Bladet til sig, puttede det i Lommen og for ud.

De andre saa paa hinanden, rystede paa Hovedet og fulgte langsomt efter.

Den følgende Dag fløj «Amtstidenden» med sin skummende Artikel ud over

Byen og slugtes i Kontorer, Kramboder, Kjøkkener og Dagligstuer. Den vakte umaadelig Opsigt. Man lo, man gottede sig i Stilhed, man korsede sig. «Ingen kan maale sig med Bjørnholt,» sagde man, «det er en overlegen Aand.» – «Holt har fortjent det,» sagde andre; «han er hoven.» – «Du gode Gud, hvilken Frækhed,» sagde Fruerne i de Huse, hvor Knut havde været Gjest. «Dette Menneske har siddet ved vort Bord, talt ^[174] med vore Døtre.» – «Lad dem bare rives,» sagde Toldbetjent Witt, idet han fyrede godt i Ovnene i Toldbodens Vagtstue og satte sig mageligt og hyggeligt tilrette.

Strand drøftede Artikelen i sine Kvindemøder, Fonn paa sine gejstlige Spadsereture, Vildhagen og Madam Tvet omhandlede den i Borgerfolks Huse, ved hvilke Lejligheder der blev drukket megen Kaffe og talt meget opbyggeligt.

Ogsaa i Viks Hus trængte Debatterne om Knut Holt ind. Nogle af Byens fineste Damer, det vil sige de, der tilhørte de fedeste «Huse», plejede at aflægge Formiddagsvisiter hos Vik. Her drøftede de Præsternes sidste Prækener, de sidste Middagsselskaber, de sidste Forlovelser, Fallitter og Dødsfald, medens de knaskede Jomfru Viks Makroner. Viks Hus havde en saadan behagelig Beliggenhed – alle maatte der forbi –, Jomfru Viks Makroner var saa udmærkede, og Kornelia var saa nydelig – hun sagde næsten aldrig et Ord og bar aldrig et Ord ud. De talte nu bare om Knut og bragte altid noget nyt. En yngre Handlende var «moralsk overbevist» om, at han havde seet ham under et Pøbelopløb i Paris. Det blev ogsaa fortalt, at han havde været Guldgraver og siden Opsynsmand ved Plantage, hvor man holdt Slaver. En gennemrejsende Emissær havde hørt, at han skulde have havt to Koner paa én Gang. Det havde nok sine gode Grunde, at gamle Holt aldrig talte om hvad ^[175] Sønnen foretog sig derude i Verden. Hvad hans Færd der i Byen angik, da var der dem, som nok vidste Besked om, hvorfor han havde taget sig saa varmt af Marie Hansen. Man havde ikke før villet ødelægge den unge Mands Fremtid ved at tale om alt dette; men nu, da han begyndte at ophidse Pøbelen, vilde det jo være selvmorderisk o. s. v.

Kornelia, der nu, efter at have overværet Peter og Hannas Bryllup, var vendt tilbage til Byen, samtidig med de Nygifte, sad taus og lyttede, idet hun forbauset saa paa alle disse «alvorlige», der alle talte om ham, som nu var bleven

«afsløret». Det var næsten som om disse makronspisende Damer glædede sig derover, naar de havde indfanget et nyt Rygte, og hun syntes, at Mændene saa en lille Smule skadefro ud, naar de havde fundet et nyt «kristeligt Middel» til at oprøre Stemningen mod Knut. Og naar disse Brødre og Søstre i Herren havde mættet sig med Rygter og glædet sig ved den almindelige Indignation, Knut var Gjenstand for, sukkede de og talte om den Forfølgelse, «Guds Børn maatte lide». Kornelia hørte aldrig nogen spørge om, hvad der var sandt, hvad der var retfærdigt – hun mødte aldrig nogen, der havde et højhjertet Ord for «Aktøren». Var dette virkelig de samme Mennesker, som hun var vant til at betragte som den lille udvalgte Skare, hvem Verden forfulgte for deres Kjærligheds og Retfærdigheds Skyld?

[176] Kornelia havde levet meget stille efter sin Hjemkomst. Hun sad for det meste oppe paa sit lille Kammer, med den blaamalede Seng, det hvide Sprede, Bordet med Vandflasken og Andagtsbogen og den lille Boghylde, hvori der blot fandtes Bøger af et stilfærdigt, opbyggeligt Indhold. Og medens hun sad her, kom de gamle Tanker og Følelser igjen. Hun vandrede atter Bønnens og Bodens Vej sammen med fjerne Tidens fromme Mænd og Kvinder, med hvilke hun havde levet langt inderligere end med sin Samtids. De store Fløjdøre ud mod Verdenslivet gled sagte i. Hun havde en Følelse af at være kommen frelst i Havn fra en forvoven Opdagerfart mod fjerne Lande, og hun takkede Gud, fordi hun igjen sad paa den lille indgjærdede Plet, hvor hun før havde siddet og stirret op mod den blaa Himmel, som hun kjæmpede for altid at se bag alle jordiske Skydannelser.

Men saa begyndte Visitterne og Debatterne om Knut Holt, og Kornelia blev revet ud af sin himmelhvævede Tankeverden. Hun befandt sig inde i en lavloftet Opbyggelsesstue med Os og Damp og Kvalme. Alle disse gamle Forestillinger, der havde øvet Hjemlighedens Magt over hende, fik noget af det falmede, det mumieagtigt indtørrede over sig, som Gjenstandene i hendes Sovekammer syntes hende at have den første Gang, hun saa dem igjen efter sit Fravær. De fjerne, herlige Skikkelser, som hun nylig havde [177] levet med, forsvandt; i deres Sted kom andre, lavpandede, grovskaarne og grumme med snevre Tanker og uskjønne Ord.

Hun havde forsøgt at forvise Knut af sine Tanker – nu vakte disse Mennesker hvert Ord, han havde sagt, til fornyet Liv. Hun begyndte i Stilhed at føre hans Sag. Hun følte sig medskyldig i, hvad der var hændt ham. Det var jo, fordi han ikke længer dulgte sin Overbevisning, at han blev hadet; dengang han var tvetydig, havde jo alle fundet ham saa elskværdig, saa solid. Og hun havde jo fremkaldt dette Omslag i hans Optræden. – –

Det kunde ikke være sandt, hvad man fortalte om ham. Hvert Ord, han havde sagt til hende, havde baaret Sanddruhedens, Oprigtighedens Præg. Og hvorfor havde han betroet hende dette ene af sin Fortid, naar han dog havde saa meget at skjule, som hun lige let kunde faa at vide? Det lykkedes hende dog ikke altid at berolige sig selv ganske. Der var dog kanske noget i, hvad der blev sagt. I saadanne Tvilens Stunder ønskede hun saa brændende at træffe Hanna og faa høre noget om Knut, og hun var flere Gange paa Vejen derhen, men vendte altid om igjen. – –

Det store politiske Møde var nær forestaaende. Bjørnholt havde ladet sig forlyde med, at Knuts endelige Afstraffelse skulde finde Sted her. Han skulde blive «alvorlig interPELLERET,» havde han ^[178] sagt. Dette Ord løb hele Byen rundt. Rektorinden gjentog det i alle store Huse med en højtidelig-lidende Pligtmind, som fik enkelte, der ikke var indviede i det parlamentariske Sprog, til at imødesee, hvad der forestod, med gysende Forventning. Det var ganske, som om hun havde sagt: han vil blive henrettet, muligens ved Radbrækning. – Madame Tvet forkyndte Nyheden i Borgerfamilierne. Skomagermester Hansen, der arbejdede for alle Byens fine Huse og som følgelig var velsindet, fløjtede sagte, da han hørte det, og gjentog: «Død og salte, saa han vil blive interPELLERET!» – «Det er da Synd i det unge, vakre Menneske alligevel,» ytrede hans Kone. – «Fanden heller,» svarede Manden; «det er jo en Rabulist.»

Dagen kom. Paa den Tid, da der til Arbejdersamfundets Hus strømmede en Menneskeskare, der var ligesaa spændt paa den forestaaende Kamp som noget Tyrefægterpublikum, gik Hanna Strøm op og ned i sin Dagligstue og ventede paa Kornelia, der i en Billet havde underrettet hende om, at hun vilde tilbringe Aftenen hos hende.

Det ringede. Det var Veninden. «Endelig kommer du da!» raabte Hanna og omfavnede hende. «Skammer du dig ikke? Nu først!»

Kornelia undveg hende. «Jeg har næsten ikke været ude af Huset,» sagde hun.

[179] Efter at de havde beseet alle Husets Rum fra Klædeloft til Køkken og det hele Indbo lige til Gryderne, og efterat Kornelia havde udspurgt sin Veninde om deres daglige Levevis, om hvad Husholdningen kostede og hvor hun gjorde sine Indkjøb, vendte de tilbage til Stuen. Kornelia tog sit Arbejde og satte sig hen til Bordet; Hanna forsøgte det samme. Men hun brændte af Utaalmodighed: nu stod jo det store Slag. Hun kunde ikke forstaa, at Kornelia kunde sidde saa rolig, saa kold, som om intet var paafærde. Hun kunde dog umuligt være saa ligegyldig, som hun saa ud.

Der var dødsstille i Stuen; man hørte blot Traaden gaa gennem Tøjet. Hanna sad og lyttede, hun vidste ikke efter hvad; thi det vilde jo ikke paa længe endnu være forbi. Af og til var hun borte ved Vinduet og saa ned i Gaden, hvor der var mørkt og stille. Kornelia havde hidtil ikke seet op fra sit Arbejde. Men da Hanna efter at have været ved Vinduet for tiende Gang resigneret vendte tilbage til sin Plads, saa hun Kornelia pludselig kaste sin Søm «Jeg kan ikke,» udbrød hun og bøjede sig med Hænderne for Ansigtet ned over Bordet.

Hanna kastede sig med et Udraab ned ved Siden af hende og slog sine Arme om hende. «Endelig!» sagde hun. «Kjære Kornelia, hvorfor i Alverden sidder vi her og piner os begge og siger ikke et Ord!»

[180] Og saa blev der talt. Med Armen om hinandens Liv gik de op og ned af Gulvet. Hanna exploderede paa én Gang med alt, hvad hun havde paa Hjerte. Det var ikke sandt, ikke et Ord var sandt af alt, hvad man sagde om Knut. Hun var næsten grædefærdig, da hun fortalte, hvorledes Folk paa tusinde forskellige Maader havde forsøgt at krænke baade Knut og hans Far. Raa, anonyme Breve havde strømmet ind paa dem. Klubben og Athenæet var bleven lukket for dem. Ingen, der var i de Stores Brød, fik Lov til at modtage Lægehjælp af Knut. Flere Familier havde taget sine Børn ud af en Skole, hvor Knut læste. Og naar de ikke kunde ramme ham selv, gik det ud over hans Venner. To af dem havde deres

Principaler opsagt, andre havde man truet med Afsked, ifald de viste sig i Selskab med ham. Frem for alle havde Peter selv faaet føle, at han var Knuts Ven. Flere af Byens mægtige, der forhen havde vist ham Velvilje og støttet ham, havde pludselig trukket sig tilbage, nogle havde forsøgt at berede ham alvorlige Fortrædeligheder. Yngre Handlende, der gjerne vilde holde fast ved ham, turde det ikke for de gamle Huse. Peter var Kasserer i en liden Bank. Direktøren havde kaldt ham op til sig og advaret ham. «Skal jeg da fornegte min Overbevisning?» havde Peter spurgt. – «Bevares! De behøver jo blot at beholde den for Dem selv og bryde med Holt,» lød Svaret. – Bag det Hele ^[181] stod Bjørnholt, forsikrede Hanna. Han og hans Blad beherskede alle. Han havde gaaet om fra det ene Arbejderhus til det andet og afvexlende truet og smigret, betalt og trakteret baade Mændene, Konerne og Børnene for at faa noget at vide om Knut.

Klokken slog otte. De to Kvinder ilede til Vinduerne. Nu maatte det jo snart være forbi. Der var fremdeles tomt i Gaderne. En enkelt Fodgjænger dukkede op i det usikre Lys; som de døsiges Lygter kastede henover Brostenene og de regnvaade Husvægge, og forsvandt igjen i Mørket paa den anden Side. Der kom endnu ingen fra Mødet. De to Veninder vilde netop forlade Vinduet, da de hørte svage Hurraraab i det Fjerne og derefter Sang, som snart steg, snart igjen døde hen. Lidt efter lidt ophørte Raabene og afløstes af en vedvarende Summen af Stemmer og Lyden af tunge Fodtrin. Grupper af Mænd viste sig ved Gadens øvre Ende og traakkede under højrøstet Samtale forbi Huset.

«Nu kommer de!» raabte Hanna og slog Vinduet helt op for at kunne se bedre.

Det ringede heftigt paa Klokken. «Peter!» sagde hun og fløj ud. Strax efter kom de begge stormende ind. Peter kunde ikke tale, saa forpustet var han. Han tog Kornelias Hænder og trykkede dem, saa hun var nær ved at skribe, og omfavnede sin Kone atter og atter. Han begyndte derpaa at gaa voldsomt op og ned, idet ^[182] han kastede Hatten paa en Stol, Frakken paa en anden og spændte Galoscherne af sig midt paa Gulvet.

«Du gode Gud, det var et Røre!»

«Aa, fortæl, fortæl,» bad Hanna, der fulgte ham paa hans Vandring og

overøste ham med Spørgsmaal. «Skynd dig, jeg forgaar af Utaalmodighed!»

«Ja strax. Fy – – lad os sætte os. – Nej, jeg maa gaa! – Men giv mig først et Glas Vand – eller hør du: et Glas Vin. – Aa, jeg tror aldrig, jeg faar min Stemme igjen mere!»

«Har du talt?»

«Nej, bare raabt.»

Vinen kom, og Peter begyndte:

«Der var aldeles propfuldt. Toldkasserer Olsen dirigerede. Først blev der nu talt om dit og dat, som ingen hørte paa. Folk begyndte at døse hen. Men saa kom Valget paa Tale, og Bjørnholt fik Ordet. Det virkede som et Pidskesmæld paa Forsamlingen. Du kan tro, den vaagnede.»

«Nu, hvad sagde han?»

«Han er en Fiffikus. Hvert Ord, han sagde, anglede efter noget dumt og fordomsfuldt hos Tilhørerne. Først i Almindelighed om Samfundsfienderne. Du kan tro, det var Farver. Rigtig et skrigende Toskillingsskilderi. Saa svabbede han løs paa Arbejderne, paa Knut og alle andre farlige. Det knasede ordentlig under hans Trin. ^[183] Jeg syntes, jeg saa hans Botfor den hele Tid. – Kunde Knut nægte, at han bekjæmpede den fra Fædrene nedarvede, dyrebare Tro? Og hvad dømte han om Arbejdernes skamløse Sammenrottelse mod Forsynet og de besiddende Klasser? – Tilslut Frieri til de besindige Familiefædre. Vilde de betro sine Børns timelige og evige Velferd til disse Omstyrtere o. s. v.»

«Nu? Hvad svarede Knut?»

«Han fik ikke Ordet endnu. Der var en umaadelig Begejstring blandt Tilhørerne over Bjørnholts Tale. Hans Venner skreg, som de var besatte. Det andet Parti var bange. Efter Bjørnholt talte Vildhagen om, at han som bekjendt ikke laa for det verdslige, og saa rejste Fonn sig og vred sine Hænder bag paa Ryggen og bibragte Knut fra Siden et Stik med en fin Kjærlighedens Stilet. Saa kom endelig Knut. Der blev først uroligt i Salen, men derpaa dødsstille, og alle disse hundrede Øjne borede sig i ham og sagde: «Svar paa *det*, om du kan.»

«Talte han godt?»

Peter skyllede et Glas Vin ned.

«Godt? Aa, du gør dig ingen Forestilling om, hvorledes det var. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal gjengive det – – Ser du, det var ikke Ordene alene – – Jeg havde aldrig tænkt, han kunde tale *saaledes*.»

«Nu –?»

[184] «Sidst han var hjemme, var han veltalende paa en ganske anden Maade. Hans Taler var Regimenter, der under fuld Musik og flyvende Faner stormede Fiendens Skanser. Det var dejligt, saa varmt, saa begejstret.»

«Men nu?»

«Ganske stille, roligt, knapt, næsten koldt. Men alligevel: hvert Ord faldt som et Slag; det sukkede ordentligt i den, det traf. Blot tilslut var der en Explosion – da han kom til Bjørnholt.»

«Fortæl, fortæl.»

«Han vilde ikke bekjæmpe nogen Tro, som gør ærlig og menneskekjærlig, men til sit sidste Aandedræt de brutale Despoter, der søger at kvæle Menneskets Sandhedstrang, og de bevidste Falsknere, der spekulerer i Uvidenheden og Overtroen. – – Ja det var nu ganske andre Ord, men det var Tanken. – – «Fraser, Fraser!» skreg Bjørnholt. «Exempler, Fakta,» sekunderede Strand. Men se, det var nu en farlig Udfordring. Thi det kan vel være, at Knut var rustet. Vi mangler jo ikke Modeller, og han havde opdaget dem. Saa kom de da vandrende unævnte, men lyslevende og kjendte af hver Mand i Salen, alle disse den forlorne Retroenheds Komedianter med Bjørnholt og Vildhagen i Spidsen. Det undrer mig, at de ikke myrdede ham paa Stedet.

Man afbrød ham, man vilde faa Dirigenten til at fratage ham Ordet. Men midt under Larmen [185] rejste en Mand sig langsomt og stiltfærdigt og bad meget lavmælt om at maatte «faa Lov til» – – ja, hvad han bad om Lov til, hørte ingen, Larmen overdøvede ham. Men han blev staaende og ventede taalmodigt, forsøgte flere Gange forgjæves at tale, men ventede og fik endelig sagt, at han vilde faa Lov til at bemærke, at han troede, det Knut havde sagt, var rigtigt. Han kunde, om det skulde befindes fornødent, anføre endnu flere Exempler – –

Det fandtes ikke fornødent. Man kjendte Taleren, Aage Storm. Knut er ikke af hans Folk; men han er ubestikkelig.

Knut fik atter Ordet. Han talte om de strikende Arbejdere. Hvad de havde gjort, vilde aldrig føre til Maalet; men var det en Forbrydelse? – Her vendte han sig til Hamre – ja, hvad mener du? – til Hamre selv og spurgte ham, om han nogensinde havde betænkt sig paa at udnytte Arbejderne saa langt, som det uden Resiko for ham selv lod sig gjøre? Havde han ikke benyttet sig af sin Ejendomsret til Fiskeværerne for at holde Fiskepriserne nede? Men havde nogen af den Grund kaldt ham et skamløst Menneske, en Oprører mod menneskelige og guddommelige Love? – – Og saa kom Turen til Bjørnholt, der havde brugt disse Ord om Arbejderne. Havde han Ret til at tale i denne Tone? Havde han nogensinde betænkt sig paa at bruge hvilket som helst tjenligt Middel for at ødelægge en Modstander? – – Og ^[186] saa kom hans egne Redaktionsartikler, hele hans raa, bagvaskende, smudsige, hyklerske Afkom og anklagede ham! – – Det er et af de herligste Øjeblikke i mit Liv.

Jeg kan ikke beskrive, hvad der fulgte paa disse Ord! Hele det Raseri, som alle disse Mennesker et Øjeblik havde maattet betvinge, slap nu løst med et øredøvende Brag. Bjørnholt styrtede med knyttede Næver op til Dirigenten, alle vilde have Ordet, men ingen blev hørt undtagen Skomagermester Hansen, som raabte med sin rungende Bas: «Fanden hakke mig, om vi vil have nogen, som er imod Bjørnholt og Religionen!» Der blev pebet, trampet, hysset, skreget – enkelte Bravoraab var næsten uhørlige. Men imidlertid var Døren kommen op, Arbejderne, der havde stimlet sammen udenfor, havde faaet Nys om, at Knut havde forsvaret dem, og pludselig kom der fra Gaden og Gangene et Hurraraab saa tordnende, at det uden videre kvalte enhver anden Lyd.

Endelig blev der et Øjeblik Stilhed, og Aage Storm, der atter taalmodigt havde staaet og ventet, bad paany om at faa Lov til at sige, at han troede, at det om Arbejderne var rigtigt, og hvad Redaktør Bjørnholt angik, saa kunde han, om det ansaaes fornødent, nævne Exempler – –

Videre kom han ikke. Den gamle Helvedeslarm ^[187] brød atter løs. Saa forlod Folk Salen og fortsatte Striden ude paa Gaden.»

«Hvor han vil blive hadet!» raabte Hanna.

«Ja, han vil blive sagsøgt og bekjæmpet paa alle optænkelige Maader. Men hvad gjør det! Hans Ord vil blive erindret! Endog blandt Modstanderne var der nogle, som gav ham Ret, saaledes Stub. Han indhentede Knut nede i Gaden og ytrede: «Det var sgu sandt, hvad De sagde; men jeg er alligevel imod Dem. Man maa ikke sige den simple Mand saadan noget. Det skader Kommandoen ombord. Jeg kjender dem – de bliver som Dyr og slider os Pinedød itu.»

«Men nu maa du se til Maden, Hanna,» endte Peter. «Knut er her om et Øjeblik, og jeg er glubende sulten.»

Kornelia rejste sig.

«Du bliver da vel?» sagde Hanna.

«Nej Tak, jeg vil hjem.»

«Aa,» bad Peter, «vil De ikke fejre denne Aften med os?»

«Nej – tak – jeg vil hjem – tak.»

Hun tog ilfærdigt sit Tøj og skyndte sig afsted.

«Hun tør ikke møde ham,» sagde Hanna, da hun var gaaet.

Peter rystede bedrøvet paa Hovedet.

Kornelia fløj ned over den mørke, muddrede Gade, som om hun blev forfulgt. Først da hun ^[188] stod indenfor Havegjærdet og havde lukket Porten efter sig, stansede hun forpustet og lænede sig til Stakittet, skjælvende som et jaget Dyr.

Hvor angst hun havde været. Hvor nær hun havde været ved at give efter! Hvilken Anstrengelse det havde kostet hende at rive sig løs.

Men hvorfor havde hun ogsaa vovet det? Hvorfor havde hun gaaet derop? – Hun bøjede skamfuld Hovedet – hun havde lønligt ønsket, at det farlige skulde ske.

Hun gik ind i Stuen. Den var halvmørk – man havde blot tændt et eneste Lys. En Ølflaske og to Glas stod paa Bordet – Korketrækkeren med Korken i laa tæt ved. Vik sad i sin Lænestol, ved den ene Ende af Bordet, ved den anden sad Tanten med Hat og Kaabe paa – hun var netop kommen hjem fra et Besøg og

havde hverken faaet Tid til at tænde Lampen eller at lægge i Ovn. Bjørnholt, der havde fulgt Vik hjem fra Mødet, gik med Yderfrakken paa op og ned af Gulvet – hans Skygge krøb stor op af Væggen og kneb sig igjen sammen nede paa Gulvet, efter som han bevægede sig.

Han gik og fortalte Jomfru Vik om Mødet. Han stansede lidt, da Kornelia traadte ind, og hilste, men blev derpaa ved: «Kommunist, forsikrer jeg Dem, ren Kommunist.»

[189] Jomfru Viks smaa dumme Øjne stod stive i hendes Hoved.

«Men hvad er det egentlig Slags Folk?»

«Aa – de tror nu naturligvis ikke paa Gud.»

Jomfru Vik foldede Hænderne.

«Alle Konger skal myrdes.»

«Gudbevares!»

«Børn skal ikke arve sine Forældre.»

«Ikke arve –?»

«Alle, der har noget, skal udplyndres.»

«Udplyndres!»

«Fuldstændigt. Sæt nu, at de fik Magten her i Byen, saa vilde – lad mig sige Fløtmand Pedersen og Vaskerkone Madam Aunet sandsynligvis faa Viks Gaard her og alt, hvad Eders er.»

«Men du forbarmende Frelser, hvad skulde der saa blive af os?»

«Aa,» svarede Bjørnholt lunt, «Vik vilde naturligvis blive henrettet, og De og Frøken Kornelia vilde sandsynligvis blive pidsket nøgne gjennem Byen.»

«Du retfærdige Gud!»

Bjørnholt kastede et Sideblik paa hende og mumlede hen for sig:

«En ærlig Sjæl, en troende Sjæl.»

«Og alt dette staar Knut Holt i Spidsen for? Er det muligt, at han kan være bleven saa fordærvet?» spurgte Jomfru Vik.

[190] «*Han!* – – Ved De hvad Slags Person denne Holt egentlig er? – Og Faderen? Kjender De *ham*, Jomfru Vik? – Naa! Jeg skal fortælle Dem, hvad det er Slags Folk – –.»

Den Skildring af Far og Søn, som nu fulgte, var et Mesterstykke. Ligeoverfor denne «troende Sjæl» kunde Bjørnholt udfolde hele sin Evne til at se skjulte Skavanker hos dem, han bekvæmpede, og at opdage de mudrede Kilder, de øste af. Jomfru Vik hørte paa ham med Beundring – hun fandt som hele Byen, at han var «en overlegen Aand». Vik nikkede og følte sig andægtig stemt. – Han fandt paa Bunden en Lære om, at alt er Smuds i denne Verden, og den tiltalte ham som dybt kristelig.

Ogsaa Kornelia lyttede. Ogsaa hun følte, at dette var mesterligt. Hvert Ord havde en Braad, selv hans Stemme besudlede. Hun følte en Trang til at skrigе, raabe det ud for Alverden: du lyver, lyver, lyver! At hun havde kunnet sidde og høre paa alt, hvad der var sagt om Knut i disse Uger, og især nu sidde og høre paa Bjørnholt uden at røre sig, uden at sige et Ord! At hun kunde være saa jammerlig fejs! Hver ny Forhaanelse fik hende til at skjælve, hendes Hænder bedækkedes med en kold Sved. Snart tænkte hun ikke længer, hun hørte ikke hvert Ord, hun var sig ikke ret bevidst, hvor hun var – Faderen og Tanten blev utydelige Skikkelser, der stadig veg dybere og dybere ind [191] i Mørket – hun hørte blot Bjørnholts tunge Trin i ensformig Takt og saa hans Skygge krybe op af Væggen og igjen ned paa Gulvet. Saa fulgte hun igjen hans Tale et Øjeblik, men den lød fra det Fjerne, indtil et enkelt ondt og raat Ord pludselig for som en Funke af en døende Brand, og i det samme følte hun en Forandring. Hun overvejede ikke, hun beregnede ikke, al Frygt var forsvunden, blot en eneste Drift var levende i hende, en altbeherskende Trang til at handle, gjøre Modstand, stanse ham eller kaste sig ned foran ham, lade sig træde i Smudset af ham, dele alt med den Angrebne og lade hele Verden vide, at hun vilde gjøre det nu og altid!

Hun havde rejst sig og stod pludselig ligeoverfor Bjørnholt, hvid, søvngjængerstiv, med store, fjerntskuende Øjne og halvaabne, ligesom falmede Læber. Med fast, men en forunderlig tør, fremmed Stemme sagde hun:

«De taler om min Forlovede.» – – –

Bjørnholt stansede med et Ryk. Hans Skygge paa Væggen syntes pludselig limet fast. Hans tykke, af bustet Skjæg omgivne Læber blev staaende vidt aabne og viste de ujevne Tænder og det røde Tandkjød. Hans stirrende Øjne saa brystne ud.

Vik kom ved Datterens Ord saa hovedkulds op af sin Stol, som om en usynlig, kjæmpesterk Haand havde grebet ham i Nakken og uden ^[192] Omstændigheder kastet ham frem paa Gulvet. Der stod han nu og groede fast til Pletten.

Jomfru Vik saa sløvt paa alle de andre. Hun havde en meget rigtig Fornemmelse af, at der ikke fandtes en Tanke i hendes Hoved.

Da Bjørnholt endelig begyndte at komme til sig selv af den lammende Forbauselse, saa han først halvt spørgende, halvt truende paa Vik. Men da denne ikke sagde et Ord, men blev staaende med en ugjennemtrængelig Mine og Øjnene helt skjult under de buskede Bryn, knappede han sin Frak med famlende Ilfærdighed, snappede sin Hat, gjorde et Slag helt hen til den forstenede Kjøbmand, saa ham arrigt ind i Ansigtet og snerrede: «Tak, Hr. Vik. Det maa jeg sige, det er Pinedød nobelt handlet af Dem. At forlove Deres Datter med Knut Holt og netop nu og bag vor Ryg. Det er – det er – jeg anbefaler mig, Hr. Vik!»

Vik saa ikke engang efter ham. Han stod som før. Da Kornelia fremdeles ikke rørte sig eller talte, gav han Søsteren et Vink; hun forlod derpaa Stuen. Saa vendte han sig halvt om til Datteren; det glimtede under de svære Bryn af et opdragende Uvejr. Han taug dog fremdeles; det tilkom Datteren at forklare sig. Men hun var stum. Saa gik han et Par Gange frem og tilbage og stillede sig derpaa med Ryggen mod Lampen, saa fra Siden hen paa Datteren og spurgte lavt:

^[193] «Er det sandt?» Stemmen, hele Manden dirrede.

«Ja.»

«Du er forlovet med Arne Holts Søn?»

«Ja.»

«Med Sønnen af en Svindler, en Fornegter, en Forfører –»

Kornelia saa op.

«Ja, alt dette er Holt. Og til Sønnen af en saadan Mand vil du betro dig.»

«Ja.»

Hvert Ja blev sagt saa stille, men saa urokkelig bestemt. Hun saa Faderen roligt i Øjnene; de fine, næsten blodløse Læber sluttede fast; der var over hende en vis kold Sikkerhed, som Faderen hemmeligt frygtede. Han følte sig som et Kjæmpedyr, der holdes i et Bur af fine, bøjelige, men uslidelige Traade. Han begyndte atter at gaa. Gulvet knagede under ham. Hans Ansigt blev tykkere og tykkere.

«Det er altsaa dit Alvor, dit ramme Alvor? – Kornelia, det vilde have syntes mig mindre forførdeligt, om du havde ladet dig forlokke af min Krambodsvend, end at du har forlovet dig med Knut Holt.»

«Fordi han er sin Faders Søn?»

«Ja, først og fremst derfor. Selv om jeg intet andet vidste om ham, det var nok for mig, at han har Arne Holts Blod i sine Aarer. En Søn af Holt kunde blot blive, hvad denne Mand ^[194] er: en fræk Fornegter. – Jeg forstaar det ikke, nej, jeg forstaar det ikke. Om det end et Øjeblik havde lyktes ham at blænde dig, saa maatte du dog tro, hvad alle retskafne Folk siger – Bjørnholt, Vildhagen –»

«Det er ikke retskafne Folk.»

«Hvad? Ikke? Kornelia, hvad er dog dette? Ikke retskafne Folk? Er du ogsaa selv bleven en frafalden? Gud straffe dette Menneske, som har stjaalet dig fra mig. Jeg ved, jeg har gjort mit. Jeg har opdraget dig i Herrens Tugt, jeg har holdt dig fra denne Verdens Tant. Jeg lod dig aldrig forsømme nogen Kirkegang, jeg gav dig en kristelig Omgang, jeg taalte aldrig en verdslig Bog i mit Hus. Og saa – alt forgjæves!»

Hans Stemme var tør og hæs; Ordene kvaltes tilslut, han maatte stanse. En Stund hørtes atter blot hans tunge Trin. – – At dette skulde hænde *ham*, hans *Hus*, paa hvilket ingen før havde kunnet finde en Plet. Og at det var Arne Holts Søn, der skulde ramme ham! – – Med et brast alle Baand, han kunde ikke beherske sig længer:

«Kornelia, jeg *vil* det ikke!» raabte han og saa med sit ligblege, haarde,

knudede Ansigt og de vidt opspilte, næsten vilde Øjne ud, som om han forkyndte den vrede, den ubevægelige Guds Dom.

[195] «Jeg *er* forlovet med ham, Far,» svarede hun – denne gang med en næsten umærkelig Bæven i sin Stemme.

Saa. Virkelig. Hun havde vovet det. Det skulde altsaa lykkes Arne Holt at naa ham for anden Gang. Eller skulde han vove et sidste Slag? Skulde han betro Datteren, hvad der var den dybeste Grund til, at han aldrig vilde kunne forsone sig med hendes Valg? Skulde han fortælle hende, at han havde elsket Knuts Mor?

Nej, han kunde det ikke. Det var ham dog umuligt at tale til sin Datter om den dybe Skuffelse, der havde gjort ham til den barske Alvorsmand, han nu var – han kunde ikke fortælle hende, at den Kvinde, der siden var bleven hans Hustru og Kornelias Mor, blot havde været ham en lydig Medhjælperske, som han aldrig havde elsket.

Han følte, at han for Øjeblikket intet kunde udrette. Han vilde ikke opgive sin Modstand, men han maatte vente.

«Godt, Ansvarer er dit. Et vil jeg dog sige dig: I mit Hus faar han ikke sætte sin Fod.»

Dermed forlod han Stuen. Da han var borte, sank Kornelia om, – hun havde blot ved en umaadelig Viljeanstrengelse kunnet holde sig opret under den sidste Del af Samtalen med Faderen. Hun blev liggende paa samme Plet, hvor hun havde staaet. Hun tabte ikke sin Besindelse; alt, hvad der var hændt, stod klart for [196] hende – hun kunde blot ikke holde sig oprejst; hun var saa smertelig, saa dødelig træt. Hun laa stille en Stund og stirrede paa Lyset og Bordet med de to Flasker og havde en uhyggelig Fornemmelse af Værelsets krostuagtige Præg.

Saaledes laa hun, da Fasteren kom ind og med et Skrig ilede hen til hende. Saa sprang hun op: «Hys, Tante, raab ikke – jeg fejler intet – jeg var blot saa træt.»

Hun brast i Graad og slog Armene om Tantens Hals. Saaledes stod de en Stund. Tanten jamrede. «Kornelia, at du kunde – –»

Kornelia slap hende. Ja, at hun kunde! Nu forstod hun det ikke længer selv.

Det var saa ufatteligt, at det virkelig var sagt, uigjenkaldeligt afgjort, at hun her i denne Stue for et Øjeblik siden, i Bjørnholts og Faderens Nærværelse, havde bundet sig, bundet sig for altid til en Mand, som intet vidste derom.

Saa hørte hun et Øjeblik igjen Bjørnholts Ord, og saa følte hun, at hun uden Glimt af Betænkning vilde gjøre det samme paany. Men saasnart Klengen af disse Ord svandt hen og hun bare tænkte paa, hvad der forestod, da blev det hele igjen saa forfærdeligt, at hun syntes, hun ikke kunde overleve det.

Men hun fik ikke Tid til at gruble. Endnu samme Aften vilde Bjørnholt bære Nyheden ud over Byen; den slugtes maaske allerede med ^[197] umætteligt Begjær i alle disse Dagligstuer, hvor man hungrede efter nyt. Hun maatte afsted, maatte træffe Knut endnu i Aften.

Hun tog Tøjet paa sig, omfavne sin Tante, der saa ganske rørende forvirret og hjælpeløs ud, og sagde: «Godnat, Tante – jeg bliver hos Hanna Strøm inat.»

«Men Kornelia, kjære, velsignede Barn – betænk – du almægtige Gud, du vil da vel ikke – –»

Hun talte med sig selv. Kornelia var allerede ude af Stuen og ilede opover Gaden.

Paa Vejen fik hun atter Tid til at tænke. Hun udmaalede sig, hvad der forestod. Hun forestillede sig, at hun kom ind i Stuen. Der stod han, anede intet, aldeles intet og saa spørgende paa hende. Og saa skulde hun fortælle, forklare, – med kolde Ord skulde hun berette det hele uden at kunne mane frem noget af det, der havde revet hende med. – Ja, havde han været tilstede! Hvor let vilde det da ikke have været at træde hen til ham og sige: jeg gaar med dig, idag, imorgen, bestandig. Din Kamp, din Skjæbne er min nu og for altid. Men nu – nu forekom det hende saa uovervindeligt tungt, at hun hellere vilde lide alt andet end dette!

Nu saa hun de oplyste Vinduer hos Strøms. Der indenfor sad de. Hun syntes allerede, at alt og alle begyndte at se paa hende og spørge, spørge forundret – – Hun gav sig Frist, hun ^[198] gik forbi, men ikke længere, end at hun saa Huset. Hun maatte jo ind, før han gik.

Der var endnu mange Mennesker i Gaden. Drukne Arbejdere og Matroser ravede om fra Skjænkestue til Skjænkestue. Der fik en af dem Øje paa hende og

nærmede sig. Flere fulgte efter. Hun krøb tæt ind til Husvæggen, men blev atter opdaget. Den nye Angst fortrængte den gamle – hun skyndte sig ind af Porten til Peters Hus, opad Trappen og ind i Køkkenet.

Hanna holdt paa med Aftensmaden. Da hun saa Kornelia, slog hun Hænderne sammen og raabte: «Kornelia! Saa kom du da alligevel!» Derpaa taug hun pludselig og gik nærmere – hun havde opdaget, hvor paafaldende bleg Kornelia var.

«Du gode Gud – der er da ikke hændt noget slemt hjemme hos Jer?»

«Nej, nej, men jeg maa tale med dig –», sagde Kornelia hurtigt, lavt og anstrengt.

Hanna kastede Køkkenforklædet af sig, tog et Lys og førte Kornelia ind i et lidet Kammer ved Siden af Soveværelset. Da hun havde laaset Døren og sat Lyset fra sig, spurgte hun: «Hvad er det, Kornelia?»

Men hun fik ikke noget Svar. Kornelia kastede sig om hendes Hals og brast i Graad.

«Hvad er der i Vejen, Kornelia? Jeg saa, du var saa bleg –.»

[199] Kornelia kunde paa længe ikke svare. Hvergang hun forsøgte, begyndte hun paany at græde.

«Fortæl, kjære, fortæl,» bad Hanna, der begyndte at faa en Anelse om, hvad det gjaldt.

Og lidt efter lidt fik da ogsaa Kornelia saa meget Herredømme over sig selv, at hun kunde betro Veninden, hvad der var hændt.

Hanna kunde næsten ikke høre hende tilende. Hun omfavnede hende, kyskede hende og udbrød: «Aa du gode, du kjære, du søde, – – det er det vidunderligste, jeg nogensinde har hørt! Hvor jeg er umaadelig glad! Og Peter! Peter! Nej, du himmelske, han bliver bestemt vanvittig af Glæde! Jeg maa øjeblikkelig ind –!»

Kornelia greb hende i Armen. «Hanna – er du – du vil da ikke –»

«Nej, det er jo sandt, han ved jo ikke, at han er forlovet, det stakkels Menneske! – – Nej, det er da virkelig guddommeligt! Noget saadant har jeg

aldrig hørt!»

Og saa brast hun ud i en saa overgiven og smittende Latter, at Kornelia nær var bleven reven med og et Øjeblik følte det hele langt mindre forfærdeligt, end det fra først af havde staaet for hende.

«Men vil du ikke ind?»

«Nej, lad mig sidde her.»

«Sid da. Jeg maa ud i Kjøkkenet igjen.»

[200] Hun gav sig atter ifærd med Aftensmaden. Spisesedlen blev i en Fart omkalfatret. Nu *maatte* det hele have et langt festligere Præg. Paa en eller anden Maade maatte hun lægge sin dybe, dybe Glæde for Dagen. Hun gik ind og dækkede om. Mændene sad og talte om Aftenens Begivenhed. Af og til lod hun en liden Spøg ganske uventet flyve ind i deres Samtale. Hun maatte have Luft; hun var altfor glad.

Peter opdagede, at der var dækket til fire.

«Venter du nogen?»

«Ja, en Gjest – en Gjest, som – som – nej, du gjetter det aldrig i Verden, Peter,» udbrød hun, og saa lo hun af fuld Hals og var ude.

Peter løb efter. Dette maatte han have Rede paa.

«Hvem er det?»

«Ja, det skulde du bare vide!» Og saa lo hun igjen, men kom i det samme til at se mod Døren til Kammeret, hvor Kornelia opholdt sig.

«Aa, der er nogen derinde,» sagde Peter og vilde derhen. Hanna stansede ham.

«Nej, Peter, for Guds Skyld –»

«Jo, jeg vil –»

Hun stillede sig i Vejen for ham.

«Der er ingen.»

«Jo, der er.»

«Nu da – ja, der er nogen – men du maa ikke gaa derind.»

«Aa, det er vel ikke saa farligt –». Han nærmede sig Døren.

[201] «Peter, hører du!»

«Jeg er saa rasende nysgjerrig.»

«Nu da – gaa bare ikke! Jeg kan da endelig ogsaa gjerne sige dig det. Det er Kornelia,» hviskede hun.

«Kor –? Men hvad betyder det?»

«At alt er godt og vel. De er forlovede, men sig intet!»

Peter surrede sig rundt som en Top. Og saa lo ogsaa han og for ind i Stuen med et Ansigt saa stort og rødt som en opgaaende Sol. Han stillede sig midt i Stuen og betragtede Knut med en fiffig Mine. Saa nærmede han sig med en højtidelig Holdning, som om han var paa Formiddagsvisit hos en Grossererfamilie. «Maa man drikke med dig?» sagde han.

Knut saa forundret op. «Hvad gaar der af dig? Du ser jo ud, som om du var bleven Minister.»

Peter lo, fyldte Glassene og klinkede. Saa brast det ud: «Jo, du er – – jo Tak! – – En saadan Hemmelighedsfuldhed! Og det ligeoverfor *mig!* – – Og saa titter der ikke engang saa meget som en liden Solstraale ud af dit Ansigt!»

«Men – – hvad –?»

«Jo–o! man ved det.»

«Hvad ved man?»

«Saa? – – Virkelig? – Ha, ha! Du! Jeg kunde myrde dig!» Og saa tog han Knut i [202] Skulderen og rystede ham. Derpaa greb han sit Glas, sagde «Skaal du!» og tømte det med en velment Voldsomhed, der næsten lod befrygte, at han vilde sluge det.

Hanna kom vimsende ind med Vin, køkkenrød og fornøjet.

Peter besaa Flaskerne. «Det er rigtigt,» sagde han. –

«Hanna – skal han faa vide det?» udbrød han derpaa.

«Men Peter!» raabte hun.

«Aa, det er da ingen Statshemmelighed! Jeg kan sgu ikke tie! – Knut, hun er her!»

«Men Peter, Gud bevare dig!»

Knut rejste sig. «Men hvem er det? Hvem er her?»

«Kornelia, naturligvis, din Hemmelighedskræmmer.»

Hanna greb ham i Armen. «Men han ved jo intet,» hviskede hun og skyndte sig ud.

Peter stod maalløs. Han vidste ikke, hvad han skulde tro.

«Ved intet? – Hvad er det for Snak? Ved du ikke, at du er forlovet?»

Knut blev med et bleg.

«Hanna fortæller mig, at Kornelia er her, at alt er godt og vel, og at I er forlovede og saa –! Nej, dette maa jeg have Rede paa!»

Og saa for han ud. – Lidt efter gik Døren, der førte ind til Sovekammeret, op; Kornelia ^[203] kom ind. Knut var i det samme hos hende, greb hendes Hænder, vilde tale, men bragte det blot til en kvalt Latter, og da hun lænede sit Hoved til hans Skulder, og han stod der, vis paa sin Lykke, var det ham endnu mere umuligt at faa et Ord frem. – – –

– – «Tilbords!» raabte Peter, idet han med stort Bram slog Døren op for sin Kone, der kom ind med et rygende Fad. «Tilbords! Jeg har aldrig i mit Liv været saa sulten!»

Det var Søndag efter Aftensang, en tung, beklemmende Dag, en af dem, da alle Menneskehedens Sørgetanker gaar gjennem Ens Sind.

Der er Uvejr i Luften. Den nærmeste Del af Havet er skiddengult, bag om er det sort som Blæk. En blygraa Røg koger op derude, løsner sig i store Flager, hvis Kanter lidt efter lidt forlænger sig og bliver til hængende Traade, idet Byen jager over Byen og ind i de trange Fjorde, hvor Skyerne stuves begsorte sammen. I Byen er der ikke Nedbørd, men mellem Byerne dukker Fjeldene frem med hvide Toppe.

Udenfor Havnen gaar Søen uroligt, men ikke med høje Bølger. Korte, heftige Vindstød farer hen over den – det ser ud, som om en sort ^[204] Røg blev jaget lavt og lynsnart over Vandet. Ingen andre Sejlere er ude end nogle Kirkebaade, der stryger over Sundet med rebede Sejl og snart forsvinder inde i Mørket.

Paa Havnen ligger blot faa Skibe. Med sine sorte Rigg ser de ud som afbladede Trær. To smaa Dampere, der ligger fortøjet ved Kajen, synes ligesom de røgløse Fabrikskorstene paa den anden Side af Havnen at være tilovers og at befinde sig ilde derved. Der er ikke et Menneske at se paa Bryggerne; de optrukne Landgangsbroer, Lygtepælerne og Stormstangen, hvis røde Ballon er hejset, rager ensomt op derude. Paa en Oplagstomt piber et Jernskilt, der advarer mod at kaste Affald paa Tomten, ynkeligt i Vinden. De store Søboder, der altid ser forspiste ud og som de led af en slet Fordøjelse, er idag dobbelt grætne. Omkring de slimede Pæle, der bærer dem, svulper Vandet koldt og melankolsk.

I Byens Gader var der blot nogle hjemvendende Kirkegjængere at se – alle tilhyllede, alle strittende mod Vinden. De spredte sig snart, og der blev øde, afblæst ogsaa i Gaderne.

Paa den ensomme Sti, der bugtede sig over den vejrhaarde Højde bag Byen, gik Fonn og Kornelia. Heroppe var Vinden dobbelt skarp. Den sled i de forkrøblede Trær, der stod med stive, sorte Grene og strittede og hvinte, som om de led utaalelige Kvaler. Den jog uden^[205] Modstand over Svabergerneⁿ³⁰ og borede sig ind under det tynde Jordlag nedenfor disse, som om den vilde skalle det af, hvirvlede den løse Sand op som en Røg og kastede sig derpaa forbitret ind i Lyngen, der kom i en saa rasende Bevægelse, at den saa ud, som om den i

vanvittig Angst vilde rive sig løs og ile i Ly.

Præsten og Kornelia gik sagte, forover ludende og paaskraa mod Vinden. De talte dæmpet og afbrudt – ofte kvalte Vinden deres Ord. Begge, men især Fonn, talte i en smertelig bevæget Tone. En uhyre Angst syntes at snøre hans Strube sammen; han saa ud som en Mand, der er rammet af en grænsesløs, en ubodelig Ulykke.

«– – Havde jeg ikke hørt det af Deres egen Far – – aldrig havde jeg troet det – aldrig! – Og selv nu – selv nu – spørger jeg mig selv: er det virkelig hændt!»

Han taug derpaa længe.

«De ved, hvor frit han tænker?» begyndte han derefter igjen.

«Ja.»

«Deler maaske hans Anskuelse?»

Hun rystede paa Hovedet.

«Og dog? – og dog! – Jeg forstaar det ikke. Et Fortabelsens Barn som han.»

«Jeg tror ikke – – at den – der ærligt søger Sandheden, er fortabt.»

[206] Han vuggede medynksfuldt paa Hovedet.

«Tomme Ord, tomme Ord. Sandheden er blot én, og den er aabenbaret os.»

Da hun intet sagde dertil, blev han ved:

«Hvem kan staa imod, naar ogsaa *Deres* Aand kunde formørkes?»

«– – Var det dette, De vilde sige mig?»

Han stansede.

«Nej, nej – ikke dette – fattige. Jeg – jeg troede, at dette vilde ikke Gud, dette kunde han ikke lade ske. Jeg haabede, at han vilde skjænke mig Ord, saa glødende, at De maatte fornemme hans Kraft deri. Jeg troede, at jeg vilde faa Magt til at opvække døde. Og nu – nu har jeg blot lamme, afmægtige Ord –.»

De gik en Stund tause videre. Med bævende Stemme begyndte han igjen:

«Hvor ofte har vi ikke gaaet denne Vej – forenede i én Længsel, ét Haab. – – Kornelia, har De ikke bevaret en eneste kjær, manende Erindring fra den Tid? –

—»

«Jeg var ofte saa langt borte, naar De kanske troede mig nær —.»

«Og det sagde De aldrig?»

«Nej, jeg kjæmpede i Stilhed med mig selv.»

«Og hvorfor taug De?»

«Hvorfor? — Jeg har jo aldrig turdet tale. Jeg har aldrig havt Lov dertil. Det gjaldt jo blot at tie og lyde — især skulde Kvinderne blot tie og lyde. Jeg tænkte selv, det skulde saa [207] være. Og jeg har tiet — — vansmægtet — men tiet. Andre har jo desuden talt, men hvad Svar fik de? — De skulde tie og lyde. — — Minder? Jo, jeg har Minder, manende, men ikke kjære Minder. Jeg vil sige Dem det nu, da jeg forstaar, hvad jeg har følt, og tør tale: jeg har hadet denne Vej for Deres og de andres Skyld. Jeg har hadet Dem og alle de andre, der vanker hos os, frygtet og hadet dem, og jeg har hadet det Ord, der gav Eder Ret til at komme saaledes. Jeg vil sige Dem, at havde jeg ikke kjendt fattige, syge og sorgfulde, som dette Ord forsonede og trøstede og frem for alt gjorde milde og menneskekjærlige, da havde jeg forlængst tabt mit kjæreste Haab.» — —

Fonn stansede forfærdet. Han saa ud, som om der pludselig var skudt Luer op om ham. Han vendte Ryggen mod Vinden og stillede sig foran hende.

«Kornelia — dette kan ikke være muligt!» raabte han.

Hun saa ham stolt ind i Øjnene.

«Har jeg nogensinde løjet for Dem?»

«Ja — da De taug.»

«De hører det jo — jeg troede selv, at det var min Pligt.»

«Hadet? — — Hadet mig? — — Og hadet det Ord, jeg forkyndte? — — Store Gud!»

Han sank sammen. Brystet faldt hult ind; han gik krumrygget og aandede kort og hurtigt.[208] Altsaa; han havde aldrig, aldrig været noget for hende. Ikke et eneste af disse Ord, hvis Glød han selv havde følt, og som han troede havde erobret hende for altid, havde fænget. De havde endog vakt Afsky, Had! — Det

forekom ham, som om hele hans Liv var forspildt ved denne Opdagelse. Der brast noget i hans Indre, han følte sig med et oldingeslap. En kold Angst bemægtigede sig ham ved denne Følelse af, at Livet forlod ham, og som en Mand i Dødsfare skreg han: «Kornelia, De var alt for mig og forlader mig!»

«Det har De ikke længer Ret til at sige mig.»

Han bøjede skamfuld Hovedet, stansede, taug en Stund og sagde derpaa hurtigt:

«Jeg har været blind. Gud lede Dem paa den rette Vej. Farvel.» –

Kornelia gik nedover til Byen; han blev igjen deroppe paa Højden. Han tog Hatten af for at kjøle sin hede Pande og vandrede længe frem og tilbage paa den øde Sti. Han talte med sig selv, prøvede sig selv. Et eneste Ord havde forraadt al hans Jammer. «Kornelia, De var alt for mig.» Skamfulde Tilstaaelse! – Var det sandt? – Ja, ja, ja. Den dybe, stille Glæde ved hans Gjerning, det fine Skjær af Skjønhed, der stundom havde dæmret frem over Tilværelsen, og denne Følelse af en skjult Lykke bag al dens Jammer, som han ofte havde fornummet og antaget for [209] Troens Gave – alt dette, det vidste han nu, var kommen med hende og forsvandt nu ogsaa med hende.

«Altsaa: Selvbedrag det hele! Altsaa: forfra igjen!» Han saa hen over den haarde, nøgne, forfærdeligt ensomme Sti: «At vandre her med Glæde, vandre ene og dog med Glæde!» Hvorledes skulde han kunne det? – – Han havde jo ikke engang Kraft til at bede. Det forekom ham, som om han maatte styrte om, ifald han stansede et Øjeblik i sin Gang. –

Omsider begyndte han at finde nogen Trøst i selve Følelsen af sin Ensomhed, sin Forladthed. Der var noget styrkende, opretholdende i denne tause Gang over øde Stier og i Tanken paa, at saaledes skulde han vandre gjennem hele Livet, blot søgende sin Styrke i Pagten med det højeste. Han begyndte uvilkaarlig at tale til Menneskerne med den Myndighed, som denne ensomme Stilling gav ham, tale nye, haarde, skaanselsløse Ord. Han følte en Lindring ved at sætte det gloende Jern paa det ømmeste Sted, ved at lade den kolde Gravlucht strømme ind overalt, hvor der var blussende, duftende Liv, Glæde, Lykke. –

Han havde gaaet denne Sti saa ofte i Følge med hende, og han vidste det nu, i

Følge med tusinde daarlige Drømme. Han vilde gaa den for Fremtiden, gaa den ofte, men alene og blot for at hente Kraft til at forkynde Smertens Evangelium for Menneskerne. –

[210] Paa samme Tid som Fonn vandrede alene om oppe paa Højden, altid søgende de for Vejret mest udsatte Punkter, drev en anden skuffet Mand om nede i Parken, men i Ly for Vinden. Det var Bjørnholt. Knuts Forlovelse med Kornelia Vik havde været et grusomt Slag for ham. Alt, hvad han havde gjort for at oprøre Byens Folk mod Knut, var næsten spildt. Man troede ham ikke længer. Det var aldrig hændt ham før; men det var uimodsigeligt – man tvilte paa hans Ord. Den Mand, Kornelia Vik forlovede sig med, kunde umuligt være saa fordærvet, som Bjørnholt havde skildret ham.

Bjørnholt var nedstemt. Han saa ingen Udvej. Knut blev gjerne valgt. Det var fortvilet. Det var desuden et forsmædeligt tungsindigt Vejr og ovenikjøbet Søndag. Alt havde sammensvoret sig mod ham, syntes han. Han havde forsøgt alt muligt for at faa Dagen til at gaa. Først havde han prøvet at gaa tilsengs, tænde sig en Pibe og fordybe sig i en gammel Bygdebeskrivelse, som han nylig havde støvet op. Den indeholdt mærkelige Ting – især om Præsterne – og der var over den en middelaldersk Duft, som tiltalte ham. Den havde imidlertid ikke kunnet fængsle ham. Han led af en pinlig Uro. Han maatte for enhver Pris foretage sig noget, føle sine egne Kræfter, sin Magt, falde ned som et Lyn over en eller anden. Havde det været Hverdag, vilde han have havt Skolen – men hvad skulde han [211] nu gribe til? Han nærrede nogle højst oprørske Tanker angaaende Hviledagen. Der var neppe nogen Tvil om, at dens Indstiftelse skyldtes Præsternes Havesyge og Magtbegjær!

Bjørnholt var en Mand, der levede for en Ide. Offentlig kunde han for Øjeblikket desværre intet klækkeligt udrette for sin Sag. Men det gik pludselig op for ham, at han kunde virke privat – endog paa en Søndag. Hans Humør steg flere Grader, da han var kommen paa det rene hermed; han tog hurtigt Frak og Hat og Stok og styrede mod Byens Arbejderkvarter.

Bjørnholt var en godgjørende Mand. Han understøttede mange fattige Familier; han kunde have givet sin sidste Skjorte bort til en trængende. Til Gjengjæld forlangte han blot, at de, han hjalp, skikkede sig ordentlig og ikke

indlod sig paa, hvad han kaldte Optøjer.

Han gik først indom til sin Vaskerkone. Han havde hørt, at hun havde huset en af de strikende Arbejdere. – Sagen var snart afgjort. Hun tilstod straks, men undskyldte sig med, at Vedkommende var en Slægtning af Familien. «Slægt eller ikke Slægt, det er det samme,» sagde Bjørnholt. «Ingen Fusk i Papirerne, Madam Hansen, ellers er det forbi mellem os.»

Hans næste Besøg gjaldt en Timelærer, en flink, men yderst fattig Mand, som Bjørnholt havde skaffet Arbejde ved Skolen. Det var en tynd Mand med et indfaldent Bryst og graa [212] Ansigtssfarve. Bjørnholt satte sig ned, da han kom ind; den anden blev staaende.

«Naa–aa? De er jo bleven Rabulist nu?»

Den anden forsøgte at smile; men hans Ansigt og hans Holdning forraadte hans Angst.

«Negt det ikke. Jeg ved, at De omgaaes Aage Storm og Peter Strøm – kanske endog Knut Holt. De var i et Lag fornys, og der har De udtalt Dem liberalt – tvi! Saadant Jux. En Mand i Deres Stilling med Kone og Børn! Men det er saa meget De ved, gjentager det sig, taler jeg til Rektor, og De bliver opsagt.»

Han rejste sig. Den anden var knust. «Det skal ikke gjentage sig, Hr. Overlærer, man var lidt munter –»

«Godt, Pedersen, godt. Det kan hænde os alle. Lyd mit Raad. Gjør Dem ikke vigtig! Ikke ræsonnere, Pedersen, ikke ræsonnere, det er Visdommens Sum. De er en brav Mand, en strævsom Mand, Pedersen. Se op til mig en af Dagene – jeg har noget Arbejde til Dem.»

«Tusind Tak, Hr. Overlærer.»

Bjørnholt nikkede gemytligt og gik. Han følte sig overordentlig oplivet.

Nu befandt han sig som sagt i Parken. Om Sommeren drev han hver Søndag nogle Timer om deroppe paa den Tid, da Byens Barnepiger var der med den unge Slægt. Bjørnholt var ikke nogen Ven af dannede Kvinder. Han troede sig altid efterstræbt af dem. Han var imidlertid ikke [213] uimodtagelig for kvindelig Ynde, naar den f. Ex. mødte ham i Form af en liden net Tjenestepige, der

stadsede i Parken en Søndags Eftermiddag. Han afskyede Børn, men naar han var ude i Parken, afskrækkede de ham ikke. Han var snart ved den ene, snart ved den anden Barnevogn og brummede noget til de smaa, som skulde være indsmigrende og som altid fik dem til at skrige. Saa gav han sig i Snak med Pigerne. Han var Demokrat derude i Parken. Han drillede dem med deres Kjærester, puffede dem venskabeligt i Siden med sin Stok, smilte og blinkede til dem og forærede dem Appelsiner eller Kager. Det var en ganske uskyldig Fornøjelse, som han satte megen Pris paa.

Idag havde han dog intet Haab om at se nogen af sine Veninder deroppe. Der var ganske mennesketomt. Bjørnholt gjennemstrefede Gangene og begyndte igjen at føle Trykket af Søndagsstilheden og Graavejret, da han ganske uventet opdagede to Piger, der gik og spiste Æbler og knækkede Nødder og kastede Skallerne paa hinanden under uafsladelig Fnisen. Bjørnholt nærmede sig med en Spøg og blev strax paaskjønnet. Han havde en uimodstaaelig gemytlig Maade at behandle dem paa – de lo af fuld Hals og kastede endog Nøddeskaller paa ham. Han holdt sig stadig nogle Skridt foran dem, som om han var ifærd med at gaa forbi, indtil de naaede de mere afsides Veje. Da gik han ^[214] langsommere, og efterat have forvisset sig om, at der ingen var i Nærheden, troede han at burde optræde som Kavalier og bød den ene Pige Armen. Passiaren blev altid livligere, Bjørnholt var næsten kommen helt op af sin melankolske Stemning og havde ogsaa faaet den anden Pige under Armen, da de ved en Omdrejning af Vejen stod Ansigt til Ansigt med en Mand med Hornbriller og militært Halsbind. Bjørnholt slap Damerne, men var allerede opdaget. Den spadserende Herre, Redaktør Højsen, tog Hatten dybt af og sagde, idet han strøg forbi med flyvende Frakkeskjøder: «Som altid ude og varetager Samfundets helligste Interesser, Hr. Overlærer!»

«Det Asen!» raabte Bjørnholt og slog afsindigt med Stokken ind i Buskene. Da en af Damerne atter vilde nærme sig, puffede han hende uden Omstændigheder tilside med et yderst ugenert «Aa gaa –!» og for brummende og snøftende ud af Parken.

Det var igjen forbi med hans gode Humør. Han vilde dog hjem og prøve det med Bygdebeskrivelsen.

Foreløbig kom han dog ikke dertil. I en af Byens Gader mødte han nemlig Vildhagen, for hvem han strax udgød sig i Klager over den Vending, de politiske Sager havde taget. «Hør, kunde ikke De og nogle andre formaaende omstemme hende. Jeg synes, det maatte være en let Sag; hun er jo af Eders.»

[215] «Vi skal gjøre vort – men vi tør ikke stole paa, at det vil lykkes.»

«Sørgeligt! Sørgeligt!» mumlede Bjørnholt. «Han bliver gjerne valgt, saa urimeligt det end vilde være.»

«Ja, tror De? Skulde man ikke tro, at Herrens Finger –?»

Bjørnholt vaagnede.

«Død og Pine – ved De noget? Er Stemningen dog kanske –?»

«Den er for ham nu.»

Bjørnholt slappedes igjen. «Jeg troede, De havde vejret et Anslag,» ytrede han mat.

«Jeg sagde Herrens Finger –»

«Ja, ja – javist – naturligvis, –» mumlede Bjørnholt og gjæspede.

De gik tause en Stund.

«Det er vanskelige Tider for Handelsmænd nu,» bemærkede Vildhagen.

«Aa, de gode Handlende klager nu ogsaa altid. De kan jo gjøre Konkurs, faa Akkord og tjene sine femti til otteti Procent.»

Vildhagen lo lunt.

«Det er dog ikke *alle*, der kan faa Akkord.»

«Aa – bah!»

«Jeg kjender ialfald En, som –.»

«Hvem?»

«Skibsreder Holt?»

Bjørnholt stansede og greb den anden i Frakken.

[216] «Hvad er det, De siger, Mand? Arne Holt? Spøger det for *ham*?»

«Sig mig, Hr. Overlærer – vi er jo enige om, at disse farlige Tider kræver Ordensmænd, kristelige Ordensmænd i Spidsen for –»

«Jo, jo!»

«Har De tænkt nærmere over Personerne?»

Bjørnholt saa paa Kirkeværgen med et undersøgende Sideblik.

«Hm. – Hvad mener De om – Fonn?»

«Tror De? Kanske. Det er en udmærket Præst. Men har han den politiske Erfaring –?»

«Nej, det er rigtigt. Men Strand –?»

«Er jo ny inden denne Kommune.»

«Sandt nok. Hm –.» Bjørnholt tyggede rasende paa sit Skjæg, klemte Haanden om Stokkens Greb, saa Knogeterne blev hvide og slog iltet efter nogle uskyldige Smaastene, der laa i hans Vej. Han stødte Ordene bistert frem, da han sagde:

«Ja – De selv, Vildhagen – De vilde vel ikke være at formaa til – –»

«Nej, nej, Hr. Overlærer – jeg beder vakkert for mig. De kan selv tænke Dem – – min Bedrift – – desuden – jeg ligger jo ikke for det verdslige –.»

«Men i *Nødsfald*, Vildhagen – hellere end en Omstyrter –.»

«Det er en anden Sag. Alt for vore dyrebareste Interesser!»

[217] «De er en Klippe, Vildhagen, en Klippe. – De talte om Skibsreder Holt?»

«Ja, det er yderst beklageligt: Han er fallit.»

«Det er ikke muligt.»

«Det er vist. Den store Arbejdsstok – – hvis Tillid han har forstaaet at tilvende sig – – det er højst beklageligt.»

Bjørnholt stod med aaben Mund.

«Holt? Holt fallit?» mumlede han ganske sagte.

«Herrens Finger –»

Bjørnholt greb hans Haand.

«Tak, Vildhagen. De er en Klippe. Jeg maa hjem. Se op til mig. Vi skal sejre, Vildhagen, vi skal Pinedød alligevel sejre.»

Bjørnholt ilede ind i Byen; Vildhagen gik betænksomt videre og fandt sig inde i et Smug staaende ligeoverfor Redaktør Højsen. Vildhagen hilste venskabeligt.

«Nu, Højsen, hvem opstiller De *nu* som Deres Kandidater ved det forestaaende Valg?»

«Naturligvis Aage Storm og Doktor Holt.»

«De er sandelig en modig Mand, Højsen. Sønnen af en Fallent – ja, sætter De *det* Valg igjennem, da siger jeg, De er sterk.»

«Fa–al–lent? Hvem er Fallent?»

«Har De ikke hørt det? Ikke hørt, at Holt er fallit?»

«N–e–j.»

«Hm. Jo. Meget beklageligt. Der bliver mange brødløse, som har stolet paa ham. Det ^[218] lod sig jo forudse. En Mand, der i disse Tider hverken indskrænker Driften eller nedsætter Arbejdslønnen –!»

«De er lun, De, Vildhagen. – Ja saa. Fallit. Det var Satans. De bliver Valgmand, Vildhagen. Hvem stemmer De paa?»

«Betingelsesvis paa Aage Storm.»

«Betingelsesvis?»

«Ja – ifald Deres Parti gaar med paa en *sikker* Repræsentant ved hans Side.»

«Aha. Men jeg arbejder *ikke* for nogen Embedsmand, ved De.»

«Nej, nej – men der gives jo *andre* –»

De var ved Højsens Bolig. «Vil De ikke træde indenfor, Vildhagen, saa kunde vi drøfte denne Sag lidt nærmere?»

«Tak.» – –

Stormen tager til. Bølgerne suger sig paa engang højere og højere i Vejret og forlænge sig. De ser ud, som om de iler mod et fjernt Maal med febrilsk Hast. De skumglimter og ligner Rovdyr, der viser Tænder. De hyler hæst og ser spændt,

angst og tillige slugne ud. De jager et Rov, de forfølger de sejlede Baade og Skibe, hidser hverandre og raaber: Fremad, fremad, grib dem, hvælv dem, ned i Dybet med dem, knus dem, fortær dem. Vi vil have Lig, Lig. Alt er Brøl, forfærdeligt, brutalt Brøl – de synes afsindige af vild Ødelæggelseslyst. Man kommer til at tænke paa en hungrig, mordlysten Pøbelhob.

[219] Og over den oprørte Sø jager Hundreder af Søfugle og opfører en ren Helvedeskoncert. Det er, som om de pludselig har opdaget, hvilken forfærdelig Gaade Livet er, og som om de med det samme er blevne grebne af en vanvittig Rædsel over sin egen Tilværelse. – –

Paa Havnen bliver Skibene urolige. De dukker og rykker i Ankertougene, og Riggene bøjer sig for Bygerne.

I Skumringen satte en Baad ud fra Toldboden og styrede mod et af Skibene paa Havnen. I Skotten sad Skibsreder Holt sammenkrøben. Han gjorde en ynkelig Figur, der han sad og holdt paa Hatten med begge Hænder.

Han klatrede ombord i Skibet og gik ind i et Lugar, hvor Skipperen laa i sin Køje og røgte af en kort Snadde. Han rejste sig langsomt op, da Holt kom ind, og satte sig paa Kanten af Køjen.

«Godaften,» hilste Holt uden at tage Hatten af.

«Godaften. Rusket Vejr.»

«Ja. – Naa – hvordan gaar det?»

«Med – hende?»

Han gjorde en Bevægelse med Haanden henimod Agterenden af Skibet.

«Ja, ja.»

«Aa – det er med det samme. Somme Tider raser hun og river Klæderne af sig, somme Tider sidder hun nu saadan hen.»

[220] «Hun vil ikke rejse?»

«Nej.»

«De har meddelt hende mit sidste Tilbud?»

«Ja.»

«Hvad sagde hun?»

«Hun slog efter mig.»

«Slog?»

«Ja, og bed. Hun skyr intet. Hun er slet ikke lystelig at passe paa.»

«Men hun *maa* ikke komme iland, hører De? – – De kan forsøge endnu engang. Byd hende det dobbelte.»

«Jeg skal prøve.»

«Godaften.»

«Godaften.»

Da Holt igjen var kommen iland, stod han et Øjeblik stille, som om han betænkte sig paa, hvad Vej han skulde vælge. Han gik derpaa langsomt nogle Skridt henimod Viks Hus, men stansede igjen, krøb frostigt sammen og gned sine Hænder. Endelig havde han taget sin Beslutning. Han gik raskt hen til Gaardens Port ud til Gaden og ringede paa. Klokken lød hult. Det varede længe, før nogen kom. Endelig hørtes Trin indenfor, og en Kvindestemme spurgte:

«Hvem er det?»

«Skibsreder Holt.»

Der blev lukket op.

«Er Vik hjemme?»

[221] «Ja– a,» svarede Pigen trevent. Hun syntes at lide af den almindelige Søndagsmelankoli. «Han sidder inde paa Kontoret.»

Holt følte sig en Smule lettet. Han behøvede altsaa ikke at gaa ind i Dagligstuen. – Han bankede paa Kontordøren. Der svaredes med et dybt, tungt: «Kom ind.»

Holt traadte indenfor. Det var et lidet Rum, der vendte ud til Gaardspladsen. Det mest mulige i dette Værelse var af Jern. Der var en Jernsofa med Hesthaars Madrasser, et Jernskab for vigtige Papirer, en Jernstol og en Jernspyttebakke. Vik sad og læste i en tyk Bog med Staalspænder. Der var koldt derinde.

Vik tog sine Briller af og saa langsomt op, men kjendte ikke strax den indtrædende, der stod i Mørke. Endelig gik det op for ham, hvem denne spøgelseagtig tynde Mand var, der stod nede ved Døren med Floshatten mellem Hænderne og saa sig uroligt om.

De havde ikke talt med hinanden siden den Dag, Vik havde sagt til sin fordums Kammerat: «Bedrager du hende, dræber jeg dig.» De havde ofte mødt hinanden i de forløbne Aar og bekjæmpet hinanden, men de havde ikke vexlet et Ord.

Idet Vik gjenkjendte Holt, faldt hans ene Haand saa tungt paa den opslagne Bog, at Bordet rystede. Derpaa blev han siddende uden at røre sig og saa stivt paa sin Modstander.

[222] «Godaften Vik,» hilste den anden.

«– Aften.»

Holt nærmede sig en Smule. Vik bad ham ikke sætte sig ned.

«Jeg vilde gjerne tale et Ord med dig.»

«Om Sønnen? Nytter ikke, Arne Holt.»

«Det var ikke om Knut.»

«Saa–aa?»

«Jeg kommer her i et Forretningsanliggende.»

«Jeg holder ikke Kontortid om Søndagen.»

«Jeg tænkte ogsaa derpaa. Jeg beder dig undskylde, at jeg vælger en saadan Tid; men det havde Hast.»

«Naa. Altsaa?»

«Jeg trænger Penge.»

«Hvad?»

«Jeg søger et Laan. Vil du hjælpe mig?»

«Hjælpe dig? – – Laan? – – Du trænger Penge?» –

Vik smilte. Det tykke, faste Kjød i hans Kinder veg en lille Smule tilside, og

saa kom der fra Dybet en liden bleg Straale, ved hvilken man frøs.

«Du skal faa se mine Bøger,» sagde Holt.

«Det skjætter jeg ikke om.»

«Jeg kan betale enhver sit.»

«Saa betal, Mand.»

«Du vilde selv i mit Sted søge Udveje –»

«Jeg vilde ialfald ikke søge *dine* Udveje.»

[223] «Det vil sige, du vilde ikke gaa til *mig* om Hjælp.»

«Før tigge, før dø af Sult.»

Holt taug en Stund.

«Du er uforsonlig?»

«Jeg vil ikke hjælpe nogen Slags Svindel i Vejret.»

«Hm. Er det blot min Forretning, du har imod?»

«Nej. Jeg har imod dig selv.»

«Du vil altsaa ikke?»

«Nej.»

Da Holt efter nogen Betænkning atter begyndte at tale, var det med en noget usikker Stemme.

«Jeg kunde aldrig have henvendt mig til nogen anden af mine Modstandere med en saadan Bøn. *Dig* kan jeg bede derom, fordi jeg – jeg – har gjort dig Uret engang. Jeg skammer mig ikke ved at ydmyge mig for dig.»

Vik svarede ikke.

«Men heller ikke til dig havde jeg dog gaaet blot for at redde min Forretning, blot for at holde mig selv oppe.»

«Hm. Du ofrer dig naturligtvis for dem, du ruinerer.»

«Jeg ruinerer ingen.»

«Nu – for hvis Skyld er du da kommen?»

«For Knuts.»

[224] Holt bævede i Stemmen ved disse Ord og hostede flere Gange.

«Aha, jeg forstaar. Jeg er nu interesseret i din Forretning; vi er jo paa en Maade kommen i Kompagni, siden min Datter har forlovet sig med din Søn. Du er en god Spekulant, Holt, det har du altid været. Men denne Spekulation vil slaa fejl.»

«Nej, nej, det var ikke saaledes ment,» sagde Holt ivrigt.

«Nej, naturligvis! Du mente vel igjen noget nobelt.»

Holt saa tungsindigt hen for sig. Han gjorde flere Gange forgjæves Forsøg paa at tale, før det lyktes. Endelig begyndte han:

«Hør nu, Vik. Havde du en Søn og især en *saadan* Søn som jeg, da vilde du forstaa mig. Min Søn –» her rettede han sig stolt i Vejret og saa Vik dristigt ind i Øjnene – «har en ualmindelig Begavelse. Han har en stor Fremtid for sig – han har en Mission, Vik. Nu vil han vistnok bane sig Vej, hvordan det end gaar *mig*; men kan du ikke forstaa, at det er mig en uudholdelig Tanke, at jeg selv skal lægge de tyngste Stene i hans Vej, og at jeg derfor er rede til at gjøre alt, vove det yderste, vandre de tyngste Veje for at det ikke skal ske. Derfor er det, jeg beder dig –»

Vik rejste sig.

[225] «Hvordan er det med dig, Holt? Du var dog engang et godt Hoved. Har det taget paa din Forstand? *Jeg* skulde hjælpe din Søn frem paa de Afsindsveje, hvorpaa du i din Ryggeløshed har fristet ham ind? Jeg skulde hjælpe dig og din Søn og det Pak, som følger eder, til at omstyrte alt, hvad helligt er? Jeg spørger dig endnu engang: har du taget Skade paa din Forstand?»

«Du vil altsaa ikke?» spurgte Holt igjen ganske lavt.

«Nej.»

«Jeg beder dig, Vik, jeg bønfalder dig.»

«Nej.»

«Betænk, hvad det vil sige for en Far – – du vilde hjælpe enhver anden i mit

Sted. Jeg vil skrifte for dig – du skal se ind i de lønligste Kroge af mit Hjerte. Du skal vide ogsaa dette: Foruden at jeg heller vil lade mig knuse end skade min Søn paa hans Bane, saa kommer der ogsaa noget andet til – – ja, det kan synes dig lidet – og det betyder jo heller ikke stort – – men du skal dog vide det: jeg skammer mig for min Søn; det falder saa tungt at bekjende det for ham, at jeg ikke har været Stillingen voxen.»

«Forfængelige Nar.»

«Ja, ja, kald det saa – det er jo muligt, du har Ret. Men ikke sandt – du kan forstaa det?^[226] Jeg elsker, jeg ærer, jeg beundrer ham saa højt. Du har jo selv Barn – hjælp mig, Jakob, vil du?»

Han skalv, hans Stemme var graadkvalt, hans Holdning blev mere og mere bøjet, mere og mere ydmyg.

«Nej.»

«Det er dit sidste Ord, uigjenkaldeligt dit sidste Ord – du vil ikke?»

«Nej.»

Hvert Nej kom som et Hug. Der gik for hver Gang et Stød gjennem hans sterke Legeme; han satte for hver Gang Foden haardere i Gulvet og kneb for hver Gang Læberne tættere sammen. Han blev mere og mere Jern; han flød sammen med alle disse Gjenstande af Metal, der omgav ham.

Da hans sidste Nej var sagt, rettede Holt sig som en Staal fjeder, der springer tilbage. Det gamle Høgeblik var i hans Øjne.

«Jeg troede, du havde været en større Mand. Du er en liden, en tranghjertet Mand, Jakob Vik.»

Vik lo hult. Han vendte Bredsiden til sin Modstander. Hans Ansigt var graat som Aske, Læberne dannede to hvide Striber.

«Hjælpe dig?» raabte han. «Ved du, Holt, at naar jeg har gaaet dig forbi paa Gaden i disse Aar, da har det været med den yderste Nød, at jeg har kunnet styre mig, saa jeg ikke faldt over dig, slog dig ned i Gadeskarnet, hvor du hører hjemme, og traadte dig i Stumper og Stykker. Hjælpe dig, som har frasvindlet mig alt, hvad ^[227] jeg har elsket højst i Verden! Nej, se dig blive Tigger og

Gadeskræmsel, vil jeg. Her fra mit Hus vil jeg se dig snige dig forfrossen og forsulten om ude paa Kajerne, jeg vil se dig tigge og intet faa, jeg vil se Gadegutterne pege Fingrene efter Fallenten, jeg vil se dig blive gal, vil jeg. Thi du bliver gal med dit forfængelige Sind, og den Dag, de tager dig op fra Gadestenene for at bære dig til Galehuset, – da skal du faa en Haandsrækning af mig, men før aldrig, det kan du forlade dig paa.»

Han gik til Døren, rev den voldsomt op og pegte ud.

«Jeg kunde svare dig,» sagde Holt; «men jeg tier. Jeg har gjort dig Uret.»

«Ud, Svindler!»

«Farvel, du kristne Alvorsmand.»

Vik slog Døren i Laas bag ham. Han pustede dybt ud og satte sig derpaa atter paa Stolen ved Bordet. Han havde levet indelukket paa Kontoret lige siden Datterens Forlovelse. I de vaagne, smertefulde Nætter havde han siddet Time efter Time paa denne Stol og læst i den staalbeslagne Bog. Han tog nu igjen fat, hvor han var bleven afbrudt ved Holts Komme, og læste videre om Israels hevnende Gud.

En Stund efter at Holt havde forladt Huset, ringede det igjen paa Porten. To i Regnkapper hyllede Skikkelser – det var begyndt at regne udenfor – spurgte efter Frøken Kornelia. Det [228] var Vildhagen og Madam Tvet. De blev af Pigen vist ind i Dagligstuen, hvor Kornelia og Jomfru Vik sad hver med sin Bog.

De Ankomne hilste paa den langsomme Maade og med det søde Smil, som var i Brug blandt «Vennerne». Vildhagen tørrede idelig sit Ansigt med et tærnet Lommetørklæde. Stuen fyldtes under hans Ophold derinde efterhaanden med en Lugt af Sved og Lim.

Baade Jomfru Vik og Kornelia var en Smule forundrede over dette Besøg. Vildhagen kom ikke regelmæssigt til Viks, og Madam Tvet aldrig, efter at hun, som hun sagde, havde havt den Naade at blive optaget i Strands Torsdagsandagt.

Jomfru Vik kunde ikke tilgive Madam Tvet, at hun havde meldt sig ud af deres Kvindeforening og sluttet sig til Strand. Hun betragtede hende fra den Tid halvt om halvt som en frafalden. Hun tog derfor nu meget kjøligt imod hende.

Hun henvendte sig nærmest til Vildhagen og ytrede, at Vik var inde paa Kontoret, men at hun skulde gaa ind og sige ham, at Kirkeværgen var der.

Vildhagen skelede ned i Gulvet og hostede.

«Tak – men det var nok ellers ikke Vik selv, vi – vilde –»

«Nej, det var ikke Vik,» bekræftede Madam Tvet og saa stivt paa Kornelia.

Der opstod en Pause. Madam Tvet, der havde sat sig, saa ud som en Kirurg, der bereder [229] sig paa en interessant Operation, med Velbehag udfolder alle de blanke, skjærende, sagende, stikkende Instrumenter og lader dem blinke i Lyset. Hun saa paa sin Ledsager og Assistent, som om hun vilde sige: «Jeg er færdig, læg Patienten tilrette.»

Jomfru Vik udmærkede sig ikke ved noget hurtigt Begreb, men efterat hun havde betragtet Madam Tvet en Stund og fulgt Retningen af hendes Blik, fik hun dog en Anelse om, hvad Gjesterne vilde: det var et Omvendelsesbesøg, og det gjaldt Kornelia.

Jomfru Vik var en meget gudfrygtig Kvinde. Hun var missionsvenlig og foreningsvenlig, meget interesseret i Forarbejdelsen af Andagtspuder og næsten svag for en kristelig Eftermiddagschokolade. Hun saa tilbage paa sit Liv, dengang man hverken havde Torsdagsandagter eller Opbyggelser paa «Salen» med The eller Visitter af makronspisende Damer, som paa noget forfærdeligt tomt og øde. Hun velsignede den Række Præster, der havde vakt alt det Liv med Sammenkomster og opbyggelige Broderier, og især elskede hun Fonn, hvem hun ofte fulgte paa hans Omvendelsesbesøg i Husene. Hun var saaledes heller ikke imod disse – tværtom; hun gik selv paa egen Haand til en tre-fire fattige Familier og mindede dem om deres Pligt: at lide med Taalmodighed. Men aldrig var det falden hende ind, at nogen af hendes Brødre eller Søstre i Herren [230] kunde formaste sig til at træde ind i hendes Broders Hus, i hendes og Kornelias Hjem i et saadant Missionsøjemed. Alle disse Familier, som hun selv og Fonn hjemsøgte, var i hendes Øjne Mennesker af en ringere Kvalitet end hun og hendes; de var de egentlig fordærvede, til hvem Skriften sagde de haardeste Ord og for hvis Skyld hele dette Missions- og Opbyggelsesarbejde var sat i Gang. Hun vidste vel, at ogsaa hun og hendes var saadan i Almindelighed Syndere – Gudbevares – men

at behandle et bravt, religiøst og velstaaende Hus som Viks paa samme Maade som et af hine Fattighjem, at stemple det i Folks Øjne ved Omvendelsesbesøg, – det var en Fornærmelse, en Forhaanelse saa oprørende, at den et Øjeblik gjorde hende fuldstændig maalløs.

Vildhagen havde foldet Hænderne. Han hostede flere Gange og sagde endelig:

«Vi kom herind i den Tanke – i Kjærlighed at tale et kristeligt Ord med Dem, Frøken Kornelia.»

«Lidt fort,»ⁿ³¹ sagde Madam Tvets Ørneblik, og de to store Hugtænder gjentog: «Vi er færdige.»

Kornelia rejste sig blussende rød, men satte sig lidt efter igjen og ventede i Taushed paa, hvad der videre vilde komme.

[231] Vildhagen flyttede sig uroligt paa Stolen, svedede, blev rødere og sødere og fortsatte endelig:

«Er De ikke længer en af vore, Frøken Kornelia?»

«Det er ret,» sagde Madam Tvets Skarpretteraasyn. «Nu skal du høre, hun kan ikke svare for sig, og saa hugger jeg hende.»

Kornelia rejste sig igjen og blev staaende fremme paa Gulvet.

«Hvad mener De?» spurgte hun.

Vildhagens Blik begyndte, som det plejede, at søge paa Gulvet efter noget, som det aldrig fandt, og Madam Tvet saa sig om med et stort, kristeligt Blik, der sagde: «Hun spørger, hvad mener De?»

«Hm, hm,» begyndte Vildhagen igjen, «Troen er en kostelig Gave –»

Med Øjnene sagde Madam Tvet utaalmodigt: «Ikke saa mange Omsvøb; jeg er jo færdig,» men med Tungen:

«Vildhagen – skulde vi ikke tale om de frafaldne?»

«Jo – kanske,» svarede Vildhagen og saa nu op under Loftet. Han vilde netop paany tage fat, da Jomfru Vik stansede ham. Hun havde nu faaet sin Besindelse tilbage og havde fattet sin Beslutning: det maatte ikke, det skulde ikke ske.

[232] «Hvordan har Deres Mand det nu, Madam Tvet?» spurgte hun, som om

det var det uskyldigste Spørgsmaal af Verden.

Madam Tvet gjorde uvilkaarlig et Hop paa Stolen. Med Madam Tvets Mand havde det nemlig en egen Sammenhæng. Han førte en uænset Tilværelse oppe paa et afsides Loftkammer, hvor han drev lidt Bogbinderarbejde. Det blev sagt, at Madam Tvet brugte ham som Gaardsgut og Pige og i det hele holdt ham meget knapt og strengt. Han fik aldrig Lov til at forlade Huset – de ejede et lidet Sted udenfor Bygrænsen – og naar der kom fremmede, laasede hun ham inde paa hans Kammer. Længe havde man blot Rygter at holde sig til. Men endelig lykkedes det den spinkle, menneskesky Mand at skuffe sin Hustrus Aarvaagenhed. Han listede sig til Byen og op til den daværende Præst, for hvem han klagede sin Nød. «Jeg skal tale med hende,» havde Præsten sagt; men da blev Manden ude af sig selv af Forfærdelse; han bad og bønfuldt Præsten om ikke at røbe, at han havde været der. «Men hvorfor?» spurgte denne. – «Hun slaar,» svarede Manden oprigtigt, «og saa faar jeg ikke lægge i Ovnene.» – Men da Præsten derpaa spurgte ham, hvad han ønskede, viste det sig, at Manden slet ikke havde tænkt sig, at der overhoved skulde foretages noget – han vilde blot en eneste Gang faa lette sit Hjerte ved et Skriftemaal, og da han [233] nu var færdig dermed, listede han sig hjem igjen, tilfreds med at være sluppen levende fra sin forvovne Udflugt.

Madam Tvet svarede ikke paa Jomfru Viks Spørgsmaal. Hun saa forbitret paa hende og vendte sig igjen til Vildhagen. «Vi talte –», begyndte hun for at sætte ham i Gang igjen; men Jomfru Vik kom atter paatvers.

«De skal jo gifte Dem nu, Vildhagen?»

Vildhagen blev forlegen. Det var blot et halvt Aar, siden hans Kone døde, og det var derfor endnu ikke officielt, at han havde fornummet Guds Vilje med Hensyn til et nyt Ægteskab. Da han blot hostede ydmygt, blev Jomfru Vik ved: «Jeg hører, De frir til Madam Johannesen, og hun sidder jo godt i det.»

Vildhagen befandt sig virkelig ikke vel. Han tørrede uafladeligt sit Ansigt med det tærnede Tørklæde, og hans Blik kom slet ikke mere op fra Gulvet.

«Det er ikke godt for Mennesket at være ene,» bemærkede han.

«Det er godt at have Penge paa Rente,» sagde Jomfru Vik tørt.

Vildhagen gjorde et Forsøg paa at le, men det lykkedes ikke. Der opstod en længere Pause, under hvilken Jomfru Vik lod til at befinde sig overordentlig vel. De to missionerende gjorde endnu nogle svage Forsøg paa at komme til Sagen; men Jomfru Vik faldt hver Gang saa ^[234] haardnakket ind med nærgaaende Bemærkninger om deres personlige Forhold, at Madam Tvet tilslut brød overtvert, rejste sig med et lynende Blik og klingende Hug af sine store Tænder.

«Nej, Vildhagen, vi glemmer nok Andagten oppe hos os,» sagde hun.

Vildhagen rejste sig ligeledes. Madam Tvet tog Farvel som en Høg, Kirkeværgen som et Lam, og begge togede ud, den ene knejsende, den anden slæbende, begge forbitrede og slukørede tillige.

Da de var borte, slog Kornelia Armene om Tanten, kyssede hende og sagde: «Tak».

Jomfru Vik gav nu rigtigt sin Harme Luft. Det «simple, nærige Fruentimmer,» der efter Jomfru Viks Mening burde «afskaffes», fik en ingenlunde søsterlig Behandling. Men da hun havde udtømt sin Vrede, udbrød hun: «Men Gud, at du kunde gjøre det, Kornelia!»

XI.

Den lille Fjorddamper oplevede noget nyt, da den nogle Dage senere lagde til ved Byens Kajer. Ingen Bærere, ingen Lediggjængere og Nysgjerrige modtog den. Bryggen var øde og de nærmeste Pakhuspladse og Almenninger ligesaa. Det var en Gaade, som først blev løst, da «Fortøjningsmanden» kom ud med sin Baad. Der var atter Arbejderopløb ^[235] i Byen. «Det er Holts Arbejdere,» sagde han; «de har svoret paa, at de vil ødelægge Borgen.»

Ved disse Ord vendte alle Passagererne sine Øjne mod to Mænd, som denne Efterretning angik nærmere end nogen anden ombord, nemlig Knut og Peter, der vendte hjem fra et Besøg hos en fælles Bekjendt i Byens Nærhed.

Alle ilede hurtigst muligt fraborde. Gjennem Hovedgaden gik der en sort Menneskestrøm mod Borgen. Rundt om hørte Knut og Peter Spørgsmaal, Forklaringer og Gisninger. – «Han skal have snydt dem ordentlig,» sagde En. – «Der har altid været noget misligt ved Holt,» bemærkede en Brændevinshandler, hvis store Omsætning havde erhvervet ham almindelig Agtelse.

Man kunde høre Larmen fra Borgens Have langt ned i Gaden. Man peb, hujede og raabte Hurra. Stemmerne forraadte, at det var Ungdommen, der dominerede.

Knut og Peter havde naaet Haven. Gjærdet var paa lange Stykker nedbrudt; de kunde gennem Aabningerne overskue Valpladsen. Plænen foran Borgen var opfyldt af Mennesker, der dog syntes at forholde sig ganske rolige. De egentlig agerende, Ungdommen, tumlede sig i Havens fjernere Anlæg. Det kan vel være, at de unge Urostiftere morede sig! Du gode Gud, hvad det var for en Nydelse at storme frit omkring i denne store, prægtige, men saa overordentlig farlige Have, som de ellers plejede at snige sig ^[236] forbi med en halvt overtroisk Frygt, nysgjerrigt tittende efter den skarpsynte Ejer og hans sindrige Fangstredskaber, om hvilke der gik de utroligste Fortællinger. Det højeste, nogen af dem før havde vovet, var i mørke Aftener at klatre op paa Plankegjærdet og at knibe et Bær eller et Æble, der hang indenfor deres Rækkevidde. Og nu turde de ikke alene betragte alle Havens Herligheder i Nærheden, tage paa dem, undersøge dem, udfinde Hemmeligheden ved Bænkene og Grinderne, ⁿ³² – de kunde endog ustraffet træde ned, omstyrte, plyndre og gjøre sig tilgode, som de lystede. De havde strax indseet Fordelen ved Arbejdets Deling. Nogle, – det var de videbegjærlige – havde strax taget fat paa de «ikke ordinære» Bænke og væltet dem for at studere Mekanismen. Andre, der nærede mere solide Interesser, havde begyndt at afhøste Æbletræerne og at plyndre Kaalsengene. Da de havde stillet sin Hunger, begyndte de at bombardere hverandre indbyrdes og Tilskuerne ude paa Gaden med, hvad der endnu var tilovers. Hos en tredje Klasse var Ødelæggelseslysten fremherskende: de trampede om i Blomsterbedene, hvor nogle Asters og andre

Høstblomster fornærmede dem ved sit aristokratiske Levnet, rev Buske op og splintrede Havebordene. Nogle merkantile Genier havde faaet fat i Øl og Cigarer, som de solgte til de ^[237]lykkelige, der var i Besiddelse af Kontanter. Den alleryngste Aldersklasse drev Byttehandel med sine Fund: Knapper, Søm, Beslag og lignende, og morede sig med at afbrænde Krudtkjærringer. Alle nærrede blot en eneste Bekymring: at Politiet skulde komme og gjøre en Ende paa denne herlige Moro.

Knut og Peter ilede op til Huset. Peter var rasende. «Det Pak», «de Hunde» mumlede han og vilde uafladeligt gjøre Indhug. Knut holdt ham længe tilbage. Men pludselig udbrød han: «Nej, der er Gud forlade mig ogsaa min egen Bryggergut!» og nu var alle Knuts Formaninger spildte. Han styrtede sig midt ind i en tæt Sværm, fakkede en herlig opløben Fyr i Kraven, trak ham frem og rystede ham og rystede ham, saa Tænderne klappede paa den betænkeligste Maade i hans Mund.

«Se, se, min kjære Jens, er du ogsaa med? Det glæder mig i Sandhed at finde dig sund og rørig – din nederdrægtige Hvalp.»

Den grebne blev en Smule betuttet, men mandede sig snart op. Situationen var stor og usædvanlig, og han følte sig i Højde med den. Han forsøgte at rive sig løs og raabte: «Jeg bryder mig Fanden om hvad I siger!»

Han blev desværre afbrudt. Et sandt Drys af velmente Lusinger bragte i et Nu Ærgjærrigheden og Daadstrangen til at fordampe, og da Kammeraterne ikke gjorde Mine til at støtte ham, besluttede ^[238]han at lade Æren i Stikken og at frelse sig ved Flugten.

Vennerne naaede Pladsen foran Huset. De fleste af de her forsamlede lod til at være Tilskuere. Holts Arbejdere havde samlet sig i smaa Klynger nærmest Huset. De saa ligefrem forlegne ud; den ene forstak sig bag den anden, alle syntes at vente paa, at en eller anden skulde tage Ordet og forklare dem, hvorfor de egentlig var komne sammen og hvad de videre havde at gjøre. Havde det ikke været for alle disse Tilskuere, der stod og ventede paa, at noget skulde ske, var Enden maaske bleven, at enhver i Stilhed havde listet sig hjem til sit. Nu var det imidlertid blevet umuligt – nu *maatte* der gjøres noget.

Heldigvis havde de smaa Omstyrtere, der sværmede om i Haven, et ganske andet Greb paa Tingen. De begyndte nu at blive mætte af at spise Æbler og ødelægge Havebænke. Nogle af de mest foretagsomme holdt Raad, og snart saa man en Sværm af disse bedriftlystne Krigere sprede sig og bore sig ind i Hoben oppe paa Pladsen. Pludselig hørte man skarp, klirrende, singlende Lyd – et af Vinduerne i første Etage viste stjerneformede Hul i alle Ruder undtagen en. «Nu er du enøjet,» raabte en af Skytterne, og saa fulgte et rungende Hurra. Det første Skridt var gjort – snart haglede det med Stene mod Vinduer og Vægge, det singlede og knasede, Glasskaar og Murstumper dryssede ned overalt.^[239] De unge Belejringsstroppers Mod voxede. De holdt sig ikke længer skjult, de omsværmede Huset ganske aabenlyst, kastede omkap og væddede om Knapper, Cigarer, Kobberskillinger og Øl. Bedrifterne i Haven var dog intet imod dette. Denne bristende Lyd, hvergang en Rude blev rammet, og Tanken paa, at det var selve Borgen, de bombarderede, og at hver Sten fløj lige ind i Holts fine Værelser og knuste Spejle, Lamper og skamferede Stole og Borde, var rent ud begejstrende! De ønskede bare, at det vilde vare den hele Nat og begynde igjen den næste Aften.

Idet Knut og Peter trængte sig gjennem Hoben for at naa Porten til Baggaarden, blev de opmærksomme paa en Herre, der altid var tilstede, hvor Guttessværmen var tættest og Bombardementet livligst. Han puffede snart den ene, snart den anden af dem opfordrende i Siden med sin Stok, pegte op paa Vinduerne og brummede: «Godt gjort: Du er flink, du Krøltop! – – Sigt højere! – Haa, haa! Han tør ikke! – – Du da med Sydvesten! – Vil du ha' en Cigar? – – Husch! Du er lovende! Her har du to Skilling. – – Klem bare paa!»

«Det er, Gud hjælpe mig, Bjørnholt,» hviskede Peter. «Det Asen. Skal jeg –?»

Bjørnholt fik Øje paa dem. Han forlod Skytterne, strøg svingende med Stokken tæt ^[240] forbi de andre to og raabte: «Jeg gratulerer! Det suveræne Folk hævder endelig sine Rettigheder.»

Peter fik igjen krigerske Lyster, men Knut trak ham med sig. De fandt Bagporten stengt ligesom Hovedindgangen. Alt var stille i Huset; Det syntes forladt. Omsider opdagede dog Peter et Ansigt, der tittede frygtsomt ud af et

Vindu i anden Etage. Han vinkede, og strax efter hørtes Trin i Trappen. Døren blev aabnet med stor Forsigtighed, og da de var komne indenfor, atter aflaaet.

I Kathrines Kammer fandt de alle Pigerne forskrækket sammenkrøbne. Kathrine selv sad og læste med skjælvende Stemme af en Salmebog.

Da Knut og Peter traadte ind, sprang hun op med et Glædesskrig.

«Aa, Gud ske Tak, at De kom.»

«Hvor er Far?» spurgte Knut.

«Inde paa Kontoret.»

De fandt Holt vandrende rastløst omkring. Hans tynde graa Haar, der ellers altid var kjæmmet saa omhyggeligt over Issen fra det ene Øre til det andet, hang i Tjavser ned over Skuldrene. Et kort, graat Skjæg bedækkede Hage og Kinder. Han bevægede uophørligt Læberne paa en gumlende Maade. Da han talte, var det ikke længer med den sædvanlige klingende Stemme, men med en skjælvende Gammelmandsrøst.

Efter nogen Taushed, under hvilken han syntes forgjæves at søge efter Ord, udbrød han:

[241] «Rejs, Knut, rejs! Det var afsindigt af mig at overtale dig til at blive. Rejs – idag – imorgen – med første Dampskib!»

«Hvad er paafærde, Far?»

«Paafærde? Har du ikke læst Tirsdagsavisen?»

«Nej.»

Han ilede hen til Bordet, greb en Avis, knugede den i Haanden og rakte den til Knut:

«Se her! Læs! Jeg er fallit. Jeg er en Svindler, intet andet. Jeg har ruineret, paa det skammeligste bedraget alle disse lettroende Mennesker, som jeg rigtignok i alle disse Aar har givet Arbejde og hjulpet paa enhver Maade. Ha, ha, ha! Jo, jo – her kan du se, hvad Mand din Far er.»

Knut læste. Avisen skalv i hans Haand.

«Er det sandt – er du –?»

«Fallit? Se her ligger mine Bøger. Jeg kan betale til sidste Hvid.»

Udenfor blev det stadig livligere. Hylene blev stærkere og Stenregnen voldsommere. Der forsøgtes ogsaa nogle Stormløb mod Porten.

«Har du talt med Arbejderne, Far?»

«Talt med dem? Talt med disse drukne Dyr? Nej, dertil holder jeg mig sandelig for god. Hvad skulde det ogsaa nytte til? De har naturligvis faaet Brændevin for at gjøre Optøjer og vil have mere for at slutte. Men kanske synes du, vi skulde aabne Kjælderne for dem? Lad ^[242] gaa! Jeg overlader dem Huset, Bryggerne, hele Forretningen! Vi – du og jeg – vi har jo Gaden, vi kan jo tigge, medens det Pak, jeg har ofret mere for end nogen anden, drikker vor Vin.»

«Far, du er ude af dig selv.»

«Rejs, Knut! Rejs! Du skal ikke tilsøles af dette Kryb! Jeg vil det ikke. Med mig er det det samme. Jeg er vant til det – men jeg taaler ikke, at nogen smudsig Haand berører dig. Rejs. Lad dem dræbe mig, om de vil – jeg har faaet nok af det hele.»

«Fat dig, Far. Peter, kom med; vi maa faa Ende paa dette. Og saa maa vi tales nærmere ved, Far.»

Holt stansede i sin Gang, da de andre var borte. For et Øjeblik havde han blusset op – nu saa han atter slap og sløv ud.

Der blev stille udenfor. Holt lyttede, og da det vedblev at være roligt, gik han ind i det tiltødende Værelse, hvorfra man kunde se ned paa Plænen. Han gik til Vinduet. Knut forlod netop Pladsen med nogle af Arbejderne; Peter gik om mellem de øvrige og talte ivrigt til dem. Holt aabnede Vinduet for at høre bedre. Han opfangede enkelte Sætninger: «Skam jer! – – Er det Takken, fordi han har lønnet eder bedre end nogen anden Arbejdsherre? – – Naar Ulykken truer ham, slaar I hans Vinduer ind?»

^[243] «Han har bedraget os!» skreg nogle af de modigste. «Det staar i Avisen! Han vil ruinere os, staar der.»

Holt hørte igjen Peters Stemme. «Saa? Hvem har han da forurettet? Hvem har tabt ved ham? Er det dig, Jensen? Kom hid, Far, og gjør Rede for dig. – Du

kom ud fra Distriktsfængslet, husker du. Ingen vilde indlade sig med dig. Du var arbejdsløs og sultede, da Holt tog sig af dig. Nu ejer du Hus og Grund. Eller er det dig, Berg? Du bad forgjæves de andre om Hjælp; du var ikke af den rette Tro. Hvem gav dig Arbejde? – – Eller dig, Hansen? Hvor var du, da Holt tog dig? Paa Fattighuset, Far. – Nej, se min kjære Høvig, er du ogsaa med! Hvad har du tabt? Du var falleret Snedker, da du fik Arbejde paa Holts Tøndefabrik – –»

Knut og de Arbejdere, der havde fulgt ham, kom tilbage. Holt saa Sønnen stige op paa en Bænk. Han vilde altsaa tale til dem. Holt rettede sig op. Det var at vise disse Folk for megen Ære; men det glædede ham dog, at Knut vilde føre hans Sag, slaa Modstanderne ned med sin ubønhørlige Logik, ydmyge disse utaknemmelige og give ham den Ære, der tilkom ham.

Han lænede sig langt ud af Vinduet – ikke en Stavelse maatte gaa tabt.

De fleste af Arbejderne var endnu samlede omkring Peter; de havde ikke faaet Øje paa [244] Knut. Peter blev ved at kalde dem frem for sig enkeltvis, hvad der virkede saa overordentlig slappende paa deres Mod, at der virkelig var Fare for, at de unge Krigere, der indtil videre havde indstillet Bombardementet, skulde skuffes i sit bedste Haab. Da kom imidlertid Hjælpen. En tynd, skarp Stemme raabte: «Aa, vi skylder ham Pinedød ikke noget. Vi ved nok, hvorfor han hjalp os – vi skulde stemme for ham. Vi har betalt!»

«Det er rigtigt!» istemte de andre. Hovederne kom igjen i Vejret. Selv de, der nylig havde følt sig saa ydmyge, at de havde taget Cigaren ud af Munden og neppe turdet spytte, fik Mod og blev højrøstede. Idet de nu fik Øje paa Knut, samlede de sig om ham paa en temmelig udfordrende Maade.

Holt stod aandeløs oppe i Vinduet. Nu var Øjeblikket kommet. Knut vilde faa disse Mennesker til at forstaa og dømme retfærdigt. Nu vilde han blive lønnet for alt, hvad han i sine Dage havde døjet.

Pludselig tumlede han tilbage fra Vinduet. Hvad betød det? Knut havde uden at sige et Ord steget ned fra Bænken. Opgav han det? Var han bleven bange? Vovede han ikke at forsvare ham? Eller – kunde han ikke? –

Holt havde en Fornemmelse af, at hans Ben visnede under ham; det forekom ham, som [245] om han gled sagte ned i et mørkt, bundløst Dyb. – –

Udenfor optraadte imidlertid en ny Magt. Byens Politi havde fattet den forvovne Beslutning at vise sig. De uniformerede rykkede sagte og forsigtigt op paa Plænen. En Mand med en bred Guldbrem om Huen og et særdeles velvilligt Udseende, læste med beskeden Stemme noget op af en Bog, som ingen forstod, og formanede derpaa alle til at gaa hjem. Arbejderne betænkte sig. Endelig foreslog En: «Hurra for Politimesteren!» og dette Raab istemtes strax af alle de andre. Alt tydede paa en rigtig gemytlig Slutning. Men man havde gjort Regning uden Krigsmagten. Den var ikke tjent med, at Vejen til Bytte og Berømmelse spærredes for den paa en saa hensynsløs Maade, og besvarede Hurraraabene med en gennemtrængende Piben. Samtidig kom der fra de nærmeste Buske en Styr af Æbler og forskellige Rodfrugter ned over Ordenens Opretholdere. En forhadet Betjent blev rammet af en mærkelig udviklet Kaalrabi, der susede med kometagtig Hale gennem Luften.

Ordensmændene var øjeblikkelig paa Jagt efter Oprørerne, der under Raab og Latter en Tid lang fortsatte Fægningen med Held, dækket af Buskene. Et skjærende Hvin nu og da forkyndte dog, at de regulære Tropper begyndte at blive nærgaaende, og for hver Gang smuttede [246] flere og flere af Omstyrterne ud paa Gaden og forsvandt. Tilslut beholdt de uniformerede Valpladsen med en Fangst af nogle velbekjendte Skøjere.

Arbejderne havde imidlertid fjernet sig, og de guldsnorede trængte nu ogsaa Tilskuerne ud paa Gaden. Derefter blev der udstillet nogle Vagter.

Hvor Borgen og dens Have saa trist ud, da alle var borte! Det var begyndt at skumre; i Byen glimtede Lys fra flere Vinduer; paa Moloen brændte Fyret. Maanen gik op bag hvide Skyer. Det spøjte nede i Haven under dens Lys. Disse af høstede Trær, der nylig havde bugnet under sin røde og gule Frugt, stod nu og strittede med sine nøgne Grene ud i Luften, forfærdede over, hvad der var hændt. Disse ekstraordinære Bænke, der havde følt sig saa stolte i Bevidstheden om den skjulte Magt, de ejede, laa med Benene i Vejret, kylede ind i Buskene. Blomsterbedene, der nylig havde lyst af Asters, saa nu ud som ganske ordinære Potetes-Agre, af hvilke Poteterne er indhøstede. Borgen selv laa mørk og huløjet og saa indædt forbitret paa det hele.

Holt var kommen sig af sin Bedøvelse. Han vilde ikke give tabt. Knut maatte høre ham. Nu gjaldt det mere, end han nogensinde havde kjæmpet for – det gjaldt Sønnens Agtelse og Kjærlighed.

[247] Vandrende ilsomt frem og tilbage i det lange Værelse, hvor Maanelysset kom listende ind paa sin stille bekymrede Maade, begyndte han at holde Revue over sit Liv. *Saaledes* havde han aldrig seet paa det før. Ved alle afgjørende Punkter stansede han og spurgte: Hvad vil Knut dømme derom? – – Han gik langt tilbage og var voxelvis Anklager og Forsvarer. Det Opgjør, han nylig havde holdt over sin Stilling som Forretningsmand, var intet mod dette. Han fandt lyse Punkter, Handlinger og Følelser, som gjorde ham Ære, og han drog Vejret lettere, løftede Hovedet og gik fastere. Men der var ogsaa mørke Minder. Der var Handlinger, som *maatte* komme paa Gjældssiden, og andre tvilsomme, som han slet ikke kunde blive klar over. – – Der dukkede Vidner op. Denne mørke Mand, engang hans Kammerat – Vik –, var den mest nærgaaende. Han truede og sagde: «Handlede du som en retskaften Mand imod mig?» – – Holt veg – det var en tung, en uafviselig Gjældspost. – – Se, der er en bleg, fin Kvinde med et Blik i Øjet og et Træk om Munden, som forraader, hvad der blev hendes Ulykke: det usædvanlige erobrede altid hendes Fantasi. – Hvad var det, hun sagde: «Du valgte mig af Forfængelighed og af Hevnlyst. Du elskede mig ikke. Du haanede mine «fine Vaner,» min Kvindefrygt, mine Samvittighedsskrupler og alt, hvad mit Hjerte hang ved.» – [248] Han jagede forbi, videre frem til sit offentlige Liv. Her var lysere, her kunde han fremvise et Arbejde for almene Formaal, en Kamp for Retfærdigheden, som var hans Ære. Og dog: det var jo netop denne Ære, man vilde berøve ham! – – Ganske vist, han opdagede jo et og andet, som ikke vilde staa sig for Knuts Dom, og hvergang han stødte paa disse tvilsomme Poster, blev han saa forsagt. Regnskabet syntes ham ikke at balancere. I sin Angst forsøgte han smaa Fif. Han skrev alle disse Gjældsposter med en fast usynlig Skrift, der maaske kunde oversees; han udelod en og anden, som han vilde faa sig selv til at tro var uvæsentlig, ja, han førte endog nogle Poster over fra Gjælds- til Indtægtssiden. Han fik dog atter sine Tvil derved, det hele blev saa ubeskrivelig indfiltret; han vidste tilslut hverken ud eller ind. I et pludseligt Oprør over, at han kunde ville forsøge paa at forfalske Regnskabet, omkalfatrede han igjen i

flyvende Hast det hele: han skrev netop alle Gjældsposter, selv de ubetydeligste, med uhyre Træk og reducerede alle Aktiva til det mindst mulige. Det var jo Opgjørets Ærlighed, det kom an paa: Knut skulde se alt, som det var.

Han hørte Trin i Trappen. Endnu engang fløj han Regnskabet igjennem; han famlede atter et Øjeblik om med de tvilsomme Poster, flyttede og ændrede – han var endnu ikke færdig, da Knut traadte ind i Sideværelset.

[249] Holt slæbte sig derind. Følelsen af, at alle Lemmer visnede, var der igjen; der laa Taage for hans Øjne.

Knut holdt paaⁿ³³ at tænde Lampen. Den maatte enten være i Ustand, eller han var usikker paa Haanden; thi det varede meget længe, før han blev færdig.

Holt stod midt paa Gulvet og betragtede ham ufravendt.

Endelig var Lampen tændt. Knut satte sig i Sofaen og lagde Hænderne foldede paa Bordet.

«Nu er det forbi, Far; de er borte.»

Holt svarede ikke; det var jo ikke derom Talen var.

Det varede en Stund, før Knut igjen tog Ordet. Omsider sagde han dæmpet, men bevæget: «Du maa sælge, Far, og betale enhver sit.»

Holt saa forundret paa ham. Var det om Forretningerne, han vilde tale? Han glemte et Øjeblik sit indre Regnskab; Kjøbmanden vaagnede.

«Og begynde forfra? Ved du, hvad det vil sige, Knut?»

Han ilede hen til Bordet og greb en af Bøgerne, som laa der.

«Se her, Knut! Læs – du vil strax indse, at ingen fornuftig Handelsmand vilde –»

Knut afbrød ham. «Lad fare. Jeg tror [250] dig gjerne. Men er der nogen her i Byen, som vil hjælpe dig?»

«Min Stilling vilde ikke afskrække nogen.»

«Din *Stilling*. Men Manden? De har ikke Tillid til dig?»

«De, som kunde hjælpe, er mine bitre Fiender.»

«Far – sælg og betal.»

Holt saa ned for sig: «Det vil sige: berede os begge Nederlaget.»

«Nu, som du vil. Mig kan det være lige meget. Jeg gaar dog ikke ind i Firmaet. Jeg bliver ikke Forretningsmand – jeg mærkede det nylig, da jeg vilde tale til Arbejderne. Jeg vilde muligens drive det til at gaa i Rute med Bynyt mellem Bryggen og Kontoret – men noget større – noget i Retning af Spekulation i levende Varer, f. Ex. i Arbejdere – – nej, til *det* savner jeg noget; jeg falder slapt sammen i det afgjørende Øjeblik, da den store Veltalenhed til Forretningens Anbefaling skulde udfolde sine Vinger.»

«Knut, sig det rent ud: du istemmer Raabet udenfor,» sagde Holt med dirrende Stemme.

«Jeg tror, at det mellem os bør være forbi med Paraderne. Vi har haft det forbistret med at hilse hinanden til Hest. Jeg føler virkelig en Trang til at stige ned, kaste Uniformen, Fjederhatten, Hanskerne, Paradekaarden og det hele Kram. Kort og godt om det, som er hændt: ^[251] Jeg tror ikke, at du har bedraget disse Folk, Far, dertil er du for klog, men jeg tror rigtignok, at du har haft en større Forretning i Sigte. Officielt lyder det paa Arbejdernes Vel, paa Frihed og Retfærdighed, ligesom man paa den anden Side af Gaden, i de gamle Huse, gjør i «Samfundets helligste Interesser». Men kommer man ind i det lille hemmelige Bagværelse, hvor de rigtige, de ægte Bøger ligger og den virkelige Status opgjøres, da finder man, at det hele har drejet sig om noget ganske anderledes solid, end det, Annoncerne lød paa: der finder man Fisken, Far, Fisken. – Der er saa umaadeligt faa, som er *virkelige* Stridsmænd under den Sandhedens Fane, de har valgt sig som sin specielle – de aller, aller fleste er bare Folk med ualmindelige Anlæg for Handel, og medens de gaar i de store Ideers Tog, faar Fisken, Fisken strygende Afsætning. – – – Ser du, da jeg stod dernede og beredte mig paa nogle – jeg forsikrer dig, særdeles gratiøse – Vingeslag, og da saa dette grove Bæst af en Arbejder, – han havde nu ogsaa en saadan infamt pibende-prosaisk Stemme – da han brød med ugenert Uforskammethed ind i mit skønne Tankespind, da saa jeg med et Tuskhandelen i fuldt Flor under de store Optog, og saa stod jeg hovedkulds inde i dit eget lille Bagværelse – det med de rigtige Bøger

– og saa maatte jeg i Sandhed forundre mig over mig selv: Jeg havde jo altid vidst, at ^[252] dette hemmelige Rum fandtes ogsaa i din Forretning, og dog havde jeg – Fanden maa vide, hvordan det gik til – villet op paa Talerstolen for at brede mig, som om jeg ingen Anelse havde om bemeldte lille Aflukke, og som om jeg aldrig havde hørt om, at ogsaa du engang har søgt Alliance med de gamle Huse saa godt som nogen. Jeg var vel fortunlet – formoder jeg – af denne naragtige Staahej udenfor, eller Situationen var mig for fristende – der sidder nok en liden uudryddelig Taler etsteds dybt inde i mig.»

Knut saa ikke Faderens Ansigt, der skjultes af Lampeskjærmen. Han saa ikke, at det stadig blev blegere og blegere, fik en Farve mellem isgraat og blaat, at Øjnene først spiltes, som de skulde briste ud af Hovedet, saa blev blikløse og tomme – han saa først op, da en Haand greb ud i Luften efter en usynlig Gjenstand, rørte ved Lampen og saa forsvandt, hvorefter der hørtes et tungt Fald.

Knut var med et Sæt paa den anden Side af Bordet Der laa Faderen med knyttede Hænder, aaben Mund, lukkede Øjne. Knut undersøgte ham hurtigt, greb derpaa Lampen og ilede ud. Strax efter kom han tilbage med Vand; Kathrine fulgte ham. De fik den besvimele op paa Sofaen og badede hans Tindinger.

«Gud se i Naade til os – de har taget Livet af ham,» raabte Kathrine.

^[253] «Det er mig, Kathrine, det er mig, som har gjort det.»

Kathrine saa forfærdet op.

«Sid hos ham; jeg springer ned paa Apothekeket.»

Da Knut kom tilbage, sad imidlertid Holt i sin Lænestol. Han saa mat ud, og hans Stemme var lidt hæs. Kathrine havde forladt Værelset.

«Jeg taaler ikke længer noget,» sagde han, «udarbejdet, udarbejdet, Knut; det svimler for mig ved den mindste Anstrengelse.»

Knut kastede sig ned foran Stolen og tog hans Haand. «Tilgiv mig,» hviskede han.

Holt vuggede Hovedet sagte.

«Jeg vidste jo, det maatte komme,» sagde han. «Jeg har ikke noget at tilgive,

men meget, meget at angre. – – Men du skal dog vide, at om du aldrig havde ladet – hine Ord – falde, saa vilde jeg nu alligevel have talt aabent med dig.»

«Anstreng dig ikke, Far – vi kan jo altid –».

«Nej, netop nu. Jeg maa have det sagt, alt, alt. Betænk, vi har aldrig vexlet et fortroligt Ord. – – Jeg synes stundom, Knut, at vi lever, som om vi ikke vedkom hinanden– –».

Knut, der havde rejst sig, nikkede. «Rigtig. Det er netop Fejlen, Far.»

Holt forsøgte at rejse sig. «Jeg maa altid gaa, naar jeg skal tale,» sagde han. Han gik^[254] først sagte og ludende, med Hænderne paa Ryggen; men alt eftersom han talte sig mere og mere varm, blev hans Gang hurtigere, hans Holdning rankere. Han knyttede ofte Hænderne og slog ud i Luften med dem.

«Du sagde et Ord nys – jeg har bejlet til de store, sagde du. Ja, Knut, det er sandt, jeg har bejlet til dem, Gud naade mig saa vist. Den første Gang var det for at redde mig fra min Fars Skjæbne. Jeg vilde ikke som han leve og dø som en halvt foragtet Tusindkunstner blandt en Almue, der tror paa Altarvin, Trolde og onde Øjne. Jeg forsøgte først at slaa mig frem uden andres Hjælp; jeg arbejdede, saa jeg var nærved at styrte, og først da *det* ikke hjalp, begyndte jeg at slide de mægtiges Trapper. Jeg havde ikke Held med mig; jeg havde endnu ikke lært den store, indbringende Kunst at tie, – tie, naar de træder paa dig selv, tie, naar de træder paa andre, tie, naar Dumheden regjerer, naar Hykleriet dekorerer og Uretfærdigheden forgyldes. Men jeg lærte meget i denne Tid. Jeg lærte, at det ikke er de dygtigste, der hjælpes i Vejret, men de smidigste, de tammeste, de, som bøjer sig mest lydløst under de herskendes Vilje, og at der gaar hundreder af begavede, selvstændige Aander tilgrunde, fordi de ikke kunde lære denne Taushedens Kunst. Jeg har seet den ene efter den anden af mine Undermænd liste sig, bugte sig, hykle sig til Gunst og Magt, sælgende ^[255] og forraadende alt. Jeg har seet disse samme Folk, der saa ypperligt forstaar at gjøre sig tynde blandt de tykke, naa Magten, tage Sæde mellem de andre herskende, der sidder stille sammensvorne om ikke at lade nogen komme frem, hvis Evner og Mod de frygter, – jeg har seet disse traadtynde ydmyge blive fede og brede og efter sin Tur hjælpe de andre med at sidde tildøde noget, som duer. Se, *det* har jeg seet, og

jeg sankede i mit Sind en Forbitrelse, som aldrig har forladt mig; jeg lovede mig selv at hjælpe alle, der holdes nede, der kues, og jeg svor alle disse Magthavere, der havde traadt min Far, mig selv og mangfoldige andre under Fod, Krig, Krig paa Liv og Død. – –

Og dog, Knut, dog bejlede jeg endnu engang til de mægtige. Dengang havde jeg selv Magt, Pengenes. Til *den* havde jeg slidt og kjæmpet mig frem gennem utrolige Vanskeligheder, og jeg stod nu der, hvor jeg vilde staa for at aabne Ilden mod Fienden for ramme Alvor. Da tabte jeg Modet – det er den eneste Gang i mit Liv, det har hændt mig – og jeg begyndte igjen at slide de mægtiges Trapper. Det er de tyngste Aar, jeg har levet. Jeg maatte gaa om blandt disse Folk, duknakket og ydmyg og med søde Ord paa Læberne, – jeg, som kogte af Forbitrelse og Had. Jeg maatte lade mig belære af Folk, som jeg var himmelvidt overlegen i Forstand og Kundskab! Jeg, der er [256] skabt til Kamp, jeg maatte omdanne mig til et forsigtigt Hensynsmenneske, tie til Misbrug, jeg brændte af Længsel efter at afsløre og afskaffe, og hjælpe mine Modstandere med at befæste Fordomme, som jeg afskyr. Mit Hoved var fuldt af Reform-Ideer, som jeg i en lang Rad af Aar under et Arbejde, som faa vilde have udholdt, under alleslags Savn og farlige Kriser, ofte i Fortvilelse, uden Ophør havde grublet over og gennemtænkt atter og atter, og som var det dyrebareste, jeg ejede – og saa turde jeg ikke lade nogen ane, at der fandtes en Tanke i min Hjerne. Der rasede et sydende Begjær i mig efter at faa Kamp, Kamp over hele Linien – og saa maatte jeg gaa og støtte de herskendes Anseelse. – – Jeg havde ikke godt af denne Tid, Knut, jeg satte noget til, som ikke er let at vinde tilbage, og jeg fattede et Nag til mine Modstandere, som jeg aldrig har faaet udryddet.»

Knut hørte paa med blege Læber og knyttede Hænder.

«Far, jeg forstaar ikke, at du nogensinde har kunnet rejse dig efter at have fornegtet dig selv saa forsmædeligt. At du *kunde* det. At du *kunde* det!»

«Ja – – at jeg kunde det!» gjentog Holt stille og saa hen for sig med et usikkert Blik.

«Opgive Kampen – nu, det kan jeg forstaa – le af det hele, give det en god Dag! [257] Men tigge, lyve, være deres lydige Lakej – . Far, *hvorfor* gjorde du

det?»

«Ja – hvorfor?» gjentog Holt i den samme stille, bevægede Tone. «Jeg havde en Søn –»

«En Søn? – – – For *min* Skyld, for min – –!»

«Det var svagt, det var dumt, det var en dyb Uret mod dig, Knut, jeg ved det; men det – det – var virkelig – godt ment,» stammede Holt. «Du maa betænke, hvad jeg selv havde lidt. Min Fars Navn var den første Hindring, jeg fandt paa min Vej, og det vedblev at være det, saalangt han var kjendt. Jeg turde ikke vove at testamentere dig det Had, jeg vidste, at jeg selv vilde høste, jeg turde ikke med velberaad Hu udelukke dig fra alle disse Hjem, hvor du vilde finde, hvad jeg aldrig kunde skaffe dig, og skille dig med dine Kammerater, der nok snart vilde lære at sky Sønnen af en forhadet Mand. Jeg blev fejj, naar jeg tænkte paa, at jeg brolagde hele din Fremtidsvej med Vanskeligheder, som jeg kanske ikke, naar det gjaldt, kunde hjælpe dig at overvinde – – – Du var mit eneste Barn, Knut, og mig mere værd end alle mine Fremtidsplaner.»

Knut havde bøjet Hovedet og sænket sit Blik. Han nærmede sig og lagde Haanden paa Faderens Skulder.

«Hvad du nu har fortalt, har jeg aldrig anet.»

[258] Holt syntes at krympe sammen under Sønnens Haand; der var ikke en Trevle igjen af den skarpe, stridbare Mand. Ydmyg og angst stod han ligeoverfor Knut som for sin Dommer.

«Det falder ikke let at bekjende det, Knut. Hvad jeg ellers kan have syndet i mine Dage – naa, jeg pretenderer ikke at være nogen Helgen – men dette og – endnu et – det –»

«Du skulde have fortalt mig alt, Far.»

«Jeg var bange for dig, Knut. Jeg troede ogsaa, at du helst vilde være udenfor –»

«Det er min Skam, at jeg har givet dig Grund til at tro det,» udbrød Knut og slog pludselig Armen om Faderen.

Holt foldede uvilkaarlig Hænderne. Hans smale Læber bævede. Han turde

ikke røre sig. Siden Knut var bleven voxen, havde de jo aldrig vexlet Kjærtegn, knapt nok taget hinanden i Haand. Og nu kjærtegnede Knut ham, nu, da han følte sig saa betynget, saa tilintetgjort. Han rystede stiltørdigt paa Hovedet.

«Jeg er ikke færdig endnu. Sæt dig og hør videre.»

Knut tog Plads, og Holt blev ved:

«Jeg holdt det ikke ud, og jeg havde heller intet opnaaet. De troede mig ikke, og deri gjorde de ret. Jeg brød af og saa –» han rettede sig op og saa ud som bare Næb og Klo – «saa kan du tro, jeg bed fra mig. Jeg siger dig, at da disse mægtige igjen saa mig paa Kamppladsen,^[259] da angrede de, at de havde forskudt mig. De anede, at jeg snart vilde kommandere en Hær. De vidste, at der var nok af forbitrede Smaahandlere, Haandværkere, Arbejdere og andre, der bare ventede paa en Høvding for at angribe. Der var en gennem Aarrækker nedpint Opposition, som vilde slaa ud i lys Lue ved mit første Ord. De misfornøjede havde længst anmodet mig om at blive deres Ordfører. Men jeg havde afslaaet det – min Tid var ikke kommet enda, vi havde ikke altid Formaal fælles, og jeg troede ikke paa Folket af Guds Naade og de andre Talemaader. Men nu bestemte jeg mig resolut: jeg blev deres Fører. Jeg ved, hvad du tænker, Knut: Fisker, Fisker. Du mener, jeg skulde have staaet alene, stolt og uafhængig. Det lyder stort, det er sandt; men hvad vilde jeg have udrettet? Jeg vilde være bleven forraadt og forhaanet af dem, jeg kjæmpede for, og traadt redningsløst ned af dem, jeg beføjede, uden at en levende Sjæl vilde have ofret mig et Suk. – Men Efterslægten – Efterslægten kunde have ydet mig Retfærdighed! Knuden er blot, at Efterslægten aldrig havde faaet noget at vide om Arne Holt. Jeg havde ingen store Tanker at nedlægge i Bøger, der kunde fortælle om mig; jeg var blot en praktisk Mand, der saa, at en liden ukjendt By sukkede under det snevreste Familieherredømme, som nogensinde har mareret et lidet Samfund. Jeg kjendte mangfoldige,^[260] der led Uret derved; jeg saa Misbrug, som oprørte mig, og jeg var vis paa, at fik jeg Magten, da kunde jeg udrette noget godt for disse Smaafolk, som taug og bukkede, men i Stilhed bandede Tyranniet. Jeg er muligens blevet noget haardhudet – jeg ligger ikke for de fine Hensyn, jeg indrømmer det. Saa tog jeg Roret, og saa begyndte det. Jeg har altid elsket Kamp, aaben, hensynsløs Kamp, ja, jeg tilstaaer det, jeg har været *for* glad i den.

Først i det hede, lynende Slag har jeg rigtig følt mine Kræfter, og nu fik jeg, hvad jeg begjærede.»

Og saa skildrede han alle de forbitrede Fejder, i hvilke han havde været Smaaborgernes utrøttelige Ordfører, de gamle Huses skaanselsløse Angriber. Han oplevede alt paany. Hans Øjne fik det snare, stikkende Blik, som hans Modstandere kjendte saa godt, han gik med faste, elastiske Skridt – hver Muskel var spændt. Han saa ud som en Admiral paa sit Kommandobræt under Skytsets Torden. Erindringen om alle de Gange, han havde kjæmpet mod Overmagten og sejret, gjorde ham næsten smuk.

«Lad saa være,» blev han ved, da han havde endt sin Fortælling, «at jeg ikke faar Plads blandt de bedste, der har kjæmpet mod Fordom og Uret – lad være, at jeg faar den sidste Plads, en meget ringe Plads, en, som mange foragter. Det er mig lige meget. Det er ikke store Ting, jeg har udrettet, det er sandt;^[261] men en og anden, som jeg har hjulpet, vil dog mindes mig med Tak. Verdensreformatorens Kald fik jeg ikke; men i dette lille Sumfund har jeg kaldt nye Kræfter frem og givet Stødet til mer end én god Sag. Det vil ogsaa mange mindes mig for. Saa siger jeg da: om Valget var der igjen – jeg valgte, som jeg gjorde dengang, uden et Øjeblik Betænking.

Og nu Arbejderne, som jeg skal have kjøbt. Jeg har villet Arbejderne vel, Knut. Jeg har selv været Arbejder og kjender deres Kaar. Jeg har ikke villet hjælpe dem til noget Herredømme, som de bare vilde misbruge; jeg har ikke fraset for dem. Men jeg tror paa, at vore Arbejdere kunde være hundrede Gange dygtigere, end de er; jeg tror paa bedre Skoler og bedre Arbejdsmethoder, og jeg tror, at jeg i al Skrøbelighed har gjort Forsøg, som er værd at lægge Mærke til. Men jeg har skaffet dem Hus eller Grund og ladet dem stemme for mig. Det er min Synd. Men hvem har jeg gjort Uret derved? Jeg har ikke overtalt dem, ikke truet dem. De blev mine Tilhængere, det er rigtigt; men var det ikke deres egen Sag, det gjaldt? Jeg har brugt min Magt til at styrte de gamle Huses Enevælde. Men hvem vandt derved? Spørg hvem du vil, om jeg har skaffet mig selv nogen Fordel. Men ét har jeg gjort, som jeg ikke vil forsøge at forsvare og som nu har bragt hele min Forretningsstilling i Fare: jeg har hadet disse gamle Huse og deres^[262] Forbundsfæller mere, end jeg har elsket dem, jeg kjæmpede for. Jeg

har hundrede Gange resikeret min Stilling som Handelsmand, fordi jeg ikke kunde taale den Tanke, at disse Folk igjen skulde komme til Magten, om det saa blot var for et Øjeblik. Og nu var Faren derfor større end nogensinde. Jeg burde under denne Krise have indskrænket min Bedrift. Men jeg vidste, at Arbejderne, ifald jeg blot nedsatte deres Løn en eneste Skilling, vilde have glemt alt, hvad jeg havde gjort for dem, og at de for at true eller hevne sig vilde lade sig hverve af mine Modstandere og give dem Sejren ihænde. Og det kunde jeg ikke taale. Jeg sagde til mig selv: lad det styrte sammen det hele bagefter, men over Valget vil jeg holde det gaaende med fuld Damp. Her er Fisken: det var ikke for Arbejdernes Skyld, jeg forsøgte at holde det hele oppe, men fordi jeg hellere vilde lade mig knuse end vige for dette hovmodige Pak!»

Der har du Sandheden, Knut. Jeg har hidtil ikke troet, at jeg behøvede at skamme mig over, hvad jeg har gjort. Men ser du, da jeg hørte hint Raab dernede, da forstod jeg det: du og jeg maa skilles. Du maa ikke slæbe paa min Fortid. Den kan være god nok for mig, men du maa begynde under et nyt Flag. Derfor, – hvor tungt det end falder mig, siger jeg igjen: rejs, søg en større Slagmark; du maa og skal naa det højeste. Lad saa mig se til at holde^[263] Resterne efter Skibbruddet sammen her. Gaar det dig godt, er jeg fornøjet.»

Knut sad ved Bordet med Haanden under Kinden.

«Jeg skulde have rejst lidt mindre, Far, saa havde jeg kanske udrettet lidt mere. Jeg havde ialfald ikke sagt disse taabelige, hovmodige Ord. Som om jeg havde Ret til at bebrejde dig noget, jeg som –»

Han rejste sig heftigt.

«Nej, Far, nu rejser jeg ikke. Jeg træder dog ind i Firmaet. Jeg har aldrig arbejdet, Far, eller bare arbejdet stødvis, det er min Ulykke. Men det skal blive anderledes. Hvad jeg trængte til, er nu hændt: vi er bleven fattige. Kan vi holde Forretningen oppe, godt – kan vi ikke, lukker vi i al Stilhed Butikken og begynder fra nyt.»

«Som du vil, Knut. Jeg gaar glad ombord selv paa et synkende Skib, naar du kommanderer.»

«Far – ret betænkt var det dog et velsignet Opløb dette –»

En Pige meldte, at to Herrer bad om at faa tale med Holt.

«Vis dem herop.»

Kort efter bankede det. Holt gik til Døren.

«– Aften» lød en dyb Stemme udenfor. «Kunde man faa Dem i Tale, Holt?»

Holt stirrede, bukkede, stirrede og bukkede.

[264] «Jo–o–jo – naturligvis – vær saa god – Gudbevares –.»

Ind traadte han, der aldrig talte sit Modersmaal, «Konsulen», og En, der fra Konsulens Bryllupsdag var bleven hans Ven, Diplomaten Stub.

De gav begge Holt Haanden. Derpaa sagde Stub, som formedelst Sprogvanskelighederne førte Ordet:

«Kan vi faa tale et Øjeblik i Enerum med Dem, Holt?»

Holt begyndte igjen at stirre og bukke, for en Smule forfjamset om, som om han søgte noget, kom omsider paa det rene med, at det var et Lys, og med dette i Haanden aabnede han saa Døren til Sideværelset: «vær saa artig, mine Herrer.»

Knut hørte, at Stub førte Ordet. Af og til lød Konsulens Bas, og tilslut Holts høje Stemme.

Pludselig gik Døren op. Holt kom styrtende ind. Hans Ansigt lyste triumferende. Da han havde lukket Døren efter sig, udbrød han: «Knut, du spurgte: er der nogen, som vil hjælpe dig? Ved du, hvad disse Herrer vil? Forstrække mig med den nødvendige Kapital.»

«Det maa ikke ske, Far. Det er smukt – meget smukt handlet af Mænd, som er dine Modstandere – men det vilde *ikke* være smukt af dig at benytte dig af deres Højmodighed.»

[265] «Forudsætningen er selvfølgelig, at min Status er, som af mig opgivet. Forøvrigt – jeg har meddelt dem, at du er min Kompagnon. Skal jeg kalde dem herind?»

De to Herrer blev indladt. Knut gjentog sine Indvendinger. Stub bekjæmpede dem tappert. Han forsikrede, at Tanken var Konsulens, hvis Handelsdygtighed dog ingen skulde vove at betvile. Han var kommen op til Stub og havde paa et –

«ja, undskyld, Konsul, men det var paa et forbandet vanskeligt Sprog» – udviklet for ham, at det vilde være til uopretteligt Tab for Byen, om Holt maatte stanse. Han kjendte ingen, der kunde optage denne Virksomhed med Held; han stolte ubetinget paa Holts Dygtighed og Soliditet.

Holt saa paa Sønnen. «Hører du,» syntes han at sige.

Knut gav tilslut efter. Han lovede, at man skulde benytte sig af de to Herrers Tilbud, ifald det blev nødvendigt og de, efter at have undersøgt Forholdet, fandt det fareløst at fortsætte.

Da de var borte, gned Holt sig i Hænderne: «Du kan stole paa, de skal ikke lide noget Tab ved mig – men du ser dog, at der *er* dem, der stoler paa mig.»

De begyndte at lægge Planer og var saa ivrige, at de ikke engang lagde Mærke til, at Kathrine var kommen ind. Hun spurgte, hvor ^[266] hun skulde dække Bordet – i Stuen var jo alt ødelagt.

«Hvad siger du, Knut? Jeg tænker, vi spiser heroppe?» Knut nikkede, og Kathrine forsvandt.

«Far,» begyndte Knut lidt forlegen, da hun var borte; «tag mig det ikke ilde op; men jeg har noget paa Hjerte: Hvorfor gifter du dig ikke med Kathrine?»

Holt blev luerød. «Nej, Knut, jeg forsikrer dig paa min Ære – – hun *er* en brav Pige.»

«Det er netop, hvad jeg har opdaget. Jeg mente intet slemt.»

Holt lod sine Negle glide frem og tilbage over Tænderne:

«Jeg troede – – du vilde have imod det – – og Kathrine vil ikke uden dit Samtykke.»

Kathrine kom tilbage og dækkede Bordet.

«Du dækker blot til to, Kathrine,» sagde Knut. «Spiser du ikke selv med os?»

Kathrine blev staaende stiv som en Støtte med en Tallerken i Haanden og blev først meget bleg og derpaa saa rød som blot meget naive og meget fuldblodige Folk kan blive det. Hun saa forskrækket først paa Knut, dernæst paa Holt. Knut havde sagt «du» og bedet hende spise med dem, og nu nikkede Holt halvt

forlegen til hende. Hun slap Tallerkenen, gled ned paa Kanten af en Stol og begyndte at tørre sine Øjne og at bide sig i Læberne, der fortrak sig paa det [267] forunderligste under hendes Kamp for at holde Graaden tilbage.

«Knut mener –» begyndte Holt og saa uroligt paa Sønnen, der imidlertid faldt muntert ind:

«– at vi i Aften bør drikke et Glas Vin sammen, vi tre.»

«Rigtig! Den med den gule Lak tilhøjre, Kathrine – ha, ha! Lad os saa faa Maden.»

Kathrine forsøgte at smile, men overvældedes igjen af Taarerne og skyndte sig afsted.

Bordet var dækket, og de tre sad sammen – Kathrine paa den yderste Kant af sin Stol og uden at røre en Bid. Hun legte bare med Kniven og fandt altid noget at gaa efter. Endelig tog Knut sit Glas og sagde:

«Ja, nu vil Far og jeg takke dig, Kathrine, for alle disse Aar, du har styret det fremmede Hus saa vel for os begge. Nu bliver det jo snart dit eget –.»

Men nu var det forbi med Kathrines Modstandskraft. Hun hulkede, som om Talen var om hendes egen Begravelse, og kunde med Nød og Neppe bringe det til et næsten uhørligt «Tak» Saa styrtede hun ud. Da hun igjen kom ind, straalte hendes røde, hovne Ansigt helt ud i den yderste Rand af hendes blanke Kinder.

Efter Bordet satte Kathrine sig beskedent i en Krog med et Hækletøj. Snart sagde hun dog Godnat og gik op paa sit Kammer, hvor hun [268] fortsatte med Graaden og i Stilhed takkede Vorherre for, hvad der var hændt, og ransagede sit syndige Hjerte med endnu større Strengthed, end hun plejede.

Da Far og Søn igjen var alene, sagde Knut: «Du har aldrig fortalt mig noget om Mor.»

Holt slap sin Pibe og taug en Stund.

«Nej, men jeg tænkte paa hende idag. Du ved kanske, at hun var Viks Forlovede, da jeg–?»

«Ja, jeg ved – alt det.»

Holt aandede dybt ud.

«Hun var ikke lykkelig,» sagde han. «Hun var alt, hvad jeg ikke var: fin, hensynsfuld, bange for al Strid, glad i Eventyr og Digte og alt saadant, som jeg ikke bekymrer mig om. Jeg forstod hende ikke og forsøgte ikke at forstaa hende. Hvad jeg mindst af alt kunde begribe ved hende var, at hun aldrig blev opbragt, aldrig gjorde Modstand, aldrig bebrejdede mig noget. Denne Fromhed, denne Sagtmodighed følte jeg som Foragt, der opirrede mig. Og saa havde hun en Maade at se mig i Øjnene paa – – ganske roligt og mildt, men det var et Blik, der hang fast i mig, det fik altid min Samvittighed til at tage Ordet og føre hendes Sag saaledes, at jeg blev dobbelt forbitret, fordi jeg ikke kunde forsvare mig. Ser du, Knut, jeg tror paa en Gjengjældelse, en Gjengjældelse i dette Liv. Min Straf har været den, at da du voxede til, har jeg savnet, sukket efter netop det, som hun havde, [269] og som du ikke maatte gaa Glip af. Hun lignede Kornelia, Knut – –.»

Det var sent, da Far og Søn skiltes. Da Knut var gaaet, begyndte Holt at klæde sig af. Han havde taget Frakken og Støvlerne af og iført sig Slobrok og Tøfler samt stoppet sin Pibe for, som han plejede, at sætte sig hen og læse et Afsnit af Darwin, før han gik tilsengs, da det ringede paa Porten. En Stund efter kom Pigen og meldte, at der var en Mand ude, som vilde tale med ham.

«Paa denne Tid! – Naa, lad ham da komme.»

Der lød tunge Trin i Trappen, nogen Famlen efter Dørvrideren, et Par Slag med hele Knoen paa Døren, og saa viste Skipperen sig, som han havde været ombord hos hin Uvejrssøndag, da han havde havt sit Møde med Vik.

Holt slog Hænderne sammen og mumlede: «Gid Pesten fortære –! Hende havde jeg glemmt.»

Han lod ikke den anden komme tilorde. «Er du færdig?» spurgte han.

«Ja; vi venter paa Vind. – Skal *hun* være med?»

Holt tyggede afsindigt paa sin Underlæbe.

«Ja, for enhver Pris.»

«Men hvis hun nu forsøger –? Hun er rent rasende.»

«Hun *maa* med.»

«Godt.»

[270] Manden gik. Holt sank ned i sin Lænestol. Det Skjær af Ungdom og Glæde, som der nylig havde været over hans Ansigt, var igjen forsvundet.

Han var pludselig bleven mindet om en uafgjort Post.

XII.

Højsen bredte sig, solede sig. «Amtstidenden» havde igjen «forglemmt, hvad den skyldte Sandheden og sit Publikum», meddelte hans Avis. Det var saa langt fra, at Skibsreder Holts Forretning var truet, at han tvertom netop i disse Dage havde havt Anledning til at knytte nye Forbindelser med nogle af Byens solideste Mænd. Redaktionen selv havde altid næret en sterk Overbevisning om o. s. v.

Bjørnholt styrtede rasende op til Vildhagen og overfusede ham paa det skrækkeligste. Kirkeværgen var slukøret. «Hvem har nogensinde hørt, at de Folk har støttet en Modstander?» sagde han.

Bjørnholt var heller ikke istand til at gjøre noget ud af Arbejderbevægelsen. Nogle Dage efter Opløbet kom Førerne op til Holt for at gjøre Undskyldning og for at tilbyde sig at betale den Skade, som var anrettet paa hans Ejendom. De aflagde derpaa Bjørnholt en Visit og viste sig ved denne Lejlighed saa nærgaaende, at [271] han for det første ikke turde gaa ud, efterat det var bleven mørkt.

Knut arbejdede flittigt paa Faderens Kontor. Gamle Holt lagde med Stolthed Mærke til, hvor arbejdsom han var, og at hans Humør stadig blev bedre, eftersom Arbejdet og Vanskelighederne voxede. Han er min Søn, tænkte han.

Holt selv var en Smule stundesløs. Det syntes at forurolige ham meget, at et af

hans Skibe ikke kunde komme afsted paa Grund af Vindstille. Det har jo ingen Hast, trøstede Knut; men Holt syntes at være af en anden Anskuelse.

Knut og Kornelia mødtes jevnlig hos Peter og Hanna. En Aften, da de havde forladt sine Venner noget før, end de plejede, blev de gaaende en Stund i Gaderne. Det var koldt og klart, jorden var haardfrossen, Maanelyset blinkede i de isdækte Smaadamme, der under den foregaaende Regntid havde dannet sig i de mange Beholdere, der udmærkede Byens Gader og Pladse. Der var en Utallighed af Skridebaner, over hvilke lange Tog af Gutter og Piger susede afsted under Latter og Raab. De havde en uimodstaaelig Tiltrækningskraft disse lange, blinkende Baner. Piger med Kurve og Gutter med Pakker stansede paa sin Vej til Bageren eller Kjøbmanden, saa først lidt paa de lykkelige, der intet Ærende havde at udrette, eller paa saadanne, som Fristelsen allerede havde overvundet, gik, blev atter staaende, forsøgte derpaa et eneste Rend – og [272] var fortabte. Bageren lukkede sin Bod, Kjøbmanden sin Butik; men Skridebanerne blev altid mere og mere overfyldte, og Maanen saa gemytligt ned paa den jublende Ungdom, som den havde forført ved ret at fremhæve Dammenes graablanke Flade.

Knut og Kornelia gik Arm i Arm frem og tilbage i de bugtede Gader og talte om sin egen Lykke og lagde Planer for Fremtiden. De lejede Hus og møblerede det. De tittede ind af de oplyste Ruder hos Udstyrshandlere og Manufakturister og gjorde et foreløbigt Udvalg.

Pludselig brast Knut i Latter.

«Hvad er det?» spurgte Kornelia.

«Aa, jeg maa knibe mig i Armen for at komme efter, om det nu virkelig ogsaa er mig selv, der gaar her og er huslig og umaadelig optaget af, hvad jeg, dengang jeg var rig, fandt saa ubeskriveligt kjedsommeligt. Jeg begynder at rokkes i min Tro paa Nemesis. Jeg har paa engang opnaaet den Lykke at vinde dig og at *maatte* arbejde. Sandelig, det *har* jeg ikke fortjent.»

Kornelia trak ham med sig henover en Is, der var forladt, og i det samme var ogsaa de grebne af Trylleriet. Med en halvt undertrykt Latter og under alskens spøgende Indfald legte de Børnenes Leg med. Der var heldigvis mennesketomt

paa Pladsen, hvor dette skede. Hvad vilde ikke den lille By have faaet at forundre sig ^[273] over, om de var blevne opdagede: Kornelia Vik, Jakob Viks ærbare Datter, havde rendt Fodskred med sin Kjæreste oppe paa Kirkealmenningen!

Nu var det blot de gamle Huse, der saa dem. Men disse ærværdige Bygningers Øjne blev rigtignok ogsaa næsten ildsprudende ved dette Syn, og selv Maanen havde ikke oplevet noget lignende i denne retskafne By.

De to gik videre og fortsatte sin Samtale. Hvergang de kom til at tænke paa, hvorfor de maatte gaa og drøfte sine Planer paa Gaden og ikke kunde mødes i hendes Hjem, talte de dæmpet og alvorligt. Snart fortabte de sig dog igjen i Fremtiden og følte sig glade og fortrøstningsfulde, og da de skiltes ved Viks Have, var det med Sindet fuldt af lykkelige Drømme.

Knut satte sig, da han kom op paa sit Værelse, til Arbejdsbordet. Han arbejdede aldrig hurtigere og bedre, end naar han kom hjem fra Møderne med Kornelia. Han kunde vel have siddet en Times Tid, da Portklokken ringede. Han hørte derefter Trin i Trappen. Porten blev aabnet. Han troede at kjende Faderens Stemme, der spurgte: «Hvem er det?» – Saa var der stille et Øjeblik. Derefter fulgte et hvinende Skrig – det maatte komme fra en Kvinde –, og saa lød igjen Mandsstemmen, først dæmpet truende, derpaa overtalende, bedende. Kvinderøsten blev dog stadig højere og mere skjærende, saa hørtes Tummel og Fald, som om der kjæmpedes. ^[274] Pludselig faldt en anden Mandsrøst ind, en dyb og grov. I det samme udstødte Kvinden et saa fortvilet Nødraab, at Knut, der havde rejst sig og stod og lyttede, tog Lampen og ilede ud.

Da han var kommen halvvejs ned i Trappen, hørte han den dybe Mandsrøst sige: «Jeg kunde ikke for det, Holt; hun er værre end en Vildkat. Fanden maa vide, hvordan hun er kommen ud og har faaet fat i Jollen.»

Der var halvmørkt dernede i Portrummet. En Lygte stod paa Trappens nederste Trin og lyste paa den Talendes kobberrøde Ansigt, hans store Skindhue, der gik langt ned over Ørerne, og hans grove islandske Uldtrøje. Knut gjenkjendte en af Faderens Skippere. Idet han løftede Lampen og gik nogle Trin nedover, opdagede han ogsaa Faderen, der stod – barhovedet og i Slaabrok – bøjet over en Kvinde, som laa paa Knæ i Trappen og klamrede sig til Rækværket.

Idet gamle Holt løftede Hovedet og fik Øje paa Sønnen, undslap der ham et hult, stønnende Udraab. Han veg baglænds nedover Trappen som for et rædselsfuldt Syn. I det samme rejste ogsaa Kvinden sig, stirrede en Stund med store, funklende Øjne paa Knut, skreg saa hans Navn med en fremmed Udtale, fløj opover Trappen og kastede sig voldsomt om hans Hals, hvorved han tabte Lampen, der sluktes og knustes.

Oppe i Trappen, hvor den fremmede Kvinde klamrede sig til Knut, hulkede og udstødte [275] uforstaaelige Ord, var der igjen mørkt. Nede i Portrummet lyste Lygten døsig. Skipperen stod med Hænderne i Buxelommerne og saa med en tvær og ligegyldig Mine hen for sig. Holt havde sat sig paa Trappens nederste Trin. Som han sad der sammenkrøben og hyllet ind i den tynde Slaabrok, lignede han med sin lange, krumme Ryg og sit dukkende Hoved en Abe.

Den fremmede Kvinde blev ved at hulke og raabe. Af og til knyttede hun Haanden mod de to nedenfor og snerrede efter dem som et vildt Dyr.

«Lys os, Far,» hviskede Knut – det lød, som om han var nærvædet at kvæles. Men Holt hørte intet. Han sad med foldede Hænder, skjælvende over hele Legemet og mumlede: «Nu er det forbi, nu er det forbi.» Først da Knut for tredje Gang talte til ham, rejste han sig og tog Lygten. I det han gik forbi Skipperen, ytrede denne: «Jeg har vel ikke mere her at gjøre?» Holt svarede ikke; han saa sløvt paa ham og ravede foran de andre opover Trappen og ind i Stuen.

«Bed Kathrine komme med en Lampe,» sagde Knut. Holt satte Lygten fra sig paa Bordet og forlod Værelset uden at sige et Ord.

Knut stod og støttede sig til Bordet. Hans Øjne havde et tomt Blik, Læberne var hvide og lidt aabne; han saa ud, som om han led af Eftervirkningerne af et bedøvende Slag. Det ene Frostanfald rystede ham efter det andet.

[276] Den fremmede Kvinde gik op og ned og gestikulerede heftigt, medens hun talte. Det var en undersætsig, fyldig og mandig-energisk Skikkelse. Hun havde en brunlig Hud, et stivt, begsort Haar og mørke Dun paa Overlæben. Hun var klædt i en kort engelsk Rejsedragt, Stoffet grovt, Farverne afstikkende. Jakken var forsynet med en Mængde Lommer. Et skotsk Plæd, der var heftet med den ene Ende til Skulderen, slæbte med den anden efter hende paa Gulvet. En sort Hætte,

som hun havde baaret over Hovedet, var gleden ned paa Ryggen. Hendes Dragt var meget forreven og tilsmudset, den ene Haand var blodig. Medens hun gik frem og tilbage med hurtige, faste Skridt og voldsomt Aandedræt og fyldte Stuen med en sterk Lugt af Moskus, rev hun først Plædet af sig og slængte det henad Gulvet, dernæst Hætten og saa Jakken. Endelig rev hun med et Ryk Kjolelivet op, saa Knapperne sprang af og trillede henover Gulvet. Hun talte i et eneste Strøg, i et Sprog, der var norsk, hvad Ordforraad angik, men med et vekslede Tonefald, der mindede om et halvt Dusin andre Tungemaal. Af og til gjorde hun en Pause, styrtede hen til Knut, faldt ham om Halsen eller kastede sig for hans Fødder og for saa atter op for at true mod Døren.

«Jeg har søgt dig gennem alle Lande, fra England over Frankrig, Spanien til Portugal. Jeg har sunget, danset, været Beriderske, tigget, løjet, [277] stjaalet – aa, jeg ved ikke alt, hvad jeg har gjort for at komme frem til dig. I Lissabon fra Hus til Hus for at finde dig eller ham, den anden, Kjøbmanden, – jeg huskede ikke hans Navn. Endelig fandt jeg ham. Fra ham paa Skibet og hid. Du var borte – kom aldrig hjem, sagde den gamle Mand –» hun knyttede igjen Næven mod Døren og spyttede – «Jeg saa, han løj. Han vilde give mig Penge, mange Penge, bare jeg vilde rejse. Men før vilde jeg dø. Saa laasede de mig inde ombord. Jeg har forsøgt at flygte – en Gang sprang jeg i Søen, – men blev altid fanget. Endelig i Aften, da han sov – – jeg fandt Jollen, jeg har klatret op over Klipperne – – se her, mine Hænder har jeg revet tilblods! Jeg sneg mig længe rundt om Huset – troede jeg skulde smutte ind. Nej. Jeg maatte ringe – – saa kom han – – vi kjæmpede – den Røver! O, var du ikke kommen!» Hun klamrede sig igjen til ham og jamrede: «Du vil ikke forstøde mig, ikke bedrage mig – – eller –.» Hun for med et Sprang ud paa Gulvet og lignede med sine gnistrende Øjne et opskræmt Vilddyr – «vogt dig, jeg hevner mig, hvis du gjør det!» – Saa nærmede hun sig igjen dueblid, indsmigrende: «Men du vil ikke, kjæreste, sødeste, dejligste –.»

Knut kunde ikke faa et Ord over sine Læber. Han stod ubevægelig. Han var rammet saa uventet og saa forfærdeligt! Det forekom ham, [278] som om han tumlede hovedkulds ned i en Afgrund. Endelig fik han dog sagt: «Jeg har intet vidst af alt dette. – Jeg har ladet undersøge overalt – – jeg maatte tro – –»

«Ja, ja. Alt tilbunds, Far, alle undtagen jeg og to Matroser.– – Jeg saa Far, bare Hovedet, nej bare Øjnene, to brystne Øjne – – o, Gud jeg saa dem siden hver Nat, naar jeg var alene – – men nu er det saa længe siden, nu ser jeg dem næsten aldrig mere.»

Kathrine kom ind med Lampen. Den fremmede Kvinde saa sky og kampberedt paa hende og gik nærmere hen til Knut.

«Skal jeg sætte et Værelse istand?» spurgte Kathrine Knut dæmpet, men den anden havde hørt det.

«Nej, nej, nej,» skreg hun, «jeg vil ikke være alene – den gamle Mand lurur paa mig. Jeg vil være hos dig, jeg vil ligge her, paa Gulvet eller hvorsomhelst, men jeg vil ikke være alene.»

Det varede længe, før Knut kunde berolige hende. Endelig syntes hun at føle sig tryk og gik hen og tog Kathrine i Haand. –

– – Udenfor listede en krumbøjet Skikkelse sig næsten lydløst gennem alle Gange, op og ned af alle Trapper, uafladeligt frem og tilbage. Efterat Kathrine havde forladt Stuen, stansede han ofte udenfor Døren og lyttede. Han kunde ikke opfatte, hvad de sagde; han hørte blot den [279] fremmede sukke og græde, skringe, bede og true. En Gang klappede hun i Hænderne og lo.

Kathrine kom tilbage, og Holt sneg sig ned i Portrummet. Porten stod paa vidt Gab; en kold Snoⁿ³⁴ strøg ind. Han ventede dernede, indtil alt var bleven stille ovenpaa. Han vilde netop gaa op igjen, da der kom nogen nedaf Trappen. Det var Knut; han havde Frak og Hat paa. Holt gjemte sig i en Krog, indtil Sønnen var ude.

Knut vankede maalløst om i Gaderne, de samme Gader, hvor han for nogle Timer siden havde gaaet med Kornelia og bygget deres Fremtids Eventyrslot. Maanen lyste som før ned paa alle Gadernes Skridebaner, der nu var forladte; paa Husene saa et og andet matgult Vindu stille og fredeligt ud i Natten.

Han gik igjen med Kornelia, følte hendes Arm i sin, hørte hendes bløde, klare Stemme, saa hendes alvorlige Øjne og det stille fornøjede Smil. – Og saa pludseligt den anden, Pampasbarnet, susende halvnøgen til Hest, jagende over

de endeløse Sletter med de brune Dyreøjne vildt opspilede og aaben Mund. Han følte hendes Arm om sin Hals, de tykke Læber paa sin Kind og det tætte uldne Haar og Lugten af Moskus – – – Han bed Tænderne sammen, knyttede Hænderne, stampede i Jorden! Han var nærvæd at skribe af Smerte og Harme! Hans Lykke knust, hele hans Fremtid ødelagt med et eneste [280] Slag! At bøde saa forfærdeligt for et eneste letsindigt Øjeblik! Var det retfærdigt? – Han følte Had til den fremmede Kvinde, han forbandede sin Skjæbne! – Han havde følt sig saa ydmyg i sin Lykke; den syntes ham saa ufortjent. Men nu, da alt, hvad han havde faaet, blev ham saa voldsomt frarevet, da kunde han ikke bøje sig under den Erkjendelse: «Du høster, hvad du har saaet»; han oprørte sig mod denne Skjæbne; det var et Øjeblik, som om der stod et personligt Væsen bag om, en grusom Magthaver, som han følte et rasende Begjær efter at bekrige, støde fra Tronen, tilintetgjøre.

Men det var blot et Øjeblik. Snart lo han af sig selv. Hvad var det, han forlangte? Retfærdighed! Havde han da ikke sat Foden til det Skred, der nu gik ubønhørligt over hans Liv og rev med sig alt, hver Blomst, Lykkens Sol havde lokket frem, hvert gyldent, fjernvinkende Haab og saa forlangte han, at Skredet ikke skulde gaa, eller at det skulde gaa udenom den Plet, hvor han vilde bygge sit nye Hjem! Han forlangte Barmhjertighed af uforanderlige Love! –

Han smilte bittert. Stedt i Nød modtager vi gjerne den grummeste Despot til Verdensstyrer. Selv den vildeste Tyran kan dog formildes, eller han kan ialfald bekriges eller forbandes; man har dog den Trøst at kunne sige: du er uretfærdig, du er grim! Menneskerne kan ikke slippe sine Guder, selv om de blot er [281] Stenbilleder, som de kan pidske, naar alle Bønner har været forgjæves!

Hans Harme sank brudt tilbage mod denne dunkle, ubøjelige Magt, som ingen har Kommando over. Han gled ned i et Smertens Tusmørke, stille, afmægtig. Uden at tænke, med slappe Lemmer og blot fornemmende sig selv som et eneste saart Punkt, der idelig berørtes af en naalespids Odd, drev han om i de natstille Gader, langs efter hvilke Snoen nu og da jagede den i Dagens Løb løsnede Sand. Alle disse mørke Huse sov, de brød sig en god Dag om Nattevandrere, der vanker om ude paa Gaden og afblades for alle sine Drømme og Haab. De er solide og respektable og befatter sig altsaa ikke med noget, der er

udenfor det ordinære. Han gik forbi Kirken. Derinde spøger paa denne Tid de døde, der ogsaa er uden Deltagelse. Spiret blinkede koldt højt oppe i den maaneblege Luft.

Han kom tilslut udenfor Byen, ud paa nogle nøgne Hamre ved Havnen. Bag en Spindelvæv af Rigge, bag Moloens sorte Spids, bag Havet, der skjulte sit sorte Dyb under det Sølvskjær, som det gyngede, skimtede han som fjerne Skygger de Fjelde, mellem hvilke han havde oplevet den højeste Lykke, han havde kjendt. Dalen, den graa, bugtede Vej, den blanke Elv, Bryggen med Flag og det hvide Hus, Haven fra hvilken det duftede af Roser og Reseda, alt stod pludselig saa klart, saa varmt og livfuldt for ham [282] som hin Dag, da han for første Gang saa det fra Dampbaadens Dæk. Og efter den varme Strøm, han følte i sit Indre ved Synet, fulgte saa igjen tusinde Naalestik i det saare Punkt.

Nedenfor hørte han Søen bryde hult mod Fjeldet. Et eneste Skridt – og saa vilde det hele være forbi.

Nej, hvad han kunde have gjort igaar, kunde han ikke idag. Hun stod strax ved hans Side, saa paa ham og sagde: «Da er du ikke den, jeg har elsket». Han følte sig forpligtet ved at være elsket af hende. Han følte det, som om han stod hende til Ansvar for sig selv nu og altid, selv om de maatte skilles.

Han satte sig ned paa Jorden; han fik en Lyst til at grave sig dybt ned i den. Han strakte sig henover den haarde, kolde Grund. Det gav ham en kort Lindring, at han slap holde sig opret, det gjorde ham godt at føle det kolde Grus mod Kinden, at presse sig mod de skarpe Stene, at gjennemisnes af Kulden. Han længtes efter legemlig Smerte for ikke at føle den sjælelige saa forfærdelig.

Han rejste sig og gik igjen mod Byen. Hvor skulde han hen? Hjem? Han taalte ikke at se det Hus igjen, hvor hun var, at træde ind i den Stue, hvor hendes Stemme havde lydt. Han følte igjen denne modbydelige Lugt af Moskus. – – Han drev nedover den første Gade, han naaede. Det forekom ham, at han [283] hørte Fodtrin bag sig. Han vendte sig. I det samme krøb nogen bag om en Trap. Han nærmede sig. Ganske rigtig, der sad en Mand paa Hug tæt inde ved Husmuren. Det var Faderen.

«Far, er du ude saa sent?»

Den gamle hugede sig endnu mere sammen og brast i Graad.

«Knut, Knut,» jamrede han og græd saa saart, saa fortvilet, at Knut et Øjeblik glemte sin egen Sorg for hans. «Nu er alt forbi, alt forbi.»

«Ja, ja Far, vi ere begge rammede. – – Men gaa nu hjem – du bliver syg, ifald du sidder her længer.»

Han tog Faderen under Armen; den gamle lod sig føre viljeløst afsted.

Da de stod udenfor Borgens Port, sagde Knut:

«Godnat Far.»

«Gaar du ikke op med?»

«Nej – jeg vil drive lidt om endnu.»

Den gamle stod endnu, men Knut skjød ham lempeligt ind af Porten.

«Gaa ind, Far, og vær ikke bange for mig.»

Holt slæbte sig indenfor; Knut styrede mod Peter Strøms Hus. Her steg han over Plankeværket og bankede paa Vinduet til det Kammer, hvor Pigen sov. Efterat have banket gjentagne ^[284] Gange, spurgte en søvning Stemme indenfor:

«Hvem er det?»

«Mig, Knut Holt. Luk op, men væk ikke nogen.»

Der blev tændt Lys indenfor, og en Stund efter aabnede Pigen Gadedøren. Hun saa forvirret paa Knut.

«Jeg vil faa blive her inat. Jeg gaar ind i Stuen og lægger mig paa Sofaen. Sig ikke noget derom til Peter.»

Hun lyste ham ind, stadig betragtede ham med det samme søvningt-forvirrede Blik.

«Saa – Tak. Gaa nu stille og læg dig. Godnat.»

Pigen satte Lyset fra sig og gik.

Knut kastede sig paa Sofaen. Han havde ikke ligget længe, da han hørte en Dør gaa, Trin i Gangen og kort efter Peters Stemme. Stuedøren blev derpaa hurtigt aabnet, og Peter viste sig i Slaabrok, Underbenklæder og paa Hosesokker.

Søvnen havde ikke endnu ret sluppet sit Tag i ham; der var saadan pudsig Blanding af Søvnørhed og Forferdelse i hans Ansigt, at Knut ikke kunde bare sig for at smile.

«Hvad i Alverden er det, Knut?»

«Saa har hun dog vækket dig?»

«Nej, men vi vaagnede, da Gadedøren gik. Hvad betyder det?»

Knut slog heftigt Armene om ham. «At jeg er et ulykkeligt Menneske, Peter.»

[285] «Kjære Ven, hvad er der hændt?»

Knut fortalte. Den anden sad stum og forfærdet, da han havde endt. Derpaa begyndte han at jage rundt om i Stuen; han *maatte* opdage en Udvej, en Frelse; denne stormende, offervillige Trang til at hjælpe, som han følte, kunde ikke være magtesløs. «Jeg maa tale med Hanna,» udbrød han pludselig og forlod Stuen Kort efter kom han tilbage, fulgt af Hanna, der i Hast havde kastet en Morgenkjole paa sig.

«O Gud, o Gud, hvad skal der blive af Kornelia,» sagde hun.

«Jeg har en Bøn til Dem,» begyndte Knut. «Vil De gaa ned til hende imorgen og bede hende møde mig her? Jeg maa tale med hende.»

Hanna nikkede.

De sad sammen, til det gryede af Dag. De vexlede ikke mange Ord; men de følte dog alle en Slags Trøst ved at sidde sammen; det var som de sidste Timer hos en dødsdømt eller haabløs syg!

Da Skorstenene begyndte at ryge og de første Fodtrin lød i Gaden, gik Knut hjem. Han sneg sig op paa sit Værelse, sad en Stund sløvt hen med Hovedet hvilende paa Bordet, men holdt det saa ikke ud længer at sidde stille; han gik igjen ud paa Gaden, drev om og begav sig tilslut atter op til Peter.

Hanna var gaaet til Viks. Knut satte sig i Stuen. Peter forstod, at han helst vilde være [286] alene og gik ned paa sit Kontor. Han satte sig til Pulten og stirrede med et stivt Blik paa Bogen, dyppede uafsladeligt sin Pen – og tegnede Figurer paa Trækpapiret. Naar nogen af Betjentene kom ind for at faa en Besked, svarede han hen i Vejret; en Handelsrejsende, der indfandt sig, fik det Indtryk, at «P.

Strøm» var paa Fallittens Rand, og trak sig skyndsomt tilbage. Med korte Mellemrum var Peter nede paa Søboden og gik og tumlede mellem Kasser og Tønder og gennemstøvede alle Lofter uden at have seet en eneste Gjenstand eller ret at vide, hvor han var. Saa gik han op i Stuen, trykkede taus Knuts Haand, saa paa ham, som om han vilde bede ham om Tilgivelse for, at han ikke kunde hjælpe ham i hans Nød, og fjernede sig saa igjen, idet han hvergang ufravigelig spurgte: «Et Glas Vin, Knut?»

Knut stod ved Vinduet og ventede. Han saa Menneskerne strømme op og ned i sin travle Hverdagsfærd. Nogle gik knejsende og saa sig livligt om, smilte og nikkede til forbigaaende eller hilste op til et Vindu. Andre kilede afsted uden at se til højre eller venstre, bare søgende den rette Linie til deres Maal. De var saa optagne, de saa ud, som om de gik Verdensstyrerens Ærinde, og som om et spildt Minut kunde styrte hele Kloden ud af sin Bane. Atter andre drev mageligt om med Cigaren i Munden og Seglasset i Øjet og lod sig bese, medens de lod, som om ^[287] de saa. Krumbøjede, tungt belæssede Arbejdere stampede afsted, synkende dybt i Knæerne for hvert Skridt. Bønder sad og dukkede paa sine Vogne, Søfolk slæbte sig og sine store Støvler opover Almenningen, Smaabørn gik i Skole og tog sig en Leg paa Vejen. Alt dette saa han, saa det saa grangiveligt, og dog saa fjernt. Det hele forekom ham som et kunstigt Dagliv, der spøjte ved Nattetid; hele deres Færd syntes ham saa uhyggeligt hensigtsløs. Eller mærkede disse Mennesker ikke, at en Kjæmpevampyr havde sat sin uhyre Sugemund til Livet og Minut for Minut berøvede det noget af dets Varme, dets Lys, dets Farve? Følte de ikke, at en dødelig Snigsot var kommen over Tilværelsen, og at den dejlige Jord med alt skjønt og stort, den ejer, var ifærd med at dø af Kulde, at blive en graa, ørkenøde Ruin? – – Det var ham saa ufatteligt, at dette travle Liv kunde gaa sin Gang, og at han selv skulde opleve en lang Række af Dage i denne Skyggetilværelse, skulde høre hele det hvinende Hverdagsmaskineri gaa, som om intet var hændt, at han selv skulde sove, klæde sig af og paa, spise, drikke, arbejde! Han forundrede sig over, at Træerne deroppe i Parken kunde holde sig oprejst; han syntes, de maatte synke dødstrætte om. Selv droges han nedad, som om Blyvægter var fæstede til hver eneste Muskel! – –

Der kom de nede i Gaden. Han følte som et haardt, knugende Tag i Brystet;

han kunde [288] ikke svælge, Knæerne svigtede – – – Hvad var alt det, han havde gennemlevet denne Nat, mod det, der nu ventede ham. – –

Hun kom sagte ind og blev staaende nede ved Døren. Det slog Knut, i det samme han saa hende, at dette var Kornelia paa Kirkestolen, den blege bodfærdige med de tørre Læber, de fjerntskuende Øjne. I Skjæret fra den bleggraa Luft, der var opfyldt med Sneskyer, saa hun forunderlig uvirkelig ud.

Han gik usikkert henimod hende, men stansede igjen. Han rakte Haanden frem, men lod den atter falde slapt. Han nævnte hende ved Navn og famlede om efter Ord, uden at han vidste, hvad han vilde sige, – det var, som om Smerten havde lammet hans Vilje og endog slukket hans Hukommelse.

Men med et var det forbi. Dette tunge, slappe Legeme, denne lamkolde Klump Kjød, hvortil han var forvandlet, blev vækket, idet han saa nærmere paa hende og opdagede den stumme, hjælpeløse Smerte i hendes taareløse Øjne. Tanken paa hele deres Ulykke, paa alt, hvad de havde at lide under det uendeligt ensformige Dryp af indholdsløse Timer, som ventede dem, rammede ham som en glødende Pil, og han skreg næsten ud:

«Kornelia, jeg holder det ikke ud! Det er over et Menneskes Kræfter at bære saadant! Ingen Lov, menneskelig eller guddommelig, kan [289] fordømme os til at lide saa frygteligt for et eneste Fejltrins Skyld – det er Afsind at ofre sig saaledes.»

Hun rystede paa Hovedet. Han turde ikke se hende ind i Øjnene – ved første Blik havde han opdaget, at hun havde gjort det op med sig selv ugjenkaldeligt, urokkeligt, at de maatte skilles. Hun havde allerede begyndt at leve ene.

Men han kunde ikke lade være at tale, som om hun kunde rokkes. Han følte sine Ords Afmagt, han hørte dem rasle tomt mod dette Pantser af en fast Beslutning, men alligevel forsøgte han det unyttige.

«Hør mig Kornelia, tænk dog paa, hvad du forlanger af mig. Jeg skal ofre vor Kjærlighed, vor unge Lykke, og jeg skal foruden Savnet bære den daglige Kval af, at være lænket til En, som – –».

Nu kom hun nærmere og rakte ham sin kolde, døde Haand og trak ham hen

til Sofaen.

«Saaledes har du ikke Lov til at tale. Du maa forsøge, gjøre alt –».

«Kornelia, du ved ikke, hvad det er, nej, du ved det ikke. Det er som at kaste den bedste Følelse, jeg ejer, hen til Grams for en Pøbelhob, – at udlevere dig selv og lade dig fortære, Stykke for Stykke af et Rovdyr! Jeg vil det ikke, det oprører mig til Afsind. Alt, alt skal jeg være for hende, hendes Arbejdsdyr hele mit Liv; hun skal faa alt, hvad jeg ejer og erhverver; [290] jeg skal beherske mig, hun skal aldrig høre et haardt Ord af mig, aldrig se en uvillig Mine hos mig; men jeg vil ikke blive hendes. I mit Hjerte vil jeg have Ret til at bevare dig og min Kjærlighed til dig, og jeg vil have Ret til at afsky hende og arbejde mig længere og længere bort fra hende, som jeg hader og vil arbejde mig bort fra den Fortid, der til min Ulykke manede hende ind i mit Liv.»

«Knut – – er det blot du, som ofrer, naar du forsøger at fjerne, hvad der staar mellem dig og hende? Tror du, jeg er lykkelig ved at vide, at jeg ikke engang i dine Tanker maa være den første, den eneste?»

«Nej, nej, men hvorledes kan du ofre saa let –?»

Hun saa paa ham. Der fløj en svag Rødme over hendes Kinder; Øjnene fyldtes pludselig af Taarer; om Munden bævede et usigeligt sørgmodigt Smil. «Saa let?» gjentog hun.

Han greb hendes Hænder og kyssede dem.

«Jeg ved ikke, hvad jeg selv siger. Jeg kjender jo din Evne til at lide uden at røbe det med et Suk. Jeg er ikke som du, og – nej, du ved dog ikke, hvor grufuldt det er at kastes i Støvet for sin egen Brøde, at lænkes til den, slæbes om og besudles paany af den – – ja, saaledes føler jeg det! Jeg kan ikke for det – det er, som om jeg skulde tvinges til at begaa den paany, leve i den i al Evighed, være [291] fordømt til at ofre denne hungrige, umættelige Fortid det reneste, det bedste, jeg ejer, og tilslut fortæres af den.»

«Og dog maa du.»

«Jeg forstaar det ikke, nej, jeg forstaar det ikke.»

«Jo. Blot dette ene: Holder hun ikke af dig?»

«Paa sin Vis – jo,» sagde han nølende.

«Ved hun – at du –»

«Elsker en anden – ja.»

«Og hvad sagde hun?»

«Hun er som et Barn eller en Vild. Det var det samme, naar jeg blot ikke forlod hende. Hun græd, hun bad, hun truede. Hun vilde forfølge mig til Verdens Ende, hun vilde dræbe mig, dig, sig selv. – Aa, du sætter dig ikke ind i, hvordan hun er.»

«Og saa kan du tvile? Du har jo givet hende Ret til at elske dig. Og saa vilde du forlade hende, som har troet paa dig. Det blev en sørgelig Lykke ogsaa for os.»

Han taug. Han havde ikke engang Ord at sætte mod den Vished, som truede sig nærmere og nærmere ind paa ham, greb ham som med Jernklør, der borede sig dybt ind i ham og rev og sled i ham uden at dræbe.

Hun strøg ham over Panden og lagde sin Kind til hans. «Det er sidste Gang,» sagde hun ligesom undskyldende for sig selv.

[292] Han tog hende i sine Arme, som om han aldrig vilde slippe hende mere. Han kyssede hende atter og atter og lagde hendes taarevaade Kind til sin. «Du er alt, alt, alt,» hviskede han.

Hun tog hans Arm bort. Han vilde endnu holde hende tilbage, men hun rejste sig hurtigt og sagde:

«Nej – – det er ikke ret. Farvel Knut – – – Jeg har været lykkelig.»

Endnu engang slog han Armene om hende; saa rev hun sig løs, tørrede sine Øjne og ilede ud.

Hun vilde gaa ned af Trappen, men i en Krog af Gangen stod Hanna med Panden mod Væggen og hulkede.

«Kornelia», hviskede hun, «bliv hos mig.» Saa lagde hun Armen om Veninden og trak hende med sig ind i Soveværelset. Hun satte sig, Kornelia knælede ned foran hende og lagde Hovedet i hendes Fang. ¹³⁵De var endnu derinde, da Knut forlod Huset.

XIII.

Det drev med tung, vaad Sne. Paa Græsmarkerne udenfor Byen blev den liggende i et jevnt Lag. I Agrene fæstede den sig i de stive, [293] gule Halmstubber og dannede smaa Kegler omkring dem. De krogede, tørre Birketrær paa Højderne fik alle Grene og Kviste fulde og indfattedes tilslut i et hvidt Hylster. Nogle hældende Vejstolper paa et udsat Sted var næsten begravede; blot de skarpeste Bergnabber stak nøgne og sorte frem.

I Byen bredte Sneen sig over alle Hustage, men smeltede i Tagrenderne og dryppede ned. Paa alle Rækværker laa der et tykt Lag Dun, selv i Væggene bed Sneen sig fast. Paa Skibsdækkene vadskede man i den; alle Rigge saa ud som Kridtstreger mod den sorte Himmel. Fra Stranden forsøgte Sneen at krybe ud i Søen, der stred tappert imod, steg og smeltede den, sank og lod et sort Bælte aabent mellem sig og den, men alt forgjæves: det sorte Bælte i Fjæren blev strax hvidt igjen, de vigende Bølger begyndte at bære Sne med sig, og den svømmede endnu paa dem, naar de igjen steg – tilslut laa der et tykt, vandtrukket Lag i alle stille Bugter, ny Sne faldt uafledigt over det, og der manglede nu blot en Nats Frost – kom den, vilde Søen i alle Kanaler og Vige være fangen.

I Gaderne førte Sneen den mest forbitrede Kamp for at blive Herre over Terrainet. Men Vognhjulene skar igjennem den, iførte sig et tykt Lag af Sand og Ler, der stadig voxede og efterlod to graa Striber. Paa Fortougene, hvor saadanne fandtes, traadte de hundrede Fødder den [294] ned, og paa Bryggerne eller andre Steder, hvor Færdselen var størst, blev den knadet sammen med Undergrundens løse Dele til et eneste gulgraat Ælte. Hele den lille Kystby saa, der den laa midt inde i det aldrig trætte Sneslud, ligesaa melankolsk ud som de forfrosne Kraaker, [n36](#) der sad paa Træerne og trak Hovederne til sig.

Udenfor Kirken holdt tvende lukkede Vogne, Hestene hang med Hovederne; den vaade Sne smeltede paa deres Rygge, klæbede Haarene sammen og silede

ned af deres Sider. Kudskene – alle svære Folk i tykke Kavajer og med Støvlerne udenpaa Buxerne – gik frem og tilbage, slog nu og da i Luften med Svøben og saa paa de forbigaaende, som om de havde noget forud for alle andre dødelige.

Der var Brudevielse i Kirken. Trods Vinden og Sneen og Sjabbet havde der samlet sig en Del Tjenestepiger og Fattigbørn, der ventede paa, at Brudfølget skulde komme ud. At se de hvide Kvindeskikkelser svæve fra Kirkedøren til Vognene er nemlig en af de største Fornøjelser man i Smaabyerne kjender.

Et snorkende Orgel faldt ind. Højtideligheden var forbi. Kirkedøren gik op. Først kom nogle tæt tilhyllede Kvinder, der hurtigt smuttede ind i Vognene, saa nogle ældre og yngre Herrer med Paraplyerne sænkede dybt ned over sig. Tilskuerne ^[295] blev fuldstændigt skuffede; det hele jog saa hurtigt forbi, at de ikke havde faaet se saa meget som Sømmen af en hvid Kjole. Og de havde dog været saa nysgjerrige! Hvordan tog Holts Kathrine sig ud som Brud, og hvad var det egentlig for et Væsen denne fremmede Kvinde, der var dukket op saa pludseligt, og som saa uventet havde forsynet Byen med Stof til pikant Sladder for mange, mange Maaneder?

Vognene kjørte op til Borgen, lossede sin Fragt, ventede, tog den atter ind og raslede afsted. Den ene kjørte indover Byens Hovedgade, den anden ned til Kajerne. Da den svingede forbi Viks Hus, blev Vogngardinet trukket tilside. Det var Knut, der før sidste Gang saa op til det lille Kvistvindu, hvor dog intet var at bemærke undtagen Rosentræet, der stod paa sin sædvanlige Plads. Det ene af de røde Gardiner var nede. Stod hun bag det og saa efter ham?

Det var høj Sø. Fløtmændenes Baade vippede og strøg sig op af hverandre. De kjørende, Knut, hans Fader, Peter Strøm og en i Rejsetøj indhyllet Kvinde, steg ned i en af Baadene og roede udover mod en Damper, der laa og røg udenfor Indløbet.

Det var nys før Afgangstid. Det sidste Gods hejsedes op fra en Pram, Fløtmændene, der havde bragt Rejsende ombord, lagde fra. Paa Dækket var vaadt og glat, Matroser i Skindhyre ¹³⁷ ^[296] og store Støvler stuede de sidste Kasser ned i Rummet eller trillede de sidste Tønder op paa Overdækket, hvor de surredes fast. Fiskere og andre Dækspassagerer skubbede sig frem og tilbage i

den snevre, hede Gang paa begge Sider af Maskinrummet, en fedtet Opvarter med et voxblegt Ansigt gik ud og ind af Kahytten med en skidden Serviet over Armen, førende al den onde Lugt ombord med sig, hvor han kom.

Hejsemaskinen klaprede og hvæsedede, udsendte Straaler af Damp og udbredte en utaalelig Lugt af varmt Maskinvand og harsk Olje. I Skorstenen blev Røgen tykkere, i Damprøret blev Larmen stadig mere og mere øredøvende, fra Kommandobrættet lød nu og da en hæs Røst. Efterat Knut havde fulgt den tilhylede Kvinde ned i Salonen, steg han tilligemed Faderen og Peter op paa det øvre Dæk, hvor den smeltede Sne dannede utallige Bække.

De gik tause op og ned. Damppiben lød for anden Gang. Gamle Holt saa ængsteligt paa sin Søn og kastede derpaa et Blik ned i Prammen, der nu var næsten ganske tom. Saa faldt han igjen sammen. Han var bleven mere krumbøjet, magrere og spidsere i disse Dage, og Ansigtet mere gult.

«Vi hører vel fra dig, Knut,» sagde Peter, egentlig blot fordi Tausheden blev uudholdelig.

«Ja –,» svarede den anden og hostede for at faa Stemmen klar.

[297] Det peb tredje Gang.

Alle tre gjorde dennegang en Bevægelse, som om de samtidig var blevne rammede af et elektrisk Slag. Knut tog Faderens Haand og hviskede:

«Farvel, Far, – Tak for – alt –.»

Over gamle Holts bævende, blodløse Læber kom der ikke en Lyd. Han bare saa Sønnen ind i Øjnene med et Blik saa ydmygt, saa ømt, men tillige saa dødelig fortvilet.

Endelig maatte han slippe Sønnens Haand; blot hans Blik holdt ham endnu fast. Knut vendte sig til Peter, trak ham henover Dækket, lagde sin Arm om hans Skulder og sagde:

«Trofaste Ven, glem mig ikke. Og hils, hils tusinde Gange.»

«Skal I frabord deroppe, saa maa I skynde Jer,» raabte En barskt nede paa Dækket.

Holt og Peter ilede ned i Baaden. Trappen blev trukket op, nogle Slag af

Skruen, og Damperen var i Gang. Baaden blev liggende i Dønningen, saalænge Skibet var synligt – saa roede de tilbage til de vaade, triste Gader, hvor Folk sjabbede afsted, som de gjorde hver Dag.

Udenfor Opgangen til Borgen stansede de to Mænd. «Vil ikke De og Deres Kone ligesaagodt se op til os i Aften?» spurgte Peter.

«Tak, Tak – jeg kan ikke, Peter Strøm – jeg vil krybe ind i min Hule – og –»

[298] Redaktør Højsen gik netop forbi. Han kom over Gaden hen til de to og løftede paa Hatten.

«Der er valgt, mine Herrer. Aage Storm og Vildhagen. Efter Omstændighederne –»

«Hvad bryder jeg mig derom,» sagde Holt. «Lad mig i Fred med Deres Valg.»

Han gav Peter Haanden og gik.

«Aa – Sønnen maaske rejst idag?» spurgte Højsen.

«Ja,» svarede Peter og gik videre. – – –

XIV.

Den lille Fiskeby var bleven ti Aar ældre. Den havde faaet en ny Kirke, en ny Latinskolebygning og en ny Rektor, samt en ny Avis. Borgen var ikke længer Byens eneste Stenhus – sammenlignet med de nye Bygninger saa baade den og de gamle Huse helt uanseelige ud.

Bjørnholt havde forladt Byen; han var bleven Rektor ved en af Smaabyernes Latinskole. Den ledende Mand i Byen var Aage Storm, til hvem Vildhagen havde sluttet sig. Strand var bleven Prost og ansaaes for at være Bispestolen nær. Hans

Valgsprog var: «Min Gud er en Ordenens Gud». Fonn havde et lidet, men trofast Parti, der intet Samkvem havde med Verdensbørnene. Det var en stille, tilbageholden Skare bodfærdige, der af og til samledes i Viks Hus. – –

[299] Gamle Holt laa syg og ventede Døden. Der var bleven telegraferet til Sønnen, som var bosat i Lissabon og som han ikke havde seet i alle disse Aar. Telegrammet fandt ham imidlertid ikke hjemme; han var paa en længere Rejse, hed det. Hver Dag blev der forespurgt, om han ikke var kommen hjem, men Svaret var stadig «nej». Hans Værelse var længst sat i Stand til ham; Holt havde købt hjem de Cigarer og Vine, Knut yndede, og spurgte hver Dag Kathrine, hans trofaste Plejerske, om alt var i Orden.

Der laa han nu, den gamle Stridsmand, forfærdelig afmagret, med dybt indsunken Mund og med et Sneskjær i Huden, der hist og her gik over i det blaa. Næsen berørte næsten Læberne; Øjnene var overordentlig store og stirrende.

Han forsøgte at læse. Det var Darwin og Stuart Mill, «de nobleste Mænd, der har levet,» han i sin sidste Stund tyede til. Hans Syn slog dog ofte fejl, og saa maatte Kathrine læse for ham af disse Bøger, af hvilke hun ikke selv forstod et eneste Ord. Stundom vilde hun ombytte Darwin og Mill med en Andagtsbog; men da blev den gamle Mand vred.

«Ingen Signen og Manen, Kathrine, jeg vil dø som en ærlig Mand.»

Kathrine havde i Stilhed sendt Bud efter Fonn; hun holdt af den gamle Mand og var bekymret for hans Sjæl. Præsten blev ikke indladt, men kom dog igjen hver eneste Dag og gik med [300] sagte Skridt udenfor paa Gangen. Holts Stund vilde nok komme, sagde han til Kathrine, og da skulde hun give ham et Vink.

Holt havde undertiden forfærdelige Anfald, der gjorde ham næsten afsindig af Smerte. Da rejste han, som ellers med Nød kunde løfte Hovedet fra Pudene, sig op i Sengen og rev itu alt, hvad hans Hænder fik fat i. Et saadant Anfald er ivente; han føler den begyndende Smerte, men bider Tænderne sammen. Kathrine sidder ved Siden af Sengen og læser, læser Mill med graadkvalt Stemme. Hun ser, han begynder at skjælve og vil stanse; men han raaber forbitret: «læs!» Hun fortsætter; men da Smerten stiger og hun hører hans Tænder klapre, falder hun ned foran Sengen og beder: «Lad mig faa hente Præsten! Barmhjertige Gud, staa

ikke imod, men lad ham komme ind.»

«Saa han er derude? Greb jeg dig nu igjen!»

«Ja – han er her – prøv bare –!»

Smerten tager til. Han ved, hvor utaalelig den er. Det hvisker i ham: kanske det kunde hjælpe! Aa, der følger en saadan utaalelig Angst med disse Smerter. Idet han føler et nyt grusomt Greb i sine Lemmer af den skjulte Fiende, som vil pine ham tildøde, raaber han ude af sig selv: «gaa da, gaa da!» Kathrine aabner Døren og Fonn viser sig. Holt synes, han ser to Ravneøjne, der siger: «Snart er du Aadsel, da er [301] min Tid.» Men Fonn taler saa mildt, saa oprigtig bevæget om Synderes Ven og Troens Trøst. –

«Hvad forlanger De?» spurgte Holt stønnende. –

«Tro –.»

«Jeg kan ikke!»

«De vil ikke.»

«Jo, jo, jo! Hvad skal jeg gjøre?»

«Bede –.»

«Bede? Hvor kan jeg det, naar jeg ikke tror – –!»

Fonn gaar udenom Spørgsmaalet og søger de mest indtrængende Ord, han kjender. Holt hører imidlertid ikke mere paa ham Et Ord af Knut lyder i hans Øre: «Saalænge vi er sunde, har vi Mod. Men i Dødsstunden raaber selv de tapreste paa Præsten. De kan ikke tro, men har dog en Overtro paa, at det kanske alligevel kan hjælpe– –.»

Var det ikke saa med ham? Hvad var det dog for en uudgrundelig Modsigelse! At ville tilliste sig Hjælp af en Magt, han ikke troede var til! Aa fy!

«Nej, nej, nej!» udbrød han heftigt. «Jeg vil ikke! Jeg kan ikke!» Og idet et nyt Anfald kom, skreg han rasende: «Gaa, gaa! Frist mig ikke til at lyve!»

Fonn gik. Da Smerten gav sig noget, raabte Holt:

[302] «Læs igjen, Kathrine, læs! Og sig til Knut, naar han kommer: Han døde som en ærlig Mand.»

Men Kathrine kunde ikke mere; hun brast i en saa voldsom Graad, at Holt ynkedes over hende. «Ja, ja, Kathrine, lad være da. Jeg ved jo, du mener det godt. Men frist mig ikke mere med Præsten.»

En Dag noget senere bankede det paa Døren. Holt saa vredt paa Kathrine. «Har du igjen været hos Præsten?»

Kathrine rystede paa Hovedet og aabnede Døren. Kornelia Vik traadte ind.

Holt, der ikke havde seet hende paa flere Aar, kjendte hende ikke strax. Hun havde ogsaa forandret sig. Hun var ligesom bleven mindre og meget indfalden i Brystet. Hendes Haar var lidt graat og meget tyndt; i Øjenkrogene var der fine Rynker. Hun aandede besværligt efter at have gaaet Trapperne; hun havde faaet et svagt rødt Skjær paa Kinderne ved Bevægelsen.

«De kjender mig vist ikke?» sagde hun, idet hun nærmede sig Sengen.

Holt skyggede med Haanden for Øjnene.

«Jo – jo – nu ser jeg – det er jo Kornelia Vik?»

«Ja.»

Han begyndte at kramme Teppet mellem ^[303] Hænderne; der var noget uroligt og mistroisk i hans Blik.

«Hvem sender Dem til gamle Holt?»

«Jeg kommer af mig selv.»

Han saa lidt mildere, men utaalmodigt paa hende.

«Naa – saa. Hm – ja – jeg – det nytter ikke, Frøken Kornelia. Det kan være velment – men det nytter ikke. Lad mig dø i Fred.»

Det svage Blus i hendes Kinder blev lidt sterkere. Hun blev forlegen ved denne Modtagelse.

«Jeg kom herop,» sagde hun usikkert, «fordi – fordi – jeg troede, at De kanske havde hørt noget fra – fra Deres Søn.»

Han greb med sine magre, kloagtige Hænder i Sengkanten og forsøgte at rejse Hovedet en Smule. Han saa hende spændt ind i Ansigtet, som om han vilde læse i hendes Indre, og med et forstod han, hvorfor hun var kommen. Det mistroisk-

afvisende Blik var forsvundet, han saa glad overrasket, ydmygt-taknemmeligt paa hende; hans Ansigt blev flere Aar yngre.

«De er kommen for at tale med en døende Mand om det eneste, han endnu har Tanke for!» raabte han. «Min inderligste, min ærbødige Tak.»

Han talte med en vis ridderlig Høflighed, der vilde kunne have fremkaldt et Smil, ifald ^[304] ikke hans Blik og hans Stemme havde vidnet om, hvor dybt han var rørt.

Han saa paa Kathrine. Hun forlod Værelset. Da hun var borte, rakte han Kornelia Haanden, der saa endnu længere og mere benradagtig ud, idet han strakte den frem, hvorved Skjorteærmet gled op over et Haandlede, der var som et Barns.

«Endnu engang – Tak, Tak. – Vil De ikke tage Plads.»

Han strakte sig for at faa fat i en Stol, men taalte ikke Anstrengelsen; han sank med et tungt Suk tilbage i Sengen og laa en Stund med lukkede Øjne og pibende Aandedræt.

Kornelia satte sig ved Sengen. «Hvordan har De det?» spurgte hun.

«Daarligt. Daarligt. Jeg fryser, fryser altid, fryser lige ind i Hjertet. Naa – hvad skal man sige? Det er Livets Kaar. Man ribbes, det er kort beskrevet Menneskets Levnetsløb, Frøken Kornelia. Man ribbes, først for de uskyldige Følelser og Tanker, saa for de store Forhaabninger. Man faar et Menneske kjært, det bliver alt for En, det erstatter En alt, hvad man tabte. Men man mister det, ved Døden eller paa anden Maade – man ribbes atter. Saa begynder den snigende Frost, som er Enden paa alt. Man fryser langsomt ihjæl. Det er forfærdeligt – ikke sandt? De har jo ogsaa prøvet det?»

«Ja – –.»

^[305] Der opstod en Pause. Den gamle Hugaf følte sig forlegen ligeoverfor den unge Pige. Han kjendte hende godt fra gamle Dage. Han havde engang gaaet og betragtet hende med Misundelse – han misundte Vik hans Datter. Hun havde jo netop det, som Holt savnede, dette, som han ikke havde Ord for, som er ejendommeligt for et godt og fint Hjem. Ved at se hende igjen begyndte en Strøm

af gamle Tanker og Følelser at stryge gennem hans Sind. Han tænkte igjen paa Knuts Mor. Hun havde havt noget deraf. Han tænkte paa, at han dengang ikke havde forstaaet, hvad det var værd. Han tænkte paa, at det jo i Grunden havde været hans højeste Ønske, at Knut skulde blive gift med en Kvinde som Kornelia. Han havde derfor ogsaa hørt om deres Forbindelse med Glæde. Og dog havde der med det samme ogsaa gaaet en skjærende Smerte gennem hans Bryst. Han havde tænkt: din Søns Lykke myrder din. Du taber ham – han kommer længere og længere fra dig ved hende. Han havde kjæmpet imod denne brændende, nagende Skinsyge, og han havde lovet sig selv, at Knut aldrig skulde ane, hvad han følte. Men alligevel: han bar trods alt et dybt, et uovervindeligt Nag til denne hjemlige Dannelse, som han selv ikke besad, og han havde altid følt sig sky, lammet, smerteligt ydmyget i Kornelias Nærhed. Denne Følelse af Undseelse overvældede ham atter, [306] men der var ikke længer nogen Bitterhed deri. Han var hende saa taknemmelig, men var tillige saa bange. Han, som i sin offentlige Optræden, under de mangfoldige Kampe med Byens mægtigste Mænd, aldrig havde kjendt Frygt, han følte sig nu saa liden og var saa ængstelig ligeover denne stille, bramløse Pige.

Ogsaa hun havde været forknytt ved dette Besøg, men fik mere Mod, da hun saa, at det samme var Tilfældet med Holt. Hun begyndte selv at tale om Knut, især om, hvor stolt han i Grunden havde været af Faderen, af hans Dygtighed og hans frie Blik. Holt laa og lyttede, sugede hvert Ord i sig; hans Øjne lyste af en fugtig Glans – intet berømmende Ord fra Verdens største Mænd kunde have gjort ham saa glad, som han blev, da hun fortalte, at Knut engang havde sagt: Han har ti Gange saa mange Kundskaber og ti Gange saa meget Mod som sine Modstandere.» Han bed sig i Læben for ikke at briste i Graad. Da Kornelia taug, var al hans Forlegenhed forbi.

«Han har altid været en god Søn,» sagde han. «Herregud, De skulde have seet ham som liden Gut, Frøken Kornelia! Jeg passede ham selv om Natten. Aa, jeg synes, jeg ser ham i sin blaa Natdragt. – – Han rejste sig op i Vuggen, og saa kjendte jeg en liden blød Mund famle i mit Ansigt – han vilde have Drikke! var jeg da ikke snar nok – – hvilken højst [307] fornærmet liden Mund han da satte op! Og som han kunde le! Ja hans Latter, hans trillende Latter – ingen, ingen,

forsikrer jeg Dem, kunde modstaa den. Om jeg havde været inde i Døden og hørt hans Latter, jeg var bleven frisk i samme Stund.– – Og siden, da han voxede til, hvilke tankefulde Øjne han fik! De har en Magt over En, saadanne Øjne! Hvem kan nænne at huse en ond Tanke, naar saadan en Fyr ser saa uskyldigt paa En. – – Det var de bedste, de lykkeligste Dage, jeg har levet. Vi to var Verden, en liden solbeskinnet Verden. – – Ak, siden har det været saa forskjelligt. Jeg har nok paa en Maade kjæmpet for, at han skulde opnaa, hvad jeg har savnet eller forspildt – – men – –. Han kunde faaet det ved Dem, Frøken Kornelia – – – Det brast – –!»

Han saa hen for sig med et forgræmmed Udtryk i sit Ansigt.

«Frøken Kornelia,» begyndte han saa igjen, «det nager mig, det giver mig ikke Fred, at jeg dog maaske er Skyld i hans Ulykke. – – Jeg tænker paa hin ulykkelige Forbindelse.– – Ser De, jeg spørger mig selv – – vilde det have været anderledes, ifald du selv havde været i et og alt, som du skulde, ifald du – – havde været ham et bedre Exempel i hele dit Levnet.» – –

Han sank efter disse Ord sammen. Det var, som om alle Muskler havde tabt sin sidste ^[308] Spændkraft. Brystet blev hulere, Kinderne faldt slapt ind, Læberne gled tilbage over Tænderne, Øjenlaagene faldt i – han saa ud som et Lig.

Hun sad endnu en Stund hos ham og talte saa klogt og saa mildt med ham. Han laa stille og lyttede; hendes Ord var som en lægende Olje i hans Sjæl. Men midt i den Lindring, han følte, luede dog altid denne Tanke op: «Hvad har ikke min Søn tabt i denne Kvinde! Er du kanske Skyld deri?»

Da Kornelia rejste sig for at gaa, sagde han: «Tør – tør jeg haabe at faa se Dem endnu en Gang?»

«Jeg skal komme – saalænge jeg kan.»

«Ak ja – jeg ser det nu – De er heller ikke rask.»

«Nej.» – –

I Værelset ved Siden af fandt Kornelia Kathrine. «Gud velsigne Dem, at De ser til ham,» sagde den sidste. «Han har det saa ondt, og jeg kan jo ikke være noget for ham.»

Kornelia satte sig ned; hun følte Trang til at være venlig mod denne Kvinde, som hun havde dømt saa haardt engang.

«Jeg ved, at han ingen bedre kan have om sig end De; Knut har fortalt mig saa meget om, hvor god og trofast De har været mod hans Far.»

Kathrine begyndte strax at græde. Hun længtes efter En at tale aabent med, og saa [309] begyndte hun da at betro Kornelia sit Livs Historie, et ærligt, trohjertet Menneskes Historie. Ogsaa i den var et Ord af Knut Glanspunktet. Det var, da han første Gang havde sagt «du» til hende. «Den Nat sov jeg ikke af Glæde,» sagde hun.

Kornelia var fra nu af hver Dag oppe hos Holt. Det faldt hende dog stadig besværligere at gaa Trapperne, og en Dag kom hun ikke. Holt blev urolig og lod Kathrine gaa ned til Viks. Kornelia laa. Fra den Dag af ventede Holt forgjæves – Kornelia forlod ikke mere Sengen.

Det var en Vaardag før Løvspræt. Solen stod lavt, den røde Vesthimmel kastede et svagt Skjær over de brune Lynghøjder rundt Byen. Denne selv laa graa og kold mellem dem. Blot i et og andet højtliggende Hus brændte et enkelt Vindu, brændte vildt som et glødende Kjærlighedens eller Fortvilelsens Tegn ud mod den synkende Sol.

I Byen ringer Kirkeklokkerne. Midt i den travle Arbejdsdag, mens alle er optagne af sin Dagsgjerning, falder pludselig denne tungsindige Sang ind og forkynder, at Døden igjen har gjestet et af de mange Hjem. Vi er saa vant til disse Sørgetoner, at vi tilslut ikke hører dem mere. Men hænder det saa, at vi en enkelt Gang igjen faar Øre for dem, da begriber vi [310] ikke, at nogen kan le mere efter engang at have hørt dem og den uhyre Jammer, de taler om.

Hvor har Rovdyret dennegang slaaet ned? Enerbaret, der er strøet i Gaderne, viser os Vej. Det fører fra Kirken til Viks Hus. Her staar Ligvognen, forspændt med to Heste, indhyllede i sort Klæde. Øjnene blinker uhyggeligt ud af to Huller i denne græsselige Dragt. De bestilte Ligvognskudske i høje sorte Hatte staar paa hver sin Side.

Inde i Sørgehuset synges en Salme. Saa kommer de med Kisten; sex Mænd, der er barhovede, bærer den og løfter den op paa Vognen. Toget sætter sig i

Bevægelse med to Præster i Spidsen nærmest Vognen. Smaabørn og andre nysgjerrige følger efter paa Frastand.

En rejsende gaar forbi Kirkegaarden, idet Ligtoget svinger derind. Han stanser, studser og træder derpaa indenfor.

Blandt dem, der fulgte Liget, var ogsaa Peter Strøm. Han var bleven fyldigere, men havde det samme lyse Ansigt og de samme klare Øjne, der dog i dette Øjeblik var duggede af Taarer. Da Graven var kastet til, følte han en Haand paa sin Skulder: Bag ham stod Knut Holt.

Kirkegaarden var tom; blot de to stod igjen ved Graven. En sagte Vind viftede; det begyndte at lugte Vaar af Jorden.

Vennerne havde endnu ikke vexlet et Ord.

[311] «Kommer du endelig,» sagde Peter.

«For at følge hende til Graven.»

«Du vidste det ikke?»

«Nej.»

De forlod sagte Kirkegaarden. Udenfor Porten skiltes de. Knut slog ind paa den velbekjendte Sti, der gik bag Byen. Han vilde være alene et Øjeblik. Han havde ikke gaaet mange Skridt, før han fik Øje paa en Mand i Præstekjole, der syntes at vente nogen. Knut gjenkjendte Fonn. Han var bleven skeletagtig mager; i hans Blik var der noget, som Knut før ikke var bleven var: det var, som om han mærkede den, han saa paa, udkaarede ham til Død og Fordømmelse.

Knut vilde gaa forbi; men Fonn traadte i Vejen for ham.

«Et Ord, Knut Holt.»

Knut stansede. «Hvad vil De mig?»

«Ved hendes Grav, hvis Sind du bedaarede, hvis Fred du brød, raaber jeg til dig: Du har en Menneskesjæl paa din Samvittighed.»

«De var hos hende i hendes Dødsstund?» spurgte Knut.

«Nej, hun døde uden Ord og Sakrament. Hun var taus og lukket selv for sine nærmeste. Ingen ved, hvorledes hun døde.»

«Jo, jeg ved det. Hun døde, som hun levede, i urokkelig Tro paa en god, en retfærdig Gud.»

Fonn rystede paa Hovedet.

[312] «Hun døde uden Ord og Sakrament. Og hun var dog engang et Guds Barn. Jeg var vissere paa hende end paa mig selv. Men naar jeg idag maa sige til mig selv, hun døde ikke den Kristnes Død, da er du Skyld deri, Knut Holt. Betænk det, ydmyg dig, forsag og tro.»

Knut saa bedrøvet paa ham.

«Ydmyge mig? Forsage? Kunde jeg faa hendes Tro derved, Præst, jeg skulde ydmyge mig saa dybt, som noget Menneske har gjort. Forsage? Hvad har jeg at forsage, som jeg ikke med Jubel gav hen for at vinde hendes kjærlighedsfulde Haab? Hvad forlanger De? Jeg skal træde mig selv under Fod, slukke hver jordisk Længsel i mig, dræbe mig selv tommevis, kan jeg derved faa hendes Vished. Blot et *kan* jeg ikke, *vil* jeg ikke: lyve for mig selv eller andre.»

Knut gik videre; han hørte Fonn hviske efter ham: «Den samme forhærdede.»

*

Det var Midsommer. Hamre holdt et lidet Kalas for Bjørnholt, der gjestede Byen.

Den fordums Redaktør havde trukket sig tilbage fra det offentlige Liv. Yngre Kræfter havde afløst ham. Af og til lod han dog sin Røst høre, nemlig naar disse hans Efterfølgere syntes ham for slappe. Han udfoldede da hele sin bidske Veltalenhed og advarede mod, hvad [313] han kaldte «Forsoningens slibrige Program». Det skede imidlertid sjeldnere og sjeldnere. I Regelen lod han sig nøje med at drøfte Samfundsspørgsmaalene med nogle gamle Kampfæller, der graanede og surnede i underordnede Poster ved hans Skole. Disse intime fortalte ogsaa endnu sine Præstehistorier, men aldrig i mere blandet Selskab. Med Aarene og den tiltagende Podagra var han nemlig bleven meget ortodox.

Bjørnholt følte sig oplivet ved at se Kystbyen igjen. Her havde han dog oplevet sine skjønneste Dage. Han kjendte alle i den lille By og sad nu og spurgte sin Vert

ud om hver især.

«Og den gamle Agitator, Skibsreder Holt har endelig takket af.»

«Ja,» svarede Hamre, der endnu var lige stram og lige skinnende, men ganske hvid. «Han døde i Vaar.»

«Og Sønnen?»

«Er kommen hjem?»

«Med sin indianske Hustru?»

«Nej, hun er død. Jeg har ladet mig fortælle, at hun styrtede af Hesten under et forvovent Ridt.»

«Og Sønnen har nu overtaget Faderens Forretning?»

«Man vil vide, at han agter at sælge og at nedsætte sig som Læge et eller andet Sted.»

«Det var farlige Folk,» sagde Bjørnholt.

Noter:

[n1](#). *Forfatternote:* Vær, Fiskeplads.

[n2](#). *Forfatternote:* Stenhelle, Stenflise.

[n3](#). *Forfatternote:* Bustet, børsteagtig.

[n4](#). *Forfatternote:* Fløtmand, Færgemand.

[n5](#). *Forfatternote:* Glytte, skotte.

[n6](#). *Forfatternote:* Almenning, aaben Plads.

[n7](#). *Forfatternote:* Kremte, rømme sig.

[n8](#). *Forfatternote:* Kram, klam.

[n9](#). *Forfatternote:* Bukkerag, Bukkehaar.

[n10](#). *Forfatternote:* Sildesyner, Tegn paa Sildens Ankomst.

- [n11](#). *Forfatternote*: Snadde, kort Pibe.
- [n12](#). *Forfatternote*: Løvspræt, Løvspring
- [n13](#). *Forfatternote*: Havegrind, Haveled.
- [n14](#). *Forfatternote*: Leger, Legetøj.
- [n15](#). *Forfatternote*: Sturen, i slet Humør, taus
- [n16](#). *Forfatternote*: Hej, Fjeldslette.
- [n17](#). *Forfatternote*: Svepe, Svøbe.
- [n18](#). *Forfatternote*: Dreng, Karl.
- [n19](#). *Forfatternote*: Olderkrat, Ellekrat.
- [n20](#). *Forfatternote*: Saate, liden Stak eller Hob.
- [n21](#). *Forfatternote*: Hesje, et Slags Stillads til at tørre Hø paa.
- [n22](#). *Forfatternote*: Tjor, Tøir.
- [n23](#). *Forfatternote*: Lubben, trind.
- [n24](#). *Forfatternote*: Like, synes om.
- [n25](#). *Forfatternote*: Opkom, Væld.
- [n26](#). *Forfatternote*: Labbe, sjokke.
- [n27](#). *Forfatternote*: holde paa, være ifærd med.
- [n28](#). *Forfatternote*: Nøste, Nøgle.
- [n29](#). *Forfatternote*: Nøst, Baadskur.
- [n30](#). *Forfatternote*: Svaberg, nøgent Fjeld.
- [n31](#). *Forfatternote*: Fort, hurtig.
- [n32](#). *Forfatternote*: Grind, Led.
- [n33](#). *Forfatternote*: Holde paa, være ifærd med.
- [n34](#). *Forfatternote*: Sno, Trækvind, kold Blæst.
- [n35](#). *Forfatternote*: Fang, Skjød.
- [n36](#). *Forfatternote*: Kraake, Krage.

[n37](#). *Forfatternote*: Skindhjyre, Skindklæder.

Kristian Elsters *Farlige Folk* er lastet ned gratis fra bokselskap.no